

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Κυριακή 24 Αυγούστου 2025 • Έτος 16^ο • Αρ. φύλλου 887

Κυπριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

www.kathimerini.com.cy | €2,90

ΕΝΩ Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ

Ο «λογαριασμός» της Ουκρανίας

Ο γόρδιος δεσμός των εγγυήσεων ασφαλείας και των κατεχομένων εδαφών.

Η πιθανή εμπλοκή της Τουρκίας και η στάση της Αθήνας.

Τι πέτυχαν οι 7 προσκεκλημένοι στον Λευκό Οίκο με την επίθεση γοητείας στον Τραμπ;

Σελ. 20-22

ΕΛΑΜ

Το παιχνίδι της τρίτης θέσης

Η άνοδος του ΕΛΑΜ στέλνει το μήνυμα πως το κόμμα της Ακροδεξιάς τείνει να αντικαταστήσει τον ρόλο του ΔΗΚΟ στη Βουλή. Ήδη, η ηγεσία έχει βάλει πλώρη για την κανονικοποίηση του κόμματος και επιδιώκει να καταστεί κόμμα εξουσίας. Σελ. 6

ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΤΡΑΜΠ-ΠΟΥΤΙΝ

Η ανάγνωση για το Κυπριακό

Η Λευκωσία ανησυχεί μετά τη συμφωνία Τραμπ-Πούτιν, γιατί όπως οι δύο άντρες καθόρισαν το παιχνίδι της ειρήνης στην Ουκρανία, έτσι και ο Ερντογάν προσβλέπει σε μια λύση του Κυπριακού, «out of the box». Σελ. 4

ΕΝΕΡΓΕΙΑ

Ένα μικρό μνημόνιο το κόστος ρύπων

Τα τελευταία επτά χρόνια η Κύπρος κατέβαλε 1,238 δισεκατομμύρια ευρώ

Το κόστος από τη χρήση ορυκτών καυσίμων είναι ιδιαίτερα βαρύ για το κράτος και θα συνεχίσει να είναι όσο το ενεργειακό μίγμα της Κύπρου βασίζεται στη συμβατική παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας. Τα στοιχεία που παρουσι-

άζει η «Κ» δείχνουν ότι η Κύπρος τα τελευταία επτά χρόνια κατέβαλε για δικαιώματα ρύπων το ποσό του 1,238 δισ. ευρώ, το οποίο κατά συντριπτικό ποσοστό αφορά τη χρήση μαζούτ και πετρελαίου για παραγωγή ρεύματος

από τους ηλεκτροπαραγωγούς σταθμούς της ΔΗΚ. Εάν ληφθεί υπόψη και η εκτίμηση για τον χρόνο αντικατάστασης των ορυκτών καυσίμων, διαπιστώνεται ότι η Κύπρος θα έχει πληρώσει για ρύπους ένα μικρό μνημόνιο. Σελ. 8

ΧΑΡΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

Η στήριξη μου στην Αννίτα δεν είναι εν λευκώ

«Η στήριξη μου στην Αννίτα δεν συνιστά λευκή επιταγή», δηλώνει στην «Κ» ο Χάρης Γεωργιάδης, τονίζοντας πως ούτε ο χρόνος είναι απεριόριστος

καθώς το κόμμα έχει να αντιμετωπίσει και εκλογικές προκλήσεις. Χαρακτηρίζει μάλιστα αδιανόητη την αποστασιοποίηση από τη διακυβέρνηση Αναστασιάδου. Σελ. 7

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Οι προαναγγελίες

Έχει περάσει ένας μήνας από τη φονική πυρκαγιά και ακόμα δεν έχει αναλφθεί οποιαδήποτε πολιτική ευθύνη. Παρόλα αυτά, από την κυβέρνηση διαρρέεται εδώ και μήνες πως ο Πρόεδρος δεν είναι ευχαριστημένος και ψάχνει πρόσωπα για να αναλάβουν θέση στο υπουργικό σχήμα. Αν η απόφαση για ανασχηματισμό έχει ληφθεί, τότε θα πρέπει να γίνει αμέσως χωρίς προαναγγελίες και χωρίς ψιθύρους. Γιατί όλη αυτή η κατάσταση οδηγεί αναπόφευκτα σε βραχυκύκλωμα της κυβέρνησης και των υπουργών. Είναι λοιπόν ώρα να ληφθούν αποφάσεις που θα πάρουν τη χώρα μπροστά και θα δώσουν στην κυβέρνηση το κατάλληλο σπρώξιμο για την επανεκκίνηση που χρειάζεται.

ΕΛΛΑΔΑ

Το sudoku των εδρών

Όλες οι δημοσκοπήσεις, μετά τις ευρωεκλογές, διαβάζονται σαν «ακτινογραφίες» ενός προαναγγελθέντος πολιτικού αδιεξόδου. Ο πρώτος έχει μεγάλη απόσταση από τον δεύτερο, αλλά χωρίς να μπορεί να προσεγγίσει ποσοστά αυτοδυναμίας. Σελ. 18

ΚΥΠΡΙΑΚΟ

Φθινόπωρο με πολλά μέτωπα

Σελ. 5

ΠΑΡΑΝΟΜΙΕΣ ΣΤΗΝ ΑΚΤΟΓΡΑΜΜΗ

Είναι πολλά τα λεφτά της ξαπλώστρας

Τρεις Κύπριοι οικολόγοι μιλούν στην «Κ» για πράσινες και άλλες παραβιάσεις της νομοθεσίας στην ακτογραμμή της Κύπρου. Ανοίγουν το κεφάλαιο της αισχροκέρδειας στις παραλίες, αποκαλύπτουν ότι επιχειρηματίες προσπαθούν να κάνουν κινήσεις απλώς για να αυξήσουν τα εισοδήματά τους. Σελ. 9

ΤΡΑΠΕΖΕΣ

Προσεχώς, σε roadshows

Οι δείκτες των «Price to Tangible Book Value», «ROTE» και «payout ratios» αποτελούν «όπλα» τα οποία οι τράπεζες θα αξιοποιήσουν τους προσεχείς μήνες. Οι πέντε

μεγάλες τράπεζες σε Κύπρο και Ελλάδα θα χρησιμοποιήσουν τους ισχυρούς δείκτες ως «καθρέφτη» για να προσελκύσουν νέο επενδυτικό ενδιαφέρον. Οικονομική σελ. 4

ΑΛΕΞΗΣ ΤΣΙΠΡΑΣ

Νοσταλγεί, συγγραφεί και το σκέφτεται

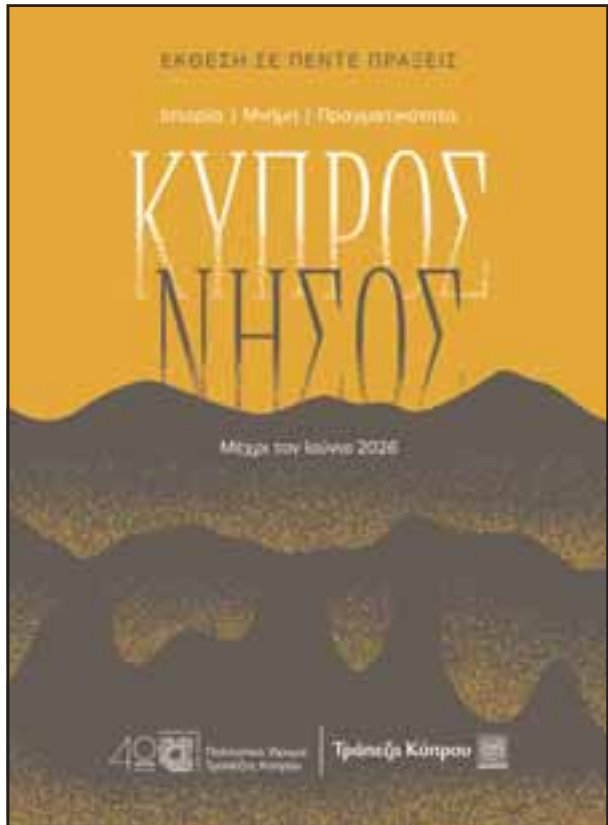
Μπορεί να δώλωσε ο Αλέξης Τσίπρας ότι «του λείπει» η ενεργός πολιτική, αλλά δεν δείχνει να βιάζεται. Προς το παρόν μελετά και «χτενίζει» κεφάλαια των απομνημονευμάτων του. Σελ. 19

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Η πόλη μετατρέπεται σε μεγάλη οθόνη

Ο Μιχάλης Καλονιζίδης μιλά στην «Κ» για το φεστιβάλ Κινηματογράφου Λάρνακας, που θα διεξαχθεί από τις 28 μέχρι τις 31 Αυγούστου. Μιλά για την ταυτότητα του φεστιβάλ και τις επιδιώξεις του. Τέχνες σελ. 4

Το περίφημο Cavo Paradiso, κρεμασμένο πάνω από το πέλαγος.

Ο σκηνοθέτης με τον διάσημο dj Ντέιβιντ Μοράλες.

Η είσοδος του κλαμπ που άλλαξε τη διασκέδαση στη Μύκονο.

Το διάσημο κλαμπ Cavo Paradiso της Μυκόνου «πρωταγωνιστεί» σε ντοκιμαντέρ

Αν η Μύκονος είχε λαλιά, πώς θα μας διηγείτο την πρόσφατη ιστορία της; Μια λοξή ιδέα θα ήταν να τη δούμε μέσα από την πορεία ενός ιστορικού νυχτερινού κλαμπ, του ντόπιου ιδιοκτήτη του, των dj και των θαμώνων του. Θα έβγαине από τις αφηγήσεις το ψυχογράφημα του τόπου; Ο Μυκονιάτης σκηνοθέτης Αντώνης Θεοχάρης Κιούκας έχει βραβευθεί στο παρελθόν για διεθνείς διαφημιστικές καμπάνιες του ΕΟΤ. Στα πλάνα του οι ξένοι είδαν μιαν άλλη Ελλάδα ως προορισμό που αξίζει κανείς να ανακαλύψει 365 ημέρες τον χρόνο. Το τελευταίο εγχείρημά του ωστόσο είναι διαφορετικό. Εφτιαξε ένα ντοκιμαντέρ αφιερωμένο στα 30 χρόνια του πρώτου μαζικού club της Μυκόνου, του περίφημου Cavo Paradiso, όπου περνάει όλη η καταγραφή της νυχτερινής διασκέδασης στο νησί. Το φιλμ έχει την παγκόσμια πρεμιέρα του σήμερα, Παρασκευή, στον θερινό κινημα-

τογράφο «Μαντώ» στην καρδιά της Χώρας. Εκεί θα βρεθεί και το ζεύγος των ιδιοκτητών και ιδρυτών, ο Νίκος Δαχτυλίδης και η Μαργαρίτα Αντωνίνα. Ο Δαχτυλίδης ήταν ο πρώτος που σκέφτηκε πριν από τρεις δεκαετίες ότι θα ήθελε να φτιάξει ένα μπαρ στην ιδιόκτητη γη της οικογενείας του πάνω από την παραλία Paradise. Σ' ένα ύψωμα, κυριολεκτικά έναν βράχο που αιωρείται στο πέλαγος, τόλμησε να ανοίξει ένα τεράστιο υπαίθριο μαγαζί, όταν όλα τα διάσημα του είδους, ακόμα και στην Ιμπιζα, ήταν σε εσωτερικούς χώρους. Ήταν μια καινοτομία που βρήκε από το πρώτο καλοκαίρι τεράστια ανταπόκριση.

Εκτοτε, το Cavo Paradiso έγινε από μόνο του προορισμός. Υπήρχαν άνθρωποι που έφταναν στη Μύκονο μόνο και μόνο για να πάνε στο μέρος αυτό. «Δεν έμοιαζε με το Pietros ή τις Μούσες, αλλά ήταν φτιαγμένο για να υποδεχεται εκατοντάδες ανθρώπους. Ήταν

Ο Αντώνης Θεοχάρης Κιούκας στα γυρίσματα.

άλλης κλίμακας», εξηγεί ο Κιούκας που τα τελευταία δύο χρόνια εργάστηκε πάνω στο πώς εξελίχθηκε το συγκεκριμένο κλαμπ σε ένα από τα πλέον διάσημα στον κόσμο. Από τα ντεκ του πέρασαν όλοι οι μεγάλοι dj, όπως ο Ντέιβιντ Μοράλες. Εμφανίζονται και αυτοί στο ντοκιμαντέρ να λένε τη δική τους ιστορία, μαζί με τους promoters και βέβαια τους ανθρώπους του προσωπικού.

«Το αξιοθαύμαστο με το Cavo Paradiso δεν είναι μόνον ο μύθος γύρω από αυτό, αλλά η διάρκεια ζωής του. Ελάχιστα κλαμπ ανά την υφήλιο έχουν μείνει στα χέρια του ίδιου ιδιοκτήτη και ακόμα πιο λίγα έχουν μείνει τόσο χρόνια ανοικτά και κυρίως δημοφιλή», μας εξηγεί. As μην ξεχνάμε και κάτι άλλο: ότι πέρα από τη διασκέδαση, στα μεγάλα κλαμπ γεννιέται η χορευτική μουσική. Το Cavo Paradiso, κρεμασμένο πάνω από το Αιγαίο, λειτούργησε καταλυτικά στη δημιουργία και

συγκρότηση αυτού του είδους. Κάποτε αφορούσε μόνο τους νέους που είχαν επιλέξει να διασκεδάσουν με αυτόν τον τρόπο. Σήμερα, οι φανατικοί της dance culture γεμίζουν γήπεδα.

Ο σκηνοθέτης κλήθηκε να χωρέσει 30 χρόνια μέσα σε 55 λεπτά. Αξιοποίησε παλιά ντοκουμέντα, οπτικά και ηχητικά, φωτογραφίες, συνεντεύξεις από τους πρωταγωνιστές και τους θαμώνες. Αν σε πρώτο πλάνο βρίσκεται το κλαμπ, στο «φόντο» αντιλαμβάνεται κανείς πόσο έχει αλλάξει αυτές τις δεκαετίες η έννοια του clubbing αλλά και της μυκονιάτικης αϊγλής. Μπορεί οι γκέι να άνοιξαν κυριολεκτικά τον χορό, αλλά μετά η κατάσταση εξελίχθηκε εντελώς διαφορετικά. Συνοδοιπόροι του Κιούκα στο εγχείρημα ο επί χρόνια συνεργάτης του κλαμπ Στάθης Λαζαρίδης που επωμίστηκε το σενάριο, αλλά και ο δημιουργός του image του Cavo Paradiso Γιώργος Ρεμβάλταδος.

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:

ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

24-8-1935

Γυμνάσιο: Αγγέλλεται εκ Ρώμης ότι αι μεγάλοι ασκήσεις του ιταλικού στρατού θα αρχίσουν εις τους τομείς Μολτάνο, Ούντινε και Μπέργκανε. Ανω του μίσεος εκατομμυρίου ανδρών διοικουμένων υπό τεσσάρων στρατηγών θα εκτελέσουν γυμνάσια διά την άμυναν του εθνικού εδάφους επί τη βάσει θεμάτων αναγομένων εις την έναρξιν εχθροπραξιών. Το σπουδαιότερον μέρος των ασκήσεων θα είναι η ενέργεια επιθέσεως εις ορεινήν περιοχήν.

Μηλόφα: Αγγέλλεται εκ Ν. Υόρκης ότι η εφημερίς «Κήρυξ» έχει την γνώμην ότι η απόφασις του Αγγλικού υπουργικού συμβουλίου παρέχει εις την ΚΤΕ μιαν τελευταίαν ευκαιρίαν. «Δυστυχώς», προσθέτει η εφημερίς, «αι προβλέψεις περί επιτυχίας των ενεργειών της Γενεύης δεν είνε πολύ μεγάλαι». [...] Οι «Τάιμς» της Ν. Υόρκης παρατηρούν ότι το προκληθέν υπό του κ. Μουσολίνι ότι αι κυρώσεις σημαίνουν πόλεμον είνε άτοπον αν δεν πρόκειται να θεωρηθή ως μια μεγάλη μηλόφα.

Νέον: Βελιγράδιον - Το νέον κόμμα της Γιουγκοσλαυικής ριζοσπαστικής ενώσεως, το οποίον ιδρύθη εκ της συγχωνώσεως των πρώην κομμάτων ριζοσπαστικού, λαϊκού Σλοβενικού και Μουσουλμανικού, έκαμε χθες διαβήματα παρά τω υπουργείω των Εσωτερικών, προκειμένου ν' αναγνωρισθῇ επισήμως, συμφωνίως προς τας διατάξεις του ισχύοντος νόμου περί σωματείων και συγκεντρώσεων.

Ο ΜΗΡΟΥ & ΣΕΒΕΡΗ

/ Γράφει ο ΟΝΑΣΑΓΟΡΑΣ

Η σύνταξη, η φωτογραφία και ο Κληρίδης

Ο Κληρίδης έδινε μεγάλο μέρος του μισθού του σε φιλανθρωπίες αλλά αυτό έγινε γνωστό, σε λίγους, μετά που πέθανε. Βέβαια τότε δεν υπήρχε Ίνσταγκραμ, ευτυχώς. Δυστυχώς, για τους λίγους μήνες της προσφοράς της σύνταξης του Προέδρου, «ο νεαρός συνταξιούχος» θα χάσει τον περιζήτητο τίτλο. Ουδέν κακόν αμιγές καλού και το αντίστροφο.

Μας πληροφορήσε βέβαια πως «δεν τα διαφημίζει αυτά» και για να μάθουμε όλοι πόσο πολύ δεν τα διαφημίζει έβγαλε και δελτίο Τύπου! Με αναπαραγωγή από πολλά προφίλ των θαυμαστών. Δοξάστε με κι ας μην το θέλω, λοιπόν. Όμως, η φιλανθρωπία δεν μπορεί να είναι υποκατάστατο για τη δικαιοσύνη που δεν απονεμήθηκε, είπε ο άγιος Αυγουστίνος. Σωστός -και πολύ σοφός- ο άγιος!

Κάθε γωνιά του νησιού αυτού θα είναι ευρωπαϊκό κράτος, δηλώνει ο Τουφάν Ερχιουρμάν. Μια χαρά δήλωση μου ακούγεται, αν δεν εννοεί ευρωπαϊκό ψευδοκράτος. Απορώ όμως. Αν εκλεγεί κάποιος που θέλει πραγματικά ΔΔΟ, τότε εμείς -με μια κυβέρνηση που φανερά δεν έχει ακόμη αποφασίσει τι θέλει- πώς θα ξεγλιστρήσουμε; Τώρα μια χαρά τα ρίχνουμε στον Τατάρ. Αν φύγει αυτός «τι θα απογίνουμε χωρίς βαρβάρους»; Τι θα απογίνουμε χωρίς Τατάρ; Ο άνθρωπος αυτός ήταν μια κάποια λύσις. Η Ουκρανία ζήτησε δικαστική συνδρομή από τις κυπριακές Αρχές για Ρώσο επικεφαλής που δραστηριοποιείται

Δεν μου αρέσει να προβάλλομαι, αλλά...

στη Λεμεσό. Παιδιά κάντε ό,τι θέλετε, αλλά μην διανοηθείτε να πειράξετε Ρώσους της περιοχής Πάφου. Όχι τώρα που πάμε για ομίλους Champion's League. Πληζ.

Παραθέτω, με ανατριχιαστικές λεπτομέρειες, το χρονικό μιας φωτογραφίας που μάλλον δεν θα δημοσίευε ούτε η σκανδαλοθηρική Sun την εποχή που έβαζε στην τρίτη σελίδα τη Σαμάνθα Φοξ. Τα πράγματα όμως έχουν πια αγριέψει πολύ, οπότε all is fair game. Η Αννίτα ακόμη θυμάται το κτύπημα κάτω από τη μέση με τη δημοσίευση εξόδων υπηρεσιακού ταξιδιού της, μου είπε

φίλος Αννιτικός. Πού κολλά αυτό με τη γυναίκα που αρπάζει τον Νίκο μας σαν να είναι ο Μικ Τζάγκερ σε ροκ συναυλία, ρώτησα αφελώς. Όλα σχετίζονται -και όποιος αγκαλιάζεται- θα πυροβολείται on the spot. Ωχ, τα πράγματα ξεφύγαν κι ακόμη δεν μπήκε η χρονιά των εκλογών.

Θα πέσουν λοιπόν κορμιά και θα έχουμε beef χειρότερα από αυτό της Θέκλας με τον Κουσουλό. Σύμπτωση και εκεί πέρα του σκανδάλου ήταν μια φωτογραφία που έδειχνε τον Κουσουλό να φτιάχνει το παντελόνι -δίκως κάλτσες

παρακαλώ- δίπλα από τον Πρόεδρο. Θα τον αναγκάσετε να σταματήσει να βγάζει φωτογραφίες τον άνθρωπο και μετά τι θα ανεβάζει στο Ίνστα; Κάπου έλεος.

Πίσω στο στόρι μας. Εφημερίδα δημοσίευσε φωτογραφία του Νίκου μας με υποστηρικτριά του (έχει φανατικούς fans και groupies) να τον ασπάζεται... θερμά. Η γυναίκα της φωτογραφίας αρνείται οποιαδήποτε ανάμιξη, προφανώς αποδίδοντάς την σε μοντάζ ή τεχνητή νοημοσύνη. Ο αναπληρωτής κυβερνητικός εκπρόσωπος θιγμένος ζητά απολογία από την εφημερίδα, που το πράττει με την ουρά στα σκέλια κατεβάζοντας τη φωτογραφία. Στο μεταξύ, γίνεται πάλη στα μαρμαρένια αλώνια -και στο Χ- με υποστηρικτές και επικριτές του Νίκου, με τους τελευταίους να νιώθουν «δικαιωμένοι», να πανηγυρίζουν θυμίζοντας μέρες EURO 2004, και να φωνάζουν υβριστικά συνθήματα προς τους «απέναντι». Εξάλλου, η δικονομία μας είναι με τους «απέναντι» που θα 'λεγε και η Αννίτα.

Στο τελευταίο λεπτό όμως έρχεται η απόλυτη ανατροπή, με γκρουπ ελέγχου αλήθειας να χαρακτηρίζει τη φωτογραφία αυθεντική! Τώρα είναι η σειρά της απέναντι κερκίδας να ξεσπκωθεί και να φωνάζει «και σήκωσε την, την τιμημένη», εννοώντας τη φωτογραφία. Η εφημερίδα τη δημοσιεύει ξανά. Το πλήθος στο Χ εκστασιασμένο. Άρτος και θεάματα. Και φωτογραφίες. Ζούμε στιγμές πανηγυρικές -δηλαδή για τα πανηγύρια- και απόλυτης παραφροσύνης.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία

«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

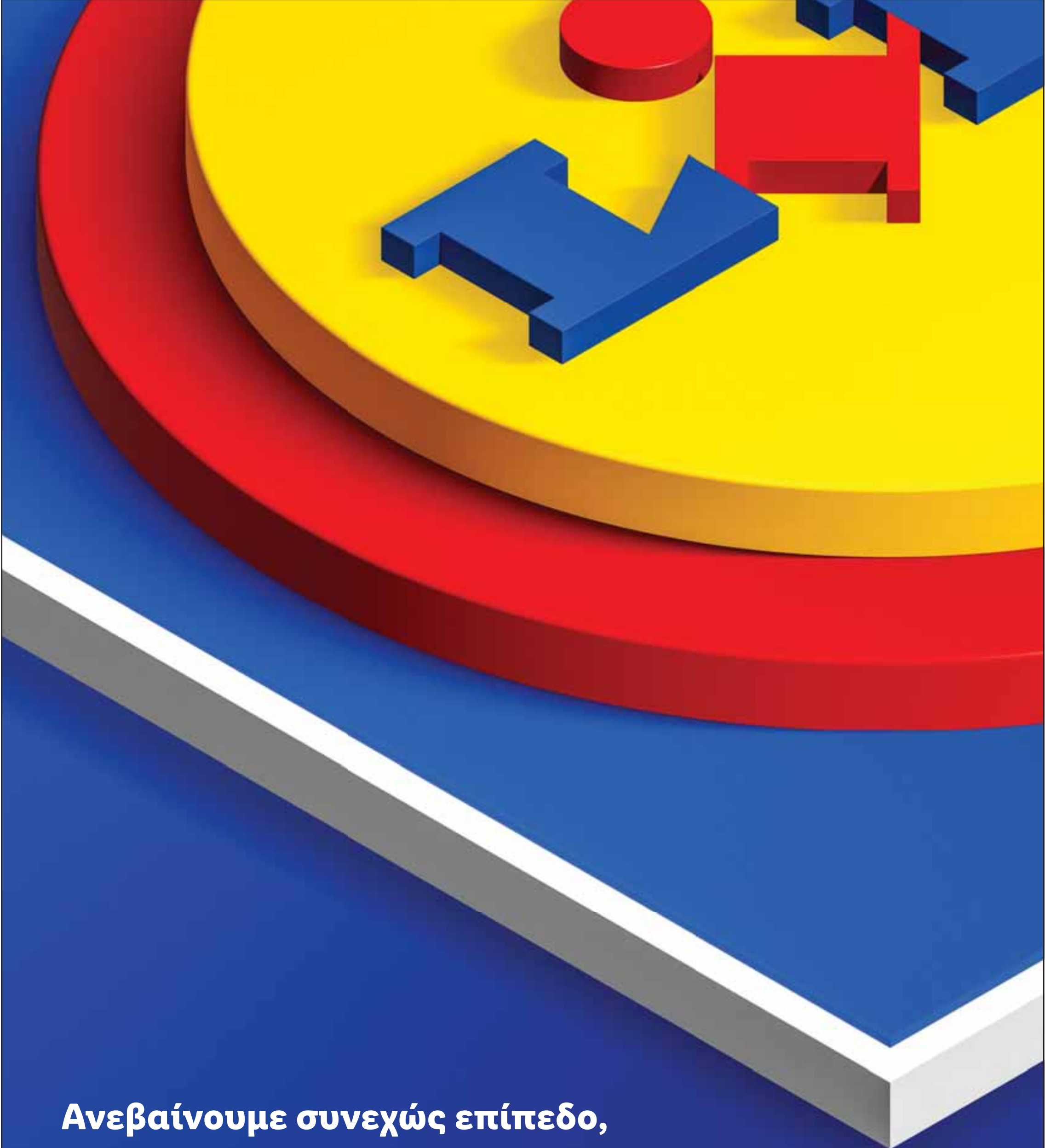
Νικόλαου Σαρπόλου 2 & Λεωφ. Λυκαβιττού, 2401 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: +357 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

Διευθυντής: ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ • Αναπληρωτής Διευθυντής: ΚΩΣΤΗΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ • Σύμβουλος έκδοσης: ΝΟΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Διευθύνων Σύμβουλος: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΤΤΙΑΗΣ • Διευθύντρια: ΜΑΡΙΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

Υπεύθυνος Υλης: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΙΑΚΗΣ • Υπεύθυνος Αετός: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥ

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή, ολική, μερική ή περιληπτική ή κατά παράφραση ή διασκευή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, μηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό, ηχογράφησης ή άλλο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

Ανεβαίνουμε συνεχώς επίπεδο, για την κυπριακή κοινωνία και οικονομία.

Η Lidl Κύπρου, με πορεία 15 χρόνων στην Κύπρο, έχει καταφέρει να γίνει ένα αναπόσπαστο κομμάτι της κυπριακής κοινωνίας και οικονομίας.

Με συνεχείς επενδύσεις και ισχυρή παρουσία σε όλη τη χώρα μέσα από 21 καταστήματα, και περισσότερους από 700 εργαζόμενους, η Lidl Κύπρου παραμένει ένας σημαντικός πυλώνας προόδου και εξέλιξης. Όλα αυτά, ενώ συνεχίζει να βρίσκεται δίπλα στους ανθρώπους και τις ανάγκες τους, προσφέροντας με υπευθυνότητα προϊόντα εξαιρετικής ποιότητας στην καλύτερη τιμή.

Μάθετε περισσότερα

Η Λευκωσία ανησυχεί γιατί η συνάντηση Τραμπ-Πούτιν, τόσο σε σχέση με το φορμάτ, όσο και κυρίως με την ουσία, έχει παρόμοια χαρακτηριστικά με τις επιδιώξεις της Άγκυρας στην Κύπρο.

Τα «απόμερα» της συμφωνίας Τραμπ-Πούτιν στο Κυπριακό

Η Άγκυρα βλέπει κέρδη και η Λευκωσία ανησυχεί από τη χάραξη νέου χάρτη ερήμης χώρας-ΟΗΕ

Του ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ

Δεν είναι μόνο η μπλούζα με το λογότυπο της ΕΣΣΔ που αισθάνθηκε άνετα να φορέσει σε αμερικανικό έδαφος ο ΥΠΕΞ της Ρωσίας, Σεργκέι Λαβρόφ, στέλνοντας προφανές μήνυμα ότι η ισχύς που εξέπεμπε η πάλαι ποτέ Σοβιετική Ένωση, αναβιώνει με την ανοχή, αν όχι με τη στήριξη, της αμερικανικής υπερδύναμης, το 2025. Ούτε τα κόκκινα χαλιά που έστρωσαν οι ΗΠΑ του Ντόναλντ Τραμπ, ή τα χειροκροτήματα του πλανητάρχη και τα αμερικανικά αεροσκάφη που απέδωσαν τιμές στον ύπνο για εγκλήματα πολέμου Βλαντιμίρ Πούτιν, κατά του οποίου έχει εκδοθεί ένταλμα σύλληψης από το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο. Αλλά είναι κυρίως η κοινή γραμμή που φαίνεται να καταφέρνουν να επιβάλουν Τραμπ και Πούτιν, χαράσσοντας νέα σύνορα σε μια τρίτη χώρα, ερήμην της, ως επίσης και ερήμην του ΟΗΕ, ανατρέποντας τον παγκόσμιο χάρτη, καταστρατηγώντας κάθε έννοια διεθνούς δικαίου και δημιουργώντας μια «παρακαταθήκη», εν είδει επικίνδυνου προηγούμενου, η οποία εκτείνεται πέραν των όποιων συνόρων καταλήξει, εν τέλει, να έχει η Ουκρανία.

Ανεξαρτήτως αποτελέσματος των επιδιωκόμενων διαβουλεύσεων, η «υποθήκη» λοιπόν που προσμείωσαν Τραμπ και Πούτιν στον Άνκορατζ της Αλάσκας σε βάρος της υπόστασης του διεθνούς δικαίου και της έννοιας της «εδαφικής ακεραιότητας» μιας κατά τα λοιπά «κυρίαρχης» χώρας, ανοίγει εκ των πραγμάτων την όρεξη όσων έχουν ανάλογες τάσεις αναθεωρητισμού και διεκδικήσεων. Περιλαμβανομένων της Τουρκίας και του Ταϊπéι Ερντογάν και συνεπώς προκαλούν εύλογη ανησυχία στη Λευκωσία. Την οποία δεν έκρυψε ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης, ο οποίος στην τηλεδιάσκεψη των «27» μετά τη συνάντηση Τραμπ-Ζελένσκι, αισθάνθηκε την ανάγκη να υπογραμμίσει ότι η Κύπρος «ως κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που βιώνει τις συνέπειες της κατοχής, συνδέει άρρηκτα τη δική της εμπειρία με τον ευρωπαϊκό αγώνα απέναντι σε κάθε πολιτική κατοχής και αναθεωρητισμού, που στρέφεται κατά της ειρήνης, της ασφάλειας και της διεθνούς τάξης».

Η ανησυχία της Λευκωσίας είναι απολύτως δικαιολογημένη.

Γιατί η συνάντηση Τραμπ-Πούτιν, τόσο σε σχέση με το φορμάτ, όσο και κυρίως με την ουσία των όσων δρομολογήθηκαν, έχει παρόμοια χαρακτηριστικά με τις επιδιώξεις της Άγκυρας στην Κύπρο. Όπως λοιπόν οι Τραμπ και Πούτιν καθόρισαν το παιχνίδι της ειρήνης στην Ουκρανία, ερήμην της χώρας και των Ηνωμένων Εθνών, έτσι και ο Ερντογάν, προσβλέπει σε μια λύση του Κυπριακού, «out of the box», εκτός του πλαισίου του ΟΗΕ, αλλά και των ψηφισμάτων του διεθνούς οργανισμού.

Η ουσία είναι βεβαίως τρισεπίρροτερη του φορμάτ και των αποκλεισμών που επιβλήθηκαν στη συνάντηση Τραμπ-Πούτιν στην Αλάσκα, στην οποία συμφωνήθηκαν όλα όσα ανακοινώθηκαν 24 ώρες αργότερα στον Βολοντιμίρ Ζελένσκι και στην ομάδα των Ευρωπαίων ηγετών που τον πλαισίωσαν, εν είδει παρατηρητών. Άλλωστε, ο Ντόναλντ Τραμπ είχε νωρίτερα φροντίσει να χαρακτομήσει τον Ζελένσκι και μαζί και την Ουκρανία, όταν δημοσίως και μέσω ανάρτησης στην πλατφόρμα Social Truth, κατέστησε σαφές ότι τα εδάφη που απώλεσε η χώρα το 2014, στην Κριμαία, δεν είναι προς συζήτηση και συνεπώς δεν θα επιστραφούν. Αντίθετα δηλαδή, κανονικοποιούνται ως ρωσική επικράτεια, το 2025 και περιέρχονται, με μια ανάρτηση στην πλατφόρμα Social Truth, στην κυριότητα του Βλαντιμίρ Πούτιν. Σαν να πρόκειται για μια ζαριά σε ένα παιχνίδι «Μονόπολς», μεταξύ των ηγετών ΗΠΑ και Ρωσίας.

Αυτή λοιπόν η πτυχή, που καθιστά υποχρεωτικό για την Ουκρανία να απεμπολήσει τα εδάφη της, τα οποία κατέχονται εδώ και 11 χρόνια, συνεπεία της τότε ρωσικής εισβολής στην Κριμαία, είναι ίσως το πιο ηχηρό καμπανάκι για τη Λευκωσία, δεδομένων των αντιστοιχιών που θα μπορούσαν να γίνουν «στα μυαλά των ισχυρών», με τα κατεχόμενα εδάφη της Κυπριακής Δημοκρατίας από την Τουρκία.

Το πρόβλημα μάλιστα για τον πρόεδρο Χριστοδουλίδη, αλλά και για το σύνολο της πολιτικής ηγεσίας, είναι ότι η Κύπρος βρίσκεται σε πολύ πιο αδύναμη θέση από την Ουκρανία. Όχι μόνο γιατί τα εδάφη στο βόρειο τμήμα του νησιού κατέχονται από την Τουρκία εδώ και 51 χρόνια και συνεπώς για κάποιους ο στόχος νομιμοποίησης της υφαρπαγής, θεωρείται ευκολότερος σε σύγκριση με τα ουκρανικά εδάφη. Αλλά και γιατί,

Η Κύπρος, βέβαια, είναι κράτος-μέλος της Ε.Ε. και μπορεί να ελπίζει σε διαφορετική προσέγγιση, αν και η ευρωπαϊκή οικογένεια ούτε συμπαγής είναι, ούτε έδειξε ισχυρά αντανakλαστικά στο Ουκρανικό, παρά το γεγονός ότι ενδιαφέρει τους Ευρωπαίους πολύ περισσότερο από το Κυπριακό.

η Ουκρανία είχε εδώ και τριάντισι σχεδόν χρόνια τη στήριξη της Ε.Ε., η οποία επέβαλε 18 πακέτα κυρώσεων κατά της Ρωσίας και είχε κάνει σημαία της εξωτερικής της πολιτικής την προώθηση των θέσεων του Κιέβου κόντρα στη Μόσχα. Κάτι που δεν ισχύει στην περίπτωση της Κύπρου και της Τουρκίας, καθώς η Ε.Ε. αναλώνεται σε φραστικές υποδείξεις προς την Άγκυρα, άνευ ουσίας. Άρα, η Κύπρος, σε μια ενδεχόμενη ανά-

λογη προσπάθεια νομιμοποίησης της υφαρπαγής των κατεχόμενων εδαφών της, κατά το «προηγούμενο» που εγκαθιστά το δίδυμο Τραμπ-Πούτιν, θα βρεθεί μοιραία σε μια πολύ δυσχερή θέση, πιθανότατα χειρότερη κι από αυτή της Ουκρανίας, χωρίς έστω την υποτυπώδη, όπως φάνηκε στην πράξη, στήριξη που παρείχε η Ε.Ε. στους Ουκρανούς.

Το κενό Ε.Ε. στο εδαφικό

Οι Ευρωπαίοι εταίροι που συμμετείχαν στη συνάντηση Τραμπ-Ζελένσκι, είχαν κατά βάση διακοσμητικό ρόλο στον Λευκό Οίκο. Επί της ουσίας, δεν μπόρεσαν να αλλάξουν τη ροή των εξελίξεων που δρομολογήθηκαν στην Αλάσκα μεταξύ Τραμπ-Πούτιν, σε ό,τι αφορά στις «εδαφικές αναπροσαρμογές». Ο καγκελάριος της Γερμανίας, ο πρόεδρος της Γαλλίας, ο πρωθυπουργός της Φινλανδίας, η πρωθυπουργός της Ιταλίας, η πρόεδρος της Κομισιόν, καθώς και ο πρωθυπουργός της Βρετανίας, «δεν έβαλαν πλάτη» στα ζητήματα του εδαφικού, το οποίο δεν συζητήθηκε! Αντίθετα, κατ'ομολογία, η Ουκρανία, αφήνεται στο έλεος των αποφάσεων Τραμπ-Πούτιν, με σημείο αφετη-

ρίας, starting point, ότι τα εδάφη που υφάρπαξε η Ρωσία το 2014 από την Ουκρανία, στην Κριμαία, δεν είναι καν προς συζήτηση. Αυτό έχει ήδη επιβληθεί, χωρίς δυστυχώς να υπάρξει αντίλογος από τους Ευρωπαίους ηγέτες, οι οποίοι στη συνάντηση του Λευκού Οίκου δεν άρθρωσαν λέξη επί του προκειμένου. Η απόλεια λοιπόν της Κριμαίας θεωρείται πλέον «κοινός τόπος», ενώ ο μόνος που κάτι ψέλλισε για το ζήτημα του εδαφικού, ήταν ο καγκελάριος της Γερμανίας Φρίντριχ Μέρτς. Όχι όμως για τη «χαμένη Κριμαία», ούτε για άλλα κατεχόμενα εδάφη, αλλά για ελεύθερα τμήματα της Ουκρανίας που επίσης διεκδικεί η Ρωσία και επιδιώκει να καταστούν τμήμα της ρωσικής επικράτειας. Είπε λοιπόν ο κ. Μέρτς, ότι «η απαίτηση της Ρωσίας να εγκαταλείψει το Κίεβο τις ελεύθερες περιοχές του Ντονμπάς ισοδυναμεί, για να το θέσουμε σε προοπτική, με τις Ηνωμένες Πολιτείες να αναγκάζονται να παραδώσουν τη Φλόριντα». Δηλαδή, με άλλα λόγια, όπως προκύπτει από τη δήλωση Μέρτς, η Ε.Ε. έχει φτάσει σε τέτοιο σημείο διολίσθησης των θέσεων της, ώστε η στόχευσή της δεν είναι η επιστροφή των εδαφών που έχει υφαρπάξει η Ρωσία, τόσο στην εισβολή του 2014, όσο και στην πρόσφατη του 2022. Αλλά, είναι απλώς η διασφάλιση ότι η Ουκρανία δεν θα χάσει κι άλλα εδάφη, που σήμερα είναι ελεύθερα, κατά την επιδιωκόμενη διαπραγματεύσει Πούτιν-Ζελένσκι.

Αυτό θα μπορούσε να τηθεί και στην «προοπτική» του Κυπριακού, όπως το έθεσε ως παράδειγμα ο καγκελάριος Μέρτς, σαν «προοπτική» για τις ΗΠΑ και τη Φλόριντα; Αν και τέτοιος συσχετισμός δύσκολα μπορεί να γίνει, αυτό που εύκολα μπορεί να αντιληφθεί κανείς, είναι ότι με βάση τις πρόσφατες εξελίξεις, η Ε.Ε. δεν έχει το εκτόπισμα, ακόμη και στο ισχυρό επίπεδο της Γερμανίας, να λειτουργήσει ως ανάχωμα σε περιπτώσεις καταστρατήγησης διεθνούς δικαίου. Ένα ρόλο, τον οποίο της επιφυλάσσει ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης, εδώ και δυόμισι χρόνια. Η Ε.Ε. λοιπόν ούτε μπορεί να λύσει το Κυπριακό, όπως η ελληνοκυπριακή πλευρά δηλώνει ότι επιθυμεί, ούτε βεβαίως να πιέσει την Τουρκία για να προχωρήσει στην επιστροφή εδαφών. Όπως δεν τόλμισε ούτε και θα τολμήσει εν προκειμένω, να στηρίξει την Ουκρανία.

Η τρύπα της ασφάλειας

Μέσα σε όλα αυτά, η Ε.Ε. προσπαθεί, αν μη τι άλλο, να διασφαλίσει ότι τα εδάφη που θα απομείνουν στην Ουκρανία, στη βάση του νέου παγκόσμιου χάρτη που δρομολόγησε η συνεννόηση Τραμπ-Πούτιν, θα αποκτήσουν σφραγίδα ουσιαστών εγγυήσεων. Με συμμετοχή και των ΗΠΑ, κάτι πάντως που δεν φαίνεται ότι θα προσυπογράψει η Ουάσινγκτον. Άλλωστε, ο Ντόναλντ Τραμπ αρκέστηκε απλώς σε αόριστες υποσχέσεις ότι οι ΗΠΑ θα παρέχουν στην Ουκρανία «πολύ καλή προστασία, πολύ καλή ασφάλεια». Κι αν Ευρωπαίοι αξιωματούχοι, περιλαμβανομένου του πρωθυπουργού της Βρετανίας Κιρ Στάρμερ, ερμηνεύουν τις υποσχέσεις Τραμπ στον Λευκό Οίκο, ως ένα πλαίσιο εγγυήσεων στη λογική του προτύπου του άρθρου 5 της Συμμαχίας, εύλογα μπορεί να διερωτηθεί κανείς, πόσο νομικά δεσμευτικό μπορεί να καταστεί αυτό, όταν ο πλανητάρχης απέκλεισε κάθε προοπτική ένταξης της Ουκρανίας στη Συμμαχία.

Πώς λοιπόν οι Σύμμαχοι στο ΝΑΤΟ θα είναι δεσμευμένοι νομικά και πρακτικά να συνδράμουν την Ουκρανία σε περίπτωση που θα δεχθεί επίθεση, με βάση το άρθρο 5, όταν η χώρα αυτή θα βρίσκεται εκτός της Βορειοατλαντικής Συμμαχίας; Ο Βολοντιμίρ Ζελένσκι φάνηκε πρόθυμος να διαθέσει 100 δισεκατομμύρια ευρώ (που θα εξασφαλίσει από την Ε.Ε.), ώστε να αγοράσει αμερικανικά αμυντικά συστήματα, όπως δημοσίευσε η εφημερίδα Financial Times. Επιδιώκοντας προφανώς να δειδάσει την Ουάσινγκτον. Κίνηση, η οποία θα πρέπει να αναγνωσθεί παράλληλα με την απάντηση που έδωσε ο Ντόναλντ Τραμπ, όταν ρωτήθηκε εάν θα στηρίξει την Ουκρανία, και φρόντισε να διαμηνύσει ότι «πωλούμε όπλα, δεν τα χαρίζουμε». Πάντως, με 100 δισεκατομμύρια ευρώ ή όχι, κύκλοι στις Βρυξέλλες εκτιμούν ότι η Ε.Ε. θα αφιερώσει μόνη στο ζήτημα των εγγυήσεων στην Ουκρανία και όπως έλεγε κοινοτική πηγή στην «Κ», «πιθανότατα και στην περίπτωση αυτή, να αναγκαστούμε να κοπιάζουμε περισσότερο προς την κατεύθυνση της Τουρκίας»...

Οι προοπτικές λοιπόν σε σχέση με την ασφάλεια της Ουκρανίας, καταγράφουν ήδη σημαντικά κενά. Και το πρώτο είναι ότι η ένταξη στο ΝΑΤΟ είναι εκτός συζήτησης για τον Τραμπ κατόπιν συνεννόησης με τον Πούτιν, το δεύτερο είναι ότι οι εγγυήσεις στο πρότυπο του άρθρου 5 «μπαίνουν» και το τρίτο είναι ότι η ασφάλεια της Ουκρανίας ενδέχεται να καταστεί ένα αμιγνών ευρωπαϊκό παζλ, δίνοντας και στην περίπτωση αυτή, «μεγαλύτερο χώρο» στην Τουρκία. Τα δεδομένα αυτά ίσως δίνουν απάντηση στην προοπτική της Κύπρου για ένταξη στο ΝΑΤΟ. Αυτό που όμως σίγουρα περιγράφουν, «εύγλωττα», είναι οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει μια ανίσχυρη χώρα, για ουσιαστικές εγγυήσεις στην ασφάλειά της, ακόμη κι όταν τείνει να συγκατανεύσει στην οριστικοποίηση της απώλειας τμήματός της «εδαφικής της ακεραιότητας», όπως αυτή αποφασίστηκε στη σκακιέρα των ισχυρών. Η Κύπρος, βέβαια, είναι κράτος-μέλος της Ε.Ε. και μπορεί να ελπίζει σε διαφορετική προσέγγιση, αν και η ευρωπαϊκή οικογένεια ούτε συμπαγής είναι, ούτε έδειξε ισχυρά αντανakλαστικά στο Ουκρανικό, παρά το γεγονός ότι ενδιαφέρει τους Ευρωπαίους πολύ περισσότερο από το Κυπριακό.

Οι Ευρωπαίοι εταίροι που συμμετείχαν στη συνάντηση Τραμπ-Ζελένσκι, είχαν κατά βάση διακοσμητικό ρόλο στον Λευκό Οίκο. Επί της ουσίας, δεν μπόρεσαν να αλλάξουν τη ροή των εξελίξεων που δρομολογήθηκαν στην Αλάσκα μεταξύ Τραμπ-Πούτιν, σε ό,τι αφορά στις «εδαφικές αναπροσαρμογές».

Το Κυπριακό παραμένει σε διαδικασία συντήρησης τους επόμενους μήνες, με πολλές προκλήσεις ωστόσο για την κυβέρνηση Χριστοδουλίδη.

Κυπριακό, με πολλαπλά ανοικτά μέτωπα

Δρόμος μετ’ εμποδίων τα επόμενα βήματα για τη διαδικασία

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Ως κρίσιμοι χαρακτηρίζονται οι επόμενοι μήνες, αρχής γενομένης από τον Σεπτέμβριο και ως το τέλος του χρόνου, για τον πρόεδρο Χριστοδουλίδη σε σχέση με το Κυπριακό. Η κυβέρνηση θα κληθεί να διαχειριστεί σειρά μετώπων, που παραμένουν ανοικτά, σε σχέση με την προσπάθεια άρσης του αδιεξόδου των συνομιλιών στο Κυπριακό, σε μια συγκυρία που η εν λόγω προσπάθεια δεν είναι μόνο δύσκολη, αλλά και που η κυβέρνηση τελεί υπό πολιτική πίεση για σειρά λόγων στο εσωτερικό οδεύοντας προς το δεύτερο μισό της θητείας της.

Τα ανοικτά μέτωπα, εσωτερικά και εξωτερικά, ασκούν πιέσεις που θα δοκιμάσουν όχι μόνο την έκβαση του Κυπριακού για τα επόμενα χρόνια αλλά και την πολιτική διαχείρισή του στο εσωτερικό, που δυσκολεύει δεδομένων των συγκυριών, του μακρού αδιεξόδου χωρίς συνομιλίες και της προοπτικής μιας αλλαγής παραδείγματος στη διαδικασία του Κυπριακού – λόγω της εμβάθυνσης του αδιεξόδου. Τρεις είναι οι κατηγορίες των ανοικτών μετώπων. Σε διεθνές επίπεδο, εσωτερικά και, φυσικά, σε σχέση με την ίδια τη διαδικασία.

Σε μια συγκυρία όπου η έκβα-

ση του Ουκρανικού αλλά και του πολέμου στη Γάζα δημιουργούν προϋποθέσεις δημιουργίας αρνητικών τετελεσμένων και αλλαγών πλαισίου λύσης σε χρόνια δισεπίλυτα προβλήματα διεθνών διαπραγματεύσεων, η πορεία του Κυπριακού παραμένει επισφαλής – με την υπαρξιακή διάσταση εδώ να συνδέεται με δύο παράγοντες:

Ένα ισχυρό νομικό προηγούμενο που, όπως στην περίπτωση της Κριμαίας ή του Μεσανατολικού, λόγω νομιμοποίησης τετελεσμένων κατοχής ή απόσχισης και

Μια αλλαγή παραδείγματος, ιδίως σε επίπεδο ρητορικής υπό τον Αμερικανό πρόεδρο Τραμπ, που θα έβαζε στο επίκεντρο της δήλωσης την Κύπρο και το Κυπριακό. Φυσικά, σε επίπεδο ΣΑ του ΟΗΕ θα παραμείνει εξαιρετικά δύσκολο τα επόμενα χρόνια να υπάρξει αλλαγή στον πυρήνα ψηφισμάτων που αφορούν το Κυπριακό, χωρίς ωστόσο αυτό να σηματοδοτεί πως σε επίπεδο χρόνου τα πράγματα δεν δουλεύουν σε βάρος της ελληνοκυπριακής πλευράς. Επιπλέον, η διάσταση των ευρωτουρκικών σχέσεων θα είναι καθοριστική τους επόμενους μήνες, με την Ε.Ε. να προχωρά σε μικρά, αλλά ουσιαστικά, βήματα σε σχέση με την ειδική σχέση που επιδιώκει πλέον με την Τουρκία, με ζητούμενο εδώ να διαφανεί αν

υπάρχει ρεαλιστική προοπτική «διασύνδεσης του Κυπριακού».

Το «μικρο-επίπεδο»

Εσωτερικά, πέραν της διάστασης της πολιτικής πίεσης –ιδίως μετά τις πυρκαγιές– προς την κυβέρνηση Χριστοδουλίδη, καθώς και τις επερχόμενες βουλευτικές εκλογές που θα λειτουργήσουν ως διαμορφωτικές των δυναμικών για τις Προεδρικές του 2028, τα ανοικτά

Αν δεν κατορθώσει κάτι η Ολγκίν, δεν αναμένεται, όπως είναι σε θέση να γνωρίζει η «Κ», να ανανεώσει τη θητεία της μετά το πέρας του έτους.

μέτωπα σε σχέση με το Κυπριακό παραμένουν δύο: α. Το αποτέλεσμα των εκλογών στα Κατεχόμενα τον προσεχή Οκτώβριο που θα διαμορφώσει καθοριστικά αν υπάρχει μικρή πιθανότητα επανόδου στο τραπέζι των συνομιλιών με αλλαγή παραδείγματος ή αν μια επανεκλογή του Τατάρ θα σφραγίσει το, μετά το 2017, αδιέξοδο. Φυσικά η εκλογή Ερχιουρμάν δεν εγγυάται –για τη δική μας πλευρά– κέρδος ως προς το blame-game όπως και η

διάσταση επανεκλογής Τατάρ – για προφανείς λόγους λόγω της απορριπτικής στάσης του Τ/κ ηγέτη. β. Το Περιουσιακό. Η όλη υπόθεση της σύλληψης των 5 Ελληνοκυπρίων καθώς και το πώς η τουρκοκυπριακή πλευρά επιμένει στο ζήτημα των συλλήψεων, εκ μέρους της ΚΔ, σφετεριστών περιουσίας Ελληνοκυπρίων μετατρέπεται σε ένα σοβαρό θέμα τύπου spoiler της διαδικασίας επανεκκίνησης, υπό τον ΟΗΕ, των συνομιλιών και παράλληλα μπορεί να μετατραπεί, στο μέλλον και ιδίως στο σενάριο κατάρρευσης κάθε διαδικασίας, σε δυνητική κρίση. Η εν λόγω διάσταση φυσικά συνδέεται και με το εσωτερικό επίπεδο λόγω του αποτυπώματος των προσφύγων και πως αυτές οι μάζες ψηφοφόρων αποτελούν πολύ σημαντική δεξαμενή για το πολιτικό σύστημα στην Κύπρο ενόψει των πρόωγων διεργασιών του προεκλογικού για τις βουλευτικές και τις προεδρικές εκλογές.

Και τα «διαδικαστικά»

Τα ανοικτά μέτωπα σε σχέση με τη διαδικασία του Κυπριακού –όπως αυτή λειτουργεί– έχουν επίσης τη σημασία τους. Σε αυτό το επίπεδο καταγράφονται, πιο συγκεκριμένα, οι εξής τάσεις:

• **Η αλλαγή** παραδείγματος όσον αφορά την αποστολή του ειδικού εκπροσώπου του γ.γ. του ΟΗΕ

στην Κύπρο μετά την αποχώρηση Κόλιν Στιούαρτ. Εξ ορισμού κλείνει ένας κύκλος εδώ που έχει την επιμέρους σημασία του για την προσπάθεια άρσης του αδιεξόδου εκ μέρους του Οργανισμού.

• **Η αποστολή** της κ. Ολγκίν. Αν δεν κατορθώσει κάτι δεν αναμένεται, όπως είναι σε θέση να γνωρίζει η «Κ», να ανανεώσει τη θητεία της μετά το πέρας του έτους. Το ζήτημα του διορισμού προσωπικού απεσταλμένου του γ.γ. εκ μέρους του ΟΗΕ υπήρξε βασικό –και ως τέτοιο το προβάλλει επίσης η κυβέρνηση– βήμα για την προσπάθεια κινητικότητας στο Κυπριακό. Η Κολομβιανή διπλωμάτης αναμένεται στην Κύπρο τα τέλη του μήνα, ωστόσο δεν επιβεβαιώνεται ακόμη τριμερής συνάντηση στη Νέα Υόρκη στο περιθώριο της ΓΣ του ΟΗΕ.

• **Το ζήτημα** της ΟΥΝΦΙΚΥΠ. Αν και εξαιρετικά δύσκολο να αρθούν άμεσα οι όροι αποστολής της στην Κύπρο, η μείωση 30% των διεθνών ειρηνευτικών αποστολών υπό τον ΟΗΕ αποτελεί πραγματικότητα που λόγω συγκυρίας (σ.σ. εποχή Τραμπ) όσο και λόγω της κατεύθυνσης απαξίωσης που λαμβάνει ο Οργανισμός σε θέματα διεθνών συγκρούσεων θα επηρεάσει αναπόφευκτα και την αποστολή της Κύπρου –μια εκ των αρχαιότερων διεθνών.

Η σημασία του Ντονέτσκ και οι προοπτικές για τερματισμό του πολέμου

Του **Δρος ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΖΑΧΑΡΙΑΔΗ**

Οι τελευταίες εξελίξεις αναφορικά με το Ουκρανικό πρέπει να αναγνωστούν σε δύο πράξεις. Η πρώτη πράξη αφορά τη διμερή σύνοδο ΗΠΑ-Ρωσίας όπου διαφάνηκε τι ζητούν οι Ρώσοι για να σταματήσουν τον πόλεμο, το οποίο είναι να πάρουν από την Ουκρανία ολόκληρο το Ντονμπάς που περιλαμβάνει τις επαρχίες του Ντονέτσκ και του Λουχάνσκ. Ένα αξιοσημείωτο της Συνόδου είναι η αδυναμία για ακόμα μια φορά του Αμερικανού προέδρου να ασκήσει ουσιαστική πίεση στη Μόσχα και να φαίνεται πως θεωρεί τις αξιώσεις του Βλαντιμίρ Πούτιν λογικές.

Η δεύτερη πράξη αφορά τη συνάντηση μεταξύ του Ντόναλντ Τραμπ και του Βολοντιμίρ Ζελένσκι, η οποία πραγματοποιήθηκε σε εντελώς διαφορετικό κλίμα σε σχέση με την προηγούμενη, αλλά και τις συναντήσεις που είχε ακολουθώς ο πρόεδρος Τραμπ με τους Ευρωπαίους ηγέτες που μετέβησαν εσπευσμένα στην Ουάσινγκτον. Ο Ουκρανός πρόεδρος πρότεινε την αγορά αμερικανικών οπλικών συστημάτων αξίας 100 δισ. δολαρίων με χρηματοδότηση από κράτη της Ε.Ε.,

καθώς και την υλοποίηση ενός προγράμματος 50 δισ. δολαρίων για την κοινή παραγωγή drones από ουκρανικές και αμερικανικές εταιρείες.

Σε αντίλλαγμα, οι Ηνωμένες Πολιτείες φαίνεται να προτίθενται να παράσχουν εγγυήσεις ασφαλείας στην Ουκρανία, χωρίς να αποκλείεται και η συμμετοχή αμερικανικών στρατευμάτων στη διεθνή δύναμη που θα αναλάβει την εφαρμογή αυτών των εγγυήσεων. Το πρώτο ζήτημα που τίθεται είναι κατά πόσον οι ΗΠΑ θα είναι διατεθειμένες να συνεισφέρουν στρατεύματα για την εφαρμογή των εγγυήσεων. Προς το παρόν φαίνεται πως προσπαθούν να αποφύγουν αυτό το σενάριο, προσφέροντας όμως εναέρια υποστήριξη πιθανότατα για την επιβολή no-fly zone. Το δεύτερο ζήτημα είναι η δεδηλωμένη θέση της Ρωσίας για παρουσία δυτικών στρατευμάτων στο έδαφος της χώρας. Το τρίτο και τελευταίο ζήτημα είναι η αξίωση της Ρωσίας να είναι και αυτή αλλά και η Κίνα μέρος των εγγυητών δυνάμεων, αλλά και να διατηρεί «βέτο» για την ενεργοποίηση των όποιων μηχανισμών

δημοιουργηθούν για την προστασία της εδαφικής ακεραιότητας της Ουκρανίας. Οι τελευταίες δύο θέσεις ουσιαστικά δεν μπορούν να γίνουν αποδεκτές από την ουκρανική πλευρά.

Ωστόσο, παραμένει ένα κρίσιμο ερώτημα: είναι διατεθειμένη η Ουκρανία να απειμπολήσει ολόκληρη την περιοχή του Ντονμπάς προκειμένου να εξασφαλίσει αυτές τις εγγυήσεις, ιδιαίτερα όταν τόσο η διακήρυξη της Βουδαπέστης του 1994 όσο και οι συμφωνίες του Μίνσκ το 2015 δεν εμπόδιζαν τη σημερινή κατάσταση και την πιθανή απώλεια εθνικής κυριαρχίας;

Ο Βλαντιμίρ Πούτιν έχει ξεκαθαρίσει ότι, εκτός από την Κριμαία, για να υπάρξει συμφωνία απαιτείται και την πλήρη κυριαρχία στο Ντονμπάς, το οποίο περιλαμβάνει τις επαρχίες Λουχάνσκ και Ντονέτσκ. Αν και το Λουχάνσκ έχει σχεδόν ολοκληρωτικά καταληφθεί από τις ρωσικές δυνάμεις, στο Ντονέτσκ η κατάσταση είναι διαφορετική. Το Ντονέτσκ είναι ιδιαίτερα σημαντικό για μια σειρά από λόγους.

Πρώτον, υπάρχει η οικονομική πτυχή. Η περιοχή είναι πλούσια

σε σπάνιες γαίες, ενώ αποτελούσε τη ραχοκοκαλιά της ουκρανικής μεταλλουργικής βιομηχανίας και βιομηχανίας άνθρακα. Το δεύτερο έχει να κάνει με τη σημασία της περιοχής στο ρωσικό φαντασιακό. Ο Βλαντιμίρ Πούτιν αντιλαμβάνεται την περιοχή ως αναπόσπαστο κομμάτι του ρωσικού έθνους. Ο τρίτος και πιο σημαντικός λόγος αφορά τη σημασία του Ντονέτσκ για την άμυνα ολόκληρης της Ουκρανίας. Στην επαρχία υπάρχει μια γραμμή βαριών οχυρωματικών έργων μήκους περίπου 50 χιλιομέτρων που εκτείνεται από την Κονσταντινόβκα στα νότια μέχρι το Σλοβιάνσκ στα βόρεια, με το Κραματόρσκ στο ενδιάμεσο.

Κατά μήκος αυτής της περιοχής, η Ουκρανία έχει επενδύσει από το 2014 τεράστια ποσά στην κατασκευή στρατιωτικών υποδομών και οχυρωματικών έργων, τα οποία καθιστούν οποιαδήποτε απόπειρα ρωσικής κατάληψης εξαιρετικά δύσκολη, χρονοβόρα και με βαρύ κόστος τόσο σε ανθρώπινες απώλειες όσο και σε υλικά μέσα. Δεν είναι τυχαίο ότι ο ρωσικός στρατός επιχειρεί να κινηθεί περιμετρικά της ζώνης αυ-

τής με σκοπό να την περικυλώσει, κάτι που θα απαιτήσει πολύ χρόνο και μεγάλη προσπάθεια.

Αν χαθεί το Ντονέτσκ –ιδίως χωρίς ουσιαστική αντίσταση– οι ρωσικές δυνάμεις θα αποκτήσουν τη δυνατότητα να προελάσουν την επόμενη κιόλας μέρα προς το Χάρκοβο ή/και το Ντνιπροπετρόβσκ, περιοχές όπου δεν υπάρχουν αντίστοιχες αμυντικές υποδομές. Έτσι, το ουσιαστικό δίλημμα που αντιμετωπίζει ο Ζελένσκι είναι αν οι υποσχόμενες εγγυήσεις ασφαλείας αξίζουν περισσότερο από την απώλεια του ισχυρότερου αμυντικού συμπλέγματος που διαθέτει η χώρα. Το ερώτημα γίνεται ακόμη πιο πιεστικό αν αναλογιστεί κανείς ότι μια πιθανή συμφωνία θα μπορούσε να οδηγήσει και σε άρση των κυρώσεων κατά της Ρωσίας, γεγονός που θα έδινε ώθηση στην οικονομία της, θα ενίσχυε τη στρατιωτική της βιομηχανία και κατ’ επέκταση θα επέτρεπε στον ρωσικό στρατό να ανακάμψει με ταχείς ρυθμούς.

Εν κατακλείδι, οι εξελίξεις των τελευταίων ημερών έχουν δώσει μια πιο ξεκάθαρη εικόνα για το τι χρειάζεται για να σταματήσει ο

πόλεμος. Βέβαια χωρίς ουσιαστική δουλειά στα θέματα των εγγυήσεων και αλλαγής στάσης της Ρωσίας δύσκολα θα υπάρχουν εξελίξεις. Παράλληλα, όμως, το τίμημα για την Ουκρανία είναι βαρύ και με δεδομένη την πρόνοια στο ουκρανικό σύνταγμα, που απαιτεί δημοψήφισμα για την απώλεια περιοχών, να περιπλέκει τα πράγματα. Σίγουρα ο Ζελένσκι βρίσκεται ενώπιον σημαντικών διλημμάτων που δεν επηρεάζουν μόνο την Ουκρανία, αλλά και το ευρωπαϊκό και διεθνές σύστημα ασφαλείας. Τέλος, κάτι που επηρεάζει και την Κύπρο είναι η επικύρωση εδαφικών αλλαγών διά της βίας που είναι στο τραπέζι και την οποία σκέφτεται σοβαρά και η ουκρανική πλευρά. Μια τέτοια επικύρωση πιθανότατα θα άνοιγε τον δρόμο για ανάλογες επιλύσεις σε μια σειρά από διενέξεις με παρόμοια χαρακτηριστικά. Μια από αυτές είναι και το Κυπριακό.

Ο δρ Αλέξανδρος Ζαχαριάδης είναι ερευνητικός συνεργάτης του Πανεπιστημίου Κύπρου και του Ελληνικού Παρατηρητηρίου του London School of Economics.

Της ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

Τον Ιούλιο που πέρασε, ο πρόεδρος του ΕΛΑΜ Χρίστος Χρίστου εξηγούσε στον «Πολιτικό Αλγόριθμο» και τον Ανδρέα Κημήτρη τον τρόπο που το ΕΛΑΜ κανονικοποιήθηκε με την πάροδο των χρόνων. «Αυτή τη στιγμή το ΕΛΑΜ» έλεγε, «έχει τη μοναδική ικανότητα να μπορεί να μιλήσει με ανθρώπους που ανεξαρτήτως του πού βρίσκονταν προηγουμένως, πλέον συμφωνούμε σε θέσεις αρχής, μπορούμε να κτίσουμε μία συνεργασία». Ήταν μία δήλωση εξόχως αποκαλυπτική. Για το πώς η νίκη που είχε στις ευρωεκλογές κατακτώντας τη μία από τις έξι έδρες και κυρίως τα δημοσκοπικά ευρήματα που το δείχνουν να ενισχύεται συνεχώς, το μετέτρεψε στην κότα με τα χρυσά αυγά για επίδοξους πολιτευτές, οι οποίοι θεωρούν το ΕΛΑΜ ως ένα παρθένο έδαφος που μπορεί να τους εξασφαλίσει πιο εύκολα εκλογή. Έδειξε όμως και την ετοιμότητα ενός εσωστρεφούς κόμματος που παρουσιάζεται ως αντισυστη-

Δεδομένοι θεωρούνται οι δίαυλοι επικοινωνίας του ΕΛΑΜ με το Προεδρικό, ωστόσο το κόμμα που βασίστηκε στο αντισυστημικό αφήγημα δεν έχει καμία πρόθεση να δώσει σάνιδα σωτηρίας σε έναν Πρόεδρο του οποίου η εικόνα καταρρέει.

Η σιωπηλή άνοδος του άκρου

Το στοίχημα του ΕΛΑΜ για την τρίτη θέση και η πλήρη του στο να καταστεί ένα κόμμα εξουσίας

Το ΕΛΑΜ επιδιώκει να κλειδώσει τη θέση του ρυθμιστή που είχε μέχρι σήμερα το ΔΗΚΟ, ανοίγοντας ένα κεφάλαιο για το τι θα κερδίσει εντός Βουλής και τις συμμαχίες που ενδεχομένως να επιδιώξει.

μικό, να λειτουργήσει με καθαρά παλαιοκομματικούς και συνδιαλλακτικούς όρους. Χρησιμοποιούν δηλαδή πρόσωπα που είτε έχουν αποτύχει στα κόμματα τους και ψάχνουν διέξοδο είτε πρόσωπα που ήταν μέρος του συστήματος όλα αυτά τα χρόνια που οι ίδιοι κατά τα άλλα πολεμούν, με στόχο να φέρουν κόσμο κοντά από την ευρύτερη Δεξιά και να αυξήσουν τα ποσοστά τους. Το ΕΛΑΜ φαίνεται ότι μόνο να κανονικοποιείται μέρα με τη μέρα, αλλά και να φλερτάρει όλο και περισσότερο με την εξουσία. Ανοίγοντας με αυτό το ζήτημα ένα άλλο μεγάλο κεφάλαιο ανάλυσης για το πολιτικό σύστημα που συνεχώς μεταβάλλεται.

Ο ρυθμιστής

Μία σειρά δημοσκοπήσεων παρουσιάζει το ΕΛΑΜ, όχι μόνο να ενισχύεται αλλά και να υφαρπάζει από το ΔΗΚΟ την τρίτη θέση στην κομματική σκακιέρα. Το ερώτημα είναι αν θα αντικαταστήσει τον ρόλο που είχε μέχρι σήμερα το κόμμα του Κέντρου, αυτόν του ρυθμιστή. Ως ρυθμιστής άλλωστε το ΔΗΚΟ είχε μέχρι σήμερα κα-

ταφέρει να κλειδώσει σημαντικές προεδρίες επιτροπών, όπως αυτή της Οικονομικών, της Παιδείας και της Ελέγχου. Παράλληλα, εξαιτίας του ρόλου του μετατρέπονταν συχνά σε μύλον της έριδος για τα δύο μεγάλα κόμματα ΔΗΣΥ-ΑΚΕΛ, είχε το πλεονέκτημα να κάνει τέτοιες συμμαχίες ούτως ώστε να καθορίζει τον Πρόεδρο της Βουλής ή και να εκλέγει τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Με την πάροδο του χρόνου ο ρόλος του ρυθμιστή έχει αποδυναμωθεί αρκετά. Τα ποσοστά που αθροίζονται, δεν αρκούν ούτως ώστε το ένα μεγάλο κόμμα μαζί με τον «ρυθμιστή» να καθορίζουν πλέον ξεκάθαρα την ατζέντα και να επιβάλλουν πολιτικές. Τόσο εξαιτίας της μείωσης των ποσοστών των δύο μεγάλων κομμάτων όσο και του τρίτου σε ποσοστά ΔΗΚΟ. Σήμερα βεβαίως στο ΔΗΚΟ φαίνεται να έχουν αποδεχθεί πως το κόμμα χάνει την τρίτη θέση. Αυτό ωστόσο που θέλουν να διασφαλίσουν είναι να μην έχουν μείωση ποσοστών και κατ' επέκταση μείωση εδρών που να περιορίζει σημαντικά την επιρροή του κόμματος στο πολιτικό σκηνικό. Το εφιαλτικό σενάριο για το ΔΗΚΟ είναι

να βρεθεί το κόμμα στην πέμπτη θέση, πίσω από το ΕΛΑΜ και το ΑΛΜΑ και να οδηγηθεί σιγά-σιγά στην ανυποληψία.

Σε ένα σενάριο που χάνει συνεπώς το ΔΗΚΟ την τρίτη θέση και το αντικαθιστά το ΕΛΑΜ, εγείρεται το ερώτημα του ποιος θα είναι τελικά ο ρόλος της Ακροδεξιάς στο πολιτικό σύστημα.

• **Θα κανονικοποιηθεί** σε τέτοιο βαθμό που θα μπορεί ανοικτά να κάνει συμμαχίες με άλλα κόμματα τόσο για την Προεδρία της Βουλής όσο και για νομοσχέδια και προτάσεις νόμου;

• **Θα επιδιώξει** να αποκτήσει πείρα κυβερνησιμότητας διεκδικώντας σοβαρές επιτροπές όπως αυτή της Άμυνας την οποία διαχρονικά θέλει, την Οικονομικών που διατρεί το ΔΗΚΟ ή την Παιδείας για να επιβάλει την πολιτική που θέλει;

• **Θα απομονωθεί** από τα υπόλοιπα κόμματα δεδομένου ότι τα δύο μεγάλα κόμματα δεν θέλουν συνεργασία μαζί του;

Τα δύο πρόσωπα

Ο πρόεδρος του ΕΛΑΜ Χρίστος Χρίστου έχει αρκετές φορές ξεκα-

θαρίσει πως στόχος είναι να γίνει το ΕΛΑΜ κόμμα εξουσίας και να κυβερνήσει. Σε αυτό το πλαίσιο άφησε ανοικτό και το ενδεχόμενο στήριξης ενός άλλου υποψηφίου πέραν του ίδιου του αρχηγού τους. Κύριος στόχος είναι να κινηθούν στα νάρτια του κόμματος της Μελόνι, αλλά και στην πολιτική που εξέλεξε τον Ντόναλντ Τραμπ. Σε αυτό ακριβώς το πλαίσιο, δεν έχει κανένα απολύτως πρόβλημα το ΕΛΑΜ να αποτινάξει από πάνω του τον μανδύα του αντισυστημικού, χωρίς ωστόσο να το γνωστοποιήσει. Θέλει για παράδειγμα να διατηρήσει κοντά την ακροδεξιά σκληρή ψήφο, θέλει όμως παράλληλα να προσεγγίσει τη δεξιά συντηρητική ψήφο που προέρχεται κυρίως από τον Συναγερμό. Μία ματιά στον τρόπο που λειτουργεί το κόμμα επιβεβαιώνει τον συγκεντρωτισμό που επικρατεί στο εσωτερικό. Ενδεικτικό παράδειγμα το γεγονός ότι το κόμμα της Ακροδεξιάς δεν έχει προχωρήσει ποτέ σε εσωκομματικές εκλογές. Ο κ. Χρίστου αποκάλυψε πως δεν υπήρχε ενδιαφέρον. Όμως πέραν του ίδιου που δεν άλλαξε ή δεν αμφισβητήθηκε ποτέ από τη μέρα λειτουργίας του κόμματος, όπως

γίνεται σε όλα τα κόμματα, δεν έχει γνωστοποιήσει ποιο είναι το πολιτικό συμβούλιο και το εκτελεστικό γραφείο του κόμματος. Ποιοι δηλαδή αποφασίζουν για τις πολιτικές του κόμματος. Δεν έχει εκφράσει θέσεις και πολιτικές εντός της Βουλής που να στέκουν πέραν των συνθημάτων σε ανακοινώσεις και σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Δεν έχει απολογηθεί για θέσεις του παρελθόντος, δεν έχει αναθεωρήσει τη σχέση του με τη Χρυσή Αυγή ούτε έχει διαφοροποιήσει αμφιλεγόμενες του θέσεις.

Αντίθετα, έχει εντείνει το αφήγημα της antiwoke ατζέντας, την επιστροφή στην παράδοση και τη συντήρηση, που θεωρεί ότι με αυτό τον τρόπο θα φέρει κοντά ένα μέρος της μεσαίας τάξης με συντηρητικά αντανakλαστικά. Καθόλου τυχαία συνεπώς η συλλογή στελεχών από το κόμμα της Δεξιάς. Ξεκίνησε με τον πρώην βουλευτή Λεμεσού Ανδρέα Θεμιστοκλέους το 2021, συνεχίζει με τον τέως κυβερνητικό εκπρόσωπο του Νίκου Αναστασιάδη και αντιπρόεδρο του ΔΗΣΥ Μάριο Πελεκά-

Η στρατηγική της β' Κυριακής από τον Πρόεδρο, τα ρίσκα που λαμβάνει και το ΕΛΑΜ που μιλά πλέον με οικονομικούς κύκλους και ανώτατα τραπεζικά στελέχη.

νο, τον πρώην βουλευτή Αμμοχώστου Ευγένιο Χαμπουλλά και είναι σχεδόν βέβαιο πως κλειδώνει το επόμενο διάστημα και η υποψηφιότητα του τέως δημάρχου Στροβόλου Ανδρέα Παπακαράλαμπος. Δεν έχει την ίδια στιγμή και κανένα πρόβλημα για παράδειγμα να εξυπηρετήσει συγκεκριμένα συμφέροντα αν χρειαστεί, παρά το αφήγημα ότι στηρίζει τα χαμηλά στρώματα. Πέραν των στενών δεσμών με την Εκκλησία που επιβεβαιώθηκε με την περιεργή εμπλοκή Χρίστου στην υπόθεση Αββακούμ, είναι και το υπόγειο φλερτ με οικονομικούς κύκλους. Ενδεικτική η υπερψήφιση του ΕΛΑΜ στην πρόταση για εξαιρέση του καζίνο από το όριο συναλλαγών με μετρητά, αλλά και η για πολλούς περιεργή κίνηση που έκανε το κόμμα της Ακροδεξιάς να ζητήσει αναβολή της συζήτησης της πρότασης του ΑΚΕΛ για φορολόγηση των τραπεζών. Αυτό που είναι ενδεώς γνωστό είναι ότι τόσο επιχειρηματικοί κύκλοι αλλά και ανώτατο τραπεζικό στέλεχος έχουν επαφές με το κόμμα της Ακροδεξιάς και έχουν ανοίξει δίαυλους επικοινωνίας μαζί με συγκεκριμένα στελέχη.

Απενεχοποιώντας την ακροδεξιά ψήφο

Το ΕΛΑΜ συνεπώς προσπαθεί να αποκτήσει πρόσβαση στην εξουσία και κυρίως πείρα σε θέμα κυβερνησιμότητας. Το άνοιγμά του στον Συναγερμό με την αλίευση στελεχών, εξυπηρετεί μία στρατηγική με διπλό στόχο. Αφενός απενεχοποιεί την ψήφο στο ΕΛΑΜ για δυσαρεστημένους Συναγερμικούς ψηφοφόρους και αφετέρου ανοίγει μία δίοδο επικοινωνίας με την κυβέρνηση Χριστοδουλίδη που προσφέρει πολλαπλά οφέλη. Είναι πολύ καλά γνωστή η επαφή που έχουν στελέχη με το Προεδρικό, το εί-

χε άλλωστε καταγράψει προ μηνών η «Κ». Υπήρχε παράλληλα και μία συνεννόηση, ακόμη και βοήθεια στελέχους που βρίσκεται στο Προεδρικό στις ανακοινώσεις που εξέδιδε το κόμμα της Ακροδεξιάς το τελευταίο διάστημα. Στην κυβέρνηση φαίνεται να υπάρχει η εκτίμηση πως το ΕΛΑΜ –ιδιαίτερα αν ενδυναμωθεί και κανονικοποιηθεί– θα μπορεί να είναι ένας σιωπηλός σύμμαχος στις προεδρικές εκλογές. Το ΕΛΑΜ, από την άλλη, θέλει να έχει πρόσβαση στην εξουσία για να ενδυναμώνεται και την ίδια

στιγμή να αποτελεί πόλο έλξης, ίσως και εναλλακτική κοιμματική στέγη σε αυτούς τους Συναγερμικούς ψηφοφόρους που δεν έχουν πειστεί από τη νέα ηγεσία του ΔΗΣΥ και που είναι παράλληλα οπαδοί του Προέδρου της Δημοκρατίας.

Το ερώτημα, βεβαίως, είναι μέχρι πού μπορεί να φτάσει η συνεργασία των δύο μερών. Ο Πρόεδρος αντιλαμβάνεται πως οι σύμμαχοι του ολοένα και λιγοστεύουν. Το ΔΗΚΟ είναι με το ένα πόδι εκτός, ο Συναγερμός πολύ δύσκολα μπορεί να οδηγηθεί

στο άρμα της συγκυβέρνησης, συνεπώς κτίζει μία στρατηγική συμμαχία β' γύρου των προεδρικών εκλογών με το ΕΛΑΜ. Είναι βεβαίως μία στρατηγική ιδιαίτερα παρακινδυνευμένη. Γιατί, για να περάσει ο Νίκος Χριστοδουλίδης στον β' γύρο θα πρέπει να αποκτήσει συμμάχους στον πρώτο. Που αφενός εξακολουθούν να πιστεύουν σε αυτόν και αφετέρου δεν θα έχουν πρόβλημα να συνεργαστούν με την Ακροδεξιά. Το ΕΛΑΜ, όσο ενδυναμώνεται όμως, δεν φαίνεται διατεθειμένο να δώσει σωσίβιο

σωτηρίας σε μία κυβέρνηση που ολοένα και παραπαίει. Αυτό φάνηκε άλλωστε την επόμενη μέρα της φονικής πυρκαγιάς και θα ενισχύεται ενόσω η εικόνα του Προέδρου και της κυβέρνησής του επιδεινώνεται. Με δεδομένο ότι το κύριο ακροατήριό του είναι η αντισυστημική και οργανωμένη ψήφος, σίγουρα δεν θα βοηθήσει το προφίλ του κόμματος η πλήρης σύμπλευσή του με την παρούσα κυβέρνηση και η πλήρης ταύτισή του με ό,τι συστημικό υπάρχει.

Οι προσεχείς εκλογές θα κρι-

νουν αναμφίβολα πολλά και ενδεχομένως να οδηγήσουν σε μεγάλες ανατροπές που ξεπερνούν το ποιος θα λάβει την τρίτη θέση. Η επόμενη μέρα, ωστόσο, των βουλευτικών εκλογών ξεκινά με μεγάλα διλήμματα για το πώς θα κυβερνάται ο τόπος και πώς θα πολιτεύεται η Βουλή. Μεγάλα διλήμματα και για το κόμμα της Ακροδεξιάς το οποίο φιλοδοξεί να γίνει κόμμα εξουσίας. Μεγάλα όμως διλήμματα και για όσους σήμερα επιχειρούν να αξιοποιήσουν τη δυναμική του εν λόγω κόμματος.

Γρήγορη ανακούφιση από τον πόνο

✓ πονοκέφαλο ✓ ημικρανία ✓ πονόδοντο ✓ πυρετό ✓ μυαλγίες ✓ αρθραλγίες ✓ πόνους περιόδου

ΠC MEDOCHEMIE 1-10 Κωνσταντινουπόλεως, 3011 Λεμεσός, Κύπρος, Τηλ.: +357 25 867600, e-mail: office@medochemie.com www.medochemie.com

Συνέντευξη **ΣΤΟΝ ΑΝΤΡΕΑ ΚΗΜΗΤΡΗ**

«**Η στήριξη** μου στην Αννίτα δεν συνιστά λευκή επιταγή», δηλώνει στην «Κ» ο βουλευτής του ΔΗΣΥ Χάρης Γεωργιάδης, τονίζοντας πως ούτε ο χρόνος είναι απεριόριστος καθώς το κόμμα έχει να αντιμετωπίσει και εκλογικές προκλήσεις. Επαναλαμβάνει τη στήριξη του προς την ηγεσία του Συναγερμού, αλλά την ίδια ώρα στέλνει μήνυμα ότι πρέπει να ηγηθεί για να διορθωθούν κάποια πράγματα που δεν ευχαριστούν κανένα. Επισημαίνει την ανάγκη προσδιορισμού ενός πολύ πιο ξεκάθਾਰου πολιτικού στίγματος, το οποίο με αυτοπεποίθηση και σοβαρότητα, όπως λέει, πρέπει να εκφραστεί. Ο κ. Γεωργιάδης εξηγεί ότι η εισήγησή του σε πρόσφατη παρουσίαση που έκανε στην κοινοβουλευτική ομάδα και το Πολιτικό Γραφείο του κόμματος για επιδίωξη συνεργασίας με το ΔΗΚΟ και τη ΔΗΠΑ έχει στόχο να δημιουργηθεί ένα ανάκωμα στον λαϊκισμό, αλλά και στον ξεπερασμένο δογματισμό της Αριστεράς.

—Πρόσφατα κάνατε μια παρουσίαση στο Πολιτικό Γραφείο του ΔΗΣΥ για το πολιτικό σκηνικό στον τόπο, καταθέτοντας και πρόταση στρατηγικής που θα μπορούσε να ακολουθήσει το κόμμα σε αυτό το πολιτικό περιβάλλον. Αυτό σας ζητήθηκε από την πρόεδρο της Παράταξης;

—Ναι, μετά από μια άτυπη συζή-

Δεν διεκδικώ κάτι για τον εαυτό μου, έχω εκπληρώσει τις προσωπικές πολιτικές μου φιλοδοξίες και σίγουρα δεν θέλω να προσθέσω το όνομά μου στον μακρύ κατάλογο αυτών που φαίνεται να караδοκούν.

τηση που είχαμε στην κοινοβουλευτική μας ομάδα, μου ζήτησε να ετοιμάσω μια εισήγηση για το πώς βλέπω τα πράγματα. Αρχικά παρουσιάστηκε στην κοινοβουλευτική ομάδα και στη συνέχεια μου ζήτηθηκε από την πρόεδρο να κάνω την ίδια παρουσίαση και στο Πολιτικό Γραφείο.

—Εκεί υπήρξαν αντιδράσεις;

—Τα μηνύματα που έλαβα ήταν πολύ θετικά. Θεωρώ όμως ως δεδομένο πως δεν συμφωνούν όλοι με όσα είπα. Κατ' ακρίβεια γι' αυτό τόνισα κάποια πράγματα.

—Ποιες προκλήσεις αντιμετωπίζετε σήμερα ο ΔΗΣΥ;

—Ως σημαντικότερη θα κατέγραφα την ανάγκη προσδιορισμού ενός πολύ πιο ξεκάθਾਰου πολιτικού στίγματος, το οποίο με αυτοπεποίθηση και σοβαρότητα να εκφρα-

στεί. Υπάρχουν βεβαίως κι άλλα ζητήματα. Έχει κλονιστεί η συνοχή του κόμματος και παρατηρείται μια ανησυχητική τάση προώθησης προσωπικών σχεδιασμών, που για κάποιους μάλιστα περνά μέσα από την αποτυχία της παράταξης.

—Ποιους ευνοεί ενδεχόμενη αποτυχία του κόμματος στις επερχόμενες εκλογές;

—Δεν χρειάζεται να πω κάτι περισσότερο.

—Ασκήσατε πάντως κριτική στην ηγεσία του κόμματος.

—Περισσότερο συστάσεις θα το έλεγα, παρά κριτική. Έχω κατ' επιανάληψη δηλώσει ότι δίνω στήριξη και χρόνο στην πρόεδρο και την υπόλοιπη ηγεσία και δεν έχει αλλάξει κάτι, αλλά την ίδια ώρα υποδεικνύω πως η στήριξη μου στην Αννίτα δεν συνιστά λευκή επιτα-

ΧΑΡΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ, βουλευτής ΔΗΣΥ

Η στήριξη μου στην Αννίτα δεν συνιστά λευκή επιταγή

Και ο χρόνος πιέζει γιατί έχουμε να αντιμετωπίσουμε και εκλογικές προκλήσεις

Βρίσκω διασκεδαστικό το γεγονός ότι κάποιοι νομίζουν πως μπορούν να μοιράζουν διαπιστευτήρια φιλελευθερισμού, όπως παλαιότερα άλλοι μοίραζαν διαπιστευτήρια πατριωτισμού.

γή, ούτε και ο χρόνος είναι απεριόριστος.

—Τι σημαίνει δεν συνιστά λευκή επιταγή; Το χρονικό ορόσημο είναι οι βουλευτικές;

—Από την ηγεσία αναμένω ότι θα ηγηθεί. Ότι θα βγαίνει μπροστά με σοβαρότητα και αξιοπιστία, ότι θα παίρνει αποφάσεις ακόμα και δύσκολες, ότι θα αναδεικνύει σταθερότητα και συνέπεια. Μόνο έτσι θα διορθωθούν κάποια πράγματα που βλέπουμε και που δεν ευχαριστούν κανένα. Και σίγουρα ο χρόνος πιέζει γιατί έχουμε να αντιμετωπίσουμε και τις εκλογικές προκλήσεις.

—Αρα σε περίπτωση ήττας θεωρείτε ότι θα υπάρξει αμφισβήτηση;

—Κοιτάζτε, τα λέω αυτά για να μην υπάρξει ήττα. Το ζητούμενο δεν είναι να караδοκούμε ή πολύ χειρότερα να προσδοκούμε σε ένα

κακό αποτέλεσμα, για να θέσουμε θέμα ηγεσίας.

—Ακούγεται όμως ότι σε περίπτωση που το κόμμα δεν πάει καλά, θα μπορούσατε να είστε μια αξιόπιστη λύση για τον Συναγερμό.

—Ακούω κάποιους ψιθύρους ότι προσπαθώ να υπηρετήσω μια δική μου ατζέντα. Όμως ποτέ δεν λειτούργησα έτσι, με ατζέντες, μεθοδεύσεις και παρασκηνία. Οι κινήσεις μου ήταν πάντοτε φανερές. Είχα εκδηλώσει το ενδιαφέρον μου για την ηγεσία του κόμματος την ώρα που έπρεπε. Έκρινα ότι υπό τις περιστάσεις έπρεπε να κάνω πίσω, έχει αναδειχθεί μια νέα ηγεσία, κάτι απολύτως σεβαστό. Δεν διεκδικώ κάτι για τον εαυτό μου, έχω εκπληρώσει τις προσωπικές πολιτικές μου φιλοδοξίες, δεν θα είμαι καν υποψήφιος βουλευτής ενώ βάσει καταστατικού μπορούσα να

το πράξω. Και σίγουρα δεν θέλω να προσθέσω το δικό μου όνομα στον μακρύ κατάλογο αυτών που φαίνεται να караδοκούν. Όμως, διεκδικώ και απαιτώ μια θετική προοπτική για την παράταξη μας.

—Εκτός από προώθηση προσωπικής ατζέντας σάς αποδίδεται και στροφή προς μια πιο συντηρητική δεξιά κατεύθυνση.

—Βρίσκω διασκεδαστικό το γεγονός ότι κάποιοι νομίζουν πως μπορούν να μοιράζουν διαπιστευτήρια φιλελευθερισμού, όπως παλαιότερα άλλοι μοίραζαν διαπιστευτήρια πατριωτισμού. Προσωπικά δεν με εκφράζει ούτε η ακροδεξιά, ούτε όμως η κεντροαριστερά. Ταυτίζομαι απόλυτα με την πολιτική πρόταση του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος και εάν αυτό θεωρείται από κάποιους ακραίο και συντηρητικό, να μου επιτρέψετε να έχω άλλη άποψη.

—Εκτός από τα εσωκομματικά ζητήματα, ο ΔΗΣΥ καλείται να αντιμετωπίσει τις εκροές προς το ΕΛΑΜ αλλά και την ανατροπή που φαίνεται, τουλάχιστον δημοσκοπικά, να φέρνει στο πολιτικό σκηνικό ο Οδυσσέας Μιχαηλίδης.

—Υπάρχει πράγματι μια τάση προς απολίτικες επιλογές, προς δυνάμεις της δημαγωγίας και του λαϊκισμού, προς επιλογές διαμαρτυρίας. Τα ίδια πέρασε και η Ελλάδα πριν 10 χρόνια όταν ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ έγιναν κυβέρνηση και η Χρυσή Αυγή τρίτο κόμμα. Όμως, αυτές οι δυνάμεις ποτέ δεν προσφέρουν απαντήσεις και διέξοδο. Γι' αυτό και ο ΔΗΣΥ έχει ευθύνη να μην αφήνει ακάλυπτο πολιτικό έδαφος το οποίο θα αξιοποιούσαν τέτοιες καταστάσεις.

—Τέτοια φαινόμενα δεν ευδοκίμουν και στις τάξεις του ΔΗΣΥ;

—Σίγουρα δεν είναι με την αντιγραφή τέτοιων προσεγγίσεων που θα επιβιώσει ο ΔΗΣΥ. Ούτε και πρέπει να προσπαθούμε να είμαστε αρεστοί σε όλους.

—Γίνεται πάντως λόγος για στροφή του Συναγερμού δεξιότερα για να αντιμετωπίσει αυτή την κατάσταση.

—Εάν έχει υπάρξει κάποια στροφή είναι προς την αντίθετη κατεύθυνση. Σε κάποιες περιπτώσεις και για κάποιο διάστημα, δινόταν η εντύπωση μιας κεντροαριστερής στροφής σε θέματα όπως το μεταναστευτικό, σε κάποια κοινωνικά ζητήματα, ακόμη και στο Κυπριακό. Αυτά πρέπει να διορθωθούν και να διευκρινιστούν. Όμως, η διόρθωση δεν θα έρθει με άσφαλες επικοινωνιακές κινήσεις. Η πολιτική ισορροπία θα επιτευχθεί αν ο ΔΗΣΥ τακτοποιήσει τα του οίκου του, προτάξει με σαφήνεια μια αξιόπιστη κεντροδεξιά πολιτική πρόταση και επιδιώξει συμμαχίες με όρους πολιτικούς.

Αδιανόητη η όποια αποστασιοποίηση ΔΗΣΥ από τη διακυβέρνηση Αναστασιάδη

—Εισηγήστε συνεργασία του ΔΗΣΥ με ΔΗΚΟ και ΔΗΠΑ. Γιατί;

—Γιατί αυτά που μας ενώνουν είναι πολύ πιο σημαντικά από αυτά που μας χωρίζουν.

—Ποιος θα είναι ο στόχος τέτοιας συνεργασίας;

—Να δημιουργηθεί ένα ανάκωμα στον λαϊκισμό, αλλά και στον ξεπερασμένο δογματισμό της Αριστεράς. Παρά τις διαφωνίες που κατά καιρούς είχαμε, οφείλουμε να συνεννοηθούμε για να κρατηθεί ο τόπος σε μια σταθερή πορεία οικονομικής ανάπτυξης, ασφάλειας και σε έναν ευρωπαϊκό και δυτικό προσανατολισμό.

—Λαϊκισμό πάντως αποδίδετε και στο ΔΗΚΟ, όταν υπό τη σημερινή ηγεσία καταψήφισε τον κρατικό προϋπολογισμό της κυβέρνησης Αναστασιάδη-ΔΗΣΥ, σπνρίζοντας τον τότε γενικό ελεγκτή Οδυσσέα Μιχαηλίδη στο θέμα των χρυσών διαβατηρίων.

—Είχαμε τις διαφωνίες μας, όμως σήμερα διαπιστώνω ότι στα περισσότερα μεγάλα ζητήματα—εξωτερική πολιτική, άμυνα, ευρωπαϊκός προσανατολισμός, οικονομία, μεταρρυθμίσεις—είμαστε πολύ κοντά. Πρέπει να εστι-

άσουμε σε αυτά που σήμερα μας ενώνουν παρά σε αυτά που στο παρελθόν μας χώριζαν.

—Αυτές οι δυνάμεις, όμως, είναι στην συμπολίτευση, ενώ εσείς στην αντιπολίτευση, άρα πώς θα γίνει αυτή η συνεννόηση;

—Και επί διακυβέρνησης Αναστασιάδη ίσχυε το αντίθετο. Εγώ αναφέρομαι σε μια μακροπρόθεσμη προσέγγιση και συνεργασία με αυτές τις δυνάμεις.

—Πόσο αποτελεσματική μπορεί να είναι μια τέτοια συνεργασία όταν τουλάχιστον δημοσκοπικά δεν φαίνεται να εξασφαλίζει κοινοβουλευτική πλειοψηφία αφού ο ΔΗΣΥ πιέζεται, το ΔΗΚΟ είναι σε μονοψήφιο ποσοστό και η ΔΗΠΑ δύσκολα μπαίνει στη Βουλή;

—Αυτές οι δυσκολίες είναι ένας πρόσθετος λόγος για να επικειρήσουμε την προσέγγιση. Πρώτα, όμως, πρέπει να δημιουργηθεί ένα στέρεο πολιτικό υπόβαθρο, διότι συνεργασίες που στερούνται πολιτικού υποβάθρου είναι καταδικασμένες να αποτύχουν. Προσεγγίσεις τύπου μπορούμε να συνεργαστούμε είτε με την Αριστερά είτε με τη Δεξιά, δεν μπορούν να σταθούν στην εποχή μας.

—Αυτό κάνει το ΔΗΚΟ διαχρονικά.

—Πρέπει και το ΔΗΚΟ να αξιολογήσει τα δεδομένα και να κάνει τις επιλογές του.

—Τέτοια συνεργασία δεν θα πρέπει να έχει και στόχο τη νίκη στις προεδρικές για να μπορέσετε να εφαρμόσετε το πρόγραμμά σας;

Το κόμμα έπρεπε να τοποθετηθεί για όσα έγιναν στην εκδίωξη του Δήμου Αμμοχώστου και μάλιστα με τρόπο που να υπενθύμιζε στο ΑΚΕΛ τις μεγάλες του ιστορικές ευθύνες στο Κυπριακό.

—Επαναλαμβάνω πως αναφέρομαι σε μακροπρόθεσμη συνεργασία που υπερβαίνει τον ορίζοντα του '28 αλλά σίγουρα δεν θα απέκλεια και την εκλογική συνεργασία.

—Μπορεί ο ΔΗΣΥ να επιστρέψει στην εξουσία το '28 σε αυτό το πολιτικό περιβάλλον που περι-

γράφετε;

—Και μπορεί και πρέπει. Δεν υπάρχει άλλη αξιόπιστη εναλλακτική επιλογή.

—Με ποιο πρόσωπο; Διότι φαίνεται να υπάρχουν αρκετοί ενδιαφερόμενοι.

—Το καθετί στην ώρα του.

—Θα μπορούσε ο Χριστοδουλίδης να αποτελεί επιλογή για τον Συναγερμό;

—Έχοντας υπόψη όλα όσα έγιναν, δυσκολεύομαι να δω πώς θα μπορούσε να αποτελέσει επιλογή για τον Συναγερμό.

—Διακινείται πάλι το σενάριο πρόσδεσης του ΔΗΣΥ στην κυβέρνηση Χριστοδουλίδη σε περίπτωση ήττας στις βουλευτικές.

—Δεν ξέρω ποιοι διακινούν τέτοια σενάρια. Αλλά αφού με ρωτάτε εάν ο ΔΗΣΥ θα μπορούσε να στηρίξει Χριστοδουλίδη, να αντιστρέψω το ερώτημα: ο ίδιος στηρίζει τον ΔΗΣΥ που είναι και μέλος του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος στο οποίο και ο ίδιος ανήκει; Επειδή από τη στιγμή που μιλούμε για σενάρια, ακούγεται έντονα και το σενάριο μιας σύμπραξης του Προεδρικού με το ΕΛΑΜ.

—Ποια είναι η άποψή σας για τις πολιτικές ευθύνες για τη φονική πυρκαγιά στη Λεμεσό;

—Η κυβέρνηση έχει πέσει θύμα του δικού της υπέρμετρου επικοινωνιακού ζήλου. Επικοινωνιακά βάρβισαν έναν γενικό διευθυντή υπουργείου ως γενικό συντονιστή για τις πυρκαγιές και τελικά έμειναν εκτεθειμένοι. Πάντως, ο υπέρμετρος επικοινωνιακός ζήλος μετατρέπεται σε μπουμπρανγκ για την κυβέρνηση. Να σας θυμίσω και το περιστατικό με το μήνυμα που ζητήθηκε από τον Πρόεδρο να μεταφέρει εν μέσω του πολέμου Ισραήλ-Ιράν; Ήταν ανάγκη να σπεύσει στο πιο κοιντικό μικρόφωνο για να το δημοσιοποιήσει; Ακόμα και στο θέμα της σύνταξης του Προέδρου ο χειρισμός είναι επικοινωνιακός, επειδή υπήρξαν πολλοί άλλοι αξιωματούχοι—περιλαμβανομένου του προέδρου Αναστασιάδη και αρκετών υπουργών του— που είχαν πράξει το ίδιο, από την πρώτη μάλιστα στιγμή, χωρίς την επικοινωνιακή υπερβολή.

—Με αφορμή αυτό το θέμα, η κυβέρνηση απάντησε στον ΔΗΣΥ ότι δεν βρήκε χρόνο να σχολιάσει όσα έγιναν στην εκδίωξη του Δήμου

Αμμοχώστου, αλλά σχολίασε αμέσως το θέμα της σύνταξης.

—Η κυβέρνηση ως εστιάσει στη δική της δουλειά που είναι επιτέλους να κυβερνήσει. Όμως, πράγματι, το κόμμα έπρεπε να τοποθετηθεί για όσα έγιναν στην εκδίωξη του Δήμου Αμμοχώστου και μάλιστα με τρόπο που να υπενθύμιζε στο ΑΚΕΛ τις μεγάλες του ιστορικές ευθύνες στο Κυπριακό.

—Με αφορμή εκείνα τα γεγονότα ο Νίκος Αναστασιάδης έστειλε επιστολή στην Αννίτα Δημητρίου, στην οποία κάνει λόγο για υιοθέτηση τουρκικών αφηγημάτων στο Κυπριακό και για αποστασιοποίηση του ΔΗΣΥ από τα πεπραγμένα της δεκαετούς διακυβέρνησης. Συμφωνείτε;

—Θεωρώ αδιανόητη την όποια αποστασιοποίηση και αναγκαία μια σχέση αλληλοσεβασμού και καλής συνεννόησης. Δεν νομίζω να υπάρχει κάποιος εντός της παράταξης που να εισπνέεται τη διαφοροποίηση του ΔΗΣΥ από τη διακυβέρνηση Αναστασιάδη, αλλά εάν υπάρχει ας το θέσει ευθαρσώς για να ληφθούν οι σχετικές αποφάσεις. Προσωπικά επαναλαμβάνω θα το θεωρούσα αδιανόητο.

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ

Η **μεγάλη** ταλαιπωρία του κοινού καθώς και τα θέματα ενεργειακής ασφάλειας είναι μόνο ένα μέρος των όσων άφησαν πίσω τους οι πρόσφατες διακοπές στο ηλεκτρικό ρεύμα. Οι οικονομικές επιπτώσεις που προκαλούνται από τη χρήση ορυκτών καυσίμων για την παραγωγή ενέργειας είναι ένας εξίσου σοβαρός παράγοντας που πρέπει να προσμετρηθεί προκειμένου να προσδιοριστούν στο σύνολό τους οι συνέπειες. Κάνοντας μια πρώτη αξιολόγηση του οικονομικού σκέλους διαπιστώνεται πως το κόστος από τη χρήση ορυκτών καυσίμων (μαζούτ-πετρέλαιο) είναι ιδιαίτερα βαρύ για τα ταμεία της Δημοκρατίας και θα συνεχίσει να είναι όσο το ενεργειακό μίγμα της Κύπρου, της μοναδικής χώρας στην Ε.Ε., βασίζεται στη συμβατική παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας. Τα στοιχεία που υπάρχουν, δείχνουν πως η Κυπριακή Δημοκρατία μόνο τα τελευταία επτά χρόνια κατέβαλε για δικαιώματα ρύπων το ποσό του €1,238 δισ., το οποίο κατά συντριπτικό ποσοστό αφορά τη χρήση μαζούτ και πετρελαίου για παραγωγή ρεύματος από τους ηλεκτροπαραγωγούς σταθμούς της ΑΗΚ. Εάν λάβουμε δε υπόψη τις εκτιμήσεις για τον χρόνο αντικατάστασης των ορυκτών καυσίμων από πιο φι-

Τα στοιχεία και οι αναλύσεις που υπάρχουν, προδιαγράφουν μια δυσοίωνη κατάσταση με τις εκπομπές ρύπων μέχρι και το 2027, χρονιά κατά την οποία το κόστος δικαιωμάτων αναμένεται να σπάσει κάθε προηγούμενο ρεκόρ.

λικά για το περιβάλλον καύσιμα όπως ΦΑ, τότε δεν μπορεί να θεωρηθεί υπερβολή ότι η Κύπρος θα έχει πληρώσει για ρύπους ένα μικρό μνημόνιο. Όλα τα υπάρχοντα στοιχεία δείχνουν πως τα τελευταία τέσσερα χρόνια το φαινόμενο με τους ρύπους διογκώνεται, τη στιγμή μάλιστα που η παραγωγή καθαρής ενέργειας από ΑΠΕ έχει αυξηθεί σημαντικά. Παρά ταύτα και σε αυτή την περίπτωση η Δημοκρατία θα κληθεί να καταβάλει ένα επιπρόσθετο σεβαστό ποσοστό, το οποίο θα αφορά και τις πρόσφατες περικοπές των φωτοβολταϊκών και την κάλυψη του κενού ενέργειας από συμβατικές μονάδες.

«Λερναία Ύδρα»

Για να μπορούσε κάποιος να εξαγάγει ασφαλή συμπεράσματα για την επιβάρυνση του ετήσιου κόστους της Δημοκρατίας από τα δικαιώματα ρύπων θα πρέπει να λάβει υπόψη τρεις παράγοντες. Πρώτον, γιατί η Κύπρος παρέμεινε μέχρι σήμερα με ρυπογόνα καύσιμα, δηλαδή δεν έγινε

Από το 2018 η Δημοκρατία έχει καταβάλει €1,238 δισ. για δικαιώματα ρύπων που αφορούν κυρίως τη χρήση μαζούτ και πετρελαίου για παραγωγή ηλεκτρικού ρεύματος από τις συμβατικές μονάδες της ΑΗΚ.

Περικοπές και κόστος ρύπων

ΕΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ (MWh)	Εκπομπές από περικοπές (tCO2)	Κόστος Ρύπων (€)	Κόστος ανά τόνο (€ / tCO2)
2022	9,900	6,435	494,208	76.80
2023	52,400	34,060	2,796,326	82.10
2024	167,000	108,550	7,598,500	70.00
2025	181,100	117,715	9,417,200	80.00

Έτος	Κόστος Δικαιωμάτων Ρύπων (€)	Εκπομπές Άνθρακα (tCO2eq)
2018	38,835,819	3,436,798
2019	67,194,678	3,445,881
2020	74,556,787	3,186,187
2021	165,406,794	3,256,039
2022	248,082,268	3,230,238
2023	256,428,825	3,123,372
2024	229,938,049	3,284,829
2025	158,351,925	1,979,399

Περικοπές οικιακών ΦΒ τον Αύγουστο: Δεδομένα που προκαλούν ερωτήματα

Του δρ **ΑΝΔΡΕΑ ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ**

Ο **Αύγουστος** είναι μήνας υψηλής ζήτησης ηλεκτρισμού. Ολόκληρη η χώρα λειτουργεί με κλιματιστικά στο φουλ για να αντέξει τη ζέστη, και θα περίμενε κανείς ότι σε τέτοιες συνθήκες η παραγωγή από οικιακά φωτοβολταϊκά θα ήταν κάτι παραπάνω από καλοδεχούμενη. Λογικά, κανείς δεν θα σκεφτόταν ότι μέσα στον καύσωνα του Αυγούστου οι αποκοπές ΦΒ θα έμπαιναν στη συζήτηση των διακοπών.

Κι όμως, σε αρκετές μέρες του φετινού Αυγούστου, πολλοί ιδιοκτήτες οικιακών ΦΒ είδαν τα συστήματά τους να απουσιάζουν αλλά και να περικόπτονται. Και οι ερωτήσεις που δέχονται από φίλους και γνωστούς είναι πάντα οι ίδιες: «Μα καλά, με τόσα κλιματιστικά να δουλεύουν, γιατί να κόβεται το φωτοβολταϊκό μου;». Η σύντομη απάντηση είναι ότι οι περικοπές πράγματι χρειάζονται,

είναι ένας μηχανισμός που διασφαλίζει τη σταθερότητα του δικτύου. Το ερώτημα όμως είναι σε ποιο επίπεδο. Και εδώ τα ιστορικά δεδομένα έχουν πολλά να μας πουν: δείχνουν ότι τουλάχιστον οι αποκοπές στα οικιακά ΦΒ θα μπορούσαν να είχαν αποφευχθεί.

Ο πιο απλός τρόπος να το φανταστούμε είναι σαν μια μεγάλη δεξαμενή νερού. Οι ΑΠΕ είναι οι καθαρές βρύσες, έτοιμες να γεμίσουν τη δεξαμενή καθαρό νερό, ενώ οι συμβατικές μονάδες είναι οι «παλιές βρύσες» πετρελαίου που δεν κλείνουν ποτέ τελείως, αλλά μένουν πάντα λίγο ανοικτές για λόγους σταθερότητας. Όσο περισσότερο μένουν ανοικτές αυτές οι «παλιές βρύσες», τόσο πιο γρήγορα γεμίζει η δεξαμενή και δεν μένει χώρος για τις ΑΠΕ, τότε το καθαρό νερό χύνεται έξω. Αυτό ακριβώς είναι οι περικοπές. Η ποσότητα νερού που «τρέχει»

αναγκαστικά από αυτές τις «παλιές βρύσες», ανεξάρτητα από τη ζήτηση, είναι αυτό που στο ηλεκτρικό σύστημα ονομάζεται «ελάχιστη συμβατική παραγωγή». Όσο πιο χαμηλή μπορεί να διατηρηθεί, τόσο περισσότερη ενέργεια από ΑΠΕ χωρά στη δεξαμενή, όσο πιο ψηλά κρατείται, τόσο περισσότερη καθαρή ενέργεια κόβεται.

Το κρίσιμο ερώτημα λοιπόν είναι: πόσο χαμηλά μπορεί πραγματικά να πέσει αυτή η «ελάχιστη συμβατική παραγωγή»; Για να το καταλάβουμε, δεν χρειάζεται θεωρία. Αρκεί να κοιτάξουμε τα ίδια μας τα δεδομένα. Συγκρίναμε, λοιπόν, δύο περιόδους με σχεδόν ίδιες συνθήκες: 17-18 Αυγούστου 2024 και 16-17 Αυγούστου 2025. Δεν είναι τυχαία επιλογή, μιλάμε για το ίδιο Σαββατοκύριακο μετά τον Δεκαπενταύγουστο, με προφίλ ζήτησης σχεδόν πανομοιότυπα.

Το γράφημα συγκρίνει τα δύο

Σαββατοκύριακα, με σχεδόν ίδιες καμπύλες ζήτησης (μαύρη γραμμή). Παρόλα αυτά, η συμβατική παραγωγή (μπλε γραμμή) το 2024 έπεσε ως τα 344 MW, ενώ το 2025 δεν κατέβηκε κάτω από τα 472 MW, δηλαδή 128 MW υψηλότερα. Η διαφορά αυτή σημαίνει ότι λιγότερος «χώρος» έμεινε διαθέσιμος για τα φωτοβολταϊκά (μωβ γραμμή), με αποτέλεσμα να αποκοπεί σημαντική ποσότητα καθαρής ενέργειας, παρόλο που η ζήτηση ήταν η ίδια. Με απλά λόγια, το 2025, και τουλάχιστον για την υπό αναφορά περίοδο, κρατήσαμε ανοικτές τις «παλιές βρύσες» πολύ περισσότερο απ' όσο χρειαζόταν. Και αυτός είναι ο λόγος που οι πολίτες είδαν τα φωτοβολταϊκά τους να κόβονται, ακόμη κι όταν η ζήτηση ήταν στα ύψη.

Αυτό εξηγεί γιατί πολλοί ένιωσαν ότι αδικήθηκαν: το φωτοβολταϊκό τους δεν αποκόπηκε

Η **κάλυψη** των ελλειμμάτων που προέκυψαν από τις περικοπές των φωτοβολταϊκών αναζητήθηκε από τις συμβατικές μονάδες αντί να γίνει το αντίθετο.

αντικατάστασή τους π.χ. με ΦΑ, δεύτερον γιατί δίνεται προτεραιότητα στις συμβατικές μονάδες παραγωγής ρεύματος, όπως έγινε πρόσφατα με τις διακοπές ρεύματος, τη στιγμή που ένα σημαντικό ποσοστό θα μπορούσε να καλυφθεί από καθαρή πράσινη ενέργεια, και τρίτο και πιο βασικό γιατί η Κύπρος αφέθηκε για τόσα χρόνια χωρίς άλλες επιλογές, όπως είναι η ηλεκτρική διασύνδεση. Όπως φαίνεται ευδιάκριτα στον πίνακα Α, με στοιχεία από την ανεξάρτητη πλατφόρμα ενεργειακών αναλύσεων CyprusGrid, από το 2018 μέχρι και σήμερα η τάση είναι αυξητική. Συγκεκριμένα, από €38,8 εκατ. το 2018, ανά έτος, τα δικαιώματα ρύπων έχουν αυξηθεί σε €158,3 εκατ. για τους πρώτους έξι μήνες το 2025. Όπως σημειώνει εύστοχα στην «Κ» εκπρόσωπος της CyprusGrid, το αυξημένο κόστος δικαιωμάτων δεν είναι ανάλογο με τις εκπομπές. «Την περίοδο 2018-2021 οι εκπομπές CO₂ στην Κύπρο ανά έτος παρέμειναν σχετικά σταθερές (3,4–3,2 εκατ. τόνων), ενώ το κόστος των δικαιωμάτων ρύπων αυξήθηκε αισθητά από €39 εκατ. σε €165 εκατ. Το 2022-2024 οι εκπομπές κυμάνθηκαν γύρω στα 3,1-3,3 εκατ. τόνων, με το κόστος να κορυφώνεται στα €248 εκατ.-€256 εκατ. Η εικόνα δείχνει ότι το κόστος του ETS εξαρτάται κυρίως από την τιμή του άνθρακα στην αγορά και όχι μόνο από τον όγκο των εκπομπών».

Οι περικοπές ΑΠΕ

Μέσα σε ένα περιβάλλον ιδιαίτερα ρυπογόνο και κοστοβόρο κάποιος θα ανέμενε πως θα γινόταν προσπάθεια να περιοριστούν οι ετήσιες εκπομπές, δηλαδή να περιοριστεί, όπου υπάρχει δυνατότητα, η παραγωγή ρεύματος από συμβατικές μονάδες. Όπως αποκαλύφθηκε από τις πρόσφατες διακοπές στο ρεύμα, η κάλυψη των ελλειμμάτων που προέκυψαν

από τις περικοπές των φωτοβολταϊκών αναζητήθηκε από τις συμβατικές μονάδες αντί να γίνει το αντίθετο. Σε απόλυτους αριθμούς, μέχρι τις 20 Αυγούστου τα στοιχεία της CyprusGrid δείχνουν πως μόνο από τις περικοπές των ΑΠΕ για το πρώτο μισό του 2025 οι εκπομπές ρύπων ανήλθαν στις 117,7 χιλιάδες τόνους με κόστος €9,4 εκατ. (πίνακας Β). Για το σύνολο του 2025 η εκτίμηση είναι ότι το κόστος για δικαιώματα ρύπων θα σημειώσει ρεκόρ και θα κλείσει στα €260 εκατ. Εδώ πρέπει να σημειωθεί πως στο κεφάλαιο ρύπων από το 2022 μέχρι και σήμερα (πίνακας Β) μόνο από περικοπές ΑΠΕ οι επιπρόσθετες εκπομπές υπολογίζονται στις 267 χιλιάδες τόνους CO₂. Το δε κόστος την τετραετία 2022-2025 με βάση την τιμή άνθρακα στην ευρωπαϊκή αγορά ETS ξεπερνά τα €20 εκατ.

Στο ερώτημα τι μέλλει γενέσθαι, απαντήσεις μπορούν να δοθούν μόνο από τις εκτιμήσεις της ενεργειακής αγοράς και αυτές είναι δυσοίωνες. Για τα επόμενα δυο χρόνια, όπως δείχνουν οι αναλύσεις της CyprusGrid, η Κύπρος θα σπάσει κάθε ρεκόρ τόσο στις εκπομπές όσο και στο κόστος. Ακόμα και στο σενάριο που οι εκπομπές ρύπων δεν σημειώσουν αύξηση και παραμείνουν στον μέσο όρο των τεσσάρων προηγούμενων ετών, η Κύπρος θα κληθεί να καταβάλει για την περίοδο 2026-2027 €350 εκατ. με €400 εκατ. δικαιώματα ρύπων. Κατά τον Αύγουστο 2025 η τρέχουσα τιμή κυμαινόταν στα €71 τον τόνο. Η εκτίμηση για το τρίτο τρίμηνο του έτους κυμαίνεται στα €73,5 τον τόνο με αύξηση €91 τον τόνο για το 2026 και έως €109 τον τόνο για το 2027. Όλα αυτά με την προϋπόθεση ότι δεν θα διαφοροποιηθεί το ενεργειακό μείγμα της Κύπρου και δεν θα σημειωθεί μεγαλύτερη διείσδυση των ΑΠΕ με συστήματα αποθήκευσης.

ορίζονταν σε μόλις 300 MWh. Για να αντληφθούν το μέγεθος, τα 1.900 MWh που εκτιμάται ότι χάθηκαν ισοδυναμούν με τις ημερήσιες καλοκαιρινές ανάγκες πάνω από 60.000 νοικοκυριών. Παράλληλα, η ίδια ποσότητα αντιστοιχεί σε χιλιάδες τόνους επιπλέον εκπομπών CO₂, που μεταφράζονται σε δεκάδες χιλιάδες ευρώ πρόσθετου κόστους μέσω των δικαιωμάτων ρύπων, ένα βάρος που τελικά μετακυλιεται στον καταναλωτή και στην οικονομία.

Ενέργεια που θα μπορούσε να είχε μείνει στα σπίτια μας χάθηκε. Και στη θέση της αγοράσαμε ακριβότερη, ρυπογόνα ηλεκτροπαραγωγή.

Ο δρ Ανδρέας Προκοπίου είναι πρώην ανώτερος ερευνητής στον τομέα των Έξυπνων Δικτύων, στο Πανεπιστήμιο της Μελβούρνης και ερευνητής στην Électricité de France R&D στη Γαλλία.

Τόσο η εθνική νομοθεσία όσο και η ευρωπαϊκή απαγορεύουν ρητά την ολική κατάληψη μιας παραλίας από ξαπλώστρες.

Κάθετη ανάπτυξη μέσα στη θάλασσα στην παραλία του Κουρίου, στην Επισκοπή Λεμεσού.

Εντελώς νομότυπες παραλίες στην Κύπρο θεωρούνται μόνο κολλήσχοι σε περιοχές natura, όπως ο Ακάμας.

Του **ΠΑΡΗ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ**

Η **Κύπρος**, σύμφωνα με Έκθεση της Κομισιόν για το έτος 2024, έχει τα καθαρότερα νερά κολλήσχοις στην Ε.Ε. Πιο αναλυτικά, η νησιωτική μας πατρίδα πέτυχε ποσοστό συμμόρφωσης 99,2%, με 122 από τα 123 σημεία δειγματοληψίας να χαρακτηρίζονται ως εξαιρετικής ποιότητας.

Αν και τα παραπάνω στοιχεία ελέγχονται από αρμόδιους που μίλησαν στην «Κ» ως ανακριβή, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η χώρα μας διαθέτει φανταστικές παραλίες και μαγευτικές θάλασσες. Παρότι διαθέτει κι άλλα πλεονεκτήματα για να την επισκερθεί κανείς, όπως η νόστιμη παραδοσιακή της κουζίνα, η πλούσια της Ιστορία και η ποικιλομορφία της χλωρίδας και της πανίδας της, ο ήλιος και η θάλασσα είναι αναπόσπαστα ο βασικός λόγος για τον οποίο η Κύπρος έγινε τόσο δημοφιλής τουριστικός προορισμός. Όπως, ωστόσο, αναδεικνύουν δραστήριοι οικολόγοι που μας μίλησαν, όσο ευχή έχει αποδειχθεί η θάλασσα και ο ήλιος για τον τόπο, άλλο τόσο μπορεί να θεωρηθεί και κατάρρα.

Απρόσιτες για τα λαϊκά στρώματα

Γιατί κατάρρα; Με απλά λόγια, επειδή δεν υπάρχει σχεδόν ούτε και μία οργανωμένη παραλία στην Κύπρο όπου να μην πραγματοποιούνται οικολογικού ή άλλου τύπου παρανομίες και αυθαιρεσίες. Νομότυπες παραλίες είναι μόνο ορισμένοι κολλήσχοι στον Ακάμα, αναφέρει με καυστικότητα η Έφη Ξάνθου από την Οικολογική Κίνηση Κύπρου, ενώ τοποθετώντας το ζήτημα στη σφαιρική του διάσταση ο πρόεδρος της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Περιβάλλοντος, Χαράλαμπος Θεοπέμπτου, τονίζει πως «είναι πολλά

Τρεις δραστήριοι οικολόγοι μιλούν στην «Κ» για πράσινες και άλλες παραβιάσεις της νομοθεσίας στην ακτογραμμή της Κύπρου.

τα χρήματα που διακυβεύονται στις παραλίες».

«Είναι πολλά τα λεφτά με τις παραλίες και είναι για αυτό τον λόγο που ο κάθε επιχειρηματίας και όχι μόνο προσπαθεί να κάνει εξυπνάδες για να αυξήσει τα εισοδήματά του. Το τελικό αποτέλεσμα, όμως, είναι ότι σταδιακά καταντάει όλο και πιο απρόσιτο για τα λαϊκά στρώματα και κυρίως για τις πολυμελείς οικογένειες να απολαύσουν τις παραλίες μας».

Η κυπριακή νομοθεσία, σημειώνει ο κ. Θεοπέμπτου, προβλέπει ότι οι παραλίες ανήκουν στο δημόσιο. Ειδικότερα, η διαχείριση των παραλιών έχει ανατεθεί στις τοπικές Αρχές, οι οποίες κάθε σεζόν και προτού αρχίσουμε να κάνουμε μπάνια οφείλουν να ετοιμάζουν τα λεγόμενα σχέδια παραλίας. «Ένα σχέδιο παραλίας καθορίζει πού μπαίνουν τα σπορ, πού οι ξαπλώστρες με τις ομπρέλες και κυρίως το ότι η μισή έκταση της παραλίας πρέπει να μένει κενή για άτομα τα οποία θα θελήσουν να πάνε με δική τους πετσέτα και δική τους ομπρέλα».

Η φύση θυμάται και εκδικείται

Επειδή τα λεφτά είναι πολλά θα δείτε ότι γίνονται όλων των ειδών οι παρανομίες για να μεγαλώσει μια παραλία, προσθέτει ο βουλευτής. «Συμβαίνει να κατε-

βαίνουν ακόμη και με εκσκαφείς και να σπάζουν βράχους, όπως σε περιοχή στην Πάφο που δεν είχε καθόλου αμμουδιά και τώρα έχει γίνει επίσημη παραλία λουομένων, παρά το ότι έγινε παράνομα και παράτυπα. Εννοείται δεν τιμωρήθηκε ποτέ κανείς. Δεν νοείται όμως να επεμβαίνεις συνεχώς με τέτοιο τρόπο στο φυσικό περιβάλλον. Οι πέτρες, για παράδειγμα, σε μια παραλία μειώνουν τη διάβρωση. Αν τις απομακρύν-

εις επιταχύνεις τη διάβρωση».

Την ίδια ώρα, μεγάλα ξενοδοχειακά συγκροτήματα –η πλειονότητα των οποίων βρίσκεται στην ακτογραμμή της Λεμεσού– έχουν παράτυπα αποκτήσει μόνιμη διαχείριση της παραλίας μπροστά τους. «Μια άλλη εξυπνάδα που βλέπουμε τώρα να πραγματοποιείται στη Λάρνακα είναι ιδιωτικές εταιρείες να επεκτείνουν την ακτή μέσα στη θάλασσα με επιχώσεις και άλλου τύπου κατασκευές».

Ένα άλλο τεράστιο πρόβλημα στην κυπριακή ακτογραμμή είναι ότι φτιάχνουμε κατασκευές πάνω στη θάλασσα εντελώς ακατάλληλες. «Αν φτιάξεις κατασκευή με κάθετη επιφάνεια επίσης επιταχύνεις τη διάβρωση. Αυτό έγινε πρόσφατα στην παραλία του Κουρίου, αυτό έγινε στον πεζόδρομο της Ορόκλινος, αυτό έγινε και στον πεζόδρομο της Πάφου».

Οι Αρχές δυστυχώς δεν ασχολούνται, καταλήγει ο κος Θεοπέ-

μπτου. «Δυστυχώς η επίβλεψη που περιμέναμε από τον έπαρχο και τους Επαρχιακούς Οργανισμούς δεν γίνεται».

Δεν υπάρχουν ιδιωτικές παραλίες

Στην Κύπρο, σύμφωνα με τη νομοθεσία, δεν υπάρχουν ιδιωτικές παραλίες, επαναλαμβάνει από την πλευρά της η Νατάσα Ιωάννου από τους Φίλους της Ίης και την Οικολογική Κίνηση Κύπρου.

«Όλοι έχουμε πρόσβαση στην παραλία και όλοι πρέπει να μπορούμε να απολαμβάνουμε τον φυσικό μας πλούτο όπως θέλουμε κι όπως επιθυμούμε. Είτε σε ξαπλώστρα που προϋπάρχει στο σημείο, είτε μαζί με ομπρέλα και παγωνιέρα δική μας, χωρίς να χρειαστεί ποτέ να αγχωνόμαστε αν η παραλία είναι ιδιωτική».

Ένα άλλο ζήτημα, επισημαίνει η Νατάσα Ιωάννου, είναι ο πόλεμος της ξαπλώστρας και οι αυθαίρετες χρεώσεις που συχνά βλέπουμε να εκτοξεύονται στον θεό. «Τεράστιο πρόβλημα είναι φυσικά τα σκουπίδια και η ρύπανση των παραλιών μας. Δεν υπάρχει αυτή τη στιγμή παραλία στην Κύπρο χωρίς πλαστική ρύπανση. Να υπενθυμιστεί για μυριοστή φορά ότι το πλαστικό κόβεται σε μικρά κομματάκια, γίνεται μικροπλαστικό και δεν μπορεί καμία οργάνωση και καμία Αρχή να απομακρύνει τη μόλυνση, με το πλαστικό να διαχέεται στις θάλασσες και στα ψάρια και εν τέλει να καταλήγει μέσα στο σώμα μας».

Δυνατότητες για καταγγελία

Το μεγαλύτερο θέμα είναι οι κατασκευές και οι αναπτύξεις που προκύπτουν πάνω στο παραλιακό μέτωπο, οι οποίες προκαλούν διαβρώσεις και κωλύουν την ελεύ-

«Είναι πολλά τα λεφτά με τις παραλίες και ο κάθε επιχειρηματίας και όχι μόνο προσπαθεί να κάνει εξυπνάδες για να αυξήσει τα εισοδήματά του».

θερη πρόσβασή μας, πιστεύει η Έφη Ξάνθου. «Νομίζω ότι με την κλιματική αλλαγή να είναι παρούσα και πλέον για κλιματική κρίση μιλάμε, όχι για κλιματική αλλαγή, πρέπει επιτέλους να σοβαρευτούμε με τις άδειες που δίνουμε για κτίσματα πάνω στις παραλίες».

Δεν προξενεί εξάλλου εντύπωση, προσθέτει η κ. Ξάνθου, ότι όσο πιο δημοφιλής είναι μια παραλία τόσο περισσότερες οι νομοθετικές παραβιάσεις που παρατηρούνται. Προφανώς η κάθε τοπική Αρχή προσπαθεί να βγάλει όσα περισσότερα χρήματα μπορεί.

«Πήγες στην παραλία και δεν είχε μέρος να βάλεις την ομπρέλα ή την πετσέτα σου; Αμέσως καταγγέλια στην Επιτροπή Παραλιών. Πήγες και δεν σου επέτρεψε ο ιδιοκτήτης του παραθαλάσσιου μαγαζιού να πάρεις την παγωνιέρα σου ή σου απαγόρευσε να φέρεις κάτι που αγόρασες ή που προμηθεύτηκες από αλλού; Αμέσως καταγγέλια στο υφυπουργείο Τουρισμού. Κινδυνεύει να χάσει την άδεια του το παραθαλάσσιο υποστατικό εάν σε αναγκάζει να αγοράσεις πράγματα αποκλειστικά από εκείνο».

Ίσως το σημαντικότερο διακύβευμα, καταλήγει η Έφη Ξάνθου, είναι ότι οι παράνομες παράκτιες αναπτύξεις μάς στερούν πολύτιμο δημόσιο χώρο. «Δημόσιος χώρος δεν είναι μόνο οι πλατείες. Είναι και οι παραλίες».

Όλες ανεξαιρέτως οι παραλίες της Κύπρου είναι δημόσιες.

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ

Ενα μήνα μετά την παράνομη σύλληψή τους από τις κατοχικές αρχές αβεβαιότητα επικρατεί για το τι μέλλει γενέσθαι με τους πέντε Ελληνοκύπριους. Οι πληροφορίες που βγαίνουν από τις κατεχόμενες περιοχές δεν επιτρέπουν την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων για το πότε θα λήξει η περιπέτεια των Ελληνοκυπρίων, που συνεχίζουν να κρατούνται από τις 19 Ιουλίου. Σύμφωνα με πρόσωπα από το στενό οικογενειακό περιβάλλον των πέντε, οι κατοχικές αρχές με τη στάση που τηρούν ουσιαστικά έχουν υποβάλει σε μια απίστευτη ταλαιπωρία και ψυχολογική καταπόνηση τους Ελληνοκύπριους, κάποιοι εκ των οποίων εκτός των άλλων αντιμετωπίζουν και σοβαρά προβλήματα υγείας. Οι πληροφορίες που έχουν τα πρόσωπα που μίλησαν στην «Κ» δεν μπορούν να προσδιορίσουν τον χρόνο κατά τον οποίο οι κατοχι-

Στο κενό έχουν πέσει μέχρι σήμερα προσπάθειες των οικογενειών των πέντε Ελληνοκυπρίων για βελτίωση των συνθηκών κράτησής τους στα κατεχόμενα. Οι κατοχικές αρχές έχουν απορρίψει τη μεταφορά τους σε άλλο χώρο, παρά τα προβλήματα υγείας που κάποιοι εξ αυτών αντιμετωπίζουν.

κές αρχές θα ολοκληρώσουν τη διαδικασία ενώπιον του παράνομου δικαστηρίου. Επίσης, οι ίδιες πηγές θεωρούν πως η τακτική των κατοχικών αρχών να διαιωνίζουν την παράνομη κράτηση των Ελληνοκυπρίων σχετίζεται με τις διώξεις σφετεριστών ελληνοκυπριακών περιουσιών στα κατεχόμενα και ειδικότερα την περίπτωση του Σιμόν Αϊκούτ.

Η παράνομη κράτηση
Η περιπέτεια για τους πέντε Ελληνοκύπριους ξεκίνησε στις 19 Ιουλίου κατά τη μετάβασή τους

Υπό καθεστώς ομηρίας οι πέντε σε κατεχόμενα

Με προσχηματικές δικαιολογίες οι κατοχικές αρχές συνεχίζουν να κρατούν παράνομα τους Ελληνοκύπριους

Άγνωστος παραμένει επί του παρόντος ο χρόνος κατά τον οποίο θα τερματιστεί η περιπέτεια των Ελληνοκυπρίων, η παράνομη σύλληψη των οποίων αποδίδεται σε αντίποινα για τις διώξεις σφετεριστών ελληνοκυπριακών περιουσιών στα κατεχόμενα.

στις κατεχόμενες περιοχές. Το καθεστώς προχώρησε στη σύλληψή τους για «παραβίαση στρατιωτικής ζώνης», «παράνομη είσοδο» στο ψευδοκράτος, «παράνομη είσοδο σε ιδιωτική περιουσία», «διασάλευση της κοινής νομοταξίας» και «κατοχή εγγράφων με παράνομο τρόπο που αφορούν προσω-

πικά δεδομένα». Ωστόσο, όπως προκύπτει από πληροφορίες του τ/κ Τύπου, η υπερπόση των πέντε συλληφθέντων παρουσίασε στοιχεία τα οποία καταρρίπτουν το λεγόμενο κατηγορητήριο των κατοχικών αρχών. Πληροφορίες της «Κ» αναφέρουν πως πέρα από τις ενέργειες

που γίνονται σε επίπεδο Δημοκρατίας, κινήσεις εκδηλώθηκαν παρασκηνιακά προς πρόσωπα της τ/κ κοινότητας από άτομα στις ελεύθερες περιοχές. Ωστόσο, μέχρι σήμερα οι προσπάθειες αυτές για τερματισμό της περιπέτειας των πέντε δεν έχουν αποδώσει καρπούς. Στο κενό έχουν πέσει

επίσης κινήσεις για βελτίωση της κράτησης των πέντε Ελληνοκυπρίων, τρεις εκ των οποίων όπως λέγεται αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα υγείας. Το οικογενειακό περιβάλλον των τριών υποστηρίζει πως τα συγγενικά τους πρόσωπα έχουν άμεση ανάγκη ιατρικής υποστήριξης η οποία μέχρι σήμερα δεν τους έχει δοθεί.

Το ΥΠΕΞ
Ουσιαστικά η παράνομη σύλληψη και κράτηση των πέντε Ελληνοκυπρίων επιστρέφει το όλο σκηνικό σε εποχές πριν την άρση των περιορισμών προς και από τα κατεχόμενα. Εποχές, όπου οι κατοχικές δυνάμεις ευκαιρίας δοθείσες προσπαθούσαν να δείξουν ότι έχουν κρατική υπόσταση. Μια τέτοια περίπτωση σημειώθηκε το 2000 με τον Ελληνοκύπριο Πανικό Τσιακούρμα, τον οποίο οι κατοχικές αρχές συνέλαβαν και δίκασαν παράνομα στο λεγόμενο δικαστήριο της Αμμοχώστου μετά από σύλληψη τ/κ στις ελεύθερες περιοχές για υπόθεση ναρκωτικών. Από πλευράς Δημοκρατίας την όλη υπόθεση παρακολουθεί στενά το υπουργείο Εξωτερικών. Αμέσως μετά την παράνομη σύλληψη των πέντε και τη συνεχιζόμενη κράτησή τους η αντίδραση της κυβέρνησης ήταν έντονη με καταγγελίες στον γενικό γραμματέα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, στην ύπατη εκπρόσωπο της Ε.Ε., στους προέδρους των Θεσμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στην επιτροπή Διεύρυνσης, στον γ.γ. του Συμβουλίου της Ευρώπης, στα πέντε Μόνιμα Μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας, στον επιτροπο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης, σε υπουργούς Εξωτερικών και υφυπουργούς Εξωτερικών κρατών-μελών της Ε.Ε. Κινήσεις έχουν γίνει και προς το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ωστόσο από πλευράς κυβέρνησης δεν βλέπουν εξελίξεις στο άμεσο μέλλον.

Καλό νέο πολιτικό έτος

Του ΔΗΜΗΤΡΗ Μ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Για πολλούς, μεταξύ αυτών και εγώ, η χρονιά ξεκινά την 1η Σεπτεμβρίου. Μετά τις διακοπές του καλοκαιριού, μαζί με την έναρξη της νέας σχολικής και ακαδημαϊκής χρονιάς, με τις μπαταρίες γεμάτες, το κεφάλι άδειο και με τους στόχους γραμμένους σε καθαρή σελίδα. Η νέα χρονιά αφορά και την πολιτική της χώρας μας. Έχουμε μπροστά μας εννέα μήνες που μέσα σε αυτούς χρειάζεται να καθοριστούν οι προτεραιότητες, πολιτικών και κομμάτων, πριν την κρίσιμη μάχη των βουλευτικών εκλογών του Μάη. Η πιθανότητα να αλλάξει άρδην το κομματικό σκηνικό όπως αυτό καθορίστηκε πριν σαράντα χρόνια είναι μεγάλη. Αυτό καταγράφεται στις δημοσκοπήσεις που βλέπουν το φως της δημοσιότητας. Είναι και μια συνέχεια ή εξέλιξη των εκλογικών αποτελεσμάτων των τριών τελευταίων αναμετρήσεων. Στις βουλευτικές εκλογές του 2021 σχηματισμοί που άθροισαν περίπου 15% των ψήφων δεν εκπροσωπούνται στη Βουλή. Στις Προεδρικές του 23 αλλά και στις Ευρωεκλογές πέτυχε είδαμε «σεισμική» διατάραξη της κομματικής και πολιτικής ισορροπίας. Σήμερα ζούμε τη

συνέχεια αυτών των εκλογικών αναμετρήσεων και τη συνεχιζόμενη φθορά των παραδοσιακών κομμάτων. Το ερώτημα είναι αν μπορεί να ανακοπεί και να ανατραπεί αυτή η πτωτική πορεία. Αν οι 9 μήνες μέχρι την 24η Μαΐου είναι αρκετός χρόνος για να εφαρμοστούν στρατηγικές που να επιφέρουν ένα θετικότερο αποτέλεσμα. Προσωπικά πιστεύω πως ναι, μπορούμε να αλλάξουμε τη ροή των πραγμάτων. Ο χρόνος είναι αρκετός αν αξιοποιηθεί σωστά. Χρειάζεται να αναπτυχθεί ένας σχεδιασμός που να πείσει, ιδιαίτερα τους πιο νέους ψηφοφόρους, πως είμαστε αφενός στην ίδια συχνότητα μαζί τους, και αφετέρου πως μπορούμε να μιλήσουμε στη γλώσσα που κατανοούν. Εντός κοινοβουλίου χρειάζεται να αξιοποιήσουμε όλες τις δυνατότητες και όλους τους πόρους. Συντονισμένα, ως κοινοβουλευτική ομάδα του Δημοκρατικού Συναγερμού, να κινηθούμε με μια δύναμη πυρός καταθέτοντας και προωθώντας συγκεκριμένες προτάσεις νόμου που να έχουν το χαρακτηριστικό της εφαρμοσμένης πολιτικής και να είναι προτάσεις που να έχουν άμεσο

και θετικό αντίκτυπο στις ζωές των συμπολιτών μας. Το σημαντικότερο, όμως, κατά την άποψή μου, είναι να μιλήσουμε αυτές τις 270 τόσες μέρες με καθαρό λόγο, χωρίς υπεκφυγές, με σαφήνεια και ενσυναίσθηση. Να υπερασπιζόμαστε σθένος τα όσα η παράταξή μας πέτυχε στα είκοσι χρόνια που είχαμε το πηδάλιο της χώρας στα χέρια μας. Να κάνουμε εκεί που

πρέπει, εκεί που το πιστεύουμε και τις παραδοχές μας. Εκεί που μπορούσαμε να είχαμε καλύτερα αποτελέσματα και δεν τα καταφέραμε, εκεί που προσπαθήσαμε και δεν πετύχαμε στον βαθμό που

θα θέλαμε, εκεί που δεν δώσαμε έμφαση και αφήσαμε πίσω πολιτικές. Αν δεν κάνουμε αυτές τις αναγκαίες παραδοχές, δυστυχώς οι πολίτες δεν θα στήσουν το αυτί τους για να μας ακούσουν, πόσο μάλλον να πειστούν με αυτά που θα λέμε.

Κυρίαρχο βεβαίως στοιχείο είναι να μεταφέρουμε τη στρατηγική μας και το πλάνο μας για το μέλλον της χώρας μας. Χρειάζεται να λειτουργούμε έχοντας ως προμετωπίδα των όσων λέμε και κυρίως των όσων κάνουμε πως ο Δημοκρατικός Συναγερμός είναι και παραμένει υπεύθυνος, σοβαρός, στιβαρός πολιτικός δυνάμει και πως είμαστε έτοιμοι να επιστρέψουμε στη θέση του τιμονιέρη της χώρας. Μακριά από μικροπολιτικές σκοπιμότητες που δεν βλέπουν τη μεγάλη εικόνα, μακριά από προσεγγίσεις ισορροπίας μεταξύ βαρκών, μακριά από ευτελείς προσεγγίσεις που δεν θυμίζουν πολιτική. Καλό νέο πολιτικό έτος, λοιπόν.

Ο κ. Δημήτρης Μ. Δημητρίου είναι βουλευτής Λευκωσίας με τον Δημοκρατικό Συναγερμό, πρόεδρος της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Θεσμών. dmdemetriou.com

Orthodoxou
Employment

Ideal staff from third countries for your needs!

 +357 24 841 111 orthodoxouemployment.com

www.agenda.cy

Don't miss
out, early
bird tickets
are available
now!

digital agenda

CYPRUS SUMMIT

Beyond AI

A-class speakers at a world-class event

October 9th, 2025
Nicosia Municipal Theatre

POWERED BY

Bank of Cyprus

Είναι δικαίωμα, όχι φιλανθρωπία

Της **ΕΛΕΝΗΣ ΞΕΝΟΥ**

Ας το ξεκαθαρίσουμε μια και καλή. Οι συνθήκες στους οίκους στέγασης και στα κέντρα φροντίδας ηλικιωμένων είναι ευθύνη ενός κράτους πραγματικής και όχι εικονικής πρόνοιας, ώστε αυτές να προσφέρουν το καλύτερο δυνατόν στον πολίτη της τρίτης ηλικίας και να ανταποκρίνονται στον σεβασμό και την αξιοπρέπεια που εκείνος δικαιούται. Αυτό ισχύει και για κάθε άλλη ευάλωτη ομάδα. Και ο λόγος που χρειάζεται επειγόντως να το ξεκαθαρίσουμε είναι γιατί κανένας πολιτικός δεν έχει το δικαίωμα να προσεγγίζει αυτό το αναφαίρετο δικαίωμα του κάθε πολίτη της τρίτης ηλικίας (ή όποιας άλλης ευάλωτης ομάδας) σε αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης, ως φιλανθρωπία. Το κάνω πιο λιανά: Δεν πρόκειται για φιλανθρωπία, πρόκειται για δικαίωμα. Και ακόμα πιο λιανά: Το δικαίωμα είναι θεσμοθετημένο, ενώ η φιλανθρωπία προϋποθέτει έναν δωρητή, έναν ηγέτη-ευεργέτη που αναλόγως με ό,τι αυτός προαιρείται βελτιώνονται ή όχι και οι συνθήκες του ευεργετούμενου. Στη φιλανθρωπία ο ηλικιωμένος γίνεται παραλήπτης «ελεημοσύνης», στο δικαίωμα απαιτείται αυτό που δικαιούται. Δηλαδή δεν επαφίεται στη «μεγαλοψυχία» του οποιουδήποτε ηγέτη-ευεργέτη. Στη φιλανθρωπία ο ηλικιωμένος μετατρέπεται σε πολίτη που χρειάζεται βοήθεια. Στο δικαίωμα ο ηλικιωμένος είναι αναπόσπαστο μέρος της κοινωνίας και δη αυτός που συνέβαλε στην οικοδόμησή της και τώρα δικαιούται να απολαμβάνει την προστασία της. Στη φιλανθρωπία ο ηλικιωμένος είναι ο «επιωφελούμενος», στο δικαίωμα είναι ο δικαιούχος και αυτό ακριβώς πρέπει να είναι ώστε να μην προσβάλλεται η αξιοπρέπεια του. Η κοινωνική πρόνοια δεν είναι φιλανθρωπία. Είναι το πρώτο στο καθήκον του πολιτικού και η ατράνταχτη απόδειξη πολιτικού ήθους. Και κανείς δεν έχει το δικαίωμα να συγχέει τον ρόλο του, πόσο μάλλον ο ίδιος ο Πρόεδρος της χώρας, μετατρέποντας τον εαυτό του σε «φιλόanthropo» παραχωρώντας τη σύνταξη του, που κανονικά δεν θα 'πρεπε καν να λαμβάνει, ούτε αυτός ούτε οι υπόλοιποι αποδέκτες πολλαπλών συντάξεων, «για να βελτιωθεί» όπως γράφει στα ΜΚΑ του, «η καθημερινότητα των συμπολιτών μας της τρίτης ηλικίας».

Η βελτίωση της καθημερινότητας των συμπολιτών μας της τρίτης ηλικίας είναι καθήκον της πολιτείας και της εκάστοτε διακυβέρνησης. Και η ανυπαρξία κρατικών δομών που να μην προσβάλλουν την αξιοπρέπεια τους και να μην τους αντιμετωπίζουν σαν ξοφλημένες υπάρξεις θα έπρεπε εδώ και χρόνια να είναι προτεραιότητα, αλλά ουδέποτε ήταν. Γι' αυτό και σήμερα σ' αυτό το κράτος, ο άνθρωπος φοβάται να γερήσει γνηρίζοντας πως είναι αφημένος στο έλεος της κάθε ιδιωτικής στέγης ευγηρίας με ανειδίκευτο ως επί το πλείστον προσωπικό ή στο κάθε πανάκριβο κέντρο αποκατάστασης που ελάττωσι μπορεί να πληρώσουν ή στην όποια οικιακή βοήθη του κληρώσει η μοίρα. Εξειδικευμένες δομές που να μην λειτουργούν ως χώροι «αποθήκευσης» των ανθρώπων, αλλά να προσφέρουν ποιτική φροντίδα, είναι σχεδόν ανυπαρξες και η κρατική κατ' οίκον φροντίδα έρχεται μόνο όταν είσαι ήδη κατάκοιτος. Με άλλα λόγια, αυτό το κράτος δεν φρόντισε ποτέ ώστε ο ηλικιωμένος να έχει έναν αξιοπρεπή χώρο να πάει να μείνει όταν χρειάζεται φροντίδα ή ένα κέντρο αποκατάστασης να τον περιθάλψει. Και όσο για τα όποια επιδόματα θεσπίζονται, αυτά δυστυχώς δεν αναιρούν τις συνθήκες των γηροκομείων οι οποίες παραμένουν τραγικά ανεπαρκείς. Άρα, αν πραγματικά ενδιαφέρει την κυβέρνηση και όποιον άλλο πολιτικό η «βελτίωση της καθημερινότητας των συμπολιτών μας της τρίτης ηλικίας» τότε το πρώτο που οφείλουν είναι να αλλάξουν νοοτροπία και να σταματήσουν να την αντιμετωπίζουν ως φιλανθρωπία. Να επιμεδωθούν ότι πρόκειται για δικαίωμα και οποιαδήποτε άλλη προσέγγιση υποβαθμίζει τον πολίτη, μειώνοντάς τον σε αποδέκτη «ελεημοσύνης», καθιστώντας τον ευγνώμονα στην καλή διάθεση του ηγέτη-ευεργέτη. Μία τέτοια προσέγγιση είναι το λιγότερο οπισθοδρομική, αφού συντηρεί την πελατειακή νοοτροπία, εργαλειοποιεί την πρόνοια για προσωπικό ή επικοινωνιακό όφελος και υπονομεύει την πολιτική ευθύνη. Με απλά λόγια, κανένας πολιτικός δεν έχει το δικαίωμα να αντιμετωπίζει την κοινωνική πρόνοια ως «χάρη». Η κοινωνική πρόνοια είναι κατάκτηση και αναφαίρετο δικαίωμα του πολίτη. Και οτιδήποτε λιγότερο είναι «πολιτικός λαϊκισμός».

elenixenou11@gmail.com

Χιλιάδες Ισραηλινοί διαδήλωσαν για τον τερματισμό του πολέμου στη Γάζα και την επιστροφή των ομήρων.

Η πολιτική και το timing

Της **ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

Τη βδομάδα που πέρασε, υποστηρικτές του Προέδρου της Δημοκρατίας μιλούσαν για άκρατο τοξικισμό, για μιδνισμό και τυφλό φανατισμό που έχουν επικρατήσει στη δημόσια σφαίρα, τόσο από τους πολιτικούς αντιπάλους του Νίκου Χριστοδουλίδη που δεν αποδέχτηκαν την ήττα τους όσο και από ένα μέρος της κοινωνίας που ρέπει εύκολα στον λαϊκισμό. Αφορμή υπήρξε η κίνηση του να παραχωρήσει για το υπόλοιπο της θητείας του σε κοινωνική ιδρύματα τη σύνταξη που λαμβάνει από το δημόσιο και οι ερμηνείες που δόθηκαν από την κίνηση αυτή.

Η περιβόητη σύνταξη αποτελούσε ένα από τα μεγαλύτερα αγκάθια για τον ίδιο. Μία μεγάλη σκιά στο άλλοτε καλογοημιμένο προφίλ του, που μεγάλωνε κάθε φορά που ο περίγυρος του Πρόεδρου εξηγούσε ότι δικαιούται να τη λαμβάνει. Και που οι υποστηρικτές του διαμήνυαν πως καλύτερα ένας Πρόεδρος που «διπλοπληρώνεται» νομότητα παρά ένας που εμπλέκεται σε σκάνδαλα όπως άλλοι στο παρελθόν.

Γιατί όμως μια νομότητα σύνταξη, την οποία «δούλεψε για να λαμβάνει» όπως έλεγαν πολλοί, προκαλούσε τόσες αντιδράσεις, τη στιγμή που η ίδια κοινωνία ανέχτηκε πολιτικά πρόσωπα να εμπλέκονται σε σκάνδαλα, να έχουν οικίες εξαιτίας των επιχειρηματικών τους δυσοληψιών και των δραστηριοτήτων του οικογενειακού τους περιγύρου; Επειδή ο Νίκος Χριστοδουλίδης εκλέγηκε ακριβώς ως αντιδραση σε όλα όσα προηγήθηκαν. Και επειδή είχε καταφέρει να εμπεδώσει σε ένα μεγάλο μέρος της κοινωνίας την αίσθηση πως η δική του υποψηφιότητα αποτελεί την αλλαγή σε ένα σύστημα διαπλοκής, ημετεροκρατίας, της επικράτησης μιας ελίτ που κυβερνά με υπερπρονόμια, διπλές συντάξεις και πολλαπλά ωφελήματα.

Δεν είναι ότι το ταμείο του κράτους θα σωθεί προφανώς από τα 730 ευρώ που λαμβάνει ο Πρόεδρος, όπως ούτε ο ίδιος όμως θα σωθεί από αυτά. Είναι η ηθική διάσταση της σύνταξης, την οποία βολικά αγνοούσε, που ενοχλούσε. Διαμόρφωσε συνεπώς με τη στάση του την αίσθηση πως ο Πρόεδρος με το «ανθρώπινο προφίλ» ήταν σε πλήρη διάσταση με τις απαιτήσεις της κοινωνίας. Μιας κυβέρνησης που μετρά και το τελευταίο ευρώ, συγκρίνει ωφελήματα, προνόμια και που γράφει υπερπρίες σαν δημόσιος υπάλληλος αντί αξιωματούχος που κλήθηκε να κυβερνήσει. Τέτοια εικόνα διαμόρφωσε που

η ανακοίνωση της παραχώρησής της σήμερα σε κοινωφελή σκοπό, ενέτεινε τις αντιδράσεις. Αφενός, γιατί η σπουδή του Προέδρου να το δημοσιοποιήσει μέσω επίσημης ανακοίνωσης της Κυπριακής Δημοκρατίας προκάλεσε την εντύπωση πως έγινε για να κερδίσει επικοινωνιακούς πόντους, σε μία περίοδο που η εικόνα του καταρρέει. Αφετέρου, γιατί αυτό έγινε πολύ αργά και εν πολλοίς υποκριτικά. Δίδοντας την αίσθηση πως δεν ήταν κάτι που ο ίδιος θεωρούσε ηθικά ορθό, αλλά μία κίνηση εξαναγκασμού λόγω της κοινωνικής κατακραυγής. Μία κίνηση σκοπιμότητας.

Όμως η χρονική συγχροση και τα καλά αντανάκλαστικά έχουν τη δική τους σημασία στην πολιτική. Και αν κάτι διαπιστώνεται από τις αντιδράσεις για τη σύνταξη που παραχωρήθηκε αργοπορημένα και λίγο πολύ εξαναγκαστικά, είναι πως ένα πολιτικό πρόσωπο οφείλει να προλαβαίνει τις κρίσεις. Να μην τρέχει πίσω από τις εξελίξεις ασημαίνοντας. Προσπαθώντας ανέλπιστα πλέον να διορθώσει μία εικόνα που έχει εμπεδωθεί και που δύσκολα ανατρέπεται.

Η σύνταξη, λοιπόν, ήταν ένα μάθημα για το πως μια κίνηση, που θα μπορούσε να επικροτηθεί από τον κόσμο, γύρισε μπουμερανγκ λόγω του χειρισμού και του κακού timing. Αυτό το κακό timing τείνει να επαναληφθεί στην περίπτωση του ανασχηματισμού. Γιατί εδώ και έξι μήνες διαρρέεται ποιοι θα φύγουν. Συζητείται στο παρασκήνιο ποιοι έχουν προκαλέσει δυσφορία στον Πρόεδρο και ποιοι είναι με το ένα πόδι εκτός. Μία κατάσταση που όχι μόνο εκθέτει τον Πρόεδρο, αλλά παράλληλα προκαλεί βραχυκύκλωμα στο κυβερνητικό σκηνή.

Γιατί αν κάποιοι υπουργοί αποτελούν τους αδύναμους κρίκους, τότε έπρεπε να αντικαθίστανται αμέσως. Ένας ανασχηματισμός δεν προαναγγέλλεται. Δεν διαρρέεται διά του ψιθύρου και μέσω δημοσιευμάτων. Γίνεται διαφυλάσσοντας την αξιοπρέπεια των υπουργών που διετέλεσαν, γίνεται όμως με στόχο την ομαλή διακυβέρνηση του τόπου. Γιατί ο Πρόεδρος μπορεί να ξεπεράσει την κακή εικόνα που διαμορφώθηκε από την περιβόητη σύνταξη. Δεν θα μπορεί όμως να προχωρήσει ομαλά τη διακυβέρνησή του αν εμπεδωθεί η αίσθηση ότι δεν μπορεί να βρει ικανά πρόσωπα και κατ' επέκταση να κυβερνήσει με επάρκεια το υπόλοιπο μισό της θητείας.

economidoum@kathimerini.com.cy

Σημείο μηδέν

Του **ΑΝΤΡΕΑ ΓΙΩΡΓΑΛΛΑ**

Το ημερολόγιο έγραφε, Τετάρτη 23 Ιουλίου 2025, όταν η ορεινή Λεμεσός παραδόθηκε στις φλόγες. Τα όσα τραγικά ακολούθησαν γνωστά, δύο συμπολίτες μας νεκροί, κόπιοι μιας ολόκληρης ζωής χάθηκαν μέσα σε λίγα λεπτά και μια τεράστια οικολογική καταστροφή που θα πάρει χρόνια για να αποκατασταθεί. Φυσικά τα 125 τετραγωνικά χιλιόμετρα καμμένος γης έρχονται να προστεθούν σε αυτά που άφησαν πίσω τους άλλες μεγάλες πυρκαγιές των τελευταίων χρόνων. Περιοχή Σολέας, περιοχή Αρακαπά είναι αυτές που ανακαλούνται πρόχειρα στη μνήμη μας, αφού είχαν τα ίδια καταστροφικά αποτελέσματα αφήνοντας πίσω τους νεκρούς. Η σειρά των γεγονότων εδώ και χρόνια σε κάθε καλοκαιρινή περίοδο παρόμοια, δολώσεις από αρμοδίους περί ετοιμότητας για αντιμετώπιση των πυρκαγιών, να ψαχνόμαστε αν έχουμε επάρκεια σε πτητικά μέσα και σε ανθρώπινο δυναμικό, τελικά μεγάλες πυρκαγιές και στο τέλος ψάξιμο για το ποιος έχει την ευθύνη.

Φέτος όμως καινοτομήσαμε, φωνάξαμε τους Αμερικανούς, την υπηρεσία ATF (Bureau of Alcohol, Tobacco, Firearms and Explosives) για να βρει το σημείο μηδέν μας, για να μας πει τι κάναμε λάθος και αν τελικά υπήρξαν κενά στον τρόπο διαχείρισης της (ίσως) πιο μεγάλης πυρκαγιάς στην Κύπρο. Και κάπως έτσι γεννιέται το ερώτημα, πώς μια χώρα που αντιμετωπίζει κάθε χρόνο το ίδιο πρόβλημα, δεν κατάφερε να αναπτύξει τους μηχανισμούς και την τεχνογνωσία για να μπορεί να το αντιμετωπίσει. Είναι τελικά η απόλυτη παραδοχή ανικανότητας η καθόδος των ειδικών από το «Αμερικό»;

Επικρατέστερο σενάριο για το πως ξεκίνησε η φωτιά στην επαρχία Λεμεσού είναι ένας παράνομος σκυβαλότοπος. Είτε επιβεβαιωθεί είτε όχι αυτό από την έρευνα της ATF, το πρόβλημα είναι εκεί και δεν χρειάζεται ξένοι εμπειρογνώμονες για να μας το υποδείξουν. Το πρόβλημα είναι διαχρονικό και αυτό που χρειάζεται είναι αντανάκλαστικά άμεσες ενέργειες από το κράτος, τις τοπικές αρχές και τους πολίτες. Η παραδοχή από την επίτροπο Περιβάλλοντος για ένα πρόβλημα διαχρονικό και δυσεπίλυτο αποτελεί και παραδοχή ήττας. Με βάση και τα επίσημα στοιχεία η Κύπρος έχει μετατραπεί σε μια απέραντη χωματερά που μπορεί ανά πάσα στιγμή να αναφλεγεί.

Όσο καλή δουλειά και αν κάνουν οι Αμερικανοί εμπειρογνώμονες, όποια ευρήματα και αν προκύψουν από την έκθεσή τους, το μόνο σίγουρο είναι ότι σε τοπικό επίπεδο μπορούσε να γίνει μια σειρά ενεργειών ώστε να μην φτάσουμε στο σημείο να τους χρειαζόμαστε. Μοιάζει αδιανόητο εδώ και πολλά χρόνια, κάθε καλοκαίρι να έχουμε (τουλάχιστον) μια μεγάλη πυρκαγιά και να μην κατέχουμε ακόμη το «know how» (όπως θα έλεγαν και οι Αμερικανοί) για να το αντιμετωπίσουμε. Παράλληλα με την εμπειρία που θα έπρεπε να αποκτούμε, είμαστε και σε μια εποχή που η τεχνολογία προσφέρει απεριόριστες επιλογές σε επίπεδο πρόληψης, σχεδιασμού αλλά και κατάσβεσης.

Η πρόσκληση από πλευράς κυβέρνησης της ATF και η καθόδος της δεκαμελούς ομάδας στην Κύπρο, εκτός μια κίνηση επικοινωνιακού χαρακτήρα πρέπει να αποδειχθεί και κίνηση ουσίας, αλλιώς για ακόμη μια φορά θα καταλήξουμε στο «σημείο μηδέν». Το πόρισμα της πολύπειρης ομάδας εμπειρογνομένων που θα παραδοθεί αρχές Σεπτεμβρίου πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη, ώστε να δούμε πού και γιατί έχουμε αποτύχει. Η μη ανάλυση ευθύνης σε πολιτικό αλλά και επιχειρησιακό επίπεδο έχει βάλει στη γωνιά την κυβέρνηση Χριστοδουλίδη και η λήψη πολιτικών αποφάσεων μετά και την ολοκλήρωση της έκθεσης μοιάζει μονόδρομος. Η έκθεση αναμένεται με μεγάλο ενδιαφέρον, αλλά ακόμη περισσότερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το πως θα κινηθεί ο Πρόεδρος σε περίπτωση που καταγράφονται κενά και παραλείψεις.

giorgallasa@sppmedia.com

Χαρτί μιας χρήσης

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΑ**

Και ξαφνικά, φτάσαμε στο διά ταύτα. Εκεί που η Ευρωπαϊκή Ένωση θα έπρεπε να ασκήσει ουσιαστική εξωτερική πολιτική, να βάλει πλάτη και να στηρίξει μια λύση στο Ουκρανικό, στη βάση του διεθνούς δικαίου και των δικών της ομόφωνων Συμπερασμάτων. Τα οποία διαβεβαιώνουν ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση στηρίζει απαρέγκλιτα την «κυριαρχία» και την «εδαφική ακεραιότητα» της Ουκρανίας. Κι όμως, όπως αποδείχθηκε, επίσης ξαφνικά, τα Συμπεράσματα της Ε.Ε., οι ομόφωνες δηλαδή αποφάσεις των 27 κρατών-μελών, έχασαν τη σημασία τους και υποβιβάστηκαν σε εύπλα σημειώματα, χωρίς πολιτική συνέπεια και εκτόπισμα. Αν και η ήθελα να αποφυγώ να τα παρομοιάσω με «χαρτί μιας χρήσης», η χρήση τους αυτοπροσδιορίστηκε ως τέτοια, όταν οι ισχυροί της Ε.Ε. Φρίντριχ Μερτς, Εμανουέλ Μακρόν και Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν πριν καν περάσουν την είσοδο του Λευκού Οίκου,

παρέα με 2-3 άλλους ηγέτες μικρότερης εμβέλειας, είχαν ανεχθεί την αλλαγή του παγκόσμιου χάρτη. Ανέχθηκαν τη συρρίκνωση εδαφών της Ουκρανίας, τη χάραξη νέων συνόρων, την καταστρατήγηση του διεθνούς δικαίου και συμβιβάστηκαν με την έννοια του αναθεωρητισμού, κάτι που εκ των πραγμάτων ανοίγει παράθυρο προς αξιοποίησή του, όχι μόνο από τη Ρωσία αλλά και από άλλους «παίκτες», όπως η Τουρκία. Κανείς δεν άρθρωσε λέξη για το εδαφικό. Και κατά γενική ομολογία, στη βάση των δηλώσεων που ακολούθησαν, οι Ευρωπαίοι που στα λόγια στηρίζουν την «εδαφική ακεραιότητα» και την «κυριαρχία» της Ουκρανίας, στην πράξη άφησαν μόνο τον Ζελένσκι, ο οποίος θα διαπραγματευθεί για τα κατεχόμενα εδάφη της χώρας του, στο έλεος του πλαισίου που καθόρισαν Τραμπ και Πούτιν, με την ανοχή της Ε.Ε.

Οι ισχυροί της Ε.Ε. και εν συνέχεια και το σύνολο των κρατών-μελών, είχαν άλλωστε φροντίσει να κάνουν όλοι μαζί πο-

λιτική κωλοτούμπα, «καλωσορίζοντας την πρωτοβουλία» Τραμπ. Μια πρωτοβουλία, στο πλαίσιο της οποίας, ο πλανητάρχης άφησε τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών εκτός συζητήσεων, παραπέμποντας σε ένα φορμάτ «out of the box», όπως δηλαδή επιδιώκει και ο Ταγίπ Ερντογάν στο Κυπριακό.

Αυτό όμως που κατά κύριο λόγο έκανε ο Τραμπ, την πρωτοβουλία του οποίου καλωσόρισε η Ευρωπαϊκή Ένωση, είναι ότι νομιμοποίησε την υφαρπαγή εδαφών της Ουκρανίας, συνεπεία της εισβολής της Ρωσίας, το 2014. Και το έκανε μέσω της πλατφόρμας Social Truth, ενημερώνοντας τον πλανήτη, ότι «δεν υπάρχει περίπτωση» για επιστροφή της Κριμαίας στην Ουκρανία. Κάποιοι βεβαίως μπορεί να διερωτηθούν εάν υπήρχε πραγματική πιθανότητα επιστροφής της Κριμαίας, η οποία «χάθηκε» κατά τη ρωσική εισβολή του 2014. Ακόμη κι αν υποθέσουμε ότι δεν υπήρχε, η κίνηση Τραμπ καθόρισε ένα starting point, ένα σημείο αφετηρίας μιας

διαπραγμάτευσης από το οποίο αφαίρεσε τη δυνατότητα του ουκρανικού κράτους να περιορίσει στο μίνιμουμ τις εδαφικές του απώλειες. Και με μια ανάρτηση 1-2 γραμμών, σε πλατφόρμα, γνωστοποίησε στην υφήλιο και στην Ε.Ε., που υποτίθεται ότι σκίζει τη ιμάτιά της για την «εδαφική ακεραιότητα» της Ουκρανίας, ότι αυτή η ακεραιότητα δεν είναι πλέον τόσο αθέρα. Έχει ήδη κουρευτεί και συνεπώς, σύμφωνα με τον Τραμπ, η όποια διαπραγμάτευση για αναπροσαρμογή εδαφών, πρέπει να επικεντρωθεί στα εδάφη που χάθηκαν, από το 2022 μέχρι σήμερα. Και όχι στα «παλιά» που εξασφάλισε η Ρωσία κατά την προηγούμενη εισβολή, πριν από 11 χρόνια και τα οποία όπως συνάγεται κανονικοποιούνται πλέον και περιέρχονται «αυτοδικαίως», στη ρωσική επικράτεια, στη βάση του «δικαίου» Τραμπ-Πούτιν.

Όλα αυτά και πολλά άλλα, οδηγούν σε συνευρήματα. Οι οποίοι δεν εξαντλούνται στην Ουκρανία, αλλά εκτείνονται και στην Κύπρο, που όπως και η Ουκρανία, είναι θύ-

μα εισβολής και κατοχής. Κι αν τα εδάφη της Κριμαίας που κατέχει η Ρωσία εδώ και 11 χρόνια, από το 2014, θεωρούνται «χαμένα» για την Ουκρανία, σε τι μπορούμε εμείς να ελπίζουμε για την επιστροφή των κυπριακών εδαφών που κατέχει η Τουρκία εδώ και 51 χρόνια, από το 1974;

Αν συνυπολογίσουμε μάλιστα ότι η Ε.Ε. που αποδεδειγμένα ενδιαφέρεται περισσότερο για την Ουκρανία και επέβαλε 18 πακέτα κυρώσεων κατά της Ρωσίας, δεν έκανε πράξη τις διακηρύξεις της και ανέχεται το κούρεμα της «εδαφικής ακεραιότητας» του ουκρανικού κράτους, τι μπορούμε να αναμένουμε για την «εδαφική ακεραιότητα» της Κύπρου, με δεδομένο ότι η Ε.Ε. καίδευε τα αυτιά της Τουρκίας; Σε κάθε περίπτωση πολύ λιγότερα από όσα εμφανίζεται να προσδοκά ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης και από όσα υπόσχεονται για την περίπτωση της Κύπρου, τα «χαρτιά μιας χρήσης» που εκδίδει η Ε.Ε.

xanthoulis.pavlos@gmail.com

Οι προδιαγραφές ηγεσίας και το παράδειγμα Τραμπ

Του ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ

Είναι δύσκολο να πιστέψει κανείς ότι έχουν περάσει μόνο έξι μήνες και κάτι από την ημέρα που ο Ντόναλντ Τραμπ ορκίστηκε για δεύτερη φορά πρόεδρος των ΗΠΑ. Είναι απίστευτο γιατί έχει καταφέρει μέσα σε ένα τόσο σύντομο χρονικό διάστημα να φέρει τα πάνω κάτω, τόσο μέσα στη χώρα του όσο και στον πλανήτη. Μοιάζει με αγριεμένο ταύρο που έχει μπει στο υαλοπωλείο και όχι απλώς δεν τον νοιάζει να τη κάνει όλα λίστα, αλλά το απολαμβάνει. Θέλει να είναι, ει δυνατόν, κάθε μέρα, κάθε ώρα στο επίκεντρο της επικαιρότητας. Απεχθάνεται τη συναίνεση σαν στόχο και θέλει να λιώσει τους αντιπάλους του στη σκάλα που οδηγεί στα υπόγεια. Μέχρι τώρα η μικρότερη αλλαγή στον Λευκό Οίκο ήταν αντικείμενο συζητήσεων, διαβουλεύσεων, μελετών ειδικών επιτροπών. Ο Τραμπ τα αγνόησε όλα αυτά και μεταχειρίζεται τον Λευκό Οίκο σαν μία ακόμη έπαυλή του. Θα πείτε, «μα σε σχέση με όλα τα υπόλοιπα που έχει κάνει, αυτό ξεχωρίζετε σαν κάτι σημαντικό;». Και όμως, είναι σημαντικό γιατί δείχνει το πώς αντιλαμβάνεται την εξουσία του, αλλά και το πόσο αδύναμο να τον σταματήσει είναι το παλιό παραδοσιακό, διακομματικό σύστημα που επέβαλε κανόνες και παραδόσεις στις ΗΠΑ εδώ και δεκαετίες.

Ο Τραμπ κέρδισε δύο εκλογές

τσαλαπατώντας κάθε κανόνα της πολιτικής συμπεριφοράς. Τώρα έχει απογειώσει αυτή τη συμπεριφορά, χαρακτηρίζει απατεώνες τους προκατόχους του και έχει επιβάλει έναν τρόπο λήψης αποφάσεων που είναι εντελώς πρωτοκογεντρικός. Δεν υπάρχουν μηχανισμοί, συμβούλια, επιτροπές, αλλά μόνο ο Τραμπ, το ένστικτό του και οι φίλοι του.

Θα τον βγει; Ποιος ξέρει... Είναι ναυρώς ακόμη για να δούμε τις επιπτώσεις των δασμών στην πραγματική οικονομία και να αν θα μπορέσει να φέρει τα άπειρα δισ, των επενδύσεων που έχει εξαγγείλει στις ΗΠΑ. Είναι ακόμη ναυρώς για να δούμε αν θα φέρει την ειρήνη στην Ουκρανία. Κανείς δεν μπορεί να προβλέψει αν και πώς θα επηρεάσει τον χειρισμό μιας πραγματικής κρίσης το ζήλωμα των μηχανισμών εξωτερικής πολιτικής και ασφάλειας.

Το βέβαιο είναι επίσης ότι ο Τραμπ κάνει μακροπρόθεσμη ζημιά στο brand που λέγεται Αμερική. Σύμμαχοι και αναγκαίοι εταίροι δύσκολα θα εμπιστευθούν την Αμερική στο μέλλον, άσχετα από το ποιος θα κατοικήσει στον Λευκό Οίκο. Θα τη φοβούνται, αλλά αυτό συχνά δεν αντέχει στον χρόνο.

Αν όμως του βγει μέσα στη χώρα του, αν δηλαδή κερδίσει τις επόμενες εκλογές για το Κογκρέσο και αποφύγει ένα οικονομικό κραχ, είναι μαθηματικός βέβαιον ότι θα αλλάξει ριζικά τις προδιαγραφές για το τι κάνει έναν Δυτικό ηγέτη επιτυχημένο στην εποχή μας. Η ισορροπία ανάμεσα στον σεβασμό των θεσμών και στον αυταρχισμό θα έχει αλλάξει, μαζί με πολλές ακόμη παραδοχές, ανοιγόντας τον δρόμο για μιμητές του Τραμπ σε όλο τον δυτικό κόσμο.

Φάση ασυναρτησίας

Του ΚΩΣΤΑ ΙΟΡΔΑΝΙΔΗ

Στους στάβλους εκτροφής αλόγων ράτσας υπάρχει ίππος δυστυχής – teaser στην αγγλική – που ερεθίζει τη φοράδα και έπειτα τον αποσύρουν, ώστε ο καθαρόαιμος επιβήτωρ να εκτελέσει ταχύτατα και ακόπως τη γονιμοποιητική αποστολή του. Στην παρούσα συγκυρία το θέμα που κυριαρχεί είναι το Ουκρανικό. «Διεγέρτες» είναι οι Ευρωπαίοι. Το καθαρόαιμο, ο πρόεδρος των ΗΠΑ Ντόναλντ Τραμπ. Αλλά ας μη σπείρουν να αναζητήσουν κάποιοι στους στάβλους του Κρεμλίνου την «φοράδα», που δεν την προορίζουν βεβαίως για τεκνοποίηση ιππαρίου, αλλά για ατιμωτική ταπείνωση της Μόσχας.

Κατά τη συνάντηση του κ. Τραμπ με τους Ευρωπαίους στην Ουάσινγκτον στον Λευκό Οίκο, ο καγκελάριος Φρίντριχ Μερτς της Γερμανίας και στη συνέχεια ο πρόεδρος Εμανουέλ Μακρόν της Γαλλίας ήταν οι μόνοι που έθεσαν –μετ’ επιτάσεως ιδιαιτέρως ο πρώτος– το θέμα εγγυήσεων ασφαλείας της Δύσεως στην Ουκρανία. Ο κ. Τραμπ συναινέσε βεβαίως. Εξάλλου και ο πρόεδρος της Ρωσίας Πούτιν είχε δηλώσει στην Αλάσκα ότι μία συμφωνία ειρήνης θα περιελάμβανε ασφαλώς εγγυήσεις ασφαλείας. Δεν είναι οι Ευρωπαίοι που μονοπωλούν το ενδιαφέρον για αυτό το θέμα. Μόνον που διατυπώνουν προτάσεις, ωσάν η Μόσχα να πτιτίθηκε στον πόλεμο με την Ουκρανία. Επανακάμψαντες από την Ουάσινγκτον οι εργώδεις Ευρωπαίοι άρχισαν να μιλούν για εγκατάσταση ΝΑΤΟικών στρατιωτικών δυνάμεων στο έδαφος της Ουκρανίας και εγγυήσεις ασφαλείας στο πνεύμα του άρθρου 4 της Συμμαχίας, αν και ο κ. Τραμπ απέκλεισε κατηγορηματικά την ένταξη αυτής της χώρας στο ΝΑΤΟ.

Η διαβεβαίωση του Αμερικανού προέδρου ότι δεν πρόκειται να αποστείλει Αμερικανούς στρατιώτες στην Ουκρανία ανέσυρε αναπόδραστα από τη μνήμη την φράση του Πρώσου και Σιδηρού Καγκελαρίου της Γερμανίας, Οτο φον Μπίσμαρκ, πως «τα Βαλκάνια δεν αξίζουν τη ζωή ούτε ενός Πομερανίου γρναδιέρου». Δεν καθυσάχασε όμως τη Μόσχα, η οποία αντιπρότεινε συμμετοχή της Κίνας στις εγγυήσεις ασφαλείας.

«Φινλανδοποίηση» της Ουκρανίας επιδιώκει η Ρωσία, υποστηρίζουν κάποιοι και προφανώς δεν έχουν δίκιο. Ο αποκλεισμός της Πολωνίας από την ευρωπαϊκή αποστολή στην Ουάσινγκτον έμεινε ασχολίαστος. Μόνον που η χώρα αυτή υπήρξε το προκεχωρημένο φυλάκιο κατά τη στήριξη της Δύσεως στον πόλεμο της Ρωσίας εναντίον της Ουκρανίας. Ενώ οι αμυντικές δαπάνες της το 2024 ανήλθαν στο 4,12% του ΑΕΠ – το υψηλότερο ποσοστό από κάθε άλλη χώρα του ΝΑΤΟ.

Υπάρχουν και οι άλλοι που θεωρούν πως η συμμετοχή του Φινλανδού προέδρου Αλεξάντερ Στουμπ στην συνάντηση δεν οφείλεται αποκλειστικά στο γεγονός ότι είναι συμπαίκτης του κ. Τραμπ στο γκολφ, αλλά προσδίδουν στην παρουσία του συμβολικές προεκτάσεις.

Κάποτε, στα χρόνια της κλασικής διπλωματίας, αυτά και άλλα παρόμοια συνέβαιναν εν αυτό το θέμα. Μόνον που διατυπώνουν προτάσεις, ωσάν η Μόσχα να πτιτίθηκε στον πόλεμο με την Ουκρανία. Επανακάμψαντες από την Ουάσινγκτον οι εργώδεις Ευρωπαίοι άρχισαν να μιλούν για εγκατάσταση ΝΑΤΟικών στρατιωτικών δυνάμεων στο έδαφος της Ουκρανίας και εγγυήσεις ασφαλείας στο πνεύμα του άρθρου 4 της Συμμαχίας, αν και ο κ. Τραμπ απέκλεισε κατηγορηματικά την ένταξη αυτής της χώρας στο ΝΑΤΟ.

«Αρπακτικό», ένα τέρας στις πόρτες μας που χρειάζεται να συνεχίσει να τρώει για την επιβίωσή του». Θύμωσε πολύ ο Μακρόν με τον Πούτιν. Ζήτησε μάλιστα από τους Ευρωπαίους να μην είναι αφελείς. Προφανώς δεν εννοεί τον εαυτό του, όταν είχε κάνει πως δεν καταλαβαίνει τη σημειολογία της υποδοχής που του είχε επιφυλάξει ο Πούτιν. Εκείνο το τεράστιο τραπέζι δέκα μέτρων, που τον κρατούσε σε απόσταση ασφαλείας, το είχε δεχθεί κάνοντας πως δεν καταλαβαίνει. Ιστορικό κειμήλιο, που σηματοδοτούσε την αρχή της νέας εποχής της εποχής που η Ρωσία που τη χωρίζει από την υπόλοιπη Ευρώπη. Παρ’ όλ’ αυτά, ο Μακρόν είχε την αφέλεια να πιστεύει ότι υπήρχε ακόμη περιθώριο συνεννόησης. Τότε η Ευρώπη δεν πίστευε ότι η Ρωσία θα εισβάλει στην Ουκρανία. Παρά τις προειδοποιήσεις των Αμερικανών. Μερικές ημέρες μετά ξεκίνησε η «ειδική στρατιωτική επιχείρηση», που εξελίχθηκε σε πόλεμο τριετίας, ο οποίος ακόμη δεν έχει σταματήσει.

Δεν είναι λίγοι όσοι πίστευαν ότι η ρωσική εισβολή σε μια ευρωπαϊκή χώρα θα αφύπνιζε το «ευρωπαϊκό πνεύμα», το αίσθημα της ενότητας των κρατών που αποτελούν την Ένωση, τη μετατροπή της από φιλανθρωπικό σωματείο με οικολογικές ευαισθησίες για τα πάματα των

Η ευρωπαϊκή μετριότητα

Του ΤΑΚΗ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ

πλαστικών φιαλών σε έναν σοβαρό πολιτικό οργανισμό. Ανάμεσά τους ήμουν κι εγώ. Τι έγινε σ’ αυτά τα τρία χρόνια; Τίποτε ή σχεδόν τίποτε. Πόσοι θυμούνται σήμερα στην Ευρώπη εκείνη την περίφημη πορεία προς την Ομοσπονδία; Την κοινή εξωτερική πολιτική; Η τελευταία συνάντηση των ηγετών με τον Τραμπ, όπου εμφανίστηκαν σαν σύλλογος αναξιοπαθούντων, αν μη τι άλλο δείχνει ότι μπορεί όλοι να συμφωνούν για την υποστήριξη της Ουκρανίας, όμως αυτό δεν συνιστά «κοινή εξωτερική πολιτική». Πώς θα υποστηρίξουν την Ουκρανία; Θα εμποδίσουν τον Πούτιν να πάρει το Ντομπάς, όπως φαίνεται ότι έχει συμφωνήσει με τον Τραμπ; Ή μήπως θα σταθούν απέναντί του όταν αποφασίσει να συνεχίσει το σχέδιό του για την αποκατάσταση της Σοβιετικής Αυτοκρατορίας προσαρτώντας ευρωπαϊκά εδάφη που θεωρεί πως δικαιούται; Πώς βοήθησε η Ευρώπη την Ουκρανία; Με δηλώσεις καλής θέλησης και οικονομικές ποινές στη Ρωσία, τη στιγμή που η χώρα χρειαζόταν όπλα. Η Ουκρανία άντεξε τρία χρόνια χάρη στη βοήθεια της Αμερικής. Και το παράλογο είναι ότι η Ρωσία κέρδισε στρατιωτικά τον πόλεμο και ο Πούτιν βγήκε από τη διεθνή απομόνωση πάλι χάρη στη βοήθεια της Αμερικής. Η Ευρώπη ήταν αλλού. Πού; Σε αυτόν τον περικαρακωμένο χώρο

που οι μέτριοι πολιτικοί της έχουν ονομάσει Ευρωπαϊκή Ένωση. Η εκδρομή που οργάνωσαν για να παρακαλέσουν τον Τραμπ να μην τους εγκαταλείψει είναι η απόδειξη της ευρωπαϊκής μετριότητας. Μαζεύτηκαν στον Λευκό Οίκο σαν Ρομά στα δικαστήρια για να υπερασπιστούν τον δικό τους. Ευτυχώς ο Τραμπ δεν φέρθηκε σαν τον αγενή Ερντογάν. Βρήκε μια καρέκλα και για τη Φον ντερ Λάιεν.

Μην πάτε μακριά. Δεν χρειάζεται να πάμε έως τον Τσώρτσλντ ή τον Ντε Γκωλ για να καταλάβουμε τη διαφορά. Ας μείνουμε και στους πιο κοντινούς μας, τον Κολ ή τον Μίτεραν. Ο καθένας απ’ αυτούς μπορούσε να μιλήσει στο όνομα της Ευρώπης κι ας μιλούσε στο όνομα του κράτους του. Η μετριότητα της σημερινής πολιτικής ηγεσίας της Ευρώπης δεν αναδεικνύεται μόνο στην περιφρόνηση με την οποία την αντιμετωπίζουν οι υπερδυνάμεις. Η μετριότητά τους αποδεικνύεται ότι δεν υπάρχει ένας Ευρωπαίος πολιτικός ο οποίος μπορεί να μιλήσει στο όνομα όλων των υπολοίπων. Και αυτό είναι το έλλειμμα που μας αφορά περισσότερο από οτιδήποτε άλλο. Εδώ είναι ζήτημα αν θα μπορέσουν να αναλάβουν τον ρόλο της χωροφυλακής της ειρήνης όταν και αν έρθει εκείνη η ώρα. Η Ελλάδα δεν μπορεί να συμμετάσχει στις δυνάμεις που θα

διασφαλίσουν τους όρους της ειρήνης. Το βρίσκω λογικό. Ο Μακρόν απευθύνεται στην Τουρκία. Επίσης λογικό. Σε ποιον να απευθυνθεί, στην Ανδόρρα ή στο Λικτενστάιν; Εξάλλοι οι δικοί μας υπερπατριώτες. Ο Μακρόν βάζει την Τουρκία από το παράθυρο στην Ευρώπη. Σύμπτωμα της ασυνεννοησίας που προκαλεί η αναξιοπιστία της πολιτικής της ηγεσίας.

Η Ευρώπη έχει να ζήσει πόλεμο στο έδαφός της από το 1945. Ευτυχώς. Όμως αυτό της δημιούργησε την ψευδαισθήση πως δεν πρόκειται να ξαναζήσει πόλεμο. Και να εξαντλήσει το πολιτικό της κεφάλαιο στην παραχώρηση δικαιωμάτων σε διάφορες μειονότητες, να ανοίξει τα σύνορά της σε μετανάστες, να θεωρήσει τη δημοκρατία της ως κεκτημένο ιστορικό δικαίωμα. Εξ ου και η παραγωγή μέτρων πολιτικής ηγεσίας η οποία δεν αντιλαμβάνεται ότι για να διατηρήσει τις επιτυχίες της οφείλει να διεκδικήσει τη θέση της στον κόσμο που αλλάζει. Πόση ανασφάλεια πρόσθεσε στις ευρωπαϊκές κοινωνίες η αδυναμία της να σταθεί απέναντι στην εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία; Και αν ο ανασφαλής και απόλεμος Ευρωπαίος του 21ου αιώνα έλκεται από τη δύναμη, δεν πρέπει να απορούμε πως η Ρωσία διεισδύει όλο και περισσότερο στις ευρωπαϊκές κοινωνίες μέσω της Ακροδεξιάς.

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗ. imakris@kathimerini.gr

Τρία χρόνια αντίστασης στην Ουκρανία

Του ΑΝΔΡΗ ΣΑΒΕΝΚΟ

Είναι δύσκολο να βρει κανείς τα λόγια για να περιγράψει τα τρία χρόνια που περικλείουν μέσα τους την καθημερινότητα του πολέμου στην Ουκρανία και να μην αισθάνεται ότι γράφει από την άλλη μεριά αγγέλτριων θανάτου. Και όμως, το κάνουμε διότι υπάρχει η ίδια η καθημερινότητα και μια ανάγκη έκφρασης και ένα δικαίωμα για τη φωνή που να ακουστεί από τους άλλους και να πρεσβεύει τους Ουκρανούς – τους ζωντανούς, τους νεκρούς και εκείνους που δεν έχουν ακόμη γεννηθεί, όπως λέει ο εθνικός μας ποιητής Ταράς Σεβτόνκο.

Η καθημερινότητα μας καιρετά πρωί πρωί με την προετοιμασία του σακιδίου για τη δουλειά, όπου δίπλα στο λάπτοπ βάζουμε το τουρνικέ που σταματάει την αιμορραγία, στα υπόγεια του μετρό που κατεβαίνουμε με τις σειρήνες, στα σκοτεινά βαγόνια της προσφυγιάς και στα σημεία ελέγχου, κοντά στα περιπτερα να τον καφέ όπου κάποιος κερνά ένα τσιγάρο στον στρατιώτη με το θολό βλέμμα, στα κρυμμένα στις δένδροστοιχίες χαρακώματα όπου παραμονεύουμε τα εχθρικά drones και ταυτόχρονα μοιραζόμαστε με τον αδερφό μας στα όπλα κρύο φαί από κονσέρβες, στην πρωινή παύση κυκλοφορίας προς τιμήν των πεσόντων. Είναι στιγμές που ζουν οι Ουκρανοί στη γραμμή των μαχών και στα μετόπισθεν.

Ο πόλεμος προσπαθεί να κάνει την καθημερινότητα ανυπόφο-

ρη και τη ζωή αβίωτη και γι’ αυτό υπονομεύει το αίσθημα του χρόνου. Ο χρόνος σταματά να κυλά στην αιχμαλωσία και στις ρωσικές φυλακές, γίνεται ανύπαρκτος ή ιλιγγιωδώς ορμητικός στην ξενιτιά, παύει να υπάρχει στους ομαδισ-

Ο πόλεμος μας έδωσε την ευκαιρία να πλησιάσουμε την Ιστορία μας, να αισθανθούμε την αληλουχία των αιώνων, να ζούμε την Ιστορία μας στον αγώνα που δίνουμε.

κούς τάφους στην Μπούτσα ή στο Ιζιούμ. Ο χρόνος κατασπαράζεται στη γραμμή του πυρός, αλλά για εκείνον που αμύνεται κάθε στιγμή αποκτά τη μεγαλύτερη αξία. Ο πόλεμος μας έδωσε την ευκαιρία να πλησιάσουμε την Ιστορία μας, να αισθανθούμε την αλληλουχία των αιώνων, να ζούμε την Ιστορία μας στον αγώνα που δίνουμε.

Ο πεσών ποιητής και στρατιώτης Μαξίμ Κριβτσόβ είπε: «Όταν με ρωτήσουν τι είναι ο πόλεμος, θα πω χωρίς δισταγμό: τα ονόματα». Τα ονόματα κρατούν στη μνήμη εκείνους που έφυγαν στο σκοτάδι του θανάτου, αλλά με τους φθόγγους τους μας σώζουν το φως. Στις πόλεις μας οι σημαδεμένες με την παλιά ιδεολογία ονομασίες των

δρόμων παίρνουν ονόματα εκείνων που θυσίαζαν τη ζωή τους για την πατρίδα: οδός του Ρομάν Ρά- τουσνι, οδός του Μαξίμ Κριβτσόβ, πάρκο του Βασίλ Σλιπάκ... Αλλάζει η γλώσσα μας που έχει σκληρύνει από το αίμα και τον καμμό, γίνεται τρυφερή στην καθημερινή χρήση όταν μιλάμε για τις πόλεις και τα χωριά μας που καταστράφηκαν ή βρίσκονται υπό κατοχή. Τη μαρτυρική Μαριούπολη τη λέμε με το υποκοριστικό Μάρικ, την ηρωική Τσούσιβ Γιαρ Τσάουκ, την Κραματόρσκ Κραμάχα.

Ετσι αλλάζουν τα ονόματά τους οι εραστές ή συγγενείς για να δώλνουν τη ζεστασιά και την αγάπη προφέροντας το όνομα του άλλου. Εν μέρει είναι ιδανικές φωνές και αγαπημένες. Υπάρχουν οι άλλες βέβαια: οι κραυγές της μάχης, το ουρλιαχτό της απογνώσεως ή της δειλίας, το μουρμουρητό της αδιαφορίας. Αλλά το πιο σημαντικό είναι ότι υπάρχουν και ηκούν. Διότι μέσα από τις συζητήσεις, γλωσσικές διαμάχες πλησιάζουμε ο ένας τον άλλο, μαθαίνουμε να ακούμε τον άλλο, εκτιμούμε το δικό του δικαίωμα στον λόγο. Το βλέπουμε σε νέες γενιές, φέρνουν στους δρόμους των ουκρανικών πόλεων το πνεύμα της συλλογικότητας και της δημιουργικής ανυπακοής, γεννημένο από εμάς, τους παλιούς, στο Μαϊντάν. Το βλέπουμε και στο εξωτερικό: παρά την αρχική αναποφασιστικότητα των συμμάχων, οι συζητήσεις όλο και περισσότερο αφορούν όχι τόσο τα

συμφέροντα, αλλά τις αξίες που διαμορφώνουν τις έννοιες της ελευθερίας και της δημοκρατίας. Είμαστε η κοινωνία των πολιτών που σημαίνει αλληλεγγύη στον άλλον, που μοιράζει μαζί μας τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις. Ο φίλος μου Μαξ Μπουτκέβιτς, ακτιβιστής των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, που εντάχτηκε στον στρατό, αιχμαλωτίστηκε, επιβίωσε στη ρωσική φυλακή όπου κλείστηκε με πλαστές κατηγορίες και τώρα μιλάει για τη βοήθεια στους αιχμαλώτους πίνοντας μαζί μου καφέ. Είναι η συμπαθήτριά μου Ιούλια, που στις μέρες της πολιορκίας του Κιέβου αποφάσισε να φροντίζει τους ηλικιωμένους και συνεχίζει να το κάνει και τώρα. Είναι η φίλη μου Αννα, η ξαδέρφη της οποίας πήγε στον στρατό και αυτή βγάζει τον πόνο της τραγουδώντας στη χορωδία τα έργα του Bach. Είναι η σύζυγός μου που έφυγε από τη χώρα με τα παιδιά μας και συνεχίζει τον αγώνα ερευνώντας από τη φιλοσοφική πλευρά το φαινόμενο των «θαλάμων ηκούς» στα πλαίσια της προπαγάνδας και παραπληροφόρησης. Τα τρία χρόνια που πέρασαν έχουν αναδείξει ότι οι άνθρωποι είναι ο πιο σημαντικός πλούτος της Ουκρανίας.

Ο κ. Ανδρή Σαβένκο είναι διευθυντής του Κέντρου Ελληνικών Μελετών και Πολιτισμού «Ανδρί Μπλιέτσκι», αναπληρωτής καθηγητής στο Εθνικό Πανεπιστήμιο Ταράς Σεβτόνκο του Κιέβου.

Τα πραγματικά fake news

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Απασχόλησε αρκετά τη δημόσια σφαίρα η δημοσιοποίηση μιας φωτογραφίας του προέδρου Χριστοδουλίδη ως προς την αυθεντικότητα της προέλευσής της και η κυβέρνηση, όπως και σε άλλο δημοσίευμα από κυπριακό Μέσο

Ενημέρωσης, αντέδρασε εγκαλώντας το ως ψευδή είδηση (fake news) – κίνηση που προκάλεσε αντιδράσεις σε ΜΚΔ και τη δημοσιογραφική κοινότητα. Ωστόσο, πέραν του άκομφου της αντίδρασης της κυβέρνησης, του δημόσιου debate για τη φωτογραφία (που σε επίπεδο fact-checking αποδείχθηκε αυθεντική) το όλο ζήτημα της προσλαμβάνουσας της επαλήθευσης στην Κύπρο γεγονότων και ψευδών ειδήσεων παραμένει βαθιά προβληματικό, ανοίγει τη συζήτηση για τον μιντιακό γραμματισμό και φυσικά δημιουργεί κακά προηγούμενα αν κάθε φορά μια κυβέρνηση καταρρίπτει ή μη κάτι ως ψευδή είδηση (πέραν της διάστασης του να είναι, όντως, στα πλαίσια κριτικής μια κακόβουλη είδηση).

Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα, την περασμένη εβδομάδα, ήταν η αναμετάδοση από το σύνολο των ελληνοκυπριακών ΜΜΕ μιας είδησης με αρχική προέλευση τουρκική εφημερίδα –και αναμετάδοση στα Κατεχόμενα– για τη μεταφορά 100.000 Τούρκων στρατιωτών στο βόρειο, κατεχόμενο, τμήμα της χώρας μας. Η είδηση στάθηκε αφορμή για διάφορα σχόλια –πάντα δημόσια και πολιτικά– αλλά χωρίς κανείς να ελέγξει όχι απλώς την επιβεβαίωσή της αλλά το λελογισμένο πλαίσιο της. Πώς το κάνεις αυτό; Με απλή λογική:

Τι σημαίνουν 100 χιλιάρες Αττίλες; Το 36,1% της κυπριακής επικράτειας ήτοι, συνολικά, 3.355 τετραγωνικά χιλιόμετρα γης ισοδυναμεί –με την απλή μέθοδο των τριών– με περίπου 30 Τούρκους στρατιώτες ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο. Δηλαδή ένας Τούρκος στρατιώτης ανά 100 στρέμματα γης. Ένας Τούρκος στρατιώτης ανά 0,1 σκάλες γης. Εντάξει είναι αραιό τακτικό για τα δεδομένα μιας διάταξης μάχης, αλλά μόνο αν το συγκρίνεις με το... Στάλιγκραντ το 1942. Μας συμφέρει επίσης, και το γράφω αστειευόμενος, γιατί αν στρέψουμε τα κανόνια μας και βαράμε στο... γάμο του Καραγκιόζη θα σκοτώνουμε, μαζικά, Τούρκους.

Φυσικά κανείς δεν έκανε μια απλή υπολογιστική πράξη για τον έλεγχο γεγονότων μιας τέτοιας είδησης. Δεν μπήκε στον κόπο καν, όχι μόνο γιατί δημοσιογραφικά δεν είμαστε εκπαιδευμένοι να κάνουμε κάτι τέτοιο – σε μια απλή ψευδή είδηση μιας ταμπλόιντ εφημερίδας της Τουρκίας με συχνά... γλαφυρά πρωτοσέλιδα. Αλλά και γιατί δεν μπορούμε να ζητάμε κάτι τέτοιο από τους νεαρούς συνάδελφους των ειδησιογραφικών σάιτ στην Κύπρο, της λεγόμενης ροής που δουλεύουν –όπως και εμείς μιας μεγαλύτερης γενιάς– για ψήκουλια. Κι εδώ κρύβεται το κλειδί όχι μόνο της αντιμετώπισης της παραπληροφόρησης – που μπορεί να είναι πιο υβριδική και πιο «σοφιστική» από προφανείς υπερβολές στοχεύοντας για συγκεκριμένους λόγους τη δημόσια σφαίρα. Το να υπάρχει κίνητρο για να ψάξει κάποιος κάτι πριν το δημοσιεύσει – εν μέσω ενός αγώνα ταχύτητας για προβολές και κλικς. Και για να κάνει κάθε φορά αυτό πρέπει να αμείβεται καλύτερα.

Τα πραγματικά fake news, είτε τα καταρρίπτουν οι ίδιοι οι δημοσιογράφοι ή οι fact-checkers είτε τα προβάλλουν ως τέτοια κυβερνήσεις για να αποφυγουν την κριτική ή για να καταρρίψουν κριτική που είναι πολιτική αλλά επικαλείται τη Δημοσιογραφία, αποτελούν τεράστια πρόκληση για την Ελευθερία του Τύπου, την ποιότητα της Δημοκρατίας αλλά και την ίδια την ποιότητα της Δημοσιογραφίας. Δυστυχώς, στην Κύπρο έχουμε πολύ δρόμο ακόμη για να καταρτίσουμε μια πραγματική κουλτούρα ελέγχου γεγονότων. Και μέχρι τότε απλώς θα τσακωνόμαστε στα ΜΚΔ για την άποψή μας έναντι των γεγονότων.

ioannoug@kathimerini.com.cy
Twitter: @JohnPikpas

Στους δρόμους της Ουάσιγκτον η Εθνική Φρουρά για να την «καθαρίσει» από τις συμμαρίες, με εντολή Τραμπ.

Ασφάλεια, το μυστικό της ατυχίας!

Του **ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ**

Σύμφωνα με τα δεδομένα στη μετα-Αλάσκα διαπραγματεύση για επίλυση του Ουκρανικού, τίθεται επί τάπητος ζήτημα εγγυήσεων ασφαλείας για την Ουκρανία. Ο Β. Ζελένσκι δήλωσε χθες «πρώτα εγγυήσεις ασφαλείας, ύστερα συνάντηση με Β. Πούτιν», (πηγή: «Καθημερινή», 21/8).

Ο Εμ. Μακρόν για το θέμα ανέφερε (17/8) πως «1η εγγύηση ασφαλείας είναι ένας ισχυρός ουκρανικός στρατός, 2η εγγύηση η ετοιμότητα δυνάμεων από χώρες της Ε.Ε. και εκτός Ε.Ε. Οι Βρετανοί, οι Γάλλοι, οι Γερμανοί, οι Τούρκοι και άλλοι να είναι έτοιμοι να διεξάγουν επιχειρήσεις στον αέρα, στη θάλασσα και στην ξηρά... για να στείλουν ένα στρατηγικό μήνυμα ότι η δι-αρκής ειρήνη στην Ουκρανία είναι και δικό τους μέλημα», (πηγή: <https://www.liberal.gr> 19/8). Επ' αυτού ο αντιπρόεδρος των ΗΠΑ Τζέι Ντι Βανς δήλωσε (20/8) πως «είναι οι ευρωπαϊκές χώρες αυτές που θα πρέπει να έχουν τη μερίδα του λέοντος των εγγυήσεων ασφαλείας. Δεν νομίζω πως πρέπει να σηκώνουμε εμείς το βάρος», (πηγή: ΚΥΠΕ 21/8).

Το Κυπριακό κατά έναν τρόπο αποτελεί «οδηγό» στην αναζήτηση φόρμουλας ασφαλείας για το ουκρανικό. Κραν Μοντανά, ο γ.γ. των ΗΕ Α. Γκουτέρες γράφει στο από Έξι Σημεία Πλαίσιο του, Σημείο 1, ημ. 30/6/17:

«Σχετικά με την ασφάλεια, νομίζω ότι θα πρέπει να ξεκινήσουμε

να αναγνωρίζουμε ότι χρειαζόμαστε ένα καινούργιο σύστημα εγγυήσεων, όχι τη συνέχιση του παλιού. Πιστεύω ότι χρειαζόμαστε τον τερματισμό του μονομερούς επεμβατικού δικαιώματος και της Συνθήκης Εγγυήσεως. Αυτή πρέπει να αντικατασταθεί από ένα στιβαρό σύστημα διασφάλισης: το οποίο να είναι πολυμερές/διεθνές με τη συμμετοχή αρκετών χωρών (διεθνής διάσταση). Οι εγγυήτριες δυνάμεις δεν μπορούν να εφαρμόσουν και να εποπτεύουν τους εαυτούς τους».

Για το Ουκρανικό, δεν είναι σαφές τα στοιχεία για να δούμε αν οδηγεί κάπου η αναζήτηση φόρμουλας ασφαλείας. Για το Κυπριακό, όμως, έχουμε ορισμένα δεδομένα και βέβαια την κατάληξη του 2017. Η επανάληψη του συστήματος του 1960 ισοδυναμεί με καμιά λύση και η πλήρης κατάρριψη κάθε μορφής «συστήματος ασφαλείας» ισοδυναμεί επίσης με καμιά λύση. Σήμερα η Ε.Ε., συν αξιοποίηση της Συνθήκης της Λισαβόνας «ρήτρα αμοιβαίας συνδρομής», συν ο ΟΗΕ, άρθρο 7 του Καταστατικού Χάρτη, συν το πολυμερές/διεθνές με τη συμμετοχή αρκετών χωρών (διεθνής διάσταση), όπως το προσδιορίζει ο γ.γ., μπορούν να λύσουν τον γόρδιο δεσμό. Ο Γ. Κρανιδιώτης υπογράφισε στις 2 Μαρτίου 1999 ότι «η Ε.Ε. μπορεί να παίξει ρόλο και να συμβάλει στον αφοπλισμό και την αποστρατιωτικοποίηση του νησιού». Σε μερικούς αυτά φαίνονται «λίγα» – αλλά, ο πλανήτης μας αυτά διαθέτει, δεν έχει άλλα. Τα κοινά συμφέροντα (επέκταση κεκτημένου

σε ολόκληρη την Κύπρο, εκσυγχρονισμός Τελωνειακής Ένωσης Ε.Ε.-Τουρκίας, άνοιγμα της οικονομίας της Κύπρου στην ευρεία περιοχή μας κ.ά.), οικοδομούν ένα πλαίσιο συνεννοήσεων στο οποίο πρώτος ωφελημένος θα είναι η Κύπρος.

Το μυστικό της «ατυχίας». Τα εργαλεία για να συγκροτήσουμε «ένα στιβαρό σύστημα διασφάλισης», μένουν αναξιοποίητα – με αιτία. Τα εργαλεία είναι στα χέρια μας από το 2003, τα αφήνουμε αναξιοποίητα για να συνιστούν στην κατάλληλη στιγμή το άλλοθι για την απραξία. Αν και εφόσον προκύψει κάτι, οι δυνάμεις της ακινησίας έχουν έτοιμο το σημείο διαφυγής: «μα δεν λύθηκε το ζήτημα της ασφαλείας, δεν μας εγγυώνται την εφαρμογή της λύσης». Ο γ.γ. των ΗΕ Α. Γκουτέρες παρουσίασε την πιο πάνω στιβαρή πρόταση. Ο απεσταλμένος του, Έσπε Έιντε, εξήγησε: «Από τις διάφορες διμερείς επαφές είδαμε τη δυνατότητα να φτάσουμε εκείνη τη νύχτα στο τελικό συνολικό πακέτο. Ένα συνολικό πακέτο με πολλά στοιχεία σε αυτό, ένα από τα οποία θα ήταν το τέλος των εγγυήσεων» (πηγή: ΚΥΠΕ, 22/7/17). Γι' αυτό, μπροστά στη ρεαλιστική πρόταση για «νέο σύστημα ασφαλείας», σπκώθηκαν και έφυγαν!

Στη συνέχεια όλα πήγαιναν από το κακό στο χειρότερο. Συνεχείς μετακινήσεις θέσεων, συνεχείς προσπάθειες μέχρι να φύγει από τη μέση το πλαίσιο λύσης του γ.γ. Α. Γκουτέρες. Ωστόσο, η συνεχής αμφισβήτηση της αξίας των ψηφισμάτων των ΗΕ και η προβολή μιας

ποικιλίας από θεωρίες αντικατάστασής τους, συνιστά μια γραμμή που σημαίνει «τέρμα η συμμετοχή των ΗΕ με τη μορφή των κειμένων τους», πρακτικά ποτέ ξανά συνομιλίες. Η συστηματική αγνόηση ή και υποτίμηση της ιστορικής αλλαγής που συνετελέσθη με την ένταξη της νήσου στην Ε.Ε. και η αδυναμία να οργανώσουμε την προσπάθειά μας με βάση το κεκτημένο της 16ης Απριλίου 2003 και της 1ης Μαΐου 2004 οδηγεί στη βήμα με βήμα παραίτηση. Ο χρόνος ανέπτυξε στην ε/κ κοινότητα τη δράση του Μιθριδάτη: «ανοσία» ίσον εικονική αυτοπροστασία απέναντι στον χρόνο και στις περιδινήσεις του. Ο φόβος οδηγεί στην περιχαράκωση και η περιχαράκωση με τη σειρά της στην παραίτηση. Με ανυποχώρητη στάση στα μικρά («αναλογικότητα» στα οδοφράγματα) και σιωπή ή απουσία στα μεγάλα (πλαίσιο λύσης του γ.γ.). Με «ανυποχώρητη» στάση στα μικρά (όχι σε φωτοβολταϊκό πάρκο στο «πρότυπο ΚΕΒΕ») και σιωπή ή απουσία στα μεγάλα (Τεχνική Επιτροπή για την Ενέργεια). Με ανυποχώρητη στάση στα μικρά (μη άνοιγμα τρίτης λωρίδας στον Άγιο Δομέτιο) και σιωπή ή απουσία στα μεγάλα (διασύνδεση, ευρωτουρκικά-επίλυση).

ΥΓ: Από τη Βικιπαίδεια: «Μιθριδάτης – βασιλιάς του Πόντου. Μιθριδισμός: αυτοπροστασία από τη δράση ενός διπληρίου μέσω της σταδιακής αυτοχορήγησης σε μη θανατηφόρες δόσεις».

www.larkoslarkou.org.cy

Καρτ ποστάλ από τη Σερβία

Του **ΗΛΙΑ ΝΤΙΝΑ**

Ένα κύμα αλληλεγγύης προς τους Παλαιστίνιους έχει ξεσπάσει σε όλη τη χώρα, προκαλώντας αντιπαραθέσεις για τις μορφές που παίρνει. Από τα Χανιά μέχρι τη Σαμοθράκη, φυλλάδια και συνθήματα στρέφονται κατά Ισραηλινών, αμφισβητώντας ακόμη και το δικαίωμά τους να βρίσκονται στην Ελλάδα.

Ένα πλήθος που συγκινείται από την απελπισία του πόνου του άλλου είναι, με έναν τρόπο, μια σκηνή που δίνει ελπίδα. Διατηρεί την πίστη ότι οι καθολικές ανθρωπίνες αξίες εξακολουθούν να επικρατούν. Ωστόσο είναι οι ίδιες αυτές καθολικές αξίες που επιβάλλουν και ένα όριο στις εκφράσεις αυτές. Το ερώτημα που τίθεται εδώ είναι ποιο μερίδιο ευθύνης της πλευράς του θύτη μπορεί να θεωρηθεί ότι βαρύνει συλλογικά όλα τα μέλη της. Η περίπτωση της Σερβίας προσφέρει χρήσιμους παραλληλισμούς.

Μετά τους πολέμους στη Γιουγκοσλαβία, η Σερβία υπέστη (δικαιολογημένα) πολιτικές συνέπειες για τον ρόλο της. Δεν ήταν μόνο το εμπάργκο της δεκαετίας του '90, που στέρησε από την κοινωνία τα πλέον βασικά αγαθά

οι επιπτώσεις είναι ορατές και δεκαετίες αργότερα, με τον περιορισμό όσων ήθελαν να φύγουν από τη χώρα. Μια πιο αντιπροσωπευτική «κάρτ ποστάλ» από τη ζωή στο Βελιγράδι θα έπρεπε να αντικαταστήσει το φρούριο στο πάρκο Καλεμεγκντάν με τις μακριές ουρές μπροστά από τις δυτικές πρεσβείες ανθρώπων που κουβαλούν φακέλους γεμάτους αποδείξεις ότι πράγματι θέλουν να σπουδάσουν με την υποτροφία που κέρδισαν, ότι ο γάμος τους δεν είναι ψεύτικος ώστε να μπουν στη χώρα, ότι μια εταιρεία όντως θέλει να τους προσλάβει – με λίγα λόγια, ότι δεν θα απειλήσουν την ευημερία της χώρας υποδοχής. Αυτή παραμένει η εικόνα της Σερβίας από τότε που ξεκίνησαν οι πόλεμοι.

Από τη μία, αυτό είναι κατανοητό με βάση όσα συνέβησαν – πραγματικά ανεπίτιστα εγκλήματα διαπράχθηκαν στο όνομα των Σέρβων, και κανένα δράμα της σερβικής μειονότητας ή έγκλημα από άλλες πλευρές δεν μπορεί να δικαιολογήσει το Σαράγεβο, τη Σρεμπρένιτσα ή άλλες φρικαλεότητες. Χειρότερα, οι πόλεμοι απολάμβαναν

ευρεία υποστήριξη. Ωστόσο παραμένει αλήθεια ότι η μειονότητα που αντιτάχθηκε στον πόλεμο το έκανε με σθένος, σε μια εποχή που αυτό είχε μεγάλο προσωπικό κόστος. Η πραγματικότητα είναι πιο περίπλοκη από τους ρόλους μιας σαπουνόπερας – την ώρα που κάποιος ζητωκραύγαζαν για τη «Μεγάλη Σερβία», άλλοι έστελναν ανθρωπιστική βοήθεια με τους πιο ευφάνταστους τρόπους σε μια οικονομικά κατεστραμμένη χώρα, φιλοξενούσαν πρόσφυγες και συμμετείχαν σε διαδηλώσεις κατά του Μιλόσεβιτς. Δύσκολα δεν θα τεθεί το ερώτημα – γιατί να αντιμετωπίζονται όλοι το ίδιο;

Η βαρύτητα των συνεπειών κάνει περιπτώσεις όπως η Σερβία τότε, ή το Ισραήλ τώρα, να ξεχωρίζουν. Η αδυναμία, όμως, να κάνει κανείς κάτι για τα παραπτώματα μιας κοινωνίας στην οποία βρίσκεται είναι ευρύτερη. Επιζημιες συμπεριφορές και στάσεις –όπως η ξενοφοβία, η ομοφοβία, η αποδοχή της διαφθοράς και άλλες– διαφέρουν μεταξύ χωρών. Βλέποντας, για παράδειγμα, τα υψηλά ποσοστά ανεκτικότητας απέναντι σε διεφθαρμένους πολιτικούς θα έπρεπε οι Σουηδοί να έλεγαν «Έλληνες μη αποδεκτοί»; Αντίστοιχα, όταν έρευνες έβρισκαν ποσοστά αντισημιτισμού κοντά στο 70%, θα έπρεπε το Ισραήλ να απαγορεύσει την είσοδο στους Έλληνες;

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι τα ποσοστά αποδοχής στο να κοπεί η παροχή νερού στην Παλαιστίνη είναι σοκαριστικά. Ο λογικός νους δυσκολεύεται να το κατανοήσει – θα μπορούσαν τουλάχιστον να πουν ψέματα. Όμως αυτό δεν λύνει το δίλημμα. Από ποιο ποσοστό συμφωνίας εγκαταλείπουμε την αρχή της ατομικότητας και το δικαίωμα να κρίνεται κανείς μόνο για τις πράξεις που διέπραξε ή στήριξε προσωπικά;

Δεν είναι ακριβώς γι' αυτό που οι πράξεις της Χαμάς δεν θα μπορούσαν ποτέ να δικαιολογήσουν την αδιάκριτη καταστροφή που προκάλεσε το Ισραήλ στους Παλαιστίνιους; Για να συσπειρώσουν υποστήριξη σε ενέργειες απαράδεκτες από κάθε άποψη, οι αυταρχικοί ηγέτες συχνά βασίζονται σε αφηγήσεις συλλογικής θυματοποίησης, πείθοντας τις μάζες ότι κάθε

διαφωνία προέρχεται από όσους τους επιβουλεύονται. Αυτές οι αφηγήσεις εξαπλώνονται εύκολα και είναι δυσάρεστο να είσαι η αντίθετη φωνή όταν ο παραλογισμός ξεσπά. Τίποτε δεν τροφοδοτεί αυτή την ατμόσφαιρα και δεν ριζοσπαστικοποιεί τους μετριοπαθείς περισσότερο από την αδιάκριτη συλλογική ενοχοποίηση και την άρνηση της πολυπλοκότητας. Δίνει την αναγκαία δόση «αλήθειας» στις θεωρίες συνωμοσίας του τύπου «απλώς μας μισούν». Και σε ένα λιγότερο πρακτικό επίπεδο, αλλά δεν είναι ωστό να γυρίσουμε την πλάτη σε εκείνους που, επειδή μοιραζόμαστε τις ίδιες αξίες, υφίστανται ήδη τη μοναξιά της μισήτης μειονότητας. Η θεμιτή αγανάκτηση είναι όντως ευγενής, αλλά μόνο εφόσον είναι και δίκαιη.

Ο κ. Ηλίας Ντίνας είναι καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης και κάτοχος της ελβετικής έδρας στο Ευρωπαϊκό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο της Φλωρεντίας.

Ο Μιχάλης Σοφοκλέους απουσιάζει.

Ο κομμουνιστής Ερντογάν

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ

Οι **φίμες** λένε ότι ο Ταγίπ Ερντογάν, ο πρόεδρος της Τουρκίας, πίσω από τις κλειστές πόρτες βρίζει ασύστολα, καταδικάζει όποιο σπκώσει κεφάλι. Αλλά μπροστά στα πλάτη, ο ρήτορας ηγέτης της Τουρκίας, μιλά ως ένας καλός πατερούλης, ο οποίος δίδει συμβουλές στα παιδιά του και χαρίζει ψυγεία, πλυντήρια και άλλες οικιακές συσκευές. Στους ρυθμούς του Ερντογάν, φαίνεται ότι κινούνται και τα 90 εκ. Τούρκων, οι οποίοι ζουν το δικό τους όνειρο ή τον δικό τους εφιάλτη. Μια περιδιάβαση σε μεγάλες πόλεις, στην ενδοχώρα της Τουρκίας και συνομιλώντας με Τούρκους πολίτες, οσμίζεσαι μιαν άλλη Τουρκία, η οποία παραπέμπει σε κομμουνιστικά ή και αυταρχικά καθεστώτα, αλλά με ένα σπουδαίο κοινωνικό κράτος. Τα περί διάλυσης της Τουρκίας και τα περί πεινασμένων Τούρκων, τα οποία γράφονται και μεταδίδονται εδώ και χρόνια από τα ευρωπαϊκά και όχι μόνο Μέσα Ενημέρωσης, σίγουρα δεν επιβεβαιώνονται. Το μόνο σίγουρο είναι ότι η τουρκική λίρα διολισθαίνει συνεχώς, οι πολίτες, όσοι μπορούν, μαζεύουν ευρώ και δολάρια, αλλά ο κοσμάκης φαίνεται να ζει αξιοπρεπώς.

Στατιστικά, το 10% των Τούρκων, γύρω στα 10 εκ., ζουν στην απόλυτη χλιδή. Ένα 30%, αποτελούν τη μεσαία τάξη και ζουν μια αστική ζωή. Το υπόλοιπο 60%, ζει σε συνθήκες σχετικής φτώχειας. Ωστόσο, στην Τουρκία δεν θα δεις άστεγους, δεν θα δεις ζητιάνους στους δρόμους, αλλά ούτε και ναρκωμανείς. Οι ναρκωμανείς οδηγούνται υποχρεωτικά σε κέντρα αποτοξίνωσης και οι έμποροι συνήθως σε ισόβια κάθειρξη. Αντιθέτως, θα δεις τεράστια εργοστάσια όλων των αυτοκινητοβιομηχανιών της Ευρώπης, θα δεις τεράστια εργοστάσια ηλεκτρικών συσκευών, ατέλειωτα εργοστάσια ρούχων, αμέτρητα πανεπιστήμια, αχανείς εκτάσεις με καλλιέργειες και ένα νεανικό πληθυσμό –στατιστικά ο μεγαλύτερος στην Ευρώπη– ο οποίος εργάζεται και δεν βρίσκεται σε καφετέριες.

Από τα εκπληκτικά τα οποία μάθαμε από χαμογελαστούς ανθρώπους: Το κράτος κτίζει παντού πολυκατοικίες και πουλά εργατικά διαμερίσματα 120 τετραγωνικών μέτρων, σε τιμές από 15 έως 50 χιλιάδες ευρώ. Ωστόσο, αν κάποιος θέλει να αγοράσει διαμέρισμα στους ουρανοξύστες της Κωνσταντινούπολης, της Σμύρνης, ή άλλων μεγάλων πόλεων, η τιμή είναι πολλές εκατοντάδες ή και εκατομμύρια ευρώ. Οι οικογενειακές σχέσεις είναι πολύ ισχυρές, σε σημείο που να διατηρούν συγγενικές οικογένειες κοινό ταμείο και να διαμένουν στην ίδια πολυκατοικία. Ο κατώ-

τατος μισθός είναι γύρω στα 450 ευρώ. Ωστόσο, όλοι οι εργαζόμενοι δικαιούνται δωρεάν μεταφορά, από και προς την εργασία τους. Δικαιούνται ένα δωρεάν γεύμα καθημερινώς και στον δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα. Το νερό είναι σχεδόν τζάμπα, το ηλεκτρικό ρεύμα είναι φθηνό, αλλά το κράτος πληρώνει το μισό κόστος, ενώ φθηνά είναι και τα τηλέφωνα. Παντού βλέπεις φωτοβολταϊκά πάρκα και ανεμογεννήτριες. Στο δημόσιο απαγορεύονται οι απεργίες.

Οι δήμευ διαθέτουν ψωμί στους πολίτες σε εξευτελιστικά χαμηλές τιμές. Το ποτό είναι πανάκριβο, λόγω φορολογίας, αλλά πάμφθυνα τα ροφήματα χωρίς αλκοόλ. Πανάκριβα είναι τα εισαγόμενα αυτοκίνητα και οι άλλες ηλεκτρικές συσκευές, αλλά πάμφθυνα είναι τα τουρκικά αυτοκίνητα και οι συσκευές οι οποίες παράγονται στην Τουρκία. Πάντως η ποιότητα, λέγεται, δεν διαφέρει και πολύ ανάμεσα στα εισαγόμενα και τα ντόπια προϊόντα. Χαρακτηριστικά, ένα νέο εισαγόμενο έξυπνο τηλέφωνο, μπορεί να στοικίζει δυο ή και τρεις χιλιάδες ευρώ, ενώ ένα τουρκικό με ανάλογα προγράμματα, από 100 έως 300 ευρώ. Η χώρα διαθέτει ατέλειωτους αυτοκινητόδρομους, με τουλάχιστον έξι λωρίδες, άδειαστα είναι τα φώτα τροχαίας, αφού υπάρχουν γέφυρες και υπόγειοι δρόμοι και παντού υπάρχουν πεζοδρόμια.

Η Τουρκία είναι η 19η πλουσιότερη χώρα στον κόσμο. Οι ρωσικές καταθέσεις ξεπερνούν τα 130 δισ. ευρώ και 600 χιλιάδες Ρώσοι απέκτησαν τουρκική υπηκοότητα. Κανείς δεν ρωτά από πού ήλθαν τα χρήματα και αν είναι ή όχι «καθαρά». Η Τουρκία, λένε πολλοί, είναι η πλέον καπιταλιστική χώρα στον κόσμο, όπως ήταν πριν μερικά χρόνια και η Κύπρος. Η εξουσία και οι πλούσιοι κάνουν ό,τι θέλουν και το κράτος φροντίζει τους φτωχούς. Για τους παλαιότερους και πολυταξιδεμένους η Τουρκία θυμίζει εποχές Σοβιετικής Ένωσης, όπου όλοι είχαν σπίτι και δουλειά και όλοι μπορούσαν να ζήσουν αξιοπρεπώς. Θυμίζει και Κίνα, όπου όλοι έχουν διαμέρισμα 45 τ.μ. και όλοι έχουν μια δουλειά. Οι πλούσιοι αυξάνονται αλλά το κράτος ελέγχει και είναι μέτοχος σε όλες τις επιχειρήσεις. Θυμίζει και Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, όπου το κράτος χρηματοδοτεί την έρευνα, αλλά και ελέγχει αυστηρότατα την οικονομία. Κατά τα άλλα, αν θα επαληθευτούν ή όχι οι προφητείες, αν θα διαλυθεί ή όχι η Τουρκία και αν θα απελευθερωθεί η Κύπρος –την οποία δεν γνωρίζουν πού είναι οι περισσότεροι Τούρκοι– είναι μια άλλη υπόθεση η οποία κινείται στη σφαίρα του μεταφυσικού, στη σφαίρα μόνο του θαύματος.

kaparispan@yahoo.gr

Τρία χρόνια αντίστασης στην Ουκρανία

Του ΑΝΔΡΙ ΣΑΒΕΝΚΟ

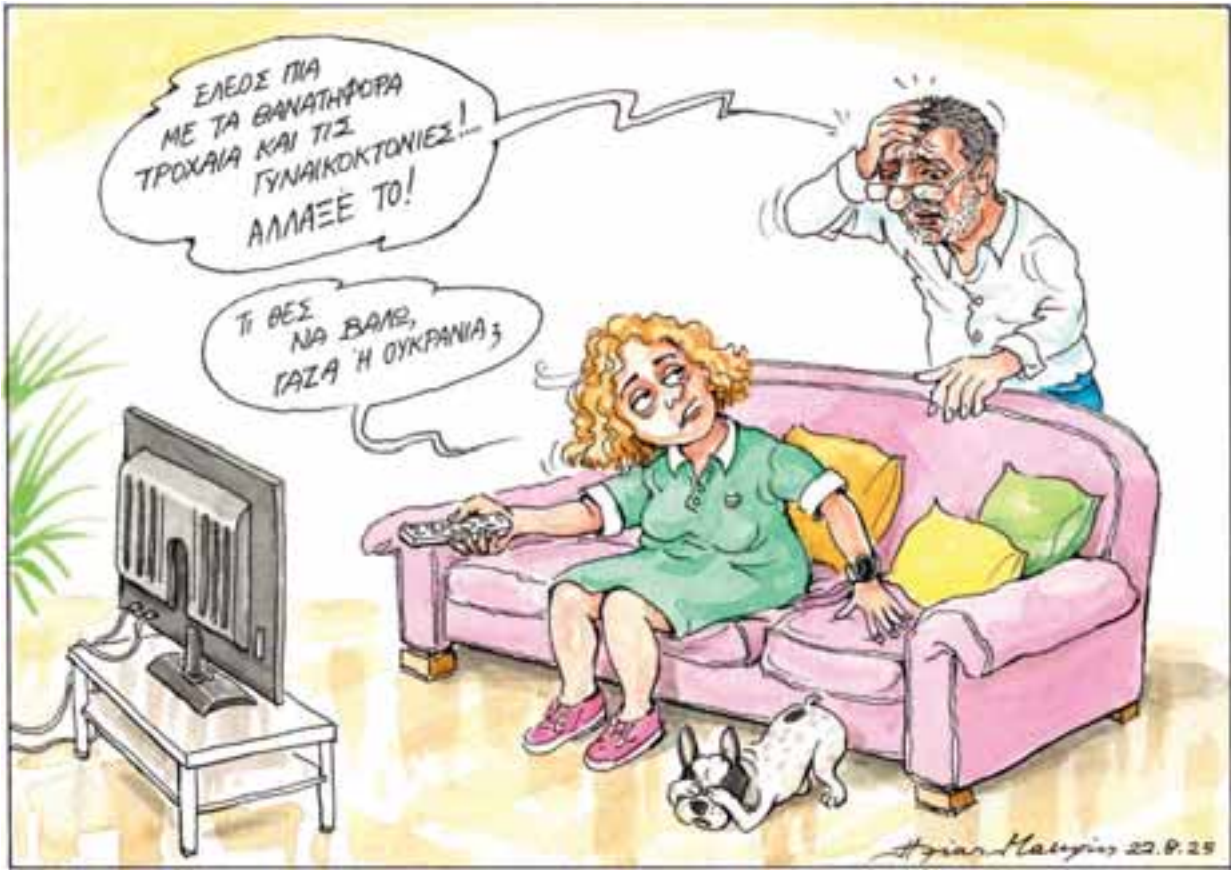
Είναι δύσκολο να βρει κανείς τα λόγια για να περιγράψει τα τρία χρόνια που περικλείουν μέσα τους την καθημερινότητα του πολέμου στην Ουκρανία και να μην αισθάνεται ότι γράφει από την άλλη μεριά αγγελητριών θανάτου. Και όμως, το κάνουμε διότι υπάρχει η ίδια η καθημερινότητα και μια ανάγκη έκφρασης και ένα δικαίωμα για τη φωνή που να ακουστεί από τους άλλους και να πρεσβεύει τους Ουκρανούς – τους ζωντανούς, τους νεκρούς και εκείνους που δεν έχουν ακόμη γεννηθεί, όπως λέει ο εθνικός μας ποιητής Ταράς Σεβτσένκο.

Η καθημερινότητα μας χαιρετά πρωί πρωί με την προετοιμασία του σακιδίου για τη δουλειά, όπου δίπλα στο λάπτοπ βάζουμε το τουρνικέ που σταματάει την αιμορραγία, στα υπόγεια του μετρό που κατεβαίνουμε με τις σειρήνες, στα σκοτεινά βαγόνια της προσφυγιάς και στα σημεία ελέγχου, κοντά στα περίπτερα με τον καφέ όπου κάποιος κερνά ένα τσιγάρο στον στρατιώτη με το θολό βλέμμα, στα κρυμμένα στις δενδροστοιχίες χαρακώματα όπου παραμονεύουμε τα εκθρικά drones και ταυτόχρονα μοιραζόμαστε με τον αδερφό μας στα όπλα κρύο φαί από κονσέρβα, στην πρωινή παύση κυκλοφορίας προς τιμή των πεσόντων. Είναι στιγμές που ζουν οι Ουκρανοί στη γραμμή των μαχών και στα μετόπισθεν.

Ο πόλεμος προσαπεί να κάνει την καθημερινότητα ανυπόφορη και τη ζωή αβίωτη και γι' αυτό υπονομεύει το αίσθημα του χρόνου. Ο χρόνος σταματά να κυλά στην αιχμαλωσία και στις ρωσικές φυλακές, γίνεται ανύπαρκτος ή ιλιγγιωδώς ορμητικός στην ξενιτιά, παύει να υπάρχει στους ομαδικούς τάφους στην Μπούτσα ή στο Ιζιούμ. Ο χρόνος κατασπαράζεται

νέες γενιές, φέρνουν στους δρόμους των ουκρανικών πόλεων το πνεύμα της συλλογικότητας και της δημιουργικής ανυπακοής, γεννημένο από μας, τους παλιούς, στο Μαϊντάν. Το βλέπουμε και στο εξωτερικό: παρά την αρχική αναποφασιστικότητα των συμμάχων, οι συζητήσεις όλο και περισσότερο αφορούν όχι τόσο τα συμφέροντα, αλλά τις αξίες που διαμορφώνουν τις έννοιες της ελευθερίας και της δημοκρατίας. Είμαστε η κοινωνία των πολιτών που σημαίνει αλληλεγγύη στον άλλον, που μοιράζει μαζί μας τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις. Ο φίλος μου Μαξ Μπουτκέβιτς, ακτιβιστής των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, που εντάχτηκε στον στρατό, αιχμαλωτίστηκε, επιβίωσε στη ρωσική φυλακή όπου κλείστηκε με πλαστές κατηγορίες και τώρα μιλάει για τη βοήθεια στους αιχμαλώτους πίνοντας μαζί μου καφέ. Είναι η συμμαθήτριά μου Ιουλία, που στις μέρες της πολιορκίας του Κιέβου αποφάσισε να φροντίζει τους ηλικιωμένους και συνεχίζει να το κάνει και τώρα. Είναι η φίλη μου Άννα, η ξαδέρφη της οποίας πήγε στον στρατό και αυτή βγάζει τον πόνο της τραγουδώντας στη χορωδία τα έργα του Bach. Είναι η σύζυγός μου που έφυγε από τη χώρα με τα παιδιά μας και συνεχίζει τον αγώνα ερευνώντας από τη φιλοσοφική πλευρά το φαινόμενο των «θαλάμων νχούς» στα πλαίσια της προπαγάνδας και παραπληροφόρησης. Τα τρία χρόνια που πέρασαν έχουν αναδείξει ότι οι άνθρωποι είναι ο πιο σημαντικός πλούτος της Ουκρανίας.

Ο κ. Ανδρί Σαβένκο είναι διευθυντής του Κέντρου Ελληνικών Μελετών και Πολιτισμού «Ανδρί Μπλιέτοκι», αναπληρωτής καθηγητής στο Εθνικό Πανεπιστήμιο Ταράς Σεβτσένκο του Κιέβου.

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗ. imakris@kathimerini.gr

Γενιά Άλφα: το άλμα από τη γη στο νερό (II)

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑ

Τίποτε δεν είναι κοινό ανάμεσα στον «κόσμο» της Γενιάς Άλφα και τον δικό μας, πέρα από μια ψευδαίσθηση συνύπαρξης μαζί τους, στη βάση βέβαια των δικών μας αρχών και πεποιθήσεων. Ένας «κόσμος» είναι ένα хаοτικά δομημένο νοηματικό σύνολο, που συνενώνει πρωτογενείς αισθήσεις, ήχους, χρώματα, με τα πρωτόγονα ορμέμφυτα του ανθρώπου, τη βούληση για ζωή και έκφραση. Ένας «κόσμος» είναι ένα αρκετά σταθερό σύνολο νοηματοδοτήσεων μέχρι που παύει να είναι προφανής. Η προφάνεια είναι βασικό χαρακτηριστικό ενός «κόσμου», κάτι που σημαίνει ότι όλα τα εξωτερικά γεγονότα και τα συναισθήματα ερμηνεύονται με τρόπο δεσμευτικό από όλους εκείνους που μοιράζονται τον «κόσμο». Αυτό δεν σημαίνει ότι όλες οι ερμηνείες ή οι θέσεις είναι ίδιες. Σημαίνει μάλλον ότι η αντίθεση μεταξύ ερμηνειών έχει νόημα για εκείνους που συμμετέχουν στον πόλεμο των ερμηνειών. Υπάρχει κατανόηση αλλά όχι ταύτιση, ο ένας αντιλαμβάνεται τις θέσεις του άλλου με τις οποίες διαφωνεί. Η προφάνεια του «κόσμου» είναι αυτό που επιτρέπει τον διάλογο, πολιτικό, φιλοσοφικό, κοινωνικό, καθημε-

ρινό. Το πρώτο πράγμα που αρχίζει να δυσκολεύει όταν χάνεται η προφάνεια ενός «κόσμου» είναι η δυνατότητα διαλόγου. Ως πρώτη γενιά ενός νέου «κόσμου», η Γενιά Άλφα είναι αναγκασμένη να επικοινωνεί με τον δικό μας «κόσμο» προκειμένου να δημιουργήσει τον δικό της. Ο τρόπος επικοινωνίας της είναι ο εγκιβωτισμός του δικού μας «κόσμου» εντός του ακνογραμμένου ακόμη δικού της κόσμου. Η Γενιά Άλφα στην επικοινωνία της μαζί μας βιώνει ένα αίσθημα ύπαρξης σε έναν «κόσμο εντός του κόσμου». Ζει δηλαδή αναγκασμένη από τις συνθήκες να βιώνει έναν περιορισμένο κόσμο στην επικοινωνία της μαζί μας, ενώ ταυτόχρονα δημιουργεί και λειτουργεί διαισθητικά σε έναν νέο απεριόριστο άνευ ορίων «κόσμο», τον δικό της. Είναι αναγκασμένη να ζει σαν να ήταν ο «κόσμος» μια σχεδία, ενώ στην ουσία είναι η θάλασσα.

Ένα άλλο σημάδι αυτής της αίσθησης νοηματικού εγκλεισμού είναι η έκφραση που η Γενιά Άλφα χρησιμοποιεί για να περιγράψει το σχολείο ως βιωματική εμπειρία: «φυλακή». Η λέξη εδώ δεν είναι περιγραφική, αλλά βιωματική. Η ιδεολογία του δέκατου ένατου αιώνα ότι «όταν ανοίγει ένα σχολείο, κλείνει μια φυλακή», ρήση που αποδι-

δεται στον Βικτόρ Ουγκώ και τονίζει την τεράστια κοινωνική σημασία της εκπαίδευσης στην πρόληψη της εγκληματικότητας και την προαγωγή της κοινωνικής συνοχής, έχει πλέον αποδειχθεί λανθασμένη. Τα σχολεία είναι πλέον μέρος του προβλήματος, όχι της λύσης. Η κοινωνική βία ξεκινάει από τα σχολεία και συνεχίζεται στην ευρύτερη κοινωνία. Βέβαια, η κριτική της εκπαίδευσης ως τόπου εγκλεισμού έχει αρχίσει από τη γενιά της πολιτισμικής επανάστασης, από τον Μισέλ Φουκώ για παράδειγμα. Αλλά σήμερα δεν αφορά απλώς τα δόγματα της κυρίαρχης ιδεολογίας. Η εκπαίδευση δεν απαξιώνεται από τη Γενιά Άλφα ως «ιδεολογικό Όργανο του Κράτους», και δη του «αστικού» κράτους (Άλτουσερ).

Απαξιώνεται στη βάση της ως ουσιασώς ακρείστη βία και καταναγκασμός. Ένας νεαρός εκπρόσωπος της Γενιάς Άλφα θα έλεγε ότι το σύνολο των γνώσεων που προσφέρει η εκπαίδευση είναι ή «άχρηστο» ή εύκολα το βρίσκει κανείς στο διαδίκτυο. Αυτό που στην ουσία αμφισβητείται δεν είναι η μάθηση ή η κριτική σκέψη, αλλά η ικανότητα των φορέων της σημερινής εκπαίδευσης – οι σημερινοί δάσκαλοι και καθηγητές– να μεταδώσουν τη γνώση αυτή. Η Γε-

νιά Άλφα «μαθαίνει» μόνη της, ακόμη και εντός του σχολικού περιβάλλοντος.

Το σημείο αυτό αξίζει βαθύτερης ανάλυσης. Δεν είναι απλώς το διδακτικό σώμα που αποτιμάται αρνητικά, αλλά το σύνολο των συμβολικών συμπαράδελξεων που καθιστούσαν μέχρι σήμερα προφανή τη λειτουργία του. Πώς άραγε αποτιμάται αρνητικά ένα σύνολο συμπαράδελξεων; Απλώς, παύει να σημαίνει κάτι, γίνεται α-νόητο. Μόνο με τη μεταφορά της αντίθεσης ανάμεσα σε ξηρά και θάλασσα μπορεί κανείς να αποδώσει ουσιαστικά την απώλεια των κοινωνικών συμβολισμών που ανέκαθεν λειτουργούσαν ως κρίκοι ανάμεσα στις γενιές. Το βασικό χαρακτηριστικό της ξηράς είναι το «ύψος». Η ξηρά έχει πεδιάδες, λόφους και βουνά. Η αριστεία νοείται ως κάτι ύψιστο. Ο δάσκαλος και ο καθηγητής διδάσκουν αφ' υψηλού. Σκοπός της παιδείας είναι η «πρόοδος», η δύσκολη ανάβαση μέχρι την κατάκτηση της κορυφής. Οι καλοί βαθμοί, οι υψηλές επιδόσεις, ο καθημερινός μόχθος ανταμείβονται με επιτυχία σε εξετάσεις, με εισαγωγή σε πανεπιστήμια και σε σχολές. Εκεί, επιπλέον μόχθος και μια μεγαλύτερη ανηφόρα οδηγούν στην επαγγελματική σταδιοδρομία και την κοινωνική επιτυχία. Η άνοδος όμως

είναι χαρακτηριστικό της στεριάς. Η θάλασσα δεν έχει ύψος αλλά βάθος. Για να ανέβεις τα ψηλά κύματα δεν χρειάζεται να προσπαθήσεις, πρέπει απλώς να αφηθείς για να επιπλεύσεις, να ταλαντωθείς μαζί με τον κυματισμό. Εκεί που επικεντρώνεται η προσοχή της Γενιάς Άλφα δεν είναι στα επιφανειακά κύματα αλλά στα ρεύματα και τα υδάτινα ποτάμια, στα βάθη και στα μυστήρια του αγνώστου.

Ο Καντ περιέγραφε τον Λόγο ως ένα μικρό νησί εν μέσω μιας θάλασσας άλογων παθών. Ο Διαφωτισμός αποφάσισε ότι η κατοικία του ανθρώπου έπρεπε να είναι το μικρό αυτό νησί. Τώρα η Γενιά Άλφα εγκαταλείπει το νησί αυτό και βουτάει στην ανήσυχη θάλασσα. Συνεπώς η στροφή προς την εσωτερικότητα, προς το βάθος, η βύθιση σε νέους διαδικτυακούς κόσμους δεν είναι απλώς μια συγκυρία, είναι ένα δομικό στοιχείο της Γενιάς Άλφα. Πλέον, πρώτη αυτή η γενιά βιώνει τον δικό μας «κόσμο», περιορισμένο, περικλειστο, στο νησί του Λόγου, μέσα από την εμπειρία της περιπλάνησης στους διαδικτυακούς ωκεανούς του πάθους.

Ο Παναγιώτης Χριστιάς είναι αν. καθηγητής πολιτικής και κοινωνικής φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Κ ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΓΥΝΑΙΚΕΣ

Η ειδική έκδοση επιστρέφει για 3η χρονιά και βάζει
στο τραπέζι ακόμα περισσότερα θέματα

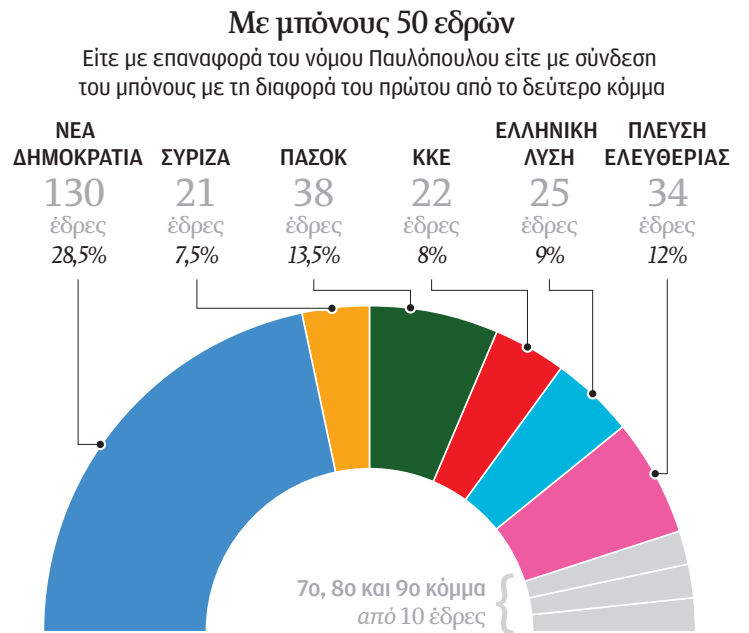
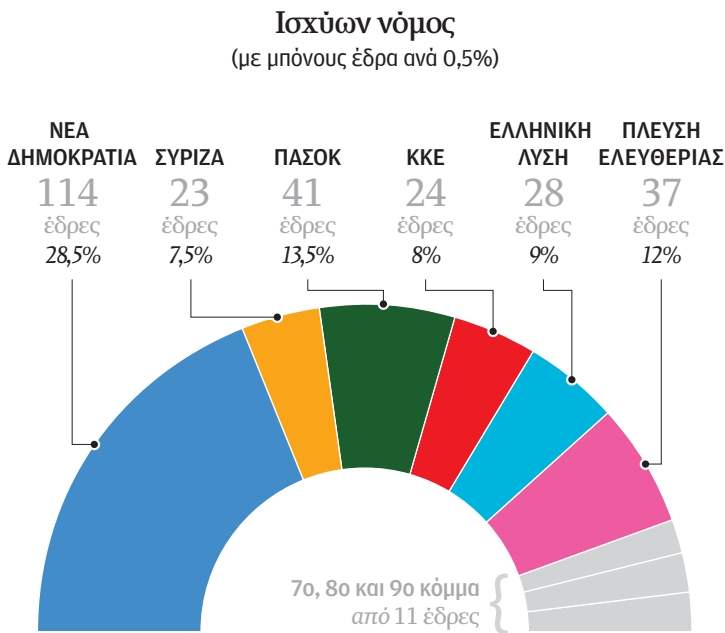
Οι πολλές όψεις της κακοποίησης | Οι «άγνωστες» γυναίκες της επαρχίας
και οι γυναίκες που μεγαλώνουν μόνες παιδιά | Ο μύθος και
η πραγματικότητα του γυναικείου ανταγωνισμού | Πώς μπορεί
κανείς να αναγνωρίσει το σεξιστικό εργασιακό περιβάλλον

ΚΥΡΙΑΚΗ 31/8

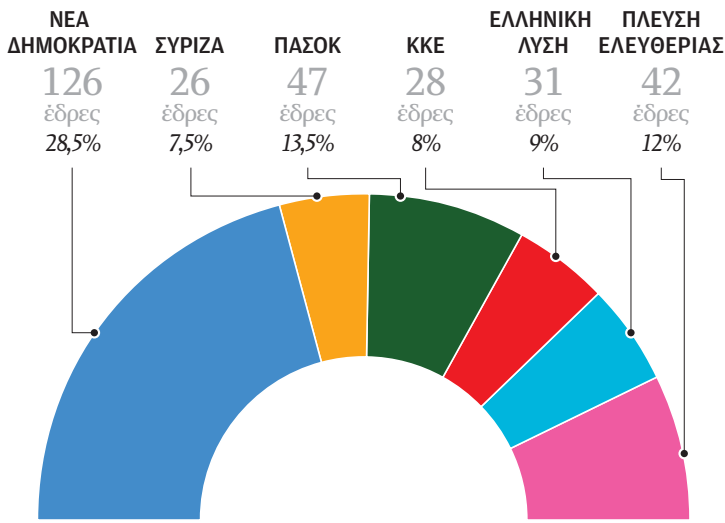

Σενάρια κατανομής με βάση τα γκάλοπ

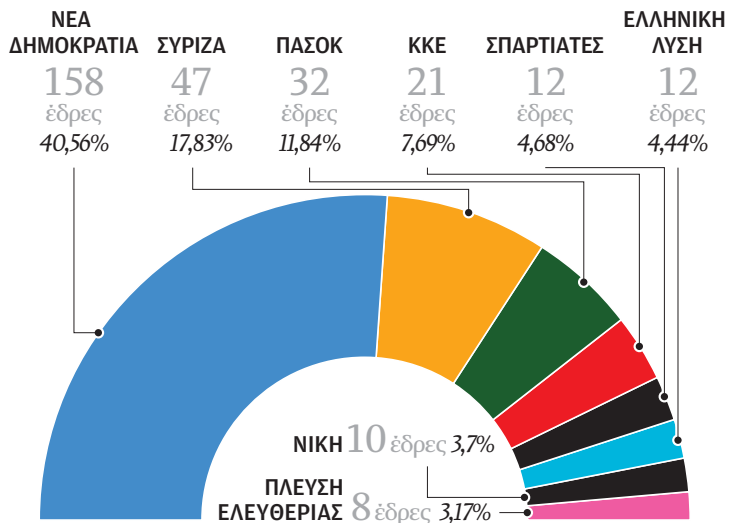
Πώς θα διαμορφώνονταν οι κοινοβουλευτικοί συσχετισμοί, αν ίσχυαν στην κάλπη οι δημοσκοπικές επιδόσεις των κομμάτων στο μέσον της τετραετίας (Pulse, 27/6 - 1/7/2025)

Αν άλλαζε το όριο εισόδου στη Βουλή από 3% σε 5%

Αποτελέσματα προηγούμενων εθνικών εκλογών

✱

Η επιλογή των σεναρίων έγινε από την ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ. Οι ενδεικτικές εκτιμήσεις των εδρών έγιναν από την PULSE RC (και παρουσιάζονται με κάθε επιφύλαξη).

Επειδή αρκετά κόμματα καταγράφουν παραπλήσια (μικρότερα) ποσοστά και εναλλάσσονται στη σειρά, για αποφυγή δημιουργίας εσφαλμένων εντυπώσεων, αναφέρονται με τη σειρά κατάταξής τους και όχι με το όνομά τους.

Όλα αποτελούν ενδεικτικές υποθέσεις εργασίας και όχι πρόβλεψη αφού έστω και μικρές διαφοροποιήσεις μπορούν να αλλάξουν αξιολογα την εικόνα.

Κατά παράδοση, το εκάστοτε κυβερνών κόμμα, παραμονές εκλογών, συσπειρώνεται (συνήθως) περαιτέρω και καταγράφει συχνά υψηλότερα ποσοστά από τις (σε απόσταση από τις εκλογές) εκτιμήσεις.

Τι προτείνουν οι βουλευτές
Οι εισηγήσεις εστιάζουν στο χαμύlawμα του πίκχεως της αυτοδυναμίας, είτε με τη διευκόλυνση του μπόνους εδρών για το πρώτο κόμμα είτε με την αύξηση του εκλογικού ορίου για εισοδο στη Βουλή από το 3% στο 5%.

Της **ΝΕΚΤΑΡΙΑΣ ΣΤΑΜΟΥΛΗ**

Όλες οι δημοσκοπήσεις του τελευταίου διαστήματος, μετά τις ευρωεκλογές, διαβάζονται σαν «ακτινογραφίες» ενός προαναγγελθέντος πολιτικού αδιεξόδου. Ο πρώτος έχει μεγάλη απόσταση από τον δεύτερο, αλλά χωρίς να μπορεί πλέον να προσεγγίσει ποσοστά αυτοδυναμίας. Αν ο νέος γύρος δημοσκοπήσεων που αναμένονται το φθινόπωρο επιβεβαιώσει αυτό το βραχυκύκλωμα, θα ενισχυθούν οι φωνές όσων στο κυβερνητικό στρατόπεδο επιμένουν ότι πρέπει να επιχειρηθεί αλλαγή του εκλογικού νόμου.

Επισήμως και ανεπισήμως, αυτή τη στιγμή, ανώτερα κυβερνητικά στελέχη διαψεύδουν κατηγορηματικά αυτό το ενδεχόμενο. Οι πιέσεις όμως από τους χαμηλούς του πίκχεως της αυτοδυναμίας, είτε με τη διευκόλυνση του μπόνους εδρών για το πρώτο κόμμα είτε με την αύξηση του εκλογικού ορίου για εισοδο στη Βουλή από το 3% στο 5%.

Με βάση αυτά τα σενάρια, η «Κ» επιχειρεί να παρουσιάσει πώς θα μπορούσε να διαμορφωθεί η Βουλή αν ίσχυαν και στην κάλπη οι συσχετισμοί που καταγράφουν οι πιο πρόσφατες δημοσκοπήσεις. Με καμία από τις φόρμουλες ενίσχυσης της κοινοβουλευτικής δύναμης του πρώτου κόμματος δεν προκύπτει αυτοδύναμη κυβέρνηση. Φυσικά, στο μέσον (και κάτι) της τετραετίας, οι συσπειρώσεις των κομμάτων παραμένουν χαμηλές και η πρόθεση ψήφου εκφράζεται θεωρητικά, με αβέβαιο τον πολιτικό ορίζοντα. Αλλωστε, τυχόν νέος εκλογικός νόμος –αν περάσει, όπως είναι το πιθανότερο, μόνο με τις ψήφους της πλειοψηφίας– θα ισχύει από τις μεθεπόμενες εκλογές. Θα ενταχθεί, δηλαδή, σε μια στρατηγική «διπλής κάλπης», που επενδύει

στην πόλωση υπέρ των μεγάλων κομμάτων.

Ο πίκχος σήμερα
Με τον ισχύοντα εκλογικό νόμο, το πρώτο κόμμα, εφόσον συγκεντρώσει ποσοστό τουλάχιστον 25%, παίρνει μπόνους 20 εδρών και μία έδρα επιπλέον για κάθε 0,5% παραπάνω ποσοστό, μέχρι τη συμπλήρωση 50 εδρών μπόνους. Δηλαδή, για να πάρει και τις 50 έδρες, το πρώτο κόμμα πρέπει να συμπληρώσει ποσοστό 40%.

Τα υποθετικά σενάρια που παρουσιάζει η «Κ» έχουν καταρτιστεί με βάση τα αποτελέσματα της τελευταίας δημοσκοπήσης της εταιρείας δημοσκοπήσεων Pulse RC, που διενεργήθηκε στο διάστημα από 27 Ιουνίου έως 1 Ιουλίου. Όλα τα σενάρια αποτελούν υποθέσεις εργασίας και –δεδομένης της ρευστότητας του πολιτικού σκηνικού– ακόμη και μικρές διαφοροποιήσεις μπορούν να αλλάξουν την εικόνα.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της τελευταίας δημοσκοπήσης της Pulse, λαμβάνοντας υπόψη το σενάριο κατανομής των αναποφάσιστων, η Νέα Δημοκρατία θα λάμβανε 114 έδρες, το ΠΑΣΟΚ 41, η Πλεύση Ελευθερίας 37, η Ελληνική Λύση 28, το ΚΚΕ 24 και ο ΣΥΡΙΖΑ 23 έδρες. Η Βουλή που θα προέκυπτε θα ήταν εννεακομματική, με τρία ακόμη κόμματα να λαμβάνουν 11 έδρες.

Αυτή τη στιγμή δεν υπάρχει

συναίνεση από την αντιπολίτευση για να προκύψει στήριξη από 200 βουλευτές και να ισχύσουν πιθανές αλλαγές στον εκλογικό νόμο από τις επόμενες κάλπες. ΠΑΣΟΚ, ΣΥΡΙΖΑ, Πλεύση Ελευθερίας και ΚΚΕ διαμνύουν ότι δεν συμφωνούν με τυχόν αλλαγές στον αριθμό εδρών που δίνονται σαν μπόνους στον πρώτο και στο όριο εισόδου στη Βουλή για τα μικρότερα κόμματα, καθώς δεν θα συμβάλουν, όπως λένε, ώστε η Ν.Δ. να επανεκλεγεί πειράζοντας τον εκλογικό νόμο.

1ο Σενάριο
Επαναφορά του λεγόμενου «νόμου Παυλόπουλου», που ίσχυε πριν από την απλή αναλογική που έφερε η κυβέρνηση του ΣΥΡΙΖΑ. Ο νόμος αυτός τα δίνει όλα στον νικητή, χαρίζοντας αυτομάτως 50 έδρες στο πρώτο κόμμα, ανεξάρτητα από το ποσοστό που θα λάβει στις εκλογές.

Πάντως, με βάση τις δημοσκοπήσεις, ούτε σε αυτή την περίπτωση θα προέκυπτε αυτοδύναμη κυβέρνηση. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της τελευταίας δημοσκοπήσης της Pulse, λαμβάνοντας υπόψη το σενάριο κατανομής των αναποφάσιστων, η Ν.Δ. θα λάμβανε 130 έδρες, το ΠΑΣΟΚ 38, η Πλεύση Ελευθερίας 34, η Ελληνική Λύση 25, το ΚΚΕ 22 και ο ΣΥΡΙΖΑ 21 έδρες. Η Βουλή που θα προέκυπτε θα ήταν πιθανόν εννεακομματική,

με τρία ακόμη κόμματα να λαμβάνουν 10 έδρες, αν όντως έπαιναν το όριο εισόδου του 3%.

2ο Σενάριο
Εν μέρει επαναφορά του «νόμου Παυλόπουλου», με σύνδεση του μπόνους με τη διαφορά μεταξύ πρώτου και δεύτερου κόμματος. Αν η διαφορά είναι μεγαλύτερη από 8%, θα μπορεί να παίρνει το πρώτο κόμμα τις 50 έδρες. Στο σενάριο αυτό, με βάση τις μετρήσεις που χρησιμοποιούμε για να κάνουμε τις ενδεικτικές εκτιμήσεις, η Βουλή που θα προέκυπτε θα ήταν η ίδια με το πρώτο σενάριο, καθώς οι μετρήσεις δείχνουν σταθερά τη Νέα Δημοκρατία να προηγείται με πάνω από 8 μονάδες από το δεύτερο κόμμα.

3ο Σενάριο
Να ισχύσει ως έχει ο εκλογικός νόμος, όμως να μειωθεί ο συντελεστής 0,5% για κάθε επιπλέον έδρα. Το πρώτο κόμμα θα παίρνει μπόνους 20 εδρών εφόσον συγκεντρώσει ποσοστό τουλάχιστον 25% και δίνεται μία έδρα για κάθε 0,3% επιπλέον. Στο σενάριο αυτό, με βάση τα στοιχεία που χρησιμοποιούμε, η Ν.Δ. θα λάμβανε 117 έδρες, το ΠΑΣΟΚ 41, η Πλεύση Ελευθερίας 36, η Ελληνική Λύση 27, το ΚΚΕ 24 και ο ΣΥΡΙΖΑ 22 έδρες. Η Βουλή που θα προέκυπτε πιθανόν θα αποτελείτο πάλι από εννέα

κόμματα, με τρία ακόμη να λαμβάνουν 11 έδρες.

4ο Σενάριο
Να αυξηθεί το όριο εισόδου ενός κόμματος στη Βουλή από 3% σε 5%, ώστε να αυξηθούν οι αδιάθετες έδρες κι έτσι να ενισχυθεί το πρώτο κόμμα. Όσο το ποσοστό των εκτός Βουλής κομμάτων αυξάνεται, ο πίκχος αυτοδυναμίας χαμηλώνει. Ήδη κόμματα όπως η Νίκη, η Φωνή Λογικής και το ΜέΡΑ25 σε πολλές μετρήσεις βρίσκονται κάτω και από το όριο του 3%.

Στο σενάριο αυτό, με βάση τα στοιχεία που χρησιμοποιούμε, η Ν.Δ. θα λάμβανε 126 έδρες, το ΠΑΣΟΚ 47, η Πλεύση Ελευθερίας 42, η Ελληνική Λύση 31, το ΚΚΕ 28 και ο ΣΥΡΙΖΑ 26 έδρες. Η Βουλή που θα προέκυπτε θα είχε έξι κόμματα. Βέβαια είναι δύσκολο να προβλέψει κανείς αν κάτι τέτοιο θα συσπειρωνε περισσότερους ψηφοφόρους στα μικρότερα κόμματα, πιθανόν αυξάνοντας ακόμη περισσότερο το ποσοστό των κομμάτων εκτός Βουλής, ή θα τους απέτρεπε από αυτήν την επιλογή.

5ο Σενάριο
Ο συνδυασμός αύξησης του ορίου εισόδου στη Βουλή στο 5% και επαναφοράς του νόμου Παυλόπουλου, με μπόνους 50 εδρών στο πρώτο κόμμα. Ούτε και σε αυτό το ενδεχόμενο θα προέκυπτε αυτοδύναμη κυβέρνηση, ενώ η Βουλή με έξι κόμματα θα διαμορφωνόταν ως εξής: Ν.Δ. 141 έδρες, ΠΑΣΟΚ 43, Πλεύση Ελευθερίας 38, Ελληνική Λύση 29, ΚΚΕ 25 και ΣΥΡΙΖΑ 24 έδρες.

6ο Σενάριο
Το τελευταίο σενάριο είναι ο συνδυασμός αύξησης του ορίου εισόδου στη Βουλή με μείωση του συντελεστή για επιπλέον έδρες στο 0,3%. Στην περίπτωση αυτή, οι έδρες διαμορφώνονται ως εξής: Ν.Δ. 129, ΠΑΣΟΚ 46, Πλεύση Ελευθερίας 41, Ελληνική Λύση 31, ΚΚΕ 27, ΣΥΡΙΖΑ 26.

Αδυναμία αυτοδυναμίας
Με βάση τους συσχετισμούς που καταγράφουν οι πιο πρόσφατες δημοσκοπήσεις, καμία από τις φόρμουλες ενίσχυσης της κοινοβουλευτικής δύναμης του πρώτου κόμματος δεν βγάζει αυτοδύναμη κυβέρνηση.

Του ΑΝΤΩΝΗ ΑΝΤΖΟΛΕΤΟΥ

Τετάρτη 20 Αυγούστου στο «στρατηγείο» του Αλέξη Τσίπρα απέναντι από το Ζάππειο τίποτα δεν μαρτυρούσε έναν «πυρετό» διεργασιών, που θα πρόδιδε τη δημιουργία νέου κόμματος. Όλοι οι υπολογιστές ήταν εκτός λειτουργίας, τα ρολά στους επί μέρους χώρους κλειστά, όπως και η πόρτα που οδηγεί στο γραφείο του πρώην πρωθυπουργού. Φως υπήρχε μόνο στην κεντρική αίθουσα με το λευκό σαλόνι και το τραπέζι των συσκέψεων. Καμιά επείγουσα εργασία δεν διέκοψε την καλοκαιρινή ραστώνη και μόνο ένα στέλεχος του επιτελείου βρισκόταν από τις 9.30 το πρωί στη λεωφόρο Αμαλίας.

Η «Κ» είναι σε θέση να γνωρίζει πως την εβδομάδα που πέρασε ο Αλέξης Τσίπρας ήταν εκτός Αθηνών και συνέχισε να «χτενίζει» τα βασικά κεφάλαια που θα περιλαμβάνει το βιβλίο του. Το 2015, η διαπραγμάτευση, το δημοψήφισμα, η υλοποίηση του τρίτου μνημονίου και η έξοδος από αυτό αποτελούν, σύμφωνα με πληροφορίες, τη βάση. Ιστορίες και πρόσωπα με τα οποία συνδέθηκε, όπως η Ανγκελα Μέρκελ, ο Φρανσουά Ολάντ, ο Βόλφγκανγκ Σόιμπλε κ.ά., θα δώσουν το κατάλληλο «αλατοπίπερο». Ο σκληρός ρόλος του ΔΝΤ, οι Πρέσπες και η εξωτερική πολιτική συνθέτουν το πολύμηνο «παζλ» και τον οδηγό, προκειμένου να αποτυπωθεί μέσα στις σελίδες του συγγράμματος το όραμά του για το μέλλον. Δεν έχει επιλεγεί ακόμη ο εκδοτικός οίκος που θα το αναλάβει, το τελικό εξώφυλλο, αλλά ούτε έχει αποφασιστεί αν θα πραγματοποιηθούν περιοδείες.

Σταδιακή επιστροφή

Πώς γίνεται ο πρώην πρωθυπουργός με τη συνέντευξή του στη Le Monde να δίνει ίσως το πιο ηχηρό σήμα «επαναφοράς», δηλώνοντας ότι του λείπει η ενεργός πολιτική και η επαφή με τους ψηφοφόρους και την ίδια ώρα πρόσωπα που συναναστρέφονται μαζί του να μεταφέρουν, στην καλύτερη περίπτωση, ένα κλίμα «ήπιες επιστροφής»; Μάλιστα από τη λεωφόρο Αμαλίας εξακολουθούν να διαφεύδουν τη σεναριολογία περί δημιουργίας νέου κόμματος. Είναι γεγονός πως δεν έχει συγκροτηθεί κάποιος διευρυμένος πρωινός καφές στελεχών ούτε και το επισημονικό συμβούλιο που θα συντονίζει το Ινστιτούτο έχει «κλειδώσει», το οποίο πλέον θα πρέπει, σύμφωνα με τις ανακοινώσεις που είχαν γίνει, να δραστηριοποιηθεί με εκπληώσεις και στην περιφέρεια. Σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», ακόμη και ο αντικαταστάτης του Βαγγέλη Καλαπάδκη, που ήταν ο διευθυντής του Ινστιτούτου και πλέον επέστρεψε στα διπλωματικά του καθήκοντα στον ΟΑΣΕ στη Βιέννη, δεν έχει οριστεί, με τρία πρόσωπα να είναι επικρατέστερα. Αυτές οι καθυστερήσεις σε θέσεις «κλειδιά», αν μη τι άλλο δεν δείχνουν κάποια βιασύνη να «τρέξουν» οι εξελίξεις.

Ο Μίμης Ανδρουλάκης έχει πε

πολύ εύστοχα πως «ηγέτης γίνεσαι όταν το εσωτερικό σου ρολόι συγχρονίζεται με το ρολόι της Ιστορίας». Πού βρίσκονται οι δείκτες του ρολογιού του πρώην προέδρου του ΣΥΡΙΖΑ κανείς δεν το γνωρίζει. Αν μια εταιρεία δημοσκοπήσεων έθετε στον κόσμο το ερώτημα τι πιστεύει πως θα κάνει ο Αλέξης Τσίπρας και αν τελικά θα φτιάξει νέο κόμμα, οι απαντήσεις θα ήταν αναμφισβήτητα συντριπτικά υπέρ του «ναι». Αυτή είναι η αίσθηση που βγαίνει. Πρόσωπα που γνωρίζουν τις διεργασίες και τις συζητήσεις που γίνονται στη Λ. Αμαλίας εκτιμούν πως κάτι τέ

τοιο δεν θα πραγματοποιηθεί μέσα στο 2025. Βάζουν, όμως, έναν αστερίσκο. Στην περίπτωση που η Λάουρα Κοβέσι φέρει στην Ελλάδα μια νέα δημογραφία - κόλαφο κατά της κυβέρνησης, το ΠΑΣΟΚ εξακολουθεί να ζει το «μαρτύριο της σταγόνας» και το δίδυμο ΣΥΡΙΖΑ - Νέα Αριστερά δεν ξεκολλήσει από το δημοσκοπικό τέλμα, ποιον λόγο έχει να περιμένει και να μην κάνει αρκετά άμεσα το επόμενο βήμα; Αντιστοίχως, αν οι μετρήσεις δεν του δώσουν κάποιον σημαντικό «αέρα», δεν έχει κανένα λόγο να κινηθεί. Επιμύθιο: Η δυναμική των φθινοπωρινών εξελί

ξεων μπορεί να είναι ο καταλύτης, χωρίς τίποτα να είναι αποφασισμένο αυτή τη στιγμή. Σίγουρα με την έκδοση του βιβλίου του ο πρώην πρωθυπουργός ανοίγει το βήμα του και ίσως ο επόμενος σταθμός να είναι κάποια παρέμβαση στη Βουλή. Οι πολιτικοί του πολέμιοι, άλλωστε, ήδη του υπενθυμίζουν πως έχει εκλεγεί στην Α΄ Πειραιώς και μπορεί να είναι ενεργός στην πολιτική. Αρα, κακώς παραπονιέται.

Μέτωπο με Ν.Δ.

Με το αυγουστιάτικο «χτύπημα» στη Le Monde, ο Αλέξης Τσί

πρας δείχνει πως εκπέμπει πλέον σε διαφορετική συχνότητα. Αν οι πολιτικοί του αντίπαλοι επιθυμούν και τους βολεύει να ανοίξουν μια κουβέντα για τα 10 χρόνια από την υπογραφή του τρίτου μνημονίου, ο ίδιος προτιμά να συζητήσει για την επταετία εξόδου της χώρας από τα προγράμματα επιτροπείας και τι έπραξε η επόμενη κυβέρνηση σε σχέση με αυτό το γεγονός.

Ο πρώην πρωθυπουργός επιλέγει να θέσει τους όρους του debate και όπως φαίνεται ανοίγει δύο μέτωπα: Συγκρούεται με το αντιΣΥΡΙΖΑ κύμα που τον έριξε από την εξουσία, αλλά και με τις αντιαικές πολιτικές που υποστηρίζει πως εφαρμόζει ο Κυριάκος Μητσοτάκης. Επιχειρεί να «δέσει», μέσω της συνέντευξής του στη γαλλική εφημερίδα, συνολικά τις κακές στιγμές της Νέας Δημοκρατίας, η οποία έριξε τη χώρα στη χρεοκοπία (κυβέρνηση Καραμανλή), παρέδωσε άδεια ταμεία (κυβέρνηση Σαμαρά) και τώρα οδηγεί την Ελλάδα στη διαφθορά (κυβέρνηση Μητσοτάκη). Μετά τα πρακτικά της συνεδρίασης των πολιτικών αρχηγών του 2015, μέσω των οποίων ήθελε να δείξει πως ποτέ δεν υιοθέτησε σχέδιο εξόδου από το ευρώ, τώρα ανοίγει ένα νέο κεφάλαιο με το οποίο επιθυμεί να καταρρίψει τον μύθο πως το δικό του μνημόνιο ήταν πιο βαρύ από τα δύο προηγούμενα.

Ραντεβού στη ΔΕΘ

Οι ενoxές της μεγάλης ήττας του 2023 τον κράτησαν μακριά, ίσως και τα λάθη της περιόδου διακυβέρνησης, ωστόσο παραμένει το ερώτημα αν δύο χρόνια απουσίας είναι αρκετά για να ολοκληρωθεί το rebranding. Το επόμενο «επεισόδιο» της σύγκρουσης με την τωρινή κυβέρνηση θα καταγραφεί στις 5 Σεπτεμβρίου. Μία ημέρα πριν από την ομιλία του Κυριάκου Μητσοτάκη στο Βελλίδειο θα τοποθετηθεί στο συνέδριο του Economist. Το πρόγραμμά του δεν του είχε επιτρέψει να μιλήσει τον Ιούλιο στο αντίστοιχο συνέδριο στο Λαγονήσι και έτσι αποφάσισε να επιστρέψει στη Θεσσαλονίκη έπειτα από τρία χρόνια. Και η σεναριολογία για τη δημιουργία κόμματος θα φουντώσει ακόμη πιο πολύ, αφού οι παρεμβάσεις του πλέον δεν γίνονται σε κενό πολιτικό χρόνο.

Η συνεχής φημολογία για τη συγκρότηση νέου φορέα είναι γεγονός πως «κατατρώει» τις άλλες δυνάμεις της Κεντροαριστεράς, προκαλώντας μια κατάσταση στασιμότητας και αναμονής ειδικά στο κομμάτι των αναποφασιστων και της «γκρίζας ζώνης». Δεν εννοεί, όμως και την προσπάθεια του ΣΥΡΙΖΑ να ανακάμψει και αυτό δεν περνάει απαρατήρητο από στελέχη της Κομμουνόδουρου, που περιμένουν να ανοίξει τα χαρτιά του. Δείχνει ότι μόνο εκείνος μπορεί να αντιπολιτευθεί το Μαξίμου και αυτό θα ενoxεί όσο περνάει ο χρόνος. Ακόμη και μεταγραφές ανεξάρτητων βουλευτών ενδεχομένως να μένουν «παγωμένες» μέχρι το τοπίο να αποκρυσταλλωθεί.

Rebranding

Οι ενoxές της μεγάλης ήττας του 2023 τον κράτησαν μακριά, ίσως και τα λάθη της περιόδου διακυβέρνησης, ωστόσο παραμένει το ερώτημα αν δύο χρόνια απουσίας είναι αρκετά για να ολοκληρωθεί το rebranding.

ΑΠΟΨΗ

Ποιος κρέμασε το πιστόλι στον τοίχο;

Της ΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΣΠΑΝΟΥ

Η **πολιτική** διαδρομή του Αλέξη Τσίπρα είναι σημαδεμένη από την αμφιθυμία. Μια διαρκής ταλάντωση σε αναζήτηση ισορροπιών στο εσωτερικό του κόμματός του, απέναντι στους θεσμούς, στη σχέση του με τον χώρο του Κέντρου, με την οικονομική ελίτ, με τους ιδιοκτήτες ΜΜΕ και, πιο σοβαρό, με την Ε.Ε. και τη Δύση μέχρι να κάνει τη μνημονιακή στροφή.

Άλλοι πιστεύουν ότι ωρίμασε και έχει επιλέξει την όκη της υπεύθυνης εκσυγχρονιστικής Αριστεράς (που εκφράζει π.χ. ο Γ. Χουλιαράκης) και άλλοι θεωρούν ότι η βιτρίνα του Ινστιτούτου απλώς εξωραίζει την εικόνα ενός αμετανόητου λαϊκιστή.

Διπλή ανάγνωση υπάρχει και σε σχέση με το ενδεχόμενο δημιουργίας νέου κόμματος από τον πρώην πρωθυπουργό.

Είναι τέτοια η δυναμική που έχει διαμορφωθεί από διαρροές, δημοσκοπήσεις και σενάρια, που πολλοί θεωρούν ότι το ποτάμι δεν γυρίζει πίσω γιατί συντελείται μια μια αυτοεκπληρούμενη προφητεία. Άλλοι επιμένουν ότι δεν πρόκειται να κάνει αυτό το βήμα πριν από τις εκλογές, γιατί θα είναι το τελευταίο ρίσκο της πολιτικής καριέρας του και δεν έχει το περιθώριο να το χάσει.

Το βέβαιο είναι ότι πρόκειται για το είδος του παίκτη που άμα βρεθεί κοντά στα πόδια του η μπάλα θα την κλωτσήσει, ακόμη και χωρίς να έχει σκεφτεί την επόμενη κίνηση.

Τα δεδομένα: Το βιβλίο που γράφει ο Αλ. Τσίπρας ξεκινάει από την περίοδο της ανόδου του ΣΥΡΙΖΑ και η φιλοδοξία είναι να εκδοθεί πριν από το τέλος του χρόνου. Τελικό κείμενο δεν υπάρχει ούτε συμφωνία με εκδοτικό οίκο. Επομένως,

δεν σχεδιάζεται (ακόμη) περιοδεία για την παρουσίασή του, όπως επίσης δεν γίνεται οποιαδήποτε οργανωτική προετοιμασία για τη συγκρότηση πολιτικού φορέα.

Σημαίνει αυτό ότι αποκλείεται να κάνει κόμμα ο Αλ. Τσίπρας; Οχι βέβαια. Αλλωστε είναι απίθανο να θέσει ξανά υποψηφιότητα ως βουλευτής με τον ΣΥΡΙΖΑ, που είναι μια ένα μικρό κόμμα διαμαρτυρίας και δεν φαίνεται έτοιμος για έξοδο

Το βέβαιο για τον Αλ. Τσίπρα είναι ότι πρόκειται για το είδος του παίκτη που άμα βρεθεί η μπάλα κοντά στα πόδια του θα την κλωτσήσει, ακόμη και χωρίς να έχει σκεφτεί την επόμενη κίνηση.

από την κεντρική πολιτική σκηνή.

Οι εκπληώσεις του Ινστιτούτου, η συμμετοχή σε συνέδρια, όπως αυτό του Economist τον Σεπτέμβριο και οι συνεντεύξεις, προφανώς δεν του αρκούν για να ικανοποιήσει τη δίψα του για δικαίωση.

Αυτό είναι κάτι που φαίνεται ότι τον βασανίζει πραγματικά: να αποδείξει ότι το δημοψήφισμα δεν ήταν μια κίνηση πανικού μετά την αποτυχία της σκληρής διαπραγμάτευσης με τους δανειστές, αλλά βήμα στο πλαίσιο ενός συγκροτημένου σχεδίου που ολοκληρώθηκε με την έξοδο της χώρας από τα μνημόνια, για την οποία είναι περήφανος.

Στον χώρο της προοδευτικής αντιπολίτευσης, ένα κόμμα Τσίπρα θα σημαίνει τη χαριστική βολή για τον ΣΥΡΙΖΑ και τη Νέα Αριστερά, διεργασίες στο εσωτερικό του ΠΑΣΟΚ, με την εσωκομματική

αντιπολίτευση που τάσσεται υπέρ των προοδευτικών συγκλίσεων να σκώνει κεφάλι.

Το πιο ενδιαφέρον ερώτημα είναι αν, πράγματι, θέλουν στο Μέγαρο Μαξίμου τον Αλέξη Τσίπρα υποψήφιο πρωθυπουργό, όπως αφήνεται να εννοηθεί από διάφορες πλευρές. Το επείγοντα που σπρίτζει αυτή την προσέγγιση είναι ότι έτσι θα συσπειρωθεί ο χώρος του Κέντρου ξανά γύρω από τον Κ. Μητσοτάκη, επηρεασμένος από τον φόβο επιστροφής στην κουλτούρα του 2015, θα υπάρξει ακόμη μεγαλύτερος κατακερματισμός στον προοδευτικό χώρο που θα διευκολύνει την κυριαρχία της Ν.Δ., ενώ ο πρωθυπουργός θα αναμετρηθεί με έναν αντίπαλο τον οποίο έχει κερδίσει αρκετές φορές στο παρελθόν, ταυτίζοντάς τον μάλιστα με εξωθεσμικά κέντρα που θέλουν να τον ρίξουν.

Υπάρχει, όμως, και αντίλογος: Αν το

ΠΑΣΟΚ μαζί με το κόμμα Τσίπρα, που θα εμφανιστεί ως συμμαχικό σχήμα, ξεπερνούν το ποσοστό της Ν.Δ., τι αποκλείει το ενδεχόμενο μεταξύ πρώτων και δεύτερων εκλογών να συνεργαστούν έπειτα από μια συμφωνία κορυφής;

Κοινωνικό αίτημα για πολιτική αλλαγή υπάρχει, δημοσκόπηση που να δείχνει ότι ο Αλ. Τσίπρας έχει ρεύμα δεν υπάρχει. Αυτό που τελικά θα καθορίσει τις εξελίξεις θα είναι τα γεγονότα. Με αυτή τη λέξη είχε απαντήσει ο Χ. Μακμίλαν, ως πρωθυπουργός της Βρετανίας, όταν είχε ρωτηθεί τι μπορεί να φέρει πολιτικές εξελίξεις.

Εκτός αν δικαιωθεί ο Τσέχοφ, ότι «αν στην πρώτη σκηνή του έργου έχεις κρεμάσει ένα πιστόλι στον τοίχο, τότε στην επόμενη σκηνή πρέπει να εκπυροσκοπηθεί. Αλλιώς, μην το βάλεις εκεί».

Ο Αλ. Τσίπρας το έχει ήδη κρεμάσει.

Ουκρανοί νεοσύλλεκτοι ηλικίας 18 έως 24 ετών σε ταχύρρυθμο πρόγραμμα εκπαίδευσης κοντά στο Χάρκοβο. Η διπλωματική οδός παρουσιάζει έντονη κινητικότητα, ωστόσο οι συγκρούσεις στα μέτωπα του πολέμου δεν έχουν σταματήσει ούτε λεπτό. Οι δυνάμεις της Μόσχας -που διαπραγματεύεται για την ειρήνη- συμφυροκοπούν ακατάπαυστα τις ουκρανικές γραμμές στο Ντονμπάς.

Ράλι χωρίς πυξίδα

Η διπλωματία επιταχύνθηκε, αλλά η απόσταση που χωρίζει τις δύο πλευρές από τη συμφωνία δεν φαίνεται να έχει μειωθεί. Ο Πούτιν εξακολουθεί να επενδύει στο στρατιωτικό του πλεονέκτημα

Ο «ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ» ΤΗΣ ΟΥΚΡΑΝΙΑΣ

Του ΠΕΤΡΟΥ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

«Η επιτάχυνση της διπλωματίας είναι αναμφισβήτητη, αλλά ο κίνδυνος να ντεραπάρει το όχημα είναι υψηλός». Με αυτά τα λόγια ξεκινούσε το ρεπορτάζ της γαλλικής Le Monde για τις διαβουλεύσεις της περασμένης Δευτέρας ανάμεσα στον Ντόναλντ Τραμπ, στον Βολοντίμιρ Ζελένσκι και στους επτά Ευρωπαίους σωματοφύλακες του Ουκρανού προέδρου. Μοναδική στα χρονικά του Λευκού Οίκου, η πολυμερής αυτή συνάντηση θα μείνει στην Ιστορία για το όργιο κολακείας όλων των φιλοξενουμένων έναντι του Ντόναλντ Τραμπ, με αποκορύφωμα τον ίδιο τον Ζελένσκι, ο οποίος πρέπει να έσπασε κάποιο παγκόσμιο ρεκόρ αφού ευχαρίστησε 15 φορές μέσα σε τεσσεράμισι λεπτά τον οικοδεσπότη του. Τελικά απέφυγε μια επανάληψη του ανεκδιήγητου μπουλινγκ που είχε υποστεί στην προηγούμενη συνάντηση της 28ης Φεβρουαρίου, αλλά επί της ουσίας η ειρήνευση στη χώρα του εξακολουθεί να βρίσκεται τόσο μακριά όσο βρισκόταν προτού ξεκινήσει αυτό το ξέφρενο διπλωματικό ράλι με τη συνάντηση Τραμπ - Πούτιν στην Αλάσκα, ανήμερα τον Δεκαπενταύγουστο.

Ανευ όρων

Παρά τις συντονισμένες πιέσεις των Ευρωπαίων, ο Αμερικανός πρόεδρος έμεινε αμετακίνητος στη θέση ότι η άμεση κατάπαυση του πυρός δεν αποτελεί προϋπόθεση για τις ειρηνευτικές διαπραγματεύσεις, κάτι που σημαίνει ότι η Μόσχα μπορεί να συνεχίσει τον πόλεμο για να επεκτείνει τα εδαφικά κέρδη. Ούτε υπήρξε κάποια αναφορά του Τραμπ σε κυρώσεις εναντίον της Ρωσίας και των χωρών που στηρίζουν οικονομικά την πολεμική μηχανή της, όπως διακαώς επιθυμούσαν ο Ζελένσκι και οι σύμμαχοί του. Το μόνο χειροπιαστό όφελος που αποκόμισε ο Ουκρανός πρόεδρος ήταν η συμφωνία για αγορά αμερικανικών όπλων (κυρίως αντιαεροπορικών πυραύλων Patriot) αξίας 100 δισ. δολαρίων, το κόστος των οποίων θα επιμωστούν οι Ευρωπαίοι φορολογούμενοι. Πέρα από την άμεση αξία αυτών των όπλων στο πεδίο της μάχης, ήταν ένα μήνυμα ότι οι ΗΠΑ δεν θα δεχθούν τον ευνοϊκό του ουκρανικού στρατού, μία από τις βασικές προϋποθέσεις που έχει θέσει ο Πούτιν από τον Ιούνιο του 2024 προκειμένου να υπάρξει ειρηνευτική συμφωνία.

Οι Ευρωπαίοι ηγέτες προέβλεψαν ως σημαντική θετική στροφή του Τραμπ την υιοθέτηση του ουκρανικού αιτήματος για ισχυρές εγγυήσεις ασφαλείας. Ωστόσο αυτό το κομβικό για την επίτευξη ειρήνευσης θέμα περιβάλλεται από πυκνή αχλύ μυστηρίου, την οποία ούτε στο ελάχιστο δεν διέλυσε η συνόδος επιτελών του ΝΑΤΟ, την Τετάρτη. Την περασμένη Κυριακή, ο Αμερικανός ειδικός απεσταλμένος Στιβ Γουίτκοφ είχε μιλήσει για εγγυήσεις «ανάλογες με το άρθρο 5 του ΝΑΤΟ» περί συλλογικής άμυνας σε περίπτωση στρατιωτικής επίθεσης εναντίον οποιουδήποτε μέλους της Συμμαχίας. Είναι γνωστό ότι τη θέση αυτή από καιρό υποστηρίζει η Τζόρτζια Μελόνι. Λιγότερο γνωστό είναι ότι η Ιταλία πρωθυπουργός εισηγείται κάτι τέτοιο ως εναλλακτική στην αποστολή ευρωπαϊκών στρατευμάτων, κάτι που βρίσκει την Ιταλία κατηγορηματικά αντίθετη λόγω του προφανούς κινδύνου ένοπλης σύγκρουσης με τη Ρωσία.

«Σαν ΝΑΤΟ»

Σε κάθε περίπτωση, είναι προφανές ότι το Κρεμλίνο ουδέποτε πρόκειται να αποδεχθεί αυτό που υπονόησε ο Γουίτκοφ. Ενα καθεστώς για τη μεταπολεμική Ουκρανία που «θα μοιάζει με ΝΑΤΟ, χωρίς να είναι ΝΑΤΟ», στα μάτια της Ρωσίας μεταφράζεται ως «ΝΑΤΟ νέτο σκέτο». Όλοι οι ρεαλιστικά σκεπτόμενοι αναγνωρίζουν ότι βασικός στόχος που παρακίνησε τον Πούτιν να εισβάλει στην Ουκρανία ήταν να αποτρέψει την ένταξη της στο ΝΑΤΟ και γενικότερα την περαιτέρω διεύρυνση της Συμμαχίας προς Ανατολάς. Προφανώς δεν έχει κανένα λόγο ύστερα από τριάντα χρόνια ενός πολέμου υψηλού κόστους να δεχθεί την είσοδο της Ουκρανίας στο ΝΑΤΟ από την πίσω πόρτα, τη στιγμή μάλιστα που

19%
του ουκρανικού εδάφους κατέχει αυτή τη στιγμή η Ρωσία. Το 7% ήταν ήδη υπό κατοχή πριν από τον Φεβρουάριο του 2022.

16

μονάδες συνεισέφερε το Ντονμπάς (περιφέρειες Ντονέτσκ και Λουγκάνσκ) στο ουκρανικό ΑΕΠ πριν από το 2014.

6,4

εκατ. άνθρωποι ζούσαν πριν από την κατοχή στις περιοχές αυτές.

50%
του πληθυσμού έχει από τότε εκτοπιστεί/φύγει.

έχει τη στρατιωτική πρωτοβουλία. Εκτός αν μιλάμε για μια γενικόλογη πολιτική διακήρυξη, σαν το περίφημο Μνημόνιο της Βουδαπέστης (1994) περί εγγυήσεων ασφαλείας σε Ουκρανία, Λευκορωσία και Καζακστάν, σε αντάλλαγμα για την παραίτησή τους από τα πυρηνικά όπλα που κατείχαν από την εποχή της Σοβιετικής Ένωσης. Η ρωσική εισβολή του 2022 έδειξε τι πρακτική αξία είχαν αυτές οι εγγυήσεις και το Κίεβο ασφαλώς δεν θα δεχθεί να επαναληφθεί η Ιστορία ως φάρσα.

Δύναμη καθυσυχασμού

Με αυτά τα δεδομένα, οι διαβουλεύσεις εστιάζονται στην πρόταση του Εμανουέλ Μακρόν και του Κιρ Στάρμερ για αποστολή ευρωπαϊκών στρατιωτικών δυνάμεων, που θα εγγυάται την ουκρανική ασφάλεια μετά την υπογραφή συμφωνίας ειρήνης. Ρεπορτάζ διεθνών Μέσων κάνουν λόγο για μια «δύναμη καθυσυχασμού», δυναμική επτά εκατοντάδων στρατιωτών αρχικά, χιλιάδων στη συνέχεια, που θα τοποθετηθεί μακριά από τη γραμμή επαφής, πιθανόν στο Κίεβο και στην Οδησσό. Ο Τραμπ εμφανίστηκε να ευνοεί αυτή την ιδέα, ξεκαθαρίζοντας ότι οι ΗΠΑ δεν θα στείλουν στρατιώτες τους σε ουκρανικό έδαφος, αλλά μπορεί να προσφέρουν κάποια υποστήριξη «από τον αέρα», χωρίς να διευκρινίσει αν εννοούσε εμπλοκή στρατιωτικών αεροπλάνων ή μόνο παροχή πληροφοριών από τους δορυφόρους και τις μυστικές υπηρεσίες τους.

Τα ερωτήματα είναι αυτονόητα και μέχρι στιγμής αναπάντητα: Τι αποστολή θα έχει, με τι εξοπλισμό θα θωρακιστεί και από ποιον θα παίρνει εντολές μια τέτοια δύναμη; Τι θα συμβεί αν εμπλακεί, σκόπιμα ή από ατύχημα, σε ένοπλη σύγκρουση με τους Ρώσους, ιδίως αν Ευρωπαίοι στρατιώτες πέσουν

νεκροί; Τι θα κάνουν τότε ο Μακρόν, ο Στάρμερ και όποιοι άλλοι έχουν στείλει στρατιώτες τους; Θα θάψουν την είδηση μαζί με τους νεκρούς τους ή θα ξεκινήσουν στρατιωτικά αντίποινα κατά της Ρωσίας διακινδυνεύοντας πυρηνικό πόλεμο; Και ακόμη, ποιες χώρες θα στείλουν στρατιώτες τους στη διακεκαυμένη ζώνη; Μέχρι στιγμής, τα μεγάλα λόγια υπέρ της Ουκρανίας δεν συνοδεύονται από ανάλογες δεσμεύσεις, καθώς μόνον η Βρετανία, η Γαλλία και οι λιβιπούτιες Εσθονία και Λιθουανία έχουν προσφερθεί να στείλουν στρατό, ενώ η Τουρκία προσφέρεται να βοηθήσει στην επιτήρηση της ειρήνης στη Μαύρη Θάλασσα.

Το σημαντικότερο, η Ρωσία έχει ξεκαθαρίσει ότι δεν πρόκειται να ανεχθεί σε καμία περίπτωση την εγκατάσταση στρατιωτικής δύναμης χωρών-μελών του ΝΑΤΟ στη γειτονική της χώρα. Όπως επανέλαβε την Πέμπτη ο Ρώσος υπουργός Εξωτερικών Σεργκέι Λαβρόφ, η Μόσχα επιμένει στο σχήμα που είχε προτείνει στις ειρηνευτικές συνομιλίες της Κωνσταντινούπολης, την άνοιξη του 2022: Να δοθούν στην Ουκρανία εγγυήσεις ασφαλείας από τα πέντε κράτη-μόνιμα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας, κάτι που σημαίνει ότι Ρωσία και Κίνα θα έχουν δικαίωμα βέτο αναφορικά με τη σύσταση, τον χαρακτήρα και τους κανόνες εμπλοκής της δύναμης πολυεθνικής δύναμης. Αλλά και αυτό θα μεταφραστεί ως δώρον άδωρον από το Κίεβο και τους συμμάχους του.

Στο Ντονέτσκ

Παραμένει άκρως αμφίβολο, για την ώρα, ακόμη και το αν θα πραγματοποιηθεί συνάντηση Πούτιν - Ζελένσκι, όπου θα αναμένεται να τεθούν επί τάπητος όλα αυτά τα δυσεπίλυτα θέματα, μαζί βέβαια με το εδαφικό. Ελβετία, Αυστρία, Ουγγαρία και Τουρκία ερίζουν για τη φιλοξενία της πολυαναμενόμενης συνάντησης, αλλά η Μόσχα δεν βιάζεται, υπολογίζοντας ότι ο χρόνος κυλάει υπέρ της στο πεδίο της μάχης, αν και οι Ουκρανοί κατάρρεαν τις τελευταίες ημέρες να ανακαταλάβουν την προέλαση των Ρώσων στο μέτωπο του Ντονέτσκ. Επιπλέον, ο Σεργκέι Λαβρόφ επανέλαβε ότι, εάν υπάρξουν κάποια στιγμή συμφωνίες, αυτός που θα τις υπογράψει θα πρέπει να έχει φρέσκια νομιμοποίηση από τον ουκρανικό λαό, υπονοώντας ότι διενέργεια εκλογών που έχουν καθυστερήσει λόγω του πολέμου. Όλα αυτά επιτείνουν την αίσθηση πως το ενδεχόμενο της ειρήνευσης στην Ουκρανία μοιάζει με τη γραμμή του ορίζοντα, που όσο την πλησιάζουμε, τόσο απομακρύνεται.

Τα «όχι» της Μόσχας

Η Ρωσία έχει ξεκαθαρίσει ότι δεν πρόκειται να ανεχθεί την εγκατάσταση στρατιωτικής δύναμης χωρών-μελών του ΝΑΤΟ σε ουκρανικό έδαφος, ούτε να αποδεχθεί το σχέδιο περί ενεργοποίησης του άρθρου 5 στην περίπτωση της Ουκρανίας, σαν να είναι ήδη μέλος της Βορειοατλαντικής Συμμαχίας.

Προληπτικώς «απρόθυμοι»

Γιατί η Αθήνα έσπευσε να αποκλείσει συμμετοχή σε ειρηνευτική δύναμη – Προβληματισμός για Τουρκία

Ο «ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ» ΤΗΣ ΟΥΚΡΑΝΙΑΣ

Της ΔΡΑΣΕ ΑΝΤΩΝΙΟΥ

Δυνατό «χαρτί»
Τη στιγμή που ευρωπαϊκές χώρες εμφανίζονται διστακτικές για αποστολή στρατευμάτων στην Ουκρανία, η Τουρκία φαίνεται πως θα ανταποκρινόταν εύκολα σε σχετικό αίτημα.

Η, έστω και μακρινή, πιθανότητα αποστολής ειρηνευτικής δύναμης στην Ουκρανία, στο πλαίσιο των εγγυήσεων ασφαλείας που συζητούνται, ανοίγει ένα νέο κεφάλαιο περιφερειακής ισορροπίας δυνάμεων, που στα καθ' ημάς επικεντρώνεται στην προοπτική συμμετοχής της Τουρκίας σε μια πιθανή ειρηνευτική δύναμη. Η Αθήνα, πάντως, διά του κυβερνητικού εκπροσώπου ξεκαθάρισε προληπτικά ότι δεν εξετάζει αποστολή στρατευμάτων στην Ουκρανία. Αφήνεται να εννοηθεί ότι εφόσον οι σχετικές διαβουλεύσεις ολοκληρωθούν και αποκρυσταλλωθεί το πλαίσιο εγγυήσεων ασφαλείας, τότε θα αποφασιστεί με ποιον τρόπο μπορεί η χώρα μας να συνδράμει σε αυτό.

Πιο πρόθυμη

Διπλωματικές πηγές, σχολιάζοντας τη συζήτηση που έχει ανοίξει για την προοπτική αποστολής ειρηνευτικής δύναμης από την Τουρκία και την κινητικότητα που η Αγκυρα παρουσιάζει, αναγνωρίζουν στη γείτονα συγκριτικό

πλεονέκτημα. Κι αυτό δεν είναι άλλο από το γεγονός ότι τη στιγμή που οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες εκφράζουν έντονο προβληματισμό και εμφανίζονται όχι ιδιαίτερα πρόθυμες για αποστολή στρατιωτικών δυνάμεων, η Τουρκία πιο εύκολα θα ανταποκρινόταν σε σχετικό αίτημα.

Για την Αθήνα η αποστολή στρατιωτικών δυνάμεων στην Ουκρανία απορρίφθηκε όσες φορές τέθηκε ως ερώτημα. Είναι ένα θέμα με πολλές «γωνίες», που προεξοφλείται ότι θα προκαλούσε πολύ έντονες αντιδράσεις και αντιπαραθέσεις στο εσωτερικό. Η ελληνική πλευρά σε όσες συζητήσεις έχουν γίνει μέχρι τώρα επικαλείται τις προκλήσεις που έχει να αντιμετωπίσει η χώρα και απαιτούν τη διατήρηση ενός συγκεκριμένου επιπέδου ετοιμότητας των Ενόπλων Δυνάμεων, που δεν αφήνει πολλά περιθώρια για διάθεση στρατιωτικών πόρων σε τέτοιου είδους αποστολές.

Επισημώς δεν έχει υπάρξει αντίδραση στην όλη συζήτηση για συμμετοχή της Τουρκίας στην ειρηνευτική δύναμη για την Ουκρανία, η οποία μπήκε στο τραπέζι από τον πρόεδρο της Γαλλίας Εμανουέλ Μακρόν. Διπλωματικές πηγές αναφέρουν ότι είναι πολύ νωρίς και ακόμη δεν είναι τίποτα ξεκάθαρο για τα επόμενα βή-

ματα. «Δεν ξέρουμε ούτε αν θα σταλεί ειρηνευτική δύναμη ούτε το πλαίσιο που θα διέπει την παροχή της ούτε το ποιοι θα συμμετέχουν. Υπάρχει, όμως, ένα δεδομένο. Οι κάποιες χώρες είναι περισσότερο διατεθειμένες από άλλες να αποστείλουν δυνάμεις εφόσον αποφασιστεί κάτι τέτοιο». Οι ίδιες πηγές προσθέτουν ότι δεν μπορεί η πολιτική της Ελλάδας να ετεροκαθορίζεται με βάση τις επιλογές της Τουρκίας, που έχει κινηθεί συνολικά με διαφορετικό τρόπο απέναντι στον πόλεμο στην Ουκρανία.

Από εκεί και πέρα, όμως, η Αθήνα περιμένει να ξεκαθαριστεί το πώς νοούνται οι εγγυήσεις ασφαλείας, κάτι που δεν είναι αυτή τη στιγμή σαφές. «Θα είναι στρατός; Θα είναι η παροχή των απαιτούμενων μέσων, ώστε να μπορέσει η ίδια η Ουκρανία να αναπτύξει στρατό; Θα είναι παροχή εξοπλισμού; Θα είναι ένα σχήμα υποστήριξης που θα κινητοποιηθεί αν η χώρα δεχθεί πίεση; Δεν έχουν απαντηθεί αυτά τα ερωτήματα, ακόμη είναι υπό συζήτηση. Ως εκ τούτου, είναι πρώιμο αυτή τη στιγμή να προεξοφλείται ότι κάποιος αποκτούν πρόσθετη ισχύ και ενισχύουν το γεωπολιτικό αποτύπωμά τους», αναφέρει διπλωματική πηγή, προσθέτοντας ότι η Αγκυρα έχει δει-

ξει ότι επιδιώκει να βρίσκεται μέσα στο κάδρο, προτείνοντας να φιλοξενήσει τις διαπραγματεύσεις για την Ουκρανία ή προσφερόμενη για διαμεσολάβηση, χωρίς αυτό απαραίτητως να σημαίνει ότι βρίσκει ανταπόκριση.

Τι θέλει το Παρίσι

Το μεγάλο ερώτημα, πάντως, που προκύπτει από την πρόταση Μακρόν για συμμετοχή της Τουρκίας στην ειρηνευτική δύναμη για την Ουκρανία, είναι αν αυτό σημαίνει ότι η Τουρκία έχει μπει στο κάδρο της νέας αρχιτεκτονικής ασφαλείας της Ευρώπης, κάτι που συνεπάγεται και αλλαγή συνολικής στάσης των Παρισίων έναντι της Αγκυρας. Διπλωματικές πηγές θεωρούν ότι είναι πολύ νωρίς να εξαχθεί ένα τέτοιο συμπέρασμα, ωστόσο παραμένει ερώτημα το μήνυμα που θα στείλει η Ευρώπη εάν φανεί ότι επενδύει στη συμμετοχή της Τουρκίας για να λύσει τον γρίφο των εγγυήσεων ασφαλείας για την Ουκρανία και, κυρίως, το πώς θα επιδιώξει η Αγκυρα να αξιοποιήσει ή να εξαργυρώσει μια τέτοια εξέλιξη.

Πέρα από το θέμα των εγγυήσεων, για την Αθήνα ο τρόπος με τον οποίο, τελικά, θα ληφθούν οι αποφάσεις για την Ουκρανία παραμένει το μεγάλο ζητούμενο, καθώς οι εξελίξεις κινούνται μέχρι

στιγμής εκτός του πλαισίου επίλυσης διαφορών με βάση το Διεθνές Δίκαιο. Επικρατεί ένα νέο μοντέλο με «ανταλλακτική διάσταση», όπως επισημαίνει ανώτατη διπλωματική πηγή.

Case study

Τι σημαίνει αυτό στην πράξη; Οτι εκείνοι που κινούν τα νήματα και οι πρωτοβουλίες που εκκινούν πέραν του Ατλαντικού έχουν στο επίκεντρο τη λογική να κλείσουν μέτωπα αποκομίζοντας κέρδος. «Σε μια τέτοια διαδικασία το Διεθνές Δίκαιο δεν έχει θέση. Αντικαθίσταται από μια συμφωνία που μπορεί να μη λαμβάνει υπόψη καν τους άμεσα ενδιαφερομένους, αλλά να επιτυγχάνεται μεταξύ τρίτων», προσθέτει η ίδια πηγή. Επισημαίνει, δε, ότι «η Ουκρανία είναι case study για να διαπιστωθεί εάν μπορεί να εφαρμοστεί αυτό το μοντέλο. Και η διαμόρφωση ενός τέτοιου προηγούμενου πρωτίστως αφορά χώρες με ανοιχτά μέτωπα και χώρες χωρίς μεγάλο αποτύπωμα στις διεθνείς σχέσεις. Εν ολίγοις, χώρες όπως η Ελλάδα, που αντιμετωπίζει τη διαρκή αναθεωρητική πίεση της Τουρκίας στο Αιγαίο και την τουρκική προσπάθεια να επιβάλει ως τετελεσμένα τα αποτελέσματα της τουρκικής εισβολής και κατοχής στην Κύπρο.

Ευρωπαϊκή ασφάλεια

Η πρόταση Μακρόν για συμμετοχή της Τουρκίας στην ειρηνευτική δύναμη προκαλεί ερωτήματα για πιθανό ρόλο της Αγκυρας στην αρχιτεκτονική ασφαλείας της Ευρώπης.

Με την εικόνα ενός στρατιώτη στο ένα χέρι και μια σημαία στο άλλο, συμμετείχε το κορίτσι της φωτογραφίας στη συγκέντρωση αλληλεγγύης προς την Ουκρανία, την Πέμπτη στο Βουκουρέστι.

ΑΠΟΨΗ

Φανερή διπλωματία και ελληνικές αγωνίες

Του ΑΓΓΕΛΟΥ Μ. ΣΥΡΙΓΟΥ

Ήταν ένα εξαιρετικό μάθημα διαπραγματεύσεων στη διεθνή διπλωματία. Πριν από τη συνάντηση της Αλάσκας μεταξύ των προέδρων Τραμπ και Πούτιν, η εντύπωση που επικρατούσε ήταν ότι η Ρωσία θα διαπραγματευόταν την παραχώρηση κάποιων από τα εδάφη που είχε καταλάβει στην Ουκρανία, με αντάλλαγμα την αναγνώριση της ρωσικής κατοχής στα υπόλοιπα εδάφη που κατέχει. Στην Αλάσκα ο Πούτιν απέκλεισε την παράδοση οποιουδήποτε εδάφους είχε καταλάβει η Ρωσία έως εκείνη τη στιγμή. Αντιθέτως, διεκδίκησε και άλλα εδάφη στην περιοχή του Ντονέσκ. Με την κίνηση αυτή άλλαξε τους όρους της διαπραγματεύσεως για το εδαφικό.

Γιατί προχώρησε ο Πούτιν σε αυτή την κίνηση; Διότι βασικός κανόνας στις διαπραγματεύσεις είναι ότι πρέπει να θέτεις υψηλότερους (αλλά ρεαλιστικούς) στόχους. Ο

Πούτιν γνωρίζει ότι η Ρωσία υπερέχει στο πεδίο της μάχης. Αργά αλλά σταθερά καταλαμβάνει εδάφη στην ανατολική Ουκρανία. Όπως το έθεσε κυνικά ο Αμερικανός υπουργός Εξωτερικών, «ο πόλεμος στην Ουκρανία είναι μια μηχανή του κιμά, όπου η Ρωσία έχει περισσότερο κρέας (δηλαδή στρατιώτες) να βάλει». Ποιο είναι, υποτίθεται, το αδύναμο σημείο του Πούτιν; Η άσκηση οικονομικών πιέσεων προς τη Ρωσία. Τον Ιούλιο του 2025 η Ε.Ε. υιοθέτησε τη 18η (και! δέκατη όγδοη) δέσμη κυρώσεων εις βάρος της Ρωσίας. Εάν οι προηγούμενες 17 δέσμες υπήρξαν ατελέσφορες, είναι βέβαιο ότι και η τελευταία δέσμη δεν θα αλλάξει δραματικά τα πράγματα. Το ίδιο ισχύει και για τις αντίστοιχες απειλές Τραμπ περί επιβολής αυστηρών οικονομικών κυρώσεων. Το εμπόριο ΗΠΑ - Ρωσίας είναι πλέον πολύ περιορισμένο. Η Ρωσία γνωρίζει ότι η Δύση δεν μπορεί να ασκήσει πιο σοβαρές πιέσεις από αυτές που έχει ασκήσει μέχρι τώρα. Συνε-

πώς, ο Πούτιν διαπραγματεύεται από θέση ισχύος και έχει και τη βούληση να θέτει όρους.

Επιπλέον, ο Πούτιν σκέφτεται πέραν του πεδίου της μάχης, έχοντας ένα ολοκληρωμένο σχέδιο ως τελική λύση. Από τον Μάρτιο του 2022, που συναντήθηκαν αντιπροσωπείες των εμπόλεμων στην Τουρκία, ζητεί τα ίδια: να μην ενταχθεί η Ουκρανία στο ΝΑΤΟ· να κηρυχθεί ουδέτερη και

Στον βαθμό που μπορούμε να πείσουμε τα πράγματα, πρέπει να επιμείνουμε ότι δεν μπορεί να επιβραβευτεί με διεθνή συμφωνία η αλλαγή συνόρων διά της βίας. Άλλο ο de facto έλεγχος και άλλο η διεθνής αναγνώριση.

να αποστρατιωτικοποιηθεί· να αναγνωριστεί ότι η Κριμαία και οι «Λαϊκές Δημοκρατίες» Ντονέσκ - Λουγκάνσκ είναι ρωσικό έδαφος· να διασφαλιστούν τα δικαιώματα των ρωσόφωνων Ουκρανών. Σε αυτά πρόσθεσε τώρα και την εκχώρηση όλου του εδάφους του Ντονέσκ. Ο Πούτιν δεν ενδιαφέρεται για την ειρήνη, αλλά για την αναγνώριση της ρωσικής νίκης.

Η Ουκρανία δεν έχει το πλεονέκτημα του μακρόπνοου σχεδιασμού για το μέλλον της. Ο τριετής πόλεμος την έχει εξαντλήσει. Είναι ο βαριά ασθενής που δεν σκέφτεται τι θα κάνει σε δέκα χρόνια, αλλά εάν θα βγάλει τη νύχτα. Υποτίθεται ότι τη μακρόπνοη σύλληψη θα έπρεπε να έχουν οι δυτικοί σύμμαχοι της Ουκρανίας. Δεν έχει διαπιστωθεί κάτι τέτοιο μέχρι σήμερα. Η συζήτηση στη Δύση έχει απλώς φύγει από το εδαφικό (δυστυχώς, θεωρείται δεδομένη η εκχώρηση εδαφών) και έχει μεταφερθεί στις εγγυήσεις που πρέπει

να δοθούν στην Ουκρανία για να αποτραπεί νέα ρωσική επίθεση. Το πρόβλημα είναι ότι όλη αυτή η συζήτηση γίνεται στο φως της δημοσιότητας. Εκφράζει κάποια άποψη ο Αμερικανός πρόεδρος, ανταπαντούν (συνήθως μέσω του διεθνούς Τύπου) οι Ευρωπαίοι ηγέτες. Παραβιάζεται έτσι ένας βασικός κανόνας της διπλωματίας: η μυστικότητα των διαπραγματεύσεων. Αυτό εκμεταλλεύεται ο Πούτιν κι έχει κατορθώσει για πρώτη φορά να διασπείρει την ενόχληση του ΝΑΤΟ. Φάνηκε στο θέμα της εκκευρίας. Ουκρανία και δυτικοί σύμμαχοι είχαν αρχικά συμφωνήσει ότι πρώτα θα έπρεπε να επιτευχθεί εκκευρία και μετά να αρχίσει η συζήτηση για τους όρους της ειρήνης. Μετά την Αλάσκα ο πρόεδρος Τραμπ δεν συζητάει πλέον για εκκευρία.

Προφανώς αυτές οι εξελίξεις επηρεάζουν Ελλάδα και Κύπρο. Στον περιορισμένο βαθμό που μπορούμε να πείσουμε τα πράγματα, θα πρέπει να επιμείνουμε ότι δεν

μπορεί να επιβραβευτεί με διεθνή συμφωνία η αλλαγή συνόρων διά της βίας. Άλλο πράγμα ο de facto έλεγχος και άλλο η διεθνής αναγνώριση. Αρνητική εξέλιξη είναι και η επιστροφή του θεσμού των νομικών εγγυήσεων μέσω των οποίων ένα ή περισσότερα κράτη εγγυώνται το εδαφικό ή νομικό καθεστώς ενός τρίτου κράτους. Μοναδική εξαίρεση μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν η Κυπριακή Δημοκρατία το 1960. Είναι εντελώς διαφορετικό να δίνει εγγυήσεις διεθνής οργανισμός. Εγινε με το ψήφισμα 687 του 1991, όπου το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ «εγγυήθηκε» το απαραβίαστο των συνόρων Ιράκ - Κουβέιτ. Τέλος, as έχουμε κατά νουν ότι οι Έλληνες αποτελούν τη μεγαλύτερη εθνική μειονότητα στην εμπόλεμη περιοχή, με τη Μαριούπολη και 48 ελληνικά χωριά.

Ο κ. Αγγελος Μ. Συρίγος είναι καθηγητής Διεθνούς Δικαίου και Εξωτερικής Πολιτικής, βουλευτής Ν.Δ. στην Α' Αθηνών.

Ο «ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ»
ΤΗΣ ΟΥΚΡΑΝΙΑΣ

Της ανταποκριτριάς μας
στις ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ ΒΟΥΔΟΥΡΗΣ

Η «ομάδα Ευρώπη» (Team Europe) κατόρθωσε μια μικρή επιτυχία. Μετά το αμφιλεγόμενο αποτέλεσμα της συνόδου μεταξύ του Ντόναλντ Τραμπ και του Βλαντιμίρ Πούτιν στις 15 Αυγούστου στην Αλάσκα, αυτή η ομάδα, αποτελούμενη από επτά Ευρωπαίους ηγέτες που συνόδευσαν τον Βολοντίμιρ Ζελένσκι στον Λευκό Οίκο, την περασμένη Δευτέρα φαίνεται ότι κατόρθωσε τουλάχιστον «να περιορίσει τις ζημιές». Αυτό σχολίασαν σχετικά στην «Κ» Ευρωπαίοι διπλωμάτες για την άνευ προηγουμένου κοινή συνάντηση του Αμερικανού προέδρου με τους προέδρους Γαλλίας και Φινλανδίας, τον Γερμανό καγκελάριο, τους πρωθυπουργούς Βρετανίας και Ιταλίας, την πρόεδρο της Κομισιόν και τον γενικό γραμματέα του ΝΑΤΟ.

Ο απολογισμός

Κάποιοι Ευρωπαίοι διπλωμάτες έκαναν λόγο ακόμη και για ξεκάθαρη επιτυχία, καθώς όχι μόνον αποφεύχθηκε η επιβολή από τον Τραμπ στην Ουκρανία μιας ειρηνευτικής συμφωνίας-συνθηκολόγησης στην Ουκρανία, αλλά ο Αμερικανός πρόεδρος συμφώνησε και σε έναν «συντονιστικό» ρόλο των ΗΠΑ –στο πλαίσιο των εγγυήσεων ασφαλείας– που η «συμμαχία των προθύμων» θα προσφέρει στην Ουκρανία. Άλλοι ισχυρίζονται ότι επετεύχθη και κάτι ακόμη: η διατήρηση της ενότητας των Ευρωπαίων, που δεν ήταν καθόλου δεδομένη, λόγω των προσωπικοτήτων και της διαφο-

ρετικής προσέγγισης μεταξύ των συμμετεχόντων είτε έναντι του Τραμπ είτε ως προς τις προϋποθέσεις για την έναρξη των ειρηνευτικών συνομιλιών.

«Ο Τραμπ δεν μπορεί να προσδιορίσει με ακρίβεια πώς θα λειτουργεί πλέον κάθε τεχνική ή επιχειρησιακή λεπτομέρεια. Αυτή είναι δουλειά ενός στρατηγού. Όμως, αυτό δεν μπορεί να συμβεί χωρίς την πολιτική βούλησή του – και αυτήν πλέον, την έχουμε», τόνισε Ευρωπαίος διπλωμάτης, από χώρα που μετείχε στις συνομιλίες στην Ουάσινγκτον.

Ωστόσο, αρκετοί ήταν εκείνοι που ενοχλήθηκαν από την τακτική διπλωματικής κολακείας στην οποία επιδόθηκαν οι Ευρωπαίοι ηγέτες, παρά την έστω περιορισμένη επιτυχία της. Αίσθηση προκάλεσαν, άλλωστε, οι φιλοφρονήσεις που αντάλλαξαν στις δημόσιες δηλώσεις τους κατά την πρώτη διευρυμένη συνάντηση των «επτά» με τον Τραμπ, στον Λευκό Οίκο.

Διόλου τυχαία, λίγες ώρες μετά, το Διαδίκτυο κατακλύστηκε από μια ψεύτικη φωτογραφία –δημι-

ούργημα τεχνητής νοημοσύνης– που έδειχνε τους Ευρωπαίους να περιμένουν καθημένοι στη σειρά, με πρώτο τον Εμανουέλ Μακρόν, υποτίθεται έξω από το γραφείο του Αμερικανού προέδρου.

Μια άλλη, όμως, πραγματική φωτογραφία απεικόνισε περιχαρή τον Τραμπ να δείχνει στους Ευρωπαίους καπελάκια τζόκεϊ με το σύνθημα MAGA (Make America Great Again) και σε μία ακόμη, φαίνεται να τους εξιστορεί στο Οβάλ Γραφείο τις περιφημες ειρηνευτικές συμφωνίες του.

Όλα αυτά αποτέλεσαν μέρος του αφηγήματος του Τραμπ για τους σκοπούς –κυρίως οπτικούς– της εικόνας του ηγέτη, διαμεσολαβητή και ειρηνοποιού. Όμως αρκετοί αναρωτιούνται τι πραγματικά κέρδισε η Ευρώπη από αυτήν την επιχείρηση «γοητείας» και «κολακείας» στην οποία δέχθηκαν να συμμετάσχουν οι επτά Ευρωπαίοι ηγέτες. Το όποιο κέρδος επετεύχθη θα διατηρηθεί τελικά και με ποιο κόστος;

Για τον Ιαν Λέσερ, επίτιμο πρόεδρο του German Marshall Fund

των ΗΠΑ, στις Βρυξέλλες, η συνάντηση ήταν σε γενικές γραμμές επιτυχής, ιδιαίτερα μετά τη σύνοδο στην Αλάσκα, καθώς «έδωσε μεγαλύτερη βεβαιότητα, ιδιαίτερα ως προς το ζήτημα των εγγυήσεων ασφαλείας, που δεν θα είναι φυσικά εύκολο ζήτημα, αλλά σε κάθε περίπτωση εξασφαλίστηκε έστω και περιορισμένη η εμπλοκή των ΗΠΑ». Για εκείνον, όμως, το πιο σημαντικό ήταν ότι οι Ευρωπαίοι κατόρθωσαν να πείσουν την αμερικανική διοίκηση πως «η μελλοντική κατάσταση ασφαλείας της Ουκρανίας, που αποτελεί κομμάτι της ασφάλειας της Ευρώπης, αφορά επίσης την ασφάλεια και τα συμφέροντα των ΗΠΑ».

Προσαρμογή

Με την ανάγνωση αυτή συμφωνεί και ο Βολφάνγκο Πίκολι, διευθυντής της TENERO Intelligence, ενώ εξηγεί πώς επετεύχθη αυτό. Υστερα από έξι μήνες διαρκών διαπραγματεύσεων είτε για την επίτευξη εμπορικής συμφωνίας είτε για την κοινή διακήρυξη της συνόδου του ΝΑΤΟ, οι Ευρωπαίοι

φαίνεται ότι «έχουν μάθει πλέον να μιλούν τη γλώσσα του και να ασκούν διπλωματία διαμορφωμένη στο στυλ του: πιο προληπτική, πιο θετική». Αναφέρει, παράλληλα, ότι οι Ευρωπαίοι «εργάστηκαν σκληρά για να ευθυγραμμίσουν τις θέσεις τους, εξασφαλίζοντας ότι ο Τραμπ θα ακούσει ένα ενιαίο μήνυμα. Η στρατηγική τους ήταν να πείσουν τον ίδιο και τον κύκλο του να αντιληφθούν την προοπτική της Ευρώπης – κυρίως το μήνυμα ότι η Ρωσία είναι ο επιτιθέμενος στην Ουκρανία». Για τον ίδιο, πάντως, «αυτή, η ευρωπαϊκή επίθεση γοητείας έχει κόστος: σημαντικές παραχωρήσεις στις αμυντικές δαπάνες για την κάλυψη των απαιτήσεων του Τραμπ και αποδοχή μιας μονόπλευρης εμπορικής συμφωνίας, με την οποία επιβάλλονται δασμοί 15% στις εξαγωγές της Ε.Ε προς τις ΗΠΑ».

Αγοράζουν χρόνο

Το «κόστος» αυτό ίσως αντισταθμίζεται από το ότι «οι ΗΠΑ, παρά την προσοχή που θα δώσουν ως προς την ασφάλεια της περιοχής στον Ειρηνικό, δεν θα απειπλακούν τελικά από την Ευρώπη», ισχυρίζεται ο Ιαν Λέσερ και εξηγεί ότι «αυτό είναι ιδιαίτερα κρίσιμο, καθώς παρά τις δηλώσεις προθέσεων και τη φιλοδοξία της Ευρώπης, η στρατηγική της αυτονομία και η άμυνα της, είτε αφορά επενδύσεις είτε ικανότητες, θα χρειαστούν αρκετά χρόνια ακόμη». Υπάρχει, άλλωστε, «μεγάλο κενό στη στρατηγική κουλτούρα μεταξύ των ΗΠΑ και των περισσότερων ευρωπαϊκών χωρών».

Σε κάθε περίπτωση, πάντως, η «πορεία των διατλαντικών σχέσεων θα συνεχίσει να προκαλεί βαθιά ανησυχία στην Ευρώπη, καθώς η τωρινή θετική στάση του Τραμπ ίσως αποδειχθεί βραχύβια», τονίζει από την πλευρά του ο Βολφάνγκο Πίκολι.

Το κόστος

«Η ευρωπαϊκή επίθεση γοητείας», σύμφωνα με τον Βολφάνγκο Πίκολι, «έχει κόστος: σημαντικές παραχωρήσεις στις αμυντικές δαπάνες και αποδοχή μιας μονόπλευρης εμπορικής συμφωνίας, που επέβαλε δασμούς 15% στις εξαγωγές της Ε.Ε προς τις ΗΠΑ».

«Οικογενειακή» φωτογραφία από την ασυνήθιστη σύνοδο που πραγματοποιήθηκε την προηγούμενη Τετάρτη στον Λευκό Οίκο, με τον Ντόναλντ Τραμπ να υποδέχεται μαζί με τον Ζελένσκι και 7 Ευρωπαίους ηγέτες.

Πώς μοιράστηκαν οι ρόλοι στο τραπέζι

1. Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν
Πρόεδρος Κομισιόν

Αν και εξέπληξε αρκετούς η συμμετοχή της Ούρσουλας φον ντερ Λάιεν στη συνάντηση –καθώς είθισται η Ε.Ε να εκπροσωπείται από τον πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου–, ωστόσο η πρόσφατη εμπορική συμφωνία με τις ΗΠΑ της εξασφάλισε «εισιτήριο» για την Ουάσινγκτον, με τον Τραμπ να σχολιάζει, μάλιστα, ότι «ίσως είστε πιο ισχυρή από όλους αυτούς τους τύπους στο τραπέζι». Διόλου τυχαία η πρόεδρος της Κομισιόν ήγειρε το ζήτημα των απαχθέντων παιδιών από την Ουκρανία, ένα ευαίσθητο θέμα, που έθιξε σε πρόσφατη επιστολή προς τον Πούτιν η σύζυγος του Τραμπ, Μελάνια.

2. Κιρ Στάρμερ

Πρωθυπουργός Μ. Βρετανίας

«Φίλο» χαρακτήρισε τον Βρετανό πρωθυπουργό ο Τραμπ, με τον οποίο, άλλωστε, είχε συναντηθεί

άλλες δύο φορές τους προηγούμενους μήνες, καθώς υπέγραψαν σχετικά εύκολα εμπορική συμφωνία –νωρίτερα από την Ε.Ε– ενώ είχαν νέες επαφές, πριν από δύο εβδομάδες, στη Σκωτία. Η Ντάουνινγκ Στρίτ χαρακτήρισε αυτές τις στιγμές «ανεκτίμητες», κάτι που επιβεβαιώθηκε από τον Τραμπ τη Δευτέρα, καθώς είπε για τον Στάρμερ ότι «ο κόσμος τον συμπαθεί αρκετά. Αρέσει σε όλους σας». Πάντως, ο Βρετανός πρωθυπουργός μαζί με τον Γάλλο πρόεδρο έχουν αναλάβει δύσκολη αποστολή ως επικεφαλής της «συμμαχίας των προθύμων» για την παροχή των εγγυήσεων ασφαλείας στην Ουκρανία.

3. Αλεξάντερ Στουμπ

Πρόεδρος Φινλανδίας

Ισως ο πραγματικός «ψιθυριστής» του Τραμπ να είναι τελικά ο Φινλανδός πρόεδρος, καθώς αποκαλύφθηκε ότι συνομιλούν συχνά, με αφορμή το προσφιλές τους

άθλημα, το γκολφ, για την Ουκρανία αλλά και για τις πραγματικές προθέσεις του Πούτιν. Πολύπειρος πολιτικός ο Στουμπ, έχει βρει τον τρόπο να εξηγήσει στον Τραμπ το διακύβευμα, ότι δηλαδή η μελλοντική ασφάλεια της Ουκρανίας και της Ευρώπης είναι προς το συμφέρον των ΗΠΑ, ενώ τον εντυπωσίασε εκ νέου τη Δευτέρα χαρακτηρίζοντας τη γραμμή των οχυρωμένων πόλεων στην περιφέρεια Ντονέτσκ, που διεκδικεί ο Πούτιν, «προπύργιο εναντίον των Ούννων».

4. Εμανουέλ Μακρόν

Πρόεδρος Γαλλίας

Ιδιαίτερη φιλοφρόνηση επιφύλαξε ο Τραμπ για τον Μακρόν: «Ο πρόεδρος Μακρόν της Γαλλίας ήταν ένας από τον πρώτους ανθρώπους που γνώρισα ως ξένο αξιωματούχο. Μου άρεσε από την πρώτη μέρα και μου αρέσει ακόμη περισσότερο τώρα. Αυτό είναι πολύ καλό, αυτό είναι ασυνήθιστο». Πράγματι εί-

ναι ασυνήθιστο, καθώς οι σχέσεις τους έχουν περάσει από την πρώτη θητεία του Τραμπ διά πυρός και σιδήρου, ενώ ο Μακρόν δεν φαίνεται να έχει υποκύψει ακριβώς στην τακτική «κολακείας» έναντι του Αμερικανού προέδρου, καθώς συχνά επικρίνει τις πολιτικές επιλογές του, ενώ ήταν υπέρ ακόμη και χρήσης «απειλών» πριν από την υπογραφή της εμπορικής συμφωνίας με τις ΗΠΑ.

5. Τζόρτζια Μελόνι

Πρωθυπουργός Ιταλίας

«Εμπνευση» αποτελεί η Ιταλίδα πρωθυπουργός για τον Τραμπ, καθώς, όπως τόνισε, έχει παραμείνει στην εξουσία «περισσότερο από άλλους», εννοώντας τους προκατόχους της. Η Μελόνι είχε εξ αρχής προνομιακή σχέση με τον Τραμπ λόγω ιδεολογικών «συγγένειας», ενώ υπήρξε η μόνη Ευρωπαία ηγέτις που προσκλήθηκε στην ορκωμοσία του. Αν και ο φακός κατέγραψε τη φα-

νερή πλήξη της ενόσω ο Τραμπ απαριθμούσε τις «ειρηνευτικές» συμφωνίες του, ήταν εκείνη που τον έπεισε για το ζήτημα των εγγυήσεων ασφαλείας προς την Ουκρανία σε ένα πλαίσιο βασισμένο στο άρθρο 5 της ιδρυτικής Συνθήκης του ΝΑΤΟ.

6. Φρίντριχ Μερτς

Καγκελάριος Γερμανίας

«Μια στο καρφί και μια στο πέταλο» είναι η τακτική που ακολουθεί ο Μερτς, καθώς δεν «χαρίζεται» στον Τραμπ σε ό,τι αφορά το εμπόριο, ωστόσο, κατά την πρώτη του επίσκεψη στον Λευκό Οίκο πήγε ως δώρο επιχρυσωμένη κορνίζα του ποσοποιητικού γέννησης του παππού του Αμερικανού προέδρου, Φρίντριχ, από το Κάλσταντ της Γερμανίας. Ο Τραμπ, που συγκινήθηκε τότε, χαρακτήρισε τον Μερτς τη Δευτέρα «ισχυρό άνδρα» και «φίλο», ενώ αστεϊεύθηκε σχολιάζοντας το καλοκαιρινό μαύρισμά του. Ο κα-

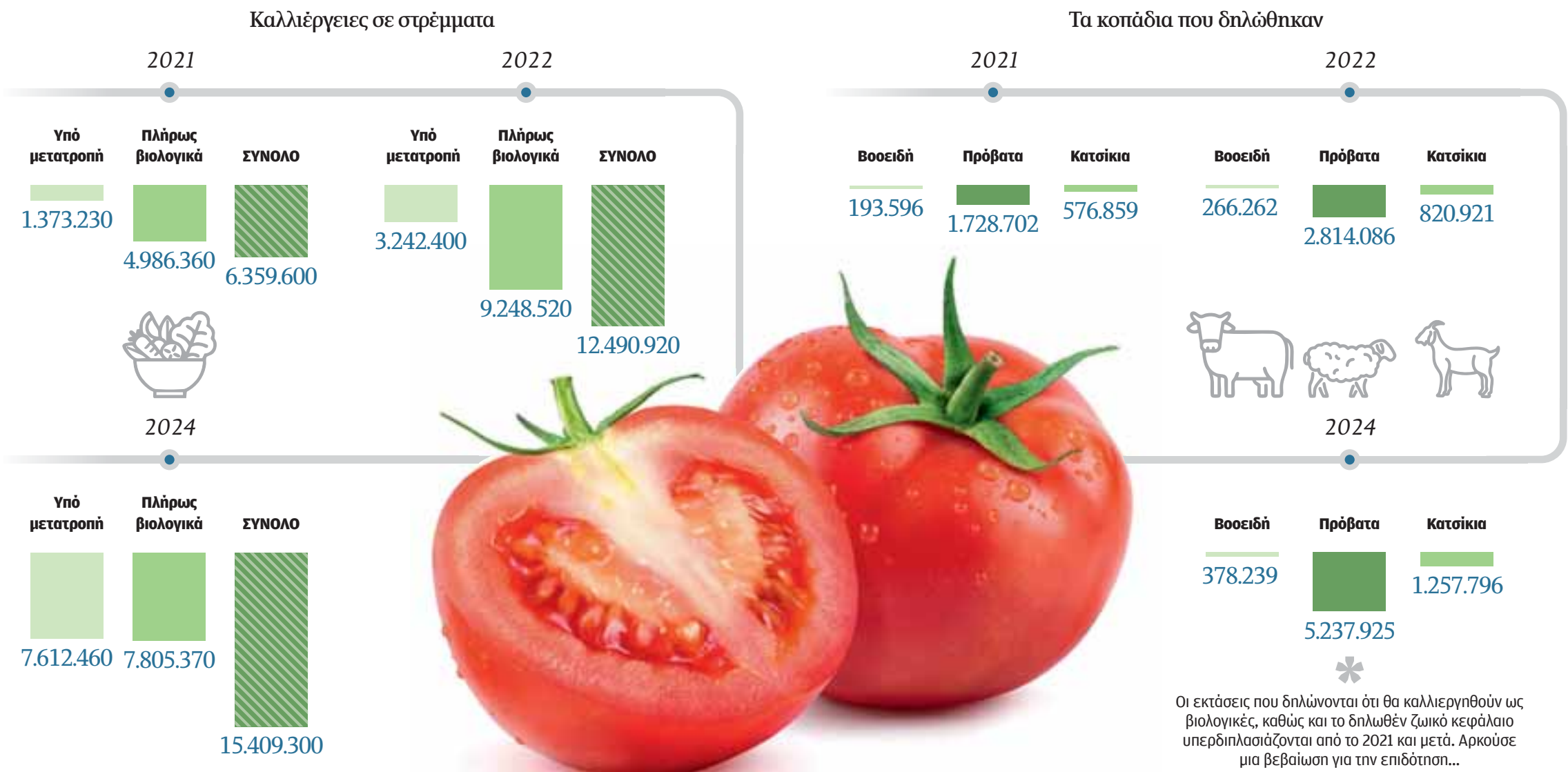
γκελάριος επέμεινε, πάντως, μαζί με τον Μακρόν για την ανάγκη εκκευρίας πριν από την έναρξη των ειρηνευτικών συνομιλιών.

7. Μαρκ Ρούτε

Γ.Γ. του ΝΑΤΟ

Φέρει το παρατσούκλι «ψιθυριστής» (whisperer) του Τραμπ, ενώ αποτελεί τον πρώτο διδάξαντα της διπλωματικής τακτικής «κολακείας» του Αμερικανού προέδρου, όπως φάνηκε και από τη διαδρομή των sms που αντάλλαξαν παραμονές της συνόδου του ΝΑΤΟ, στη Χάγη. «Πρόκειται για σπουδαίο κύριο, μεγάλο γενικά, πολιτικό ηγέτη», είπε ο Τραμπ για εκείνον τη Δευτέρα. Αν και η προοπτική ένταξης της Ουκρανίας στο ΝΑΤΟ είναι προσώρας «απαγορευτική», ωστόσο ο Ρούτε αποτελεί τον συνδετικό «κρίκο» μεταξύ του ΝΑΤΟ και της λεγόμενης «συμμαχίας των προθύμων», που αριθμεί 30 μέλη, όπως τόνισε ο ίδιος.

«Εκρηξη» αιτήσεων στο πρόγραμμα βιολογικής παραγωγής

«Βιολογικά» μόνο στα χαρτιά

Δηλώνονται για την επιδότηση, αλλά δεν παράγονται. Οσα όμως φτάνουν στο ράφι είναι πιστοποιημένα;

Της ΤΑΝΙΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΠΟΥΛΟΥ

Ο αριθμός των παραγωγών που εντάχθηκαν στη βιολογική παραγωγή από το 2021 έως το τέλος του 2024 έχει τουλάχιστον τριπλασιαστεί. Τα στρέμματα τα οποία φαίνεται να καλλιεργούνται βιολογικά, σύμφωνα με τα στοιχεία του υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης, από 6.359.600 το 2021 έφτασαν στα 15.409.300 το 2024, αριθμός που δείχνει ότι στο 17% των εκτάσεων της Ελλάδας καλλιεργούνται βιολογικά! Ομοίως μεγάλη ήταν η αύξηση και για τα βοοειδή και αιγοπρόβατα που εκτρέφονται βιολογικά. Όμως, σύμφωνα με τον υπουργό Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων Κώστα Τσιάρα, «το 50% των ΑΦΜ που έχουν ελεγχθεί για τα βιολογικά δεν πληροί τις προϋποθέσεις επιδότησης. Οι αριθμοί δεν έχουν καμία σχέση με την πραγματικότητα». Ταυτόχρονα, το ΕΣΥΔ (Εθνικό Σύστημα Διαπίστευσης) ανέστειλε για έξι μήνες, στις αρχές Αυγούστου, τη διαπίστευση μεγάλης εταιρείας πιστοποίησης βιολογικών προϊόντων.

Τελικά τα βιολογικά προϊόντα είναι πραγματικά βιολογικά ή πληρώνουμε παραπάνω χωρίς λόγο; Αναζητώντας τι συμβαίνει με τις βιολογικές καλλιέργειες στην Ελλάδα ανακαλύψαμε ένα κενό στη νομοθεσία, το οποίο προστάτευσε τους καταναλωτές από τη μία, αλλά έδωσε και τη δυνατότητα να αναπτυχθεί ένα ακόμη δίκτυο απορρόφησης επιδοτήσεων από δάθεν παραγωγούς: Οι παραγωγοί που εντάχθηκαν στο πρόγραμμα βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας από το 2021 και μετά, αρκούσε να λάβουν βεβαίωση από έναν οργανισμό πιστοποίησης ότι θα καλλιεργήσουν με βιολογικό τρόπο τα κτήματά τους, για να πάρουν την επιδότηση. Δεν χρειαζόταν ωστόσο να παράγουν πραγματικά και να βγάλουν βιολογικά προϊόντα στην αγορά.

Οι περισσότεροι εντάχθηκαν στο πρόγραμμα μόνο για τα παραπάνω χρήματα, όμως δεν μπόκαν στον κόπο να καλλιεργήσουν βιολογικά, κάτι το οποίο θα σήμαινε περισσότερα έξοδα, περισσότερο κόπο και μικρότερη παραγωγή. Κατά συνέπεια, συνέχισαν να πουλάνε τα προϊόντα τους ως συμβατικά όπως έκαναν και πριν.

«Πρόκειται για ένα οικονομικό σκάνδαλο, όχι διατροφικό», λέει στην «Κ» ο Κώστας Κρεμμύδας, ο οποίος εδώ και περισσότερα από 15 χρόνια καλλιεργεί βιολογικά κυρίως κηπευτικά στην Κρήτη και δεν έχει λάβει ποτέ επιδότηση. «Δεν με συμφέρει. Τα λεφτά που θα πάρω είναι λιγότερα από αυτά που θα χρειαστεί να δώσω στον γεωπόνο που θα μου κάνει τη δήλωση», εξηγεί. Το πρόγραμμα, που προέβλεπε αρκετά χρήματα και οδήγησε στην εκτίναξη του αριθμού των καλλιεργητών και των στρεμμάτων που εντάχθηκαν στη βιολογική γεωργία και των ζώων που εκτρέφονται βιολογικά, αφορούσε νεοεισερχόμενους στη βιολογική παραγωγή αγρότες.

«Περισσότερα χρήματα» «Όταν μεγάλη μερίδα παραγωγών κόπηκε από διάφορα προγράμματα που συμπεριλαμβάνονταν στις δράσεις για το “πρασίνισμα” (μέτρο της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής) οι μελετητές από τα ΚΥΔ (Κέντρα Υποδοχής Δηλώσεων) άρχισαν να προτείνουν στους παραγωγούς να μπουν στα βιολογικά για να πάρουν περισσότερα χρήματα. Έτσι άρχισαν να αυξάνονται οι αιτήσεις για ένταξη. Αυτοί όμως εντάσσονται στο πρόγραμμα αποκλειστικά για την ενίσχυση. Δεν τους ενδιαφέρει πραγματικά να καλλιεργήσουν βιολογικά», αναφέρει πηγή από το υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης. Το ίδιο το υπουργείο γνώριζε αυτή την τάση – άλλωστε, η νομοθεσία είχε φτιαχτεί έτσι ώστε να το επιτρέπει. «Ήταν άλλωστε και ένας τρόπος για να απορροφηθούν κονδύλια», σημειώνει μελετητής γεωπόνος. Όπως σχολιάζουν οι ίδιες πηγές από το υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης, «για να ενταχθείς στο πρόγραμμα αρκεί να δείξεις συμβόλαιο ιδιοκτησίας ή ενοικιαστήριο για την έκταση και να γίνει αυτοψία ότι η έκταση υπάρχει και είναι εκεί όπου λες. Εντάσσεται έτσι στο σύστημα

ελέγχου και πιστοποίησης βιολογικών μέσω ενός οργανισμού ή έκτασης και όχι το προϊόν», συνεχίζει η ίδια πηγή. Φυσικά, κανονικά θα πρέπει να γίνει έλεγχος στο χωράφι έτσι ώστε να διαπιστωθεί αν γίνονται όσα πρέπει, αλλά τέτοιοι έλεγχοι είναι δειγματοληπτικοί και μάλλον όχι και τόσο εξονυχιστικοί, αναφέρουν βιοκαλλιεργητές. Η κ. Αλεξάνδρα Βαλοπετροπούλου, βιοκαλλιεργήτρια πάνω από 25 χρόνια και ιδιοκτήτρια

της εταιρείας διακίνησης βιολογικών προϊόντων BioBox, εξηγεί ότι «για να πουλήσεις βιολογικά προϊόντα χρειάζεται πιστοποίηση για κάθε προϊόν ξεχωριστά, από την ντομάτα έως το μυρβήκι. Δεν πιστοποιείται ο παραγωγός, αλλά το προϊόν. Συνεργάζομαι με παραγωγούς που μου δίνουν προϊόντα πάνω από είκοσι χρόνια. Μου λένε φέτος έβαλα και πεπόνι. Λοιπόν, αν δεν έχει πιστοποίηση το πεπόνι, δεν το βάζω στα βιολογικά προϊόντα. Δεν θέλω να πάρω αυτό το ρίσκο», τονίζει. Αυτό, βέβαια, σημαίνει ότι εμπιστεύεσαι το σύστημα πιστοποίησης. Μετά την ανάκληση της άδειας πιστοποιητικού οργανισμού που δραστηριοποιούνταν στην Κρήτη είναι αναμενόμενο να έχει κλονιστεί η εμπιστοσύνη του μέσου καταναλωτή.

Ελεγκτικοί μηχανισμοί «Η νομοθεσία ορίζει ότι στα βιολογικά προϊόντα που βγαίνουν στην αγορά γίνονται έλεγχοι από πολλούς φορείς, πλην του ίδιου του οργανισμού πιστοποίησης. Ελέγχουν ο ΕΛΓΟ Δήμητρα (οργανισμός που εποπτεύεται από το υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης), οι Διευθύνσεις Γεωργίας των περιφερειών, υπηρεσίες του υπουργείου Ανάπτυξης που ελέγχουν τα τιμολόγια», υπογραμμίζει η προϊσταμένη Διεύθυνσης Συστημάτων Ποιότητας και Βιολογικής Γεωργίας του ΥΠΑΑΤ, Ελένη Τζαβάρα. Αν εντοπτεί ένα προϊόν που δεν είναι βιολογικό στην αγορά, ο παραγωγός βγαίνει από το σύστημα για έξι μήνες έως ένα χρόνο και ο πιστοποιητικός οργανισμός επίσης αντιμετωπίζει σοβαρές κυρώσεις. «Σε όλες τις δουλειές υπάρχουν καλοί και κακοί επαγγελματίες. Αλλά στα βιολογικά προϊόντα είναι πιο δύσκολο να μην είσαι καθαρός, γιατί και οι ίδιοι οι παραγωγοί προφυλάσσουν την αγορά», συμπληρώνει η κ. Τζαβάρα. «Είναι μεγάλο το ρίσκο και οι παραγωγοί δεν έχουν λόγο να το πάρουν. Μπορούν να πουλήσουν τα προϊόντα τους ως συμβατικά», λέει η κ. Βαλοπετροπούλου. «Αλλωστε για να πιστοποιήσεις το προϊόν σου ως βιολογικό χρειάζεται να πε-

ράσουν δύο ή τρία χρόνια από τότε που σταμάτησες να χρησιμοποιείς μη βιολογικά σκευάσματα στο χωράφι σου», προσθέτει. «Εμείς στη λαϊκή έχουμε καταναλωτική ομάδα που έρχεται και κάνει ελέγχους και δύο διαπιστευμένους γεωπόνους του δικού μας συλλόγου που κάνουν ελέγχους των προϊόντων από τους πάγκους των παραγωγών παίρνοντας δείγματα. Τον περασμένο Φεβρουάριο, ταξιδέψαμε στην Κρήτη, επισκεφθήκαμε και τους 18 παραγωγούς μας και τσεκάρουμε τα κτήματά τους. Αν είναι βιολογικά, καθώς και αν έχουν τα κτήματα που λένε εκεί όπου λένε. Αν μια φορά γίνει κάτι στη λαϊκή, όλοι θα έχουμε συνέπειες στη δουλειά και στην αξιοπιστία μας, που έχουμε χτίσει με τόση προσπάθεια», τονίζει η κ. Δήμητρα Τσακίρη, πρόεδρος στον ΣΥΒΑΑ (Σύλλογος Βιοκαλλιεργητών Αγροτών Αττικής). Καλλιεργεί 80 στρέμματα στο Κιβέρι με φρούτα και λαχανικά, στα όρια των νομών Αργολίδας και Αρκαδίας. Όπως επισημαίνει, η μεγάλη αύξηση των παραγωγών που φέρεται να καλλιεργούν βιολογικά ήταν για καιρό θέμα συζήτησης ανάμεσα στους παλιούς παραγωγούς. Η ίδια δεν ασχολείται και πολύ με τις επιδοτήσεις, γιατί «δεν έχει νόημα. Παίρνω 1.350 ευρώ τον χρόνο και μετά ασφαρίζω τα κτήματά στον ΕΛΓΑ (Ελληνικός οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων) και δίνω 1.285 ευρώ και επιπλέον 200 ευρώ στον μελετητή. Αν δεν ήταν υποχρεωτικό να κάνω δήλωση ΟΣΔΕ (Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης Επιδοτήσεων) για να θεωρούμαι κατά κύριο επάγγελμα αγρότισσα, δεν θα ασχολιόμουν καθόλου», εξηγεί.

«Είμαστε τόσα χρόνια λιγότεροι από 60.000 και ξαφνικά αποφάσισαν άλλοι 60.000 να καλλιεργήσουν βιολογικά; Ήταν φανερό ότι κάτι συμβαίνει», παρατηρεί η κ. Άννα Αϊβαζίδου, πρόεδρος των Βιολογικών Αγορών Θεσσαλονίκης, που λειτουργούν εδώ και 23 χρόνια. Η ίδια καλλιεργεί κηπευτικά, φράουλες, μύρτιλα και αμύγδαλα. Παίρνει τον χρόνο περίπου 300 ευρώ επιδότηση, αλλά «δεν έχει σημασία. Εμείς ζούμε από την παραγωγή μας. Οι καινούργιοι μπόκαν με εύκολες καλλιέργειες και αυτό κάτι δείχνει», καταλήγει.

Οικονομικό σκάνδαλο

Οι περισσότεροι αγρότες που εντάχθηκαν στο πρόγραμμα από το 2021 και μετά, το έκαναν για τα χρήματα της επιδότησης, όχι για να καλλιεργήσουν βιολογικά. «Πρόκειται για οικονομικό σκάνδαλο, όχι διατροφικό», λέει ο Κώστας Κρεμμύδας, βιολογικός καλλιεργητής από την Κρήτη.

Τριπλάσιοι παραγωγοί

Πρωτάρηδες με... φόρα

Παίζουν για πρώτη φορά στη SL1 και δείχνουν ότι μπορούν να κάνουν τη διαφορά

Του ΧΡΗΣΤΟΥ ΚΟΝΤΟΥ

Μετά την πιο πλούσια μεταγραφική περίοδο των τελευταίων χρόνων που μας προιδεάζει για μια ανάλογη συνέχεια τουλάχιστον όσον αφορά στις ομάδες κορυφής, το νέο πρωτάθλημα ξεκίνησε με πολύ πιο λαμπερή βιτρίνα απ' ό,τι συνήθως και πιθανότατα με ακόμη μεγαλύτερο

ανταγωνισμό στη μάχη για την τελική επικράτηση. Στην προσπάθειά τους για ένα αρκετά εκτεταμένο face lifting με στόχο να αλλάξει προς το καλύτερο η εικόνα τους, οι εκπρόσωποι του Big 5 του ελληνικού ποδοσφαίρου έκαναν σημαντικές μεταγραφικές κινήσεις και επένδυσαν πολλά χρήματα για την ενίσχυσή τους. Ως συνήθως, κά-

ποιες από αυτές τις μεταγραφές γέννησαν μεγάλο ενθουσιασμό γιατί αφορούν ποδοσφαιριστές γνωστούς και με πλούσιο βιογραφικό, ενώ άλλες αντιμετώπιστηκαν με αρκετή δυσπιστία.

Οι επιλογές των προπονητών δεν ταυτίζονται απαραίτητως με τις απαιτήσεις της εξέδρας, που θαμπώνεται μόνο από «ονόματα», αλλά αυτή η μεταγραφική

περίοδος μοιάζει να έχει μια καλή ισορροπία, με κάποιες λαμπερές επιλογές και άλλες λιγότερο θορυβώδεις, που μέχρι τώρα έχουν δείξει ενθαρρυντικά σημάδια.

Με δεδομένο ότι υπάρχουν υποθέσεις που βρίσκονται στα «σκαριά» και θα υποχρεώσουν τις ομάδες να ανοίξουν ακόμη περισσότερο το πορτοφόλι τους, περιμένουμε κι άλλο... θόρυβο

μέχρι το τέλος της μεταγραφικής περιόδου. Μέχρι τότε, τα βλέμματα στρέφονται σε κάποιους παίκτες που θα αγωνιστούν στο ελληνικό πρωτάθλημα για πρώτη φορά στην καριέρα τους και υπόσχονται ότι μπορούν να κάνουν τη διαφορά. As δούμε μερικές από τις πιο ενδιαφέρουσες έως τώρα περιπτώσεις.

ΡΕΝΑΤΟ ΣΑΝΤΕΣΣ
Παναθηναϊκός

Ψάχνει το άγγιγμα του Βιτόρια

Και στο τέλος της ημέρας, Ρενάτο Σάντσεζ! Μια μεταγραφή που πέρασε από χίλια μύρια κύματα μέσα σε λίγα 24ωρα και ολοκληρώνεται ύστερα από θεαματική ανατροπή, προσθέτει στον Παναθηναϊκό τεράστια ποιότητα και μεγάλη εμπειρία, ίσως στην πιο κομβική θέση στο σύγχρονο ποδόσφαιρο. «Παιδί» του Ρούι Βιτόρια, ο 28χρονος Πορτογάλος χαφ ψάχνει το άγγιγμα του προπονητή που τον ανέδειξε για να δώσει νέα πνοή σε μια μεγάλη καριέρα με μεταγραφές πολλών εκατομμυρίων, η οποία δεν εξελίχθηκε τόσο θεαματικά όσο υποσχόταν το πλούσιο ταλέντο του και το εκρηκτικό της ξεκίνημα. Χωρίς να χτυπηθεί από πολύ σοβαρούς τραυματισμούς που οδηγούν στο χειρουργείο, ο Ρενάτο Σάντσεζ άρχισε να χάνει αρκετά παιχνίδια κάθε σεζόν και μαζί τους τη θέση του στην ενδεκάδα της Παρί Σεν Ζερμέν, όπου είχε συμπαίκτες επιπέδου Μέσι, Εμπαπέ και Νεϊμάρ! Αν βρει υγεία και σταθερότητα, θα γράψει μεγαλύτερη ιστορία από τον συμπατριώτη του Πάολο Σόουζα, που ήλθε κι αυτός σε ανάλογη κατάσταση στον Παναθηναϊκό και παρότι δεν κατάφερε να πατήσει γερά στα πόδια του, άφησε ανεξίτηλο το αποτύπωμά του στην ομάδα.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΖΑΦΕΙΡΗΣ
ΠΑΟΚ

Χρυσή κίνηση από Αύγουστο για τον χειμώνα

Είναι μια μεταγραφή με βούλα και αστερίσκο γιατί θα ολοκληρωθεί με... χρονοκαυστήρηση τον ερχόμενο Γενάρη, αδιαμφισβήτητα όμως μια «χρυσή» κίνηση από τον ΠΑΟΚ που ξεπερνάει κατά πολύ τα στενά όρια της ελληνικής αγοράς και της νοστορπίας μας. Σε αντίθεση με τις ξένες ομάδες που κατά καιρούς έχουν χρυσοπληρώσει τα ταλέντα μας, ποτέ άλλοτε δεν βρέθηκε ελληνική ομάδα να δώσει τόσα πολλά χρήματα για Έλληνα ποδοσφαιριστή, ειδικά στην άγουρη ηλικία των 22 χρόνων. Ο Ζαφείρης άνηψε ποδοσφαιρικά στη Νορβηγία, απ' όπου τον απέκτησε πριν από δύο χρόνια η Σλάβια Πράγας για να τον παρουσιάσει με επιτυχία στα ευρωπαϊκά σαλόνια. Η επιλογή της ελληνικής ποδοσφαιρικής υπηκοότητας, αντί της νορβηγικής, άνοιξε στον Ζαφείρη την πόρτα της «γαλανόλευκης» και ανέβασε ακόμη περισσότερο τη χρηματιστηριακή του αξία, σε σημείο να πειστεί ο ΠΑΟΚ να σπάσει κάθε ρεκόρ για την αγορά Έλληνα παίκτη από ελληνική ομάδα.

Στο Champions League

Η επιμονή της Σλάβια Πράγας να τον κρατήσει μέχρι τον Γενάρη για να την ενισχύσει στο Champions League θα τον φέρει στα μέρη μας καθυστερημένα.

ΛΟΥΚΑ ΓΙΟΒΙΤΣ
ΑΕΚ

Εχει φορέσει πολλές «βαριές» φανέλες

Με το πρώτο δείγμα γραφής να είναι απολύτως θετικό στο ντεμπούτο του με την ΑΕΚ, ο Λούκα Γιόβιτς ήλθε στην Ελλάδα με πολλά παράσημα από τη θητεία του σε κορυφαία κλαμπ επιπέδου Ρεάλ Μαδρίτης, Μίλαν, Μπενφίκα, Ερυθρού Αστέρα, Φιορεντίνα και Αϊντραχτ Φρανκφούρτης - όλοι σύλλογοι με ευρωπαϊκούς τίτλους στην τροπαιοθήκη τους. Το ότι πριν κλείσει τα 28 του χρόνια έχει περάσει από τόσο πολλές ομάδες με καλές ομάδες χωρίς να καταφέρει να στεριώσει κάπου, είναι ίσως ο λόγος που εξηγεί γιατί ένας παίκτης με υψηλές προδιαγραφές ήλθε στην Ελλάδα χωρίς να βρίσκεται σε ηλικία συνταξιοδότησης. Η αδιαμφισβήτητη ποιότητά του τον κράτησε στον αφρό και τον οδηγούσε πάντα σε καλές ομάδες ακόμη και σε χρονιές που δεν κατάφερε να δικαιώσει τις μεγάλες προσδοκίες.

Επανεκκίνηση

Μετά δύο χρόνια μέτριας παρουσίας στη Μίλαν και συνολικά 99 γκολ στην επαγγελματική καριέρα του και στην εθνική Σερβίας, ο Γιόβιτς ήλθε στην ΑΕΚ για να βρει σταθερότητα και εμπιστοσύνη, για να μπορέσει να εξελιχθεί στον ηγέτη που υποσχόταν στο θεαματικό ξεκίνημα της καριέρας του...

ΝΤΑΒΙΝΤΕ ΚΑΛΑΜΠΡΙΑ
Παναθηναϊκός

Παίκτης - ηγέτης και με παραστάσεις

Συμπαίκτης του Γιόβιτς για 1,5 χρόνο στη Μίλαν, ο Ντάβιντε Καλάμπρια ήλθε στον Παναθηναϊκό στην πιο ώριμη φάση της καριέρας του, διψασμένος να ζήσει για πρώτη φορά την εμπειρία να παίξεις ποδόσφαιρο έξω από τα σύνορα της χώρας σου. Από μικρό παιδί στη Μίλαν, μετράει ήδη έντεκα χρόνια επαγγελματικής καριέρας σε υψηλό επίπεδο πριν κλείσει τα 29 του χρόνια, επτά εκ των οποίων βασικός και σε πολλά από αυτά αρχηγός στην ευρωπαϊκή ομάδα με τα περισσότερα Κύπελλα Πρωταθλητριών - Τσάμπιονς Λιγκ μετά τη «Βασιλίτσα» Ρεάλ Μαδρίτης.

Προσωπικότητα

Ηγετικός χαρακτήρας και παίκτης με προσωπικότητα, ο Καλάμπρια δεν έρχεται απλώς για να καλύψει το κενό του Βαγιαννίν - έρχεται για να ηγηθεί ενός φιλόδοξου Παναθηναϊκού, απορροισμένου να ξαναφτάσει στην κορυφή. Αν και ο λόγος της φυγής του από τη Μίλαν ήταν οι εντάσεις του με τον Φονσέκα και τον Κονσεϊσάο, δύο Πορτογάλους προπονητές, ο Ρούι Βιτόρια δεν στάθηκε σ' αυτό και στήριξε σε απόλυτο βαθμό την επιλογή του.

ΓΚΑΜΠΡΙΕΛ ΣΤΡΕΦΕΤΣΑ
Ολυμπιακός

Εξαργύρωση μιας σπουδαίας σεζόν

Και μόνο που αποτελεί την πιο ακριβή μεταγραφική επένδυση στην πολύχρονη παρουσία του Βαγγέλη Μαρινάκη στο τιμόνι του Ολυμπιακού, είναι ικανός λόγος για να κοιτάξει κάποιος με ενδιαφέρον τον Γκαμπριέλ Στρεφέτσα. Ο 28χρονος Βραζιλιάνος εξτρέμ εξαργύρωσε με τον καλύτερο τρόπο την εξαιρετική παρουσία του πέρυσι με την Κόμο στην καλύτερη χρονιά του από τις τέσσερις που αγωνίστηκε στη Serie A στην Ιταλία.

Άρσεε στον Φάμπρεγας

Η πρώτη του συμμετοχή με τη φανέλα της Σπαλ πέρασε μάλλον απαρατήρητη, αλλά είχε δύο καλές χρονιές (ειδικά η πρώτη) με τη Λέτσε και τράβηξε την προσοχή του Φάμπρεγας, που τον πήρε στην Κόμο. Τα 6 γκολ και οι 4 ασίστ που μέτρησε εκεί πέρυσι έπεισαν τον Μεντίνιμαρ ότι μπορεί να αντέξει στην πίεση του Ολυμπιακού, παρότι δεν έχει αγωνιστεί μέχρι τώρα σε ομάδα πρωταθλητισμού και δεν έχει καμία εμπειρία από τις ευρωπαϊκές διοργανώσεις. Ο Στρεφέτσα είναι γεννημένος στη Βραζιλία, αλλά ποδοσφαιρικά άνηψε στην Ιταλία.

ΤΑΣΟΣ ΔΩΝΗΣ
Αρης

Ευκαιρία να ανέβει επίπεδο

Γιος του «τρένου» Γιώργου Δώνη και αδελφός του Χρήστου που υπήρξε ένα φεγγάρι μέχρι και αρχηγός του Παναθηναϊκού, ο Τάσος Δώνης δεν έφτασε έως τώρα εκεί που υποσχόταν το μεγάλο ταλέντο του. Η Γιουβέντους τον εντόπισε στα τμήματα υποδομής του Παναθηναϊκού και του άνοιξε από εφηβική ηλικία την πόρτα του ιταλικού ποδοσφαίρου, όπου πήρε τις πρώτες του επαγγελματικές ευκαιρίες, χωρίς να καταφέρει να καθιερωθεί στην πρώτη ομάδα της «Γηραιάς Κυρίας» παρότι έφτασε μέχρι τον πάγκο της.

Ευρωπαϊκή καριέρα

Η Σασουόλο στην Ιταλία, η Νις και η Ρεμς στη Γαλλία, η Στουτγκάρδη στη Γερμανία, η Λουγκάνο στην Ελβετία, η Φένλο στην Ολλανδία και ο ΑΠΟΕΛ στην Κύπρο ήταν οι σταθμοί της καριέρας του μέχρι να φορέσει τη φανέλα του Αρη και να αγωνιστεί για πρώτη φορά στο ελληνικό πρωτάθλημα. Είναι 29 χρόνων και έχει ακόμη την ευκαιρία να ανέβει σε υψηλότερο επίπεδο, εκεί όπου όλοι περίμεναν ότι θα φτάσει όταν βρισκόταν με μεγάλα όνειρα στην αφετηρία της καριέρας του.

Σαν Ηρακλής, σαν Περσέας... σαν Πέρσι Τζάκσον

Του ΧΡΙΣΤΟΥ ΖΑΒΟΥ

Κάτι σαν μυθολογική φιγούρα, κάτι σαν υπερ-ήρωας ιστοριών της Γουόλτ Ντίσνεϊ... ο πρόεδρος της ΚΟΠ, ζήτησε δημόσια από τους φίλαθλους να σκοτώσουν το «τέρας». Τύφλα να έχει ο Ηρακλής, ο Περσέας και ο Πέρσι Τζάκσον, η αποστολή που μας ανέθεσε ο Χάρης τούτη τη χρονιά, δεν σχετίζεται με τον Ερμάνθιο Κάππο, μήτε με τη Μέδουσα ή τη Λερναία Ύδρα.

Άμεσα, μιας και έχει ήδη ξεκινήσει το πρωτάθλημα, ο καθένας από μας καλείται να προβεί σε μια ενδοσκοπική ενέργεια, αναζητώντας την αιτία που τον κάνει να πιστεύει ότι μια κλί-

κα ανθρώπων, προσπαθεί διά του ποδοσφαίρου να αποκτήσει κάποιου είδους κέρδος. Θες χρηματικό, πολιτικό, κοινωνικό ή και καθαρά προσωπικό... ο φίλαθλος υποχρεούται να βρει τις λύσεις, για ν' αναθεωρήσει επιτέλους, περί των κακών διαιτητών και διεφθαρμένων ατόμων που αποτελούν τα κέντρα των αποφάσεων.

Το «τέρας» που αναφέρεται ο Χάρης, έχει φωλιάσει στον ψυχισμό μας και ονομάζεται προκατάληψη. Πώς όμως να το καταπολεμήσουμε; Με ποια όπλα θα σταθούμε απέναντί του; Κάποιοι που ζητά από τον άλλο, να σταματήσει να είναι προκατειλημμένος, αν μη τι άλλο του παρέχει κάποιου είδους λάφυρα.

Τι είναι αυτό που παρέχει η νέα διοίκηση της ΚΟΠ, που θα διαφοροποιήσει τη δυσμενή στάση των οπαδών έναντι της ηγεσίας της;

Πώς όμως να ισχύει αυτό, όταν ουδεμία ουσιαστική αλλαγή δεν έχει επέλθει στο διοικητικό συμβούλιο της ΚΟΠ, πέραν της απομάκρυνσης του Κούμα;

Πώς να επιχειρηματολογήσεις για τη νέα μέρα που ξημέρωσε στην Ομο-

σπονδία, όταν επαναφέρεις τον Πάπουτσο, μια περσόνα που σχετίστηκε με όχι και τόσο «αγνές» εποχές του κυπριακού ποδοσφαίρου; Πώς να πείσεις ότι πρόκειται για μια νέα προσπάθεια, όταν χωρίς εξηγήσεις, χωρίς κάποια ανάλυση, αποφασίζεις να πορευτείς μόνο με Κύπριους διαιτητές, θεωρώντας ότι η έλευση των ξένων δεν βοήθησε το πρωτάθλημα, παρά μόνο μείωσε την προκατάληψη; Οι Κύπριοι διαιτητές, που ακόμη και σε φιλικά ματς κάνουν σόου ανεπάρκειας; Τι ζόρι τραβάνε να βοηθήσουν τους Κύπριους διαιτητές, μα ακόμη δεν έχουν πει έστω και μια λέξη, για το πώς θα διασωθεί ο Κύπριος παίκτης;

Πώς αλήθεια κάποιος να πιστέψει για το καινούργιο, όταν οι εκπρόσωποι των μικρότερων κατηγοριών είναι οι ίδιοι και απαράλλαχτοι όπως και τα προηγούμενα χρόνια; Τι είναι αυτό που παρέχει η νέα διοίκηση της ΚΟΠ, που θα διαφοροποιήσει τη δυσμενή στάση των οπαδών έναντι της ηγεσίας της;

Στην τελική, άμα αναθέτεις σε κάποιον να σκοτώσει το τέρας, τον εφοδιάζεις και με τον κατάλληλο εξοπλισμό. Στην προκειμένη περίπτωση, ούτε νυχοκόπη δεν δώσατε, μπας και επιτέλους ψοφήσει το θεριό της προκατάληψης, που ομολογουμένως ζει και βασιλεύει στον ψυχισμό του κόσμου... καθόλου τυχαία όμως!

Μεταβολές εβδομάδας		Dow Jones	Nasdaq	Nikkei	Dax	FTSE 100	Πετρέλαιο	€/ \$
	Χ.Α.Κ. -0,73%							
		1,53%	-0,51%	-1,89%	-0,35%	1,44%	1,19%	0,29%

Ασφαλιστικές εταιρείες

Οι πυρκαγιές εξαντλούν προϋπολογισμούς

Ο **κίνδυνος** πυρκαγιών στη Νότια Ευρώπη και ειδικά σε Ισπανία, Ελλάδα, Πορτογαλία και Ιταλία έχει μετατραπεί από «δευτερεύοντα» σε δομικά σημαντικό κίνδυνο για τις ασφαλιστικές εταιρείες, προειδοποιεί ο οίκος αξιολόγησης DBRS. Οι καύσωνες-ρεκόρ και οι μεγαλύτερες από το συνηθισμένο περίοδοι πυρκαγιών ενισχύουν τη συχνότητα των ζημιών και την ένταση των πυρκαγιών και μέχρι στιγμής φέτος περίπου 534.000 εκτάρια έχουν καεί σε ολόκληρη την Ε.Ε. **Σελ. 6**

Ισραηλινοί επενδύουν στην Ελλάδα

Οι **Ισραηλινοί** είναι σήμερα από τους πλέον ενεργούς επενδυτές στην ελληνική αγορά ακινήτων. Η δραστηριότητά τους εκτείνεται από διαμερίσματα στο κέντρο της Αθήνας έως πολυτελείς κατοικίες στα νότια προάστια και από ξενοδοχεία στο Αιγαίο έως το κέντρο της Αθήνας, αλλά και serviced apartments. **Σελ. 12**

Απόδοση δεκαετών ομολόγων		
	Απόδοση	Εβδομαδιαία αλλαγή
Κύπρος	2,94%	0,08%
Γερμανία	2,76%	0,08%
Γαλλία	3,42%	0,10%
Ιταλία	3,58%	0,13%
Ισπανία	3,34%	0,11%
Ιρλανδία	2,96%	0,03%
Ελλάδα	3,42%	0,13%
Ην. Βασίλειο	4,61%	0,00%

Βαθμολογία από Οίκους Αξιολόγησης		
Οίκος Αξιολόγησης	Μακρο-πρόθεσμο χρέος	Προοπτικές (outlook)
DBRS	A (Low)	Σταθερή
Fitch	A-	Σταθερή
Moody's	A3	Σταθερή
S&P	A-	Σταθερή
Scope Ratings	A-	Σταθερή

Με καλά όπλα στα roadshows οι τράπεζες

Θα ελκύσουν επενδυτές με δείκτες «Price to Tangible Book Value», «ROTE» και «payout ratios»

Οι **ισχυροί** δείκτες των «Price to Tangible Book Value», «ROTE» και «payout ratios» αποτελούν βασικά «όπλα» τα οποία οι τράπεζες θα αξιοποιήσουν στις επαφές τους με το επενδυτικό κοινό τους προσεχείς μήνες, στα

«roadshows» που θα πραγματοποιηθούν. Οι πέντε μεγάλες τράπεζες σε Κύπρο και Ελλάδα θα χρησιμοποιήσουν τους εν λόγω δείκτες ως «καθρέφτη» για να προσελκύσουν νέο επενδυτικό ενδιαφέρον και να διευ-

ρύνουν περαιτέρω τη μετοχική τους βάση με ποιοτικό επενδυτικό κοινό, που θα δώσει αξία στη μετοχή τους. Από την αρχή του έτους καταγράφεται ένα εντυπωσιακό «τραπεζικό ράλι», με όλες τις κύριες τράπεζες

να καταγράφουν σημαντικές αποδόσεις. Ο δείκτης χρηματιστηριακής αξίας τους προς την ενσώματη καθαρή θέση (P/TBV) είναι αρκετά πάνω από το 1, οι δείκτες αποδοτικότητας (ROTE) βρίσκονται σε υψη-

λά επίπεδα αντανακλώντας την υψηλή τους κερδοφορία, ενώ παράλληλα προσφέρουν και ελκυστικές μερισματικές αποδόσεις, με «payout ratios» που τα προηγούμενα χρόνια δεν είχαν τη δυνατότητα να δώσουν. **Σελ. 4**

Διακοπές στο εξωτερικό αντί σε νησί οι Έλληνες

Ολοένα και περισσότεροι Έλληνες προτιμούν να κάνουν διακοπές στο εξωτερικό, αντί σε κάποιο ελληνικό νησί, καθώς αναζητούν νέες εμπειρίες, ενώ το συνολικό κόστος διαμονής και μετάβασης είναι χαμηλότερο. Η προτίμηση για ταξίδια στο εξωτερικό είναι πλέον σαφής και αποδίδεται στην αύξηση του εισοδήματος σημαντικού αριθμού νοικοκυριών, αλλά και στο πολύ υψηλό κόστος διακοπών, ειδικά στους δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς της Ελλάδας. Σύμφωνα με την ΤτΕ, το πρώτο εξάμηνο οι δαπάνες των Ελλήνων για ταξίδια στο εξωτερικό ανήλθαν σε 1,6 δισ. ευρώ, έναντι 1,3 δισ. πέρυσι, παρουσιάζοντας ποσοστιαία αύξηση της τάξης του 24%. **Σελ. 6**

ΑΝΑΛΥΣΗ / Του ΣΤΙΒΕΝ ΤΖΕΝ / REUTERS

Η τεχνητή νοημοσύνη «κλέβει» θέσεις εργασίας

Οι **μηχανές** που είναι πιο έξυπνες από έναν μέσο άνθρωπο τείνουν να υποκαθιστούν τις θέσεις εργασίας.

Υπάρχουν διάφορες μορφές τεχνητής νοημοσύνης από τη δεκαετία του 1940, αλλά η τεράστια υπολογιστική δύναμη που προσφέρουν τα επιτεύγματα της τεχνολογίας των ημιαγωγών έχει δώσει στις μηχανές πολυδιάστατη ευφυΐα.

Ως εκ τούτου είναι εύλογο να υποθέτει κανείς ότι πολλοί εργαζόμενοι θα υποκαταστα-

θούν από τον αυτοματισμό μέσα στις επόμενες δεκαετίες, ακόμη κι αν η καλύτερη τεχνητή νοημοσύνη δεν μπορέσει ποτέ να αναπτύξει τόσο φαντασία και τόση δημιουργικότητα όσο οι ευφυέστεροι των ανθρώπων.

Εκτιμάται ότι περίπου το 15% με 30% όλων των θέσεων εργασίας στις ανεπτυγμένες αγορές κινδυνεύουν να αντικατασταθούν από τον αυτοματισμό. Αν πράγματι η τεχνητή νοημοσύνη εξαφανίζει τις θέσεις εργασίας τότε ποιες θα είναι οι επιπτώσεις;

Πρώτον, θα προκαλέσει αποπληθωρισμό γιατί θα προκύψει μεγάλη και αυξανόμενη ανεργία, καθώς οι τεχνολογίες θα αυξάνουν την προσφο-

ρά προϊόντων και υπηρεσιών, ενώ οι μαζικές απολύσεις θα μειώνουν τη ζήτηση.

Στη συνέχεια το αμερικανικό κράτος θα διογκώνεται, καθώς σε περίπτωση μαζικής ανεργίας η κυβέρνηση θα αναγκαστεί να παρέμβει για να διευκολύνει τη μεταβίβαση εισοδήματος και πλούτου από τους ιδιοκτήτες των ρομπότ και τις εταιρείες τεχνολογίας στους ανέργους. Σε ό,τι αφορά το ποιες χώρες θα είναι νικήτριες και ποιες ηττημένες θα εξαρτηθεί από το ποιος μπορεί να δημιουργήσει και να χρησιμοποιήσει καλύτερα την τεχνολογία. Κίνα και ΗΠΑ, και οι δύο κυρίαρχες στις τεχνολογίες τεχνητής νοημοσύνης, μάλλον θα ευημερούν.

ΔΗΚΤΗΣ

diktis@kathimerini.com.cy

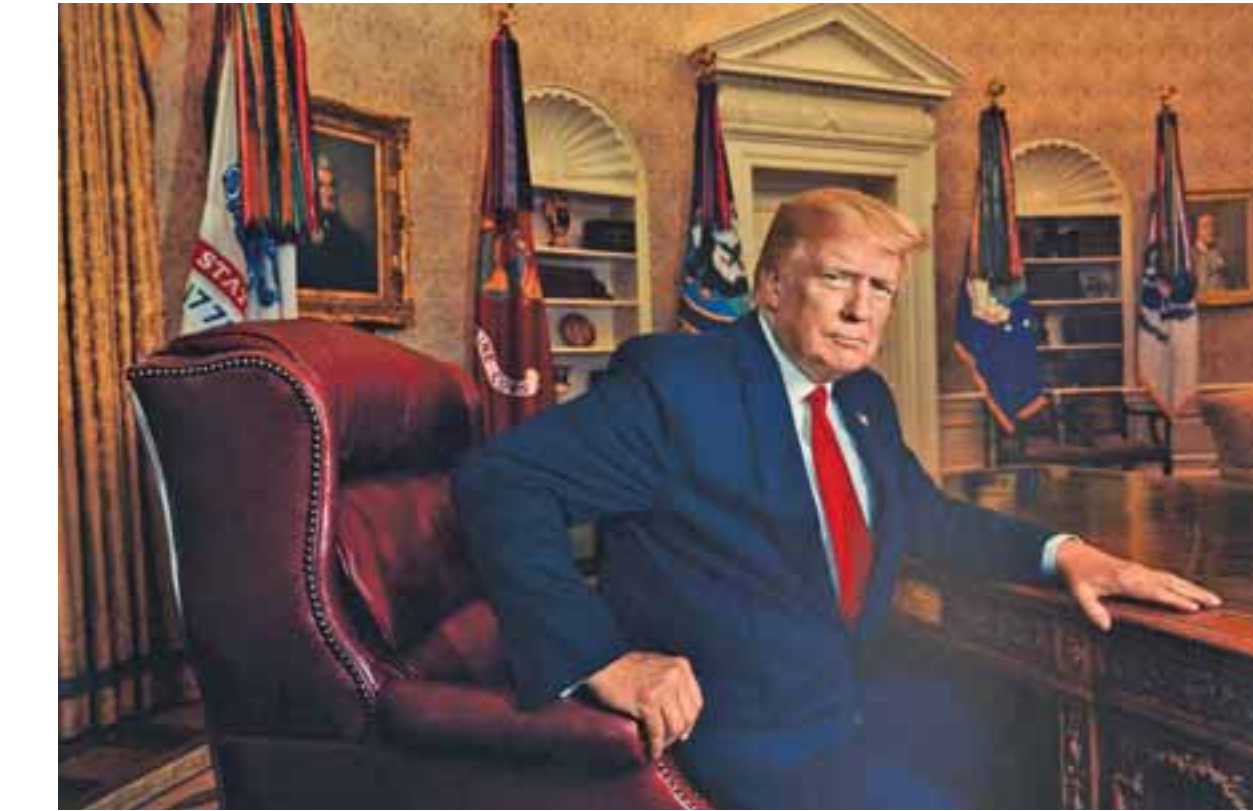
Δεν υπάρχουν εύκολες μεταρρυθμίσεις

Όσοι πίστευαν πως η φορολογική μεταρρύθμιση θα ήταν μια απλή διαδικασία, αρχίζουν να διαψεύδονται. Η δημόσια διαβούλευση που ξεκίνησε για όλους τους ενδιαφερόμενους «άνοιξε» τον ασκό του Αιόλου, αφού όσοι ασχολήθηκαν –συνδικαλιστές, εργοδότες, επαγγελματικοί σύνδεσμοι και εθνικοί φορείς– εντόπισαν παρεκκλίσεις από τις αρχικές δεσμεύσεις και συνεννοήσεις. Οι συνδικαλιστές ανησυχούν κατά πόσο οι ρυθμίσεις που προωθούνται εντείνουν τις ανισότητες. Οι δικηγόροι μιλούν για ασαφείς διατυπώσεις που θα προκαλέσουν στρεβλώσεις. Οι εργοδότες ανησυχούν για τον αν η Κύπρος παραμένει ελκυστικός προορισμός για επενδύσεις. Οι ασφαλιστές θεωρούν πως πλήττεται η αποταμίευση και πάει λέγοντας. Η κυβέρνηση, που προωθεί ύστερα από πολλά χρόνια μια φορολογική μεταρρύθμιση μέσω έξι νομοσχεδίων, θα ήθελε αυτή να εφαρμοστεί αρχές του νέου έτους. Όμως, η διαδικασία όπως εξελίσσεται σίγουρα θα προκαλέσει από μεγάλη έως πολύ μεγάλη καθυστέρηση.

Άθελά τους δολοφόνοι

Τις προάλλες ένας νέος 20 χρονών χάθηκε άδικα στη Λεωφόρο Λάρνακος στη Λευκωσία μετά από τρομακτική οδική σύγκρουση. Όλοι ήξεραν για τις «πίστες» στη Λάρνακος, χρόνια τώρα. Δύο συνάνθρωποι μας τραυματίστηκαν θανάσιμα λόγω έκρηξης του αερόσακου των οχημάτων που οδηγούσαν. Η υπόθεση Takata μάς υπενθυμίζει πως οι παραλείψεις και η αδιαφορία σκοτώνουν. Δυο κλασικές περιπτώσεις που η δημόσια υπηρεσία αποδεικνύεται ανεπαρκής, αφού δεν έγιναν αυτά που έπρεπε την ώρα που έπρεπε. Φταίνε όλοι και κανείς, φταίει το σύστημα και οι διαδικασίες. Όλα αυτά που ακυρώνουν τη λογική, γιατί στα υπουργεία η δουλειά είναι η ανακύκλωση ση-

Χωρίς πυξίδα η ειρηνευτική διαδικασία Τραμπ για την Ουκρανία, η οποία εξαντλείται σε επικοινωνιακούς τακτικισμούς.

μειωμάτων και όχι η λήψη αποφάσεων. Δεν έχει σημασία τι προβλέπει η επιστημονικά τεκμηριωμένη άποψη. Αρκεί να συμφωνεί ο ανώτερος. Αν όχι, τίποτα δεν θα γίνει.

Η Δεκέλεια που κάποτε θα γινόταν επαύλεις

Η **ενεργειακή** κατάσταση της χώρας δεν θα πρέπει να αφήνει κανέναν αρμόδιο να κοιμάται ήσυχος τα βράδια. Απουσιάζουν βασικές ενεργειακές υποδομές, όπως είναι τα συστήματα αποθήκευσης που θα μπορούσαν να ενθαρρύνουν την περαι-

τέρω εγκατάσταση φωτοβολταϊκών συστημάτων από τους πολίτες. Η εισαγωγή φυσικού αερίου ως ενδιάμεσου καυσίμου βρίσκεται σήμερα πιο μακριά από ποτέ, όχι γιατί άλλαξε κάτι, αλλά γιατί σταμάτησαν τα όνειρα και οι μεγαλοστομίες των προηγούμενων είκοσι και βάλε ετών. Μόνη ρεαλιστική επιλογή η αναβάθμιση του σταθμού της Δεκέλειας που την περίοδο μετά το «κτίσιμο» του Βασιλικού προορίζταν για εξοχικές κατοικίες, αυτά όμως τότε. Σήμερα η Δεκέλεια κρίνει τη νυκτερινή ηρεμία των Κύπριων καταναλωτών, καθώς και την ημερήσια επάρκεια ρεύματος στο νησί.

Η ουσία «έπεσε» στα χαμηλά

Με **αφορμή** την έναρξη της σχολικής χρονιάς η αρμόδια υπουργός είπε πολλά. Τόσα πολλά που δεν απέφυγε ούτε την παγίδα που σε οδηγεί στο να πεις πως «φέτος είμαστε πιο έτοιμοι από ποτέ!». Σε καλό να μας βγει αυτή τη φορά! Δράσεις πολλές και υποσχέσεις περισσότερες, από κλιματιστικά παντού μέχρι τεχνητή νοημοσύνη. Από τις εξαγγελίες κρατήσαμε ένα σημείο που, αν και δεν «έπαιξε» στα ψηλά μιας και δεν συμπεριλαμβανόταν στους κύριους άξονες των εξαγγελιών, αξίζει να προσεχθεί γιατί έχει σημασία. Πρόκειται για τις αναφορές

Η ΛΕΞΗ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

Κατά Κεφαλήν Εισόδημα

Με τον όρο κατά κεφαλήν εισόδημα εννοούμε το μέσο όρο του εισοδήματος των κατοίκων μιας χώρας. Το κατά κεφαλήν εισόδημα προκύπτει αφού διαιρέσουμε το συνολικό ακαθάριστο εγχώριο εισόδημα μιας χώρας με το σύνολο του πληθυσμού της, και αποτελεί βασικότατο παράγοντα προσδιορισμού του βιοτικού επιπέδου της χώρας. Μάριος Χαραλαμπίδης Καθηγητής Διοίκησης και Οικονομικών

στην πιλοτική εφαρμογή του θεσμού του Τεχνικού Γυμνασίου που θα δώσει έμφαση στην εξοικείωση με τις δεξιότητες των τεχνικών επαγγελματιών και των νέων τεχνολογιών. Αυτή η εξέλιξη εφόσον υλοποιηθεί και υπό προϋποθέσεις μπορεί να προσδώσει βιωσιμότητα στον τρόπο που η κυπριακή οικονομία αναπτύσσεται.

Στον πάτο η ζήτηση

Υποχωρεί σε μηδενικά επίπεδα ο πληθωρισμός στην Κύπρο υποστηριζόμενος από την πτωτική τάση στις τιμές ενέργειας, που συνεχίζεται από το καλοκαίρι του 2023, αλλά και την υποχώρηση της εσωτερικής ζήτησης. Σύμφωνα με τα στοιχεία Ιουλίου, η Κύπρος έχει τον χαμηλότερο πληθωρισμό στην Ευρώζων (0,4%) με τον μέσο όρο να βρίσκεται στο 2%. Όσον αφορά στις επιμέρους κατηγορίες, τη ζήτηση οδηγούν οι υπηρεσίες αναψυχής, εστίασης και φιλοξενίας, ενώ στον αντίποδα βρίσκεται το λιανεμπόριο και η στέγαση, με τον δείκτη ένδυσης και υπόδησης να υποχωρεί κατά 7% μέσα σε ένα χρόνο.

Του ΜΑΡΤΙΝ ΦΡΙΤΖ ΧΙΟΥΜΠΕΡ

Ο Γουίλιαμ Γκένσμπεργκ ερωτεύτηκε το ορεινό τρέξιμο για πρώτη φορά όταν πλησίαζε τα 50. Εκείνη την περίοδο έπαιζε σε ερασιτεχνικό πρωτάθλημα χόκεϊ επί πάγου, στην κομητεία Γουέστερσεστερ της Νέας Υόρκης, αλλά οι τραυματισμοί του είχαν συσσωρευτεί και χρειαζόταν έναν διαφορετικό τρόπο για να παραμείνει δραστήριος. Ο Γκένσμπεργκ, ο οποίος δεν είχε σχεδόν καθόλου εμπειρία στο τρέξιμο, άρχισε να κάνει τζόκινγκ σε ένα καταπράσινο μονοπάτι μήκους σχεδόν 3 χιλιομέτρων, κοντά στο σπίτι του. Τον συνεπέρα κατευθείαν. «Είλικρινά, με μάγεψε το ότι ήμουν στο δάσος και έκανα κάτι με τον δικό μου ρυθμό», λέει. «Είναι ένας υπέροχος τρόπος να βρίσκεσαι στη φύση. Είναι πολύ πρωτόγνω συναισθημα».

Ο Ανταμ Τσέις, πρόεδρος της Αμε-

Σου δίνει μια αίσθηση ψυχικής και σωματικής απόδρασης που δεν έχεις πάντα όταν τρέχεις στον δρόμο, τονίζει ο πρόεδρος της Αμερικανικής Ενωσης Ορεινού Τρεξίματος.

ρικανικής Ενωσης Ορεινού Τρεξίματος και συγγραφέας του βιβλίου «The Ultimate Guide to Trail Running», λέει ότι το άθλημα σου δίνει την ευκαιρία να «πρεμύσεις το μυαλό σου». Σου δίνει μια αίσθηση ψυχικής και σωματικής απόδρασης που δεν έχεις πάντα όταν τρέχεις στον δρόμο, τονίζει. Αν είσαι αρχάριος, ιδού τι πρέπει να γνωρίζεις για να βρεις μονοπάτια και να διαλέξεις τον κατάλληλο εξοπλισμό.

Στους χωματόδρομους

Όλες οι μορφές τρεξίματος προσφέρουν καρδιαγγειακά οφέλη. Ερευνες δείχνουν ότι ο χρόνος που περνάει κανείς στη φύση μπορεί να συμβάλει στη μείωση του άγχους και του στρες.

Το ορεινό τρέξιμο απαιτεί επίσης να προσαρμόζεις συνεχώς το βήμα σου, ώστε να ανταποκρίνεσαι στις μεταβολές του εδάφους. Αυτό σε αναγκάζει να ενεργοποιείς διαφορετικές μυϊκές ομάδες, κάτι που μπορεί να βοηθήσει στην πρόληψη τραυματισμών από υπερβολική καταπόνηση και να συμβάλει στη βελτίωση της ισορροπίας και της σταθερότητας,

λέει ο Τζέρεμι Κάσντερ, ορθοπαιδικός φυσιοθεραπευτής και ιδρυτής του «Mountain Athletes Physical Therapy» στο Κολοράντο Σπρινγκς. Αντίθετα, στο κλασικό τρέξιμο στον δρόμο, «ο βηματισμός είναι σχεδόν πάντα ίδιος», επισημαίνει.

Ακόμα κι αν ζείτε σε πόλη, με λίγη αναζήτηση μπορείτε να εντοπίσετε ανεπίστρωτες διαδρομές για τρέξιμο. Ο ιστότοπος Trail Run Project προσφέρει μια δωρεάν βάση δεδομένων με χιλιάδες μονοπάτια στις ΗΠΑ και στο εξωτερικό. Μπορείτε να φιλτράρετε την αναζήτησή σας ανάλογα με την απόσταση, την υψομετρική διαφορά και άλλες προτιμήσεις – για παράδειγμα, αν προτιμάτε κυκλική διαδρομή ή διαδρομή με επιστροφή. (Υπάρχει επίσης φίλτρο για το αν επιτρέπονται τα σκυλιά). Μπορείτε ακόμη να βρείτε διαδρομές χρησιμοποιώντας τη δημοφιλή εφαρμογή πεζοπορίας AllTrails ή τη λειτουργία «heat maps» της Strava, η οποία συγκεντρώνει δεδομένα από εκατομμύρια χρήστες και αναδεικνύει τις πιο δημοφιλείς διαδρομές.

Επιπλέον, ο ιστότοπος της Αμερι-

κανικής Ενωσης Ορεινού Τρεξίματος διαθέτει εκτενή κατάλογο αγώνων ορεινού τρεξίματος, στις 50 πολιτείες των Ηνωμένων Πολιτειών, με αποστάσεις που κυμαίνονται από 1,5 έως 320 χιλιόμετρα. Ακόμα κι αν δεν σας ενδιαφέρουν οι αγώνες, λέει ο Τσέις, οι περισσότερες διαδρομές παραμένουν ανοιχτές στο κοινό. Οι χάρτες των αγώνων περιλαμβάνουν επίσης πληροφορίες για το είδος του εδάφους και το υψομετρικό προφίλ της διαδρομής, που μπορεί να σας φανούν χρήσιμες στον προγραμματισμό των καθημερινών σας διαδρομών.

Η Κέλι ΜακΓκίλ, προπονήτρια τρεξίματος στο Μπεντ του Ορεγκον, λέει ότι οι νέοι δρομείς δεν χρειάζονται απαραίτητα να περιορίζονται σε επίπεδα εδάφους – διαφορετικά, μπορεί να χάσουν ένα σημαντικό κομμάτι της απόλαυσης. Για πολλούς, η πρόκληση των απότομων λόφων αποτελεί βασικό στοιχείο της γοητείας του ορεινού τρεξίματος. (Και αν σας φαίνεται αποθαρρυντικό, ίσως σας βοηθήσει να ξέρετε ότι ακόμη και έμπειροι δρομείς συχνά επιβραδύνουν και περπατούν στα πιο απότομα σημεία).

Ποια τα οφέλη από το τρέξιμο στην ύπαιθρο

Το ορεινό τρέξιμο απαιτεί να προσαρμόζει κάποιος συνεχώς το βήμα του, ώστε να ανταποκρίνεται στις μεταβολές του εδάφους, ενεργοποιώντας έτσι διαφορετικές μυϊκές ομάδες, κάτι που μπορεί να βοηθήσει στην πρόληψη τραυματισμών από υπερβολική καταπόνηση.

Λιγιστός εξοπλισμός

Υπάρχει πληθώρα εξειδικευμένου εξοπλισμού για το ορεινό τρέξιμο: μπαστούνια πεζοπορίας από ανθρακονήματα, ρολόγια GPS με τοπογραφικούς χάρτες και πολλά άλλα. Όμως, αν είστε αρχάριοι στο άθλημα, λέει η ΜακΓκίλ, τα μόνα απολύτως απαραίτητα είναι ένα καλό ζευγάρι παπούτσια και ένα μπουκάλι νερό για ενυδάτωση. Ενώ τα παπούτσια για τρέξιμο σε άσφαλτο μπορεί να είναι κατάλληλα για ομαλές επιφάνειες, όπως χωματόδρομους, τα ειδικά παπούτσια για ορεινό τρέξιμο προσφέρουν καλύτερη πρόσφυση σε βραχώδη ή απότομα εδάφη. Είναι συνήθως πιο ανθεκτικά και ενισχυμένα και μπορεί να διαθέτουν επιπλέον χαρακτηριστικά, όπως αδιάβροχα υλικά και ενσωματωμένες γκέτες που εμποδίζουν τη σκόνη και τα χαλίκια να μπαίνουν στο παπούτσι. Ως γενικός κανόνας, τα παπούτσια με μεγαλύτερες και πιο αραιές προεξοχές στην εξωτερική σόλα –δηλαδή στα λαστικένια πέλματα που προσφέρουν καλύτερη πρόσφυση— είναι καταλληλότερα για ασταθές, ανώμαλο ή ολισθηρό έδαφος.

Ενταξη σε κοινότητα

Οι λέσχες τρεξίματος γνωρίζουν άνθρωπο, και αρκετοί δρομείς έχουν διαπιστώσει ότι το αίσθημα του ανήκειν μπορεί να είναι ακόμη πιο έντονο όταν τρέχετε μαζί στο δάσος.

Η 49χρονη Σαλίνα Μπατζάν εντάχθηκε σε έναν σύλλογο ορεινού τρεξίματος στο Ουισκόνσιν, ενώ προπονούνταν για τον πρώτο της μαραθώνιο το 2013. Ενιωσε αμέσως την ομαδικότητα και από τότε έχει δημιουργήσει τη δική της ομάδα ορεινού τρεξίματος, την Terrain Trail Runners, στο Σεντ Λούις. «Όταν βρίσκεστε στην άγρια φύση, προσέχετε ο ένας τον άλλον», λέει η Μπατζάν.

Για να βρείτε μια ομάδα στην οποία να συμμετάσχετε, ένα καλό σημείο εκκίνησης είναι το τοπικό κατάστημα με είδη τρεξίματος. Πολλά καταστήματα διοργανώνουν ομαδικές προπονήσεις ή μπορούν

Αν είστε αρχάριοι, λέει η προπονήτρια ΜακΓκίλ, τα μόνα απολύτως απαραίτητα αξεσουάρ είναι ένα καλό ζευγάρι παπούτσια και ένα μπουκάλι νερό για ενυδάτωση.

να σας κατευθύνουν προς άλλους συλλόγους της περιοχής. Ανάλογα με τον τόπο διαμονής σας, η εθελοντική συμμετοχή σε οργανώσεις που ασχολούνται με τη συντήρηση μονοπατιών μπορεί να είναι ένας ακόμη τρόπος για να γνωρίσετε δρομείς της περιοχής, αναφέρει ο Τσέις.

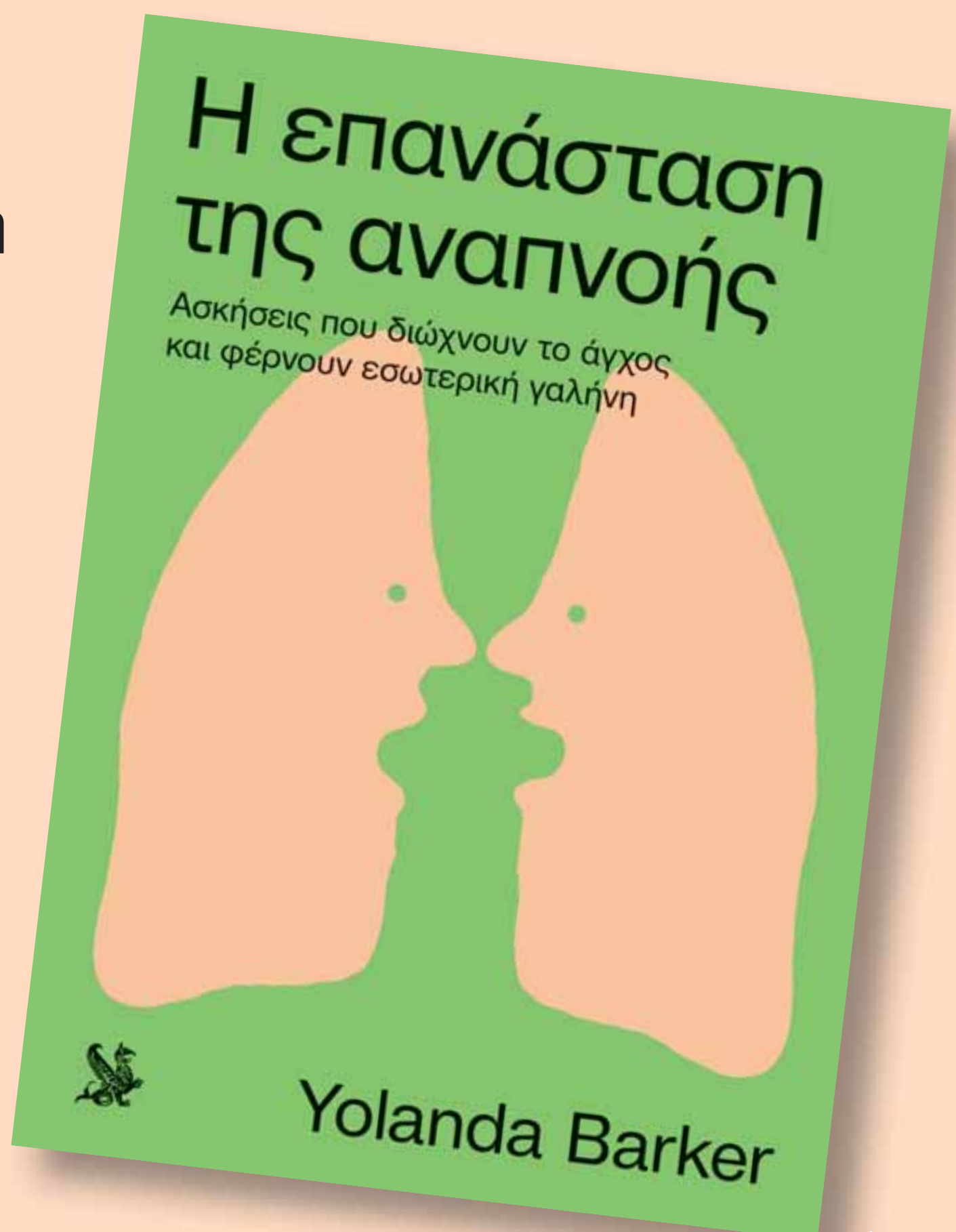
Για τον Γκένσμπεργκ, ο οποίος ξεκίνησε το ορεινό τρέξιμο μόνος του, η δραστηριότητα αυτή έχει πλέον γίνει κεντρικό κομμάτι της κοινωνικής του ζωής. Αφού πέρασε ένα διαζύγιο και έμεινε μόνος, πούλησε την επιχείρησή του και ξεκίνησε ένα οδικό ταξίδι σε ολόκληρη τη χώρα, με στόχο να επισκεφθεί πόλεις και κομμοπόλεις με δραστήρια υπαίθρια κοινότητα και να διαλέξει μία όπου θα περνούσε τα γεράματά του.

Δεν προχώρησε πέρα από το Μπόλντερ του Κολοράντο, που ήταν μόλις ο δεύτερος σταθμός του ταξιδιού του. Δοκίμασε μερικές ομάδες τρεξίματος που βρήκε μέσω του Meetup, λέει, και «το επόμενο που θυμάμαι είναι ότι είχα ήδη έναν κύκλο φίλων – κι απλώς αποφάσισα να μείνω».

Ξέρετε ότι ο τρόπος
που αναπνέουμε
επηρεάζει το σώμα, το μυαλό
και τα συναισθήματά μας;

Πώς η σωστή
αναπνοή
βελτιώνει
τη σωματική
και ψυχική
υγεία μας

Ένα χρηστικό
βιβλίο που
βοηθά στην
κατάκτηση
της ισορροπίας
και της
ευεξίας

Κυριακή
31/8

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Από την αρχή του 2025 σιακό «τραπεζικό ράλι» στις μεγάλες τράπεζες της Κύπρου και της Ελλάδας, με όλες τις κύριες τράπεζες να καταγράφουν σημαντικές αποδόσεις. Ο δείκτης χρηματιστηριακής αξίας προς την ενσώματη καθαρή θέση (P/TBV) είναι αρκετά πάνω από το 1, οι δείκτες αποδοτικότητας (ROTE) βρίσκονται σε υψηλά επίπεδα αντανakλώντας την υψηλή τους κερδοφορία, ενώ παράλληλα προσφέρουν και ελκυστικές μερισματικές αποδόσεις, με «payout ratios» που τα προηγούμενα χρόνια δεν είχαν τη δυνατότητα να δώσουν. Όλα τα παραπάνω συνθέτουν μία εικόνα πολύ καλή για τους επενδυτές, συγκεντρώνοντας ενδιαφέρον, αλλά και οι αριθμοί τους υποδηλώνουν ακόμα καλύτερες αποδόσεις στο μέλλον. Τα πάντα βέβαια βρίσκονται με παρανομαστή να είναι οικονομικές συνθήκες καλές και τα τρέχοντα οικονομικά δεδομένα να διατηρηθούν.

Οι ισχυροί αυτοί δείκτες αποτελούν βασικά «όπλα», τα οποία οι τράπεζες θα αξιοποιήσουν στις επαφές τους με το επενδυτικό κοινό τους προσεχείς μήνες, στα «roadshows» δηλαδή που θα ακολουθήσουν μέχρι τα τέλη του έτους. Θα είναι ο «καθρέφτης» τους για να προσελκύσουν νέο επενδυτικό

Οι ισχυροί αυτοί δείκτες αποτελούν βασικά «όπλα», τα οποία οι τράπεζες θα αξιοποιήσουν στις επαφές τους με το επενδυτικό κοινό τους προσεχείς μήνες, στα «roadshows» δηλαδή που θα ακολουθήσουν μέχρι τα τέλη του έτους.

ενδιαφέρον και να διευρύνουν περαιτέρω τη μετοχική τους βάση με ποιοτικό επενδυτικό κοινό, που θα δώσουν αξία στη μετοχή τους και θα ισχυροποιηθούν ακόμα περισσότερο. Τα «roadshows» που θα συμμετάσχουν οι τράπεζες από τον Σεπτέμβριο μέχρι και τα τέλη του έτους θα είναι τουλάχιστον πέντε, με τη βεντάλια των ευκαιριών που διανοίγονται μπροστά τους ολοένα

και να μεγαλώνει. Οι τράπεζες διαμέσου καλών οικονομικών συγκυριών έχουν θέσει γερές βάσεις για να ολοκληρώσουν ένα καλό 2025, όπως καλό άλλωστε ήταν και το πρώτο μισό του έτους. Συν τοις άλλοις, με τα νούμερα που θα παρουσιάζουν στην επενδυτική κοινότητα θα δείχνουν πως έχουν προοπτικές για ακόμα καλύτερες αποδόσεις, πράγμα εξάλλου που θα θέλουν να δουν οι επενδυτές.

Οι επενδυτές. Να δουν δηλαδή πως, υπάρχει «χώρος» για να αποδώσουν τα χρήματά τους, εάν και εφόσον αποφασίσουν να επενδύσουν στις εν λόγω τράπεζες.

Πόσο, όμως, είναι ο δείκτης χρηματιστηριακής αξίας προς την ενσώματη καθαρή θέση (price to tangible book value) των πέντε μεγάλων τραπεζών σε Κύπρο και Ελλάδα, δηλαδή της Τράπεζας Κύπρου,

της Eurobank, της Alpha Bank, της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδας και Τράπεζας Πειραιώς; Σύμφωνα με στοιχεία που συνέλεξε η «Κ», η Τράπεζα Κύπρου καταγράφει «P/TBV» στο 1,30, επίδοση που είναι η τρίτη ισχυρότερη σε σχέση με τις υπό αναφορά τράπεζες. Η Eurobank και η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδας έχουν δείκτη «P/TBV» στο ακόμα υψηλότερο 1,46, η Τράπεζα Πειραι-

ώς είναι στο 1,22 και η Alpha Bank στο 1,07. Όλες οι τράπεζες όπως γίνεται αντιληπτό είναι πάνω από το 1, ποσοστό που αποδεικνύει πως έχουν αλλάξει τα δεδομένα τα τελευταία χρόνια και έχουν γίνει δυνατές επενδυτικές επιλογές.

Εντυπωσιακές και οι τιμές των μετοχών τους, αφού την Τρίτη 19 Αυγούστου έκλεισαν οι μετοχές της Τράπεζας Κύπρου στο 7,52 ευρώ ανά μετοχή, της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδας στο 12,9 ευρώ ανά μετοχή, της Τράπεζας Πειραιώς στο 7,19 ευρώ ανά μετοχή, της Alpha Bank στα 3,46 ευρώ ανά μετοχή και της Eurobank στο 3,44 ευρώ ανά μετοχή.

Με δυνατά ROTE

Πέραν ωστόσο των καλών αποδόσεων των δεικτών «price to tangible book value» των πέντε μεγάλων τραπεζών που έχουν παρουσία πλην μίας τράπεζας (Τράπεζα Πειραιώς) και στα δύο κράτη, καταγράφουν στα μισά του 2025 και πολύ καλές αποδόσεις πάνω στα ενσώματα ίδια κεφάλαιά τους (ROTE - Return on Tangible Equity). Η Τράπεζα Κύπρου για παράδειγμα στα μισά του τρέχοντος έτους κατέγραψε «ROTE» στο 18,2%, με την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδας να ακολουθεί στο 17,5% και τη Eurobank να καταγράφει 16,6% στον ίδιο δείκτη. Συνεχίζοντας, η Τράπεζα Πειραιώς έχει δείκτη «ROTE» στο 14,1% και η Alpha Bank στο 11,7%. Οι τράπεζες, αν και καρπώθηκαν τα οφέλη των επιτοκίων των τελευταίων τριών ετών, έχουν αναμφίβολα προχωρήσει σε διαφοροποίηση των πηγών εσόδων τους.

Με ισχυρά μερίσματα

Οι ισχυρές οικονομικές επιδόσεις των τραπεζών πλέον συνοδεύονται και με μερισματική πολιτική. Η λέξη «μέρισμα» που μέχρι πριν μία τριετία ήταν «απαγορευμένη» για τουλάχιστον μία 10ετία, θα είναι ισχυρό κίνητρο για την επενδυτική κοινότητα που θα συναντήσουν τους επόμενους μήνες και στις επαφές που θα έχουν. Η μερισματική πολιτική της Τράπεζας Κύπρου (payout ratio target) κινείται βάσει στοιχείων στο 70%, της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδας στο 60%, της Eurobank στο 55%-60%, ενώ στην Alpha Bank και στην Πειραιώς στο 50%.

Με καλά όπλα θα πάνε οι τράπεζες στα roadshows

Εντυπωσιακό «τραπεζικό ράλι» σε Κύπρο και Ελλάδα, με ισχυρούς δείκτες «P/TBV», «ROTE» και «payout ratios»

Με τα νούμερα που θα παρουσιάσουν στην επενδυτική κοινότητα θα δείχνουν πως έχουν προοπτικές για ακόμα καλύτερες αποδόσεις, πράγμα εξάλλου που θα θέλουν να δουν οι επενδυτές.

Μικρό καλάθι για τις νέες αξιολογήσεις της Κύπρου

Κρατούν όλοι οι οίκοι πλην του DBRS σταθερό «outlook» – Από 19 Σεπτέμβριο ο δεύτερος γύρος, με «ποδαρικό» από τους Καναδούς

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Κατά το τελευταίο δεκαήμερο του Σεπτεμβρίου ξεκινά ο δεύτερος κύκλος αξιολογήσεων της κυπριακής οικονομίας από τους διεθνείς οίκους αξιολόγησης, ο οποίος θα ολοκληρωθεί μέχρι τα μέσα Νοεμβρίου. Η επιδίωξη είναι να συνεχιστούν οι θετικές αξιολογήσεις που καταγράφηκαν στον πρώτο γύρο αξιολογήσεων, ο οποίος πραγματοποιήθηκε μεταξύ Μαρτίου και Μαΐου.

Η διαδικασία ανοίγει στις 19 Σεπτεμβρίου με την αξιολόγηση από τον канаδικό οίκο DBRS Morningstar, ενώ ακολουθεί στις 10 Οκτωβρίου η αξιολόγηση του Scope Ratings. Ο Νοέμβριος θα είναι καθοριστικός, καθώς στις 14 Νοεμβρίου αναμένεται η έκθεση του οίκου Standard & Poor's, ενώ στις 21 Νοεμβρίου θα ακολουθήσουν οι αξιολογήσεις των Fitch και Moody's.

Αν και η κυπριακή οικονομία έχει τεθεί από τους παραπάνω οίκους στα χαμηλά επίπεδα της ανώτερης βαθμίδας, της «Α», οι προοπτικές στις οποίες έχουν θέσει την οικονομία οι περισσότεροι είναι σταθερές, πλην ενός. Αυτού που θα κάνει και «ποδαρικό» για τον δεύτερο γύρο αξιολόγησης, του канаδικού οίκου DBRS Morningstar. Το λεγόμενο «outlook» από τους τρεις υπόλοιπους σημαντικούς οίκους είναι «stable», που σημαίνει ότι η χώρα από αυτούς δεν θα πρέπει να αναμένει ουσιαστική αλλαγή στην πιστοληπτική ικανότητα της μέσα στους επόμενους 12 μήνες. Αξιολογήσεις που θα αλλάζουν τις προοπτικές έστω από σταθερές σε θετικές (positive) εί-

ναι «καλοδεχούμενες», αφού θα δείξουν την τάση αναβαθμίσεων για το 2026. Οι Καναδοί πάντως έχουν θέσει την Κύπρο σε θετικό ορίζοντα, που σημαίνει ότι δεν αποκλείεται να αναβαθμίσουν το αξιόχρεο της χώρας για ακόμα μία φορά.

Όπως σημειώνει και το Γραφείο Διαχείρισης Δημοσίου Χρέους στη Μεσοπρόθεσμη Στρατηγική Διαχείρισης Δημοσίου Χρέους 2025 - 2027, η βελτίωση της πιστοληπτικής αξιολόγησης της Κυπριακής Δημοκρατίας τα τελευταία χρόνια αποτέλεσε καταλυτικό παράγοντα που διευκολύνει την πρόσβαση στις διεθνείς αγορές και βελτιώνει παράλληλα την καμπύλη απόδοσης των ομολόγων της, μειώνοντας ταυτόχρονα το κόστος χρηματοδότησης και περιορίζοντας το κόστος δανεισμού σε χαμηλά επίπεδα.

Στο «Α» και οι πέντε τους

Ο οίκος DBRS έχει θέσει το μακροπρόθεσμο χρέος της χώρας στο A (low) και το βραχυπρόθεσμο στο R-1 (low), με την προοπτική να είναι όπως προαναφέρθηκε, θετική. Ο Fitch έχει θέσει το μακροπρόθεσμο χρέος της Κύπρου στο A- και το βραχυπρόθεσμο στο F1, επίσης με την προοπτική να είναι σταθερή. Οι Moody's έχουν θέσει το μακροπρόθεσμο χρέος στο A3 και το βραχυπρόθεσμο στο P-2, με την προοπτική –όπως και οι υπόλοιποι– σταθερή. Ο Standard & Poor's έχει θέσει το μακροπρόθεσμο χρέος της Κύπρου στο A- και το βραχυπρόθεσμο στο A-2, με την προοπτική να παραμένει σταθερή.

Αξιολογήσεις που θα αλλάζουν έστω τις προοπτικές από σταθερές σε θετικές (positive) είναι «καλοδεχούμενες», αφού θα δείξουν την τάση αναβαθμίσεων για το 2026.

Η βελτίωση της πιστοληπτικής αξιολόγησης της Κυπριακής Δημοκρατίας τα τελευταία χρόνια αποτέλεσε καταλυτικό παράγοντα που διευκολύνει την πρόσβαση στις διεθνείς αγορές.

Τέλος, ο οίκος Scope Ratings, που όμως η Κύπρος δεν έχει συμβατική σχέση, έχει θέσει το μακροπρόθεσμο χρέος στο A-

και το βραχυπρόθεσμο στο S-1, με προοπτική σταθερή.

Προϋποθέσεις DBRS

Σύμφωνα με τους Καναδούς, που θα προχωρήσουν στην αξιολόγησή τους στις 19 Σεπτεμβρίου, οι αξιολογήσεις πιστοληπτικής ικανότητας θα μπορούσαν να αναβαθμιστούν εάν υπάρχει βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη και διαρκής ισχυρή δημοσιονομική απόδοση που θα οδηγήσει σε περαιτέρω σημαντική μείωση του δείκτη δημόσιου χρέους, αλλά και ενδείξεις αυξημένων οικονομικής ανθεκτικότητας και αυξανόμενων επιπέδων παραγωγικότητας της εργασίας.

Αντιθέτως, η θετική τάση θα

μπορούσε να επανέλθει σε σταθερή, εάν οι προσδοκίες τους για την πτωτική πορεία του δείκτη δημόσιου χρέους αλλάξουν ουσιαστικά. Οι αξιολογήσεις πιστοληπτικής ικανότητας θα μπορούσαν να υποβαθμιστούν εάν υπάρξει σημαντική επιδείνωση της πορείας του δημόσιου χρέους, ενδεχομένως λόγω παρατεταμένων περιόδου αδύναμης ανάπτυξης ή αυξανόμενων δημοσιονομικών πιέσεων, ή και υλοποίηση μεγάλων ενδεχόμενων υποχρεώσεων, ιδίως από τον σημαντικό εγχώριο τραπεζικό τομέα.

Στο ίδιο μήκος κύματος

Ο οίκος Moody's τον Μάη δεν

προχώρησε σε κάποια αξιολόγηση, απλώς δημοσιοποίησε ένα «ριπόρτ» για την Κύπρο, άρα και θα είναι ο οίκος που πιθανώς θα προχωρήσει σε αξιολόγηση για το έτος. Όπως είχε αναφέρει τότε, είναι στο ίδιο μήκος κύματος με τον DBRS, λέγοντας πως η ανοδική πίεση στις αξιολογήσεις της Κύπρου θα μπορούσε να προκύψει εάν γίνει όλο και πιο πιθανό ότι οι δημοσιονομικοί δείκτες και οι δείκτες χρέους του κράτους θα έχουν καλύτερη απόδοση από τις τρέχουσες προβλέψεις του οίκου.

Οι αξιολογήσεις της Κύπρου, ωστόσο, όπως σημείωνε, θα μπορούσαν να υποστούν πτωτικές πιέσεις εάν τα δημοσιονομικά αποτελέσματα και τα αποτελέσματα του χρέους υπολείπονται σημαντικά των τρεχουσών προσδοκιών, οδηγώντας σε αναστροφή της πτωτικής πορείας του δείκτη δημόσιου χρέους. Αυτό θα μπορούσε να συμβεί, όπως τονίζει, λόγω λιγότερο συνεπής δημοσιονομικής πολιτικής, όπως υψηλότερη από την αναμενόμενη αύξηση των δαπανών για τους μισθούς του δημόσιου τομέα, περαιτέρω αλλαγές στο επίδομα διαβίωσης ή υλοποίηση πιέσεων στις δαπάνες για την υγειονομική περίθαλψη. Επιπλέον, μια σημαντικά πιο αδύναμη οικονομική προοπτική από την τρέχουσα πρόβλεψη θα μπορούσε να συμβάλει σε αυτό το σενάριο, το οποίο ενδέχεται να προκληθεί από την έξοδο εξειδικευμένων ξένων εργαζομένων, την ακύρωση ή την αναβολή μεγάλων έργων άμεσων ξένων επενδύσεων ή την αύξηση των γεωπολιτικών κινδύνων.

Ανω των 2 δισ. δολ. άντλησαν startups Ελλήνων του εξωτερικού

Αυξημένο ενδιαφέρον από τεχνολογικούς κολοσσούς και μεγάλα επενδυτικά funds

Της ΔΕΣΠΟΙΝΑΣ ΚΟΝΤΗ

Από το Λονδίνο και το Οσλο, μέχρι τη Σίλικον Βάλι και τη Νέα Υόρκη, ξεκινούν τη διαδρομή τους οι εταιρείες Ελλήνων επιχειρηματιών που δραστηριοποιούνται στο πεδίο της τεχνολογίας, χαράσσοντας τη δική τους πορεία και κατορθώνοντας να προσελκύσουν το ενδιαφέρον ακόμη και επενδυτών διεθνούς εμβέλειας. Επενδυτικοί κολοσσοί που αποτελούν «βαριά» ονόματα στην παγκόσμια κοινότητα των startups και της τεχνολογίας, όπως το Sequoia Capital, αλλά και το αμερικανικό Andreessen Horowitz, έχουν τοποθετήσει από τις αρχές της φετινής χρονιάς μέχρι σήμερα πάνω από 2 δισ. δολ. σε νεοφυείς επιχειρήσεις ιδρυτών ελληνικής καταγωγής όταν όλο τον χρόνο πέρυσι αυτές εξασφάλισαν 1,007 δισ., σύμφωνα με στοιχεία του ελληνικού επενδυτικού κεφαλαίου Marathon Venture Capital. Ανάμεσα σε όσους στρέφουν το ενδιαφέρον τους σε startups ελληνικών καταβολών δεν λείπουν και κολοσσοί του κλάδου όπως η Nvidia, η οποία –μαζί με άλλους επενδυτές– χορήγησε, πριν από λίγους μήνες, 300 εκατ. δολ. στη Runway AI, του Αναστάση Γερμανιδίη. Μάλιστα υπολογίζεται πως το ενδιαφέρον των επενδυτών ακόμη και κατά τους θερμούς μήνες παρέμεινε ιδιαίτερα ζωηρό, κορηγώντας, από τα μέσα Ιουνίου μέχρι σήμερα, πάνω από μισό δισ. δολ. σε ελληνικού DNA startups. Η δυναμική των εταιρειών που έχουν ιδρυθεί στο εξωτερικό από Έλληνες ιδρυτές χωρίς να έχουν παρουσία και δραστηριότητα στη χώρα μας, έχει αρχίσει να διαφαίνεται εδώ και αρκετά χρόνια. Τέτοια εικόνα αποτύπωνε παλαιότερη έρευνα της Endeavor Greece, σύμφωνα με την οποία η κεφαλαιοποίηση αυτής της κατηγορίας των εταιρειών ξεπερνούσε, το 2021, τα 100 δισ. δολ. Έχοντας την τεχνητή νοημοσύνη στον πυρήνα της τεχνολογίας της, η νεοφυής εταιρεία Rillet του Στέλιου Μόδη, απο-

Η Nvidia, μαζί με άλλους επενδυτές, χορήγησε 300 εκατ. δολ. στη Runway AI, του Αναστάση Γερμανιδίη.

Η Rillet του Στέλιου Μόδη άντλησε πριν από λίγες ημέρες 70 εκατ. δολ., μεταξύ άλλων από το Iconiq Growth που διαχειρίζεται κεφάλαια δισεκατομμυριούχων, όπως του Μαρκ Ζούκερμπεργκ.

φοίτου του τμήματος ηλεκτρολόγων μηχανικών του ΕΜΠ, συγκαταλέγεται στη λίστα αυτή. Η εταιρεία άντλησε μόλις πριν από λίγες ημέρες 70 εκατ. δολ., μεταξύ άλλων, από το Iconiq Growth που διαχειρίζεται κεφάλαια δισεκατομμυριούχων, όπως του ιδρυτή της Meta, Μαρκ Ζούκερμπεργκ. Σε μία προσπάθεια να ανατρέψει μια αγορά στην οποία

κυριαρχούν εργαλεία όπως αυτά της Oracle και της Microsoft, η Rillet έχει αναπτύξει λογισμικό AI το οποίο βοηθάει τις εταιρείες να αυτοματοποιήσουν λογιστικές εργασίες και να κλείσουν τα «λογιστικά τους βιβλία» μέσα σε λίγες ώρες αντί για εβδομάδες. Το συγκεκριμένο εργαλείο, η «τρέχουσα» εκτός από τον κ. Μόδη, ο Νίκολας Κοππ, πρώην επικεφαλής δραστηριοτήτων της δημοφιλούς ψηφιακής τράπεζας N26 στις ΗΠΑ. Ο τελευταίος μιλώντας στο Reuters, επεσήμανε πως η startup στοχεύει να αντικαταστήσει παλιά συστήματα που λειτουργούν ως «χαζές» βάσεις δεδομένων, προσφέροντας μία πλατφόρμα που αντλεί δεδομένα απευθείας και αξιοποιεί το AI για την αυτοματοποίηση εργασιών και πληρωριών σε πραγματικό χρόνο. Η επιτυχία του εργαλείου αποτυπώνεται και στα οικονομικά της στοιχεία, αφού μέσα στις τελευταίες 12 εβδομάδες κατάφερε να διπλασιάσει τα ετήσια

επαναλαμβανόμενα έσοδα και να συνεργαστεί με μεγάλες λογιστικές εταιρείες όπως η Wiss. Και από την Αμερική, το ενδιαφέρον μετατοπίζεται σε startup με έδρα το Λονδίνο, στην οποία ιδρυτικό μέλος είναι η Δανάη Αντωνίου. Η εταιρεία Gradient Labs ιδρύθηκε το 2023 από πρώην στελέχη της έτερνης fintech εταιρείας Monzo, και μέσω της AI τεχνολογίας της βοηθάει εταιρείες του χρηματοοικονομικού τομέα να μειώσουν επαναλαμβανόμενες εργασίες, τόσο στο επίπεδο εξυπηρέτησης του πελάτη όσο και σε διαδικασίες back office. Τον προηγούμενο μήνα η εταιρεία σήκωσε 13 εκατ. δολ., με βασικό επενδυτή το βρετανικό venture capital fund, LocalGlobe. Την ίδια ώρα και καθώς ο κλάδος της βιοτεχνολογίας και της υγείας βρίσκεται ψηλά στις προτιμήσεις των επενδυτών, η βιοτεχνολογική εταιρεία ραδιοφαρμάκων Actithera, του Ανδρέα Γουτόπουλου, συγκέντρωσε κεφάλαια ύψους 75,5 εκατ. δολ.

Οι τηλεπικοινωνιακοί όμιλοι πρωταγωνιστούν στα έργα πληροφορικής

Της ΜΑΤΙΝΑΣ ΧΑΡΚΟΦΤΑΚΗ

Σε κομβικής σημασίας δεξαμενή πρόσθετων εσόδων και μοχλό διαφοροποίησης έχει αναδειχθεί τα τελευταία χρόνια ο τομέας των έργων τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών (ICT) για τους μεγάλους τηλεπικοινωνιακούς όμιλους. Οι πάροχοι εντόπισαν τη σημαντική ευκαιρία να διευρύνουν τις πηγές ανάπτυξης τους πέρα από τον στενό πυρήνα των παραδοσιακών τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών και, όπως όλα δείχνουν, η στρατηγική αυτή επιλογή όχι μόνο αποδίδει καρπούς, αλλά ενισχύει ολοένα και περισσότερο τον ρόλο της στην κερδοφορία τους. Βασικός πρωταγωνιστής είναι αναμφίβολα ο ΟΤΕ, ο οποίος συμμετέχει ενεργά στα περισσότερα αλλά και συνθέσει στα μεγαλύτερα projects για τον ψηφιακό μετασχηματισμό που υλοποιούνται στη χώρα μας τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα. Το 2025 δεν αποτέλεσε εξαίρεση όπως αποτυπώνεται και στα οικονομικά αποτελέσματα του πρώτου εξαμήνου, που ανακοίνωσε πρόσφατα.

Ειδικότερα, σύμφωνα με τα στοιχεία που αφορούν το πρώτο εξάμηνο του έτους, τα έσοδα που προήλθαν από ολοκληρωμένες λύσεις Πληροφορικής (system solutions) παρουσίασαν τη με-

γαλύτερη ποσοστιαία αύξηση σε σχέση με όλες τις υπόλοιπες επιμέρους δραστηριότητες του ομίλου, όπως η σταθερή λιανική, οι υπηρεσίες κινητής τηλεφωνίας και η χονδρική. Η σημαντική αυτή ενίσχυση αποδίδεται κυρίως στα μεγάλης κλίμακας έργα ψηφιακού μετασχηματισμού, τα οποία πραγματοποιούνται με τη στήριξη και τη χρηματοδότηση του Ταμείου Ανάκαμψης, ενισχύοντας περαιτέρω τη δυναμική του συγκεκριμένου τομέα. Ο τζίρος από τη δραστηριότητα ICT έφθασε σε 182,5 εκατ. ευρώ, σημειώνοντας άνοδο 17,4% σε σύγκριση με το αντίστοιχο εξάμηνο του 2024, όταν είχαν κλείσει σε 155,4 εκατ. ευρώ. Την καθοριστική συμβολή του κλάδου επεσήμανε και ο πρόεδρος και διευθύνων σύμβουλος του ΟΤΕ κατά την πρόσφατη ενημέρωση των αναλυτών, λέγοντας ότι συνεχίζει να αναπτύσσεται με διψήφιο ρυθμό, ενώ δεν παρέλειψε να αναφερθεί στις προοπτικές καθώς υπάρχουν περιθώρια περαιτέρω επέκτασης του αποτυπώματος τόσο στο ελληνικό Δημόσιο όσο και στον ευρύτερο ευρωπαϊκό δημόσιο τομέα. Ενδεικτικό είναι ότι ο ΟΤΕ έχει ήδη ισχυρή παρουσία στο Βέλγιο, υλοποιώντας έργα για λογαριασμό ευρωπαϊκών οργανισμών.

Δεν είναι μόνο ο ΟΤΕ που πρωταγωνιστεί στον χώρο των

Ο τζίρος του ομίλου ΟΤΕ από τα έργα τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών έφθασε το α' εξάμηνο στα 182,5 εκατ. ευρώ, σημειώνοντας άνοδο 17,4% σε σύγκριση με το αντίστοιχο διάστημα του 2024.

Θετικό το αποτύπωμα στις οικονομικές επιδόσεις.

έργων ψηφιοποίησης. Στο «παιχνίδι» βρίσκονται και η Nova καθώς και η Vodafone, διεκδικώντας και αναλαμβάνοντας μεγάλης κλίμακας έργα πληροφορικής, με θετικό αποτύπωμα στις οικονομικές τους επιδόσεις. Ειδικότερα, η Nova από τον Ιανουάριο του 2020 έως και τον Μάιο του 2025 έχει αναλάβει έργα στον δημόσιο τομέα συνολικής αξίας 593 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων τα 192,8 εκατ. αφορούν συμβάσεις όπου λει-

τουργεί ως μοναδική ανάδοχος. Στην ίδια εξίσωση πρέπει να συνυπολογιστεί και η θυγατρική Nova ICT, η οποία έχει ήδη αναλάβει έργα συνολικής αξίας 181,6 εκατ. ευρώ, ενισχύοντας περαιτέρω το αποτύπωμα του ομίλου στον χώρο της ψηφιοποίησης. Από την πλευρά της, η Vodafone έχει προχωρήσει σε συμβάσεις συνολικού ύψους 513,7 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων τα 220,9 εκατ. υλοποιούνται με την ίδια ως μοναδικό ανάδοχο. Παράλληλα, η εταιρεία δεν έχει κρύψει το έντονο ενδιαφέρον της για συμμετοχή σε διαγωνισμούς που αφορούν την αμυντική τεχνολογία, έναν τομέα που εκτιμάται ότι θα βρεθεί στο επίκεντρο τα επόμενα χρόνια.

Κρίσιμη η Ρουμανία για την ανάπτυξη του ομίλου Aktor

«Η Ρουμανία δεν αποτελεί για εμάς μία ακόμη αγορά, αλλά έναν στρατηγικό εταίρο στη μακροπρόθεσμη αναπτυξιακή πορεία του ομίλου. Στόχος μας είναι, μέσα στην επόμενη δεκαετία, ο όμιλος Aktor να καταστεί μία από τις κορυφαίες δυνάμεις στη δημιουργία υποδομών και τα έργα παραχώρησης στη χώρα». Με αυτά τα λόγια, ο πρόεδρος και διευθύνων σύμβουλος της κατασκευαστικής εταιρείας, Αλέξανδρος Εξάρχου, επεσήμανε ότι η γειτονική χώρα αποτελεί μία από τις πιο δυναμικά αναπτυσσόμενες αγορές στην Ευρώπη και βρίσκεται στο επίκεντρο της στρατηγικής της ανάπτυξης, μιλώντας στο τοπικό μέσο ενημέρωσης The Diplomat.

Ο Aktor δραστηριοποιείται στη Ρουμανία εδώ και 20 χρόνια, κατασκευάζοντας μεγάλα οδικά, σιδηροδρομικά και ενεργειακά έργα. «Οραμά μας είναι να συνδυάζουμε την αριστεία και τη συσσωρευμένη τεχνογνωσία των Ελλήνων μηχανικών με την ουσιαστική συνεργασία με τις τοπικές κοινωνίες, δημιουργώντας έργα που θα τις στηρίζουν για πολλές γενιές», τόνισε ο κ. Εξάρχου.

Το 2024, ο κύκλος εργασιών του ομίλου στη Ρουμανία ανήλθε σε 233 εκατ. ευρώ, αντιπροσωπεύοντας σχεδόν το 20% της κατασκευαστικής δραστηριότητας του ομίλου. Με αυτά τα δεδομένα, η εταιρεία προετοιμάζεται για το επόμενο βήμα: Τη διεκδίκηση έργων ύψους 3,7 δισ. ευρώ, μέσα από νέους διαγωνισμούς που θα προκληθούν και αφορούν καίριες υποδομές, αλλά και τη διερεύνηση ευκαιριών σε τομείς όπως οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και το Real Estate. «Μέχρι το 2030, θέλουμε η παρουσία μας στη Ρουμανία να έχει παγιωθεί, όχι ως απλού αναδόχου έργων, αλλά ως στρατηγικού εταίρου της χώρας στην πορεία της προς τη βιώσιμη ανάπτυξη», υπογράμμισε ο κ. Εξάρχου. Η Ρουμανία καταγράφει έναν από τους υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης

Ο πρόεδρος και διευθύνων σύμβουλος του ομίλου Aktor Αλέξανδρος Εξάρχου.

Ο Aktor δραστηριοποιείται στη Ρουμανία επί 20 χρόνια, κατασκευάζοντας μεγάλα οδικά, σιδηροδρομικά και ενεργειακά έργα.

στην Ε.Ε., ο οποίος ενισχύεται από τα έργα του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάκαμψης (RRF). Παράλληλα, η γεωγραφική της θέση, ανάμεσα στην Κεντρική Ευρώπη, τα Βαλκάνια και τη Μαύρη Θάλασσα, ενισχύει τον περιφερειακό της ρόλο, ενώ την καθιστά κομβικό παίκτη και για τη μελλοντική ανοικοδόμηση της Ουκρανίας, όταν οι συνθήκες το επιτρέψουν. Τα έργα της Aktor Ρουμανίας αφορούν σημαντικές υποδομές, όπως ο περιφερειακός του Βουκουρεστίου Α0 και η σιδηροδρομική γραμμή «Βρασόβ-Σιχίβοαρά», ένα από τα σημαντικότερα συγκοινωνιακά έργα της χώρας και τμήμα του στρατηγικής σημασίας διευρωπαϊκού άξονα Ρήνου - Δουνάβews.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Η Νο1
ενημερωτική
εφαρμογή
στην Κύπρο

Μείνετε ενημερωμένοι!

Κατεβάστε την εφαρμογή της
Καθημερινής Κύπρου στο κινητό σας

Προτίμησαν το εξωτερικό αντί των νησιών φέτος οι Έλληνες

Οι δαπάνες για ταξίδια εκτός Ελλάδος ξεπέρασαν αυτές των εγχωρίων

Του **ΗΛΙΑ Γ. ΜΠΕΛΛΟΥ**

Πήραν χαρτί και μολύβι και έβαλαν τα νούμερα κάτω. Ο Κωνσταντίνος και η σύζυγός του, ιδιωτικοί υπάλληλοι και οι δύο, άνθρωποι με σχετική οικονομική άνεση, υπολόγισαν πόσο θα τους κοστίσει μία βδομάδα στην Τήνο και μία βδομάδα στην Πράγα ή στην Κοπεγχάγη. Αποφάσισαν τελικά να ταξιδέψουν για Βόρεια Ευρώπη. Εισιτήρια και διαμονή ήταν σαφώς φθηνότερα. Καλά, θα σκεφτείτε, Αύγουστο είναι όλα ακριβά στην Ελλάδα και στους άλλους μεσογειακούς προορισμούς, ενώ στη Βόρεια Ευρώπη ψάχνουν τον τουρίστα με το κιάλι.

Εξηγήστε τότε αυτό: άλλο ζευγάρι ιδιωτικών υπαλλήλων με αποδοχές υψηλότερες από τον μέσο όρο της χώρας, αντί να ταξιδεύουν για Κέρκυρα, όπως σχεδίαζαν, προτίμησαν να πάνε με τα δύο παιδιά τους στο ισπανικό νησί της Τενερίφης. Και σε αυτή την περίπτωση εισιτήρια και διαμονή ήταν, σύμφωνα με τους ίδιους, περί τα 1.000 ευρώ φθηνότερα από ό,τι στην Κέρκυρα. Αλλά οι περισσότεροι από εμάς ξέρουν μια τέτοια ιστορία φίλων ή συγγενών, που αντί για ένα ταξίδι σε ελληνικό νησί με διαμονή σε καλό ξενοδοχείο και μετάβαση είτε αεροπορικά είτε ακτοποϊκή, προτίμησαν καινούργιες εμπειρίες στο εξωτερικό, συχνά με χαμηλότερο συνολικό κόστος.

Η τάση είναι πλέον εμφανής και στα επίσημα στοιχεία της ελληνικής στατιστικής υπηρεσίας και της Τράπεζας της Ελλάδος και αποδίδεται από τους ειδικούς τόσο στη βελτίωση της οικονομικής κατάστασης ενός όχι μικρού μέρους των ελληνικών νοικοκυριών όσο και στις υψηλές τιμές διαμονής και μετάβασης σε κορυφαίους ελληνικούς προορισμούς, στους οποίους η ζήτηση από το εξωτερικό και η αναβάθμιση των υποδομών φιλοξενίας οδηγούν το κόστος διαμονής σε ιστορικά υψηλά επίπεδα.

Σύμφωνα με στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, κατά το πρώτο εξάμηνο φέτος οι ταξιδιωτικές πληρωμές στο εξωτερικό, οι δαπάνες δηλαδή που πραγματοποιήσαν Έλληνες που ταξίδεψαν στο εξωτερικό, αυξήθηκαν σε σχέση με την αντίστοιχη περυσινή περίοδο κατά 323 εκατ. στα 1,677 δισ. από 1,344 δισ. το

Οι Έλληνες δαπάνησαν για ταξίδια στο εξωτερικό κατά τη διάρκεια της περυσινής χρονιάς 2,8 δισ., όταν η αντίστοιχη δαπάνη τους για ταξίδια στην Ελλάδα έφτασε στα 2,2 δισ. Εδωσαν δηλαδή 600 εκατ. ευρώ παραπάνω στο εξωτερικό για διακοπές και ταξίδια αναψυχής κάθε είδους. Στη φωτογραφία, τα Ισπανικά Σκαλιά στη Ρώμη.

Το πρώτο εξάμηνο οι ταξιδιωτικές πληρωμές των Ελλήνων στο εξωτερικό ανήλθαν σε 1,6 δισ. από 1,3 δισ. πέρυσι.

πρώτο εξάμηνο του 2024. Πρόκειται για ποσοστιαία αύξηση της τάξης του 24%, η οποία αποδίδεται τόσο στην αύξηση των ταξιδιών όσο και στην αύξηση των δαπανών ανά ταξίδι των Ελλήνων. Οι αυξήσεις είναι μεγαλύτερες από τον πληθωρισμό και έτσι δεν τίθεται θέμα αμφισβήτησης της πραγματικής, σε σταθερούς όρους, δαπάνης για ταξίδια στο εξωτερικό.

Πρόκειται για τάση που ήταν ήδη εμφανής από το 2024, οπότε και στοιχεία της ελληνικής στατιστικής υπηρεσίας έδειξαν ότι οι Έλληνες δαπάνησαν για ταξίδια στο εξωτερικό κατά τη διάρκεια της περυσινής χρονιάς 2,8 δισ., όταν η αντίστοιχη δα-

πάνη τους για ταξίδια στην Ελλάδα έφτασε τα 2,2 δισ. Με απλά λόγια, οι Έλληνες έδωσαν 600 εκατ. ευρώ παραπάνω στο εξωτερικό από ό,τι στο εσωτερικό για διακοπές και ταξίδια αναψυχής κάθε είδους.

Αλλά και το 2024 τα ταξίδια στο εξωτερικό είχαν ήδη αυξηθεί σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά: σύμφωνα με τη μελέτη του Ινστιτούτου του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΙΝΣΕΤΕ) «Η εξερχόμενη ταξιδιωτική κίνηση από Ελλάδα, 2023-2024», ο εξερχόμενος τουρισμός από Ελλάδα εμφανίσε αύξηση αναχωρήσεων (+8%, από 6,2 εκατ. ευρώ το 2023 σε 6,7 εκατ. το 2024) και πληρωμών (+15%, από 2,4 δισ. ευρώ το 2023 σε 2,8 δισ. το 2024).

Σε ποιες χώρες του εξωτερικού, όμως, ταξιδεύουν οι Έλληνες; Με βάση τα δεδομένα της περυσινής χρονιάς, τα ταξίδια προς χώρες της Ζώνης του Ευρώ, σε σύγκριση με αυτά προς τις υπόλοιπες χώρες, κατέγραψαν υψηλές θετικές ποσοστιαίες μεταβολές σε

όλα τα μεγέθη (αναχωρήσεις +15%, διανυκτερεύσεις +5%, πληρωμές +19%), που συμπαρέσυραν τα συνολικά μεγέθη σε αύξηση (αναχωρήσεις +8% και πληρωμές +15%).

Επιπλέον παρατηρήθηκε αύξηση των μεριδίων των παραδοσιακών προορισμών υψηλής τουριστικής δαπάνης, όπως Γερμανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιταλία, Γαλλία και Ολλανδία (από 27% το 2023 σε 28% το 2024) και μείωση των όμορων προορισμών χαμηλής τουριστικής δαπάνης της Βουλγαρίας και της Τουρκίας (από 26% το 2023 σε 22% το 2024). Οι Έλληνες επιλέγουν δηλαδή πλέον πιο ακριβούς προορισμούς.

Και τα ταξίδια δεν είναι μόνο καλοκαιρινά. «Η εποχικότητα του εξερχόμενου τουρισμού δεν εστιάζεται όπως στον εισερχόμενο τουρισμό στο β' και γ' τρίμηνο κάθε έτους, αλλά επιμερίζεται σχεδόν ισομερώς στα τέσσερα τρίμηνα του έτους, με εξαίρεση ίσως το α' τρίμηνο, που υστερεί σε σύγκριση με τα υπόλοιπα», σημειώνει το ΙΝΣΕΤΕ.

«Σκαρφάλωσε» στο 3,7% τον Ιούλιο ο πληθωρισμός

Της **ΕΙΡΗΝΗΣ ΧΡΥΣΟΛΩΡΑ**

Σχεδόν διπλάσιος ήταν τον Ιούλιο ο πληθωρισμός στην Ελλάδα, έναντι της Ευρωζώνης, σύμφωνα με τα οριστικά στοιχεία χθες της Eurostat, αφού διαμορφώθηκε στο 3,7% έναντι 2% αντίστοιχα. Στην Ε.Ε. συνολικά ο δείκτης διαμορφώθηκε στο 2,4%. Εσθονία, Λετονία, Ουγγαρία, Ρουμανία, Κροατία και Σλοβακία είχαν υψηλότερους ρυθμούς από την Ελλάδα, ενώ στο 3,7% «ισοβάθμισε» η Αυστρία.

Στην Ευρωζώνη συνολικά, τα τρόφιμα, το αλκοόλ και ο καπνός ήταν η κατηγορία που κατέγραψε τη μεγαλύτερη αύξηση τιμών σε ετήσια βάση, 3,3% σε σύγκριση με 3,1% τον Ιούνιο. Την ίδια αύξηση, 3,3%, σημείωσαν και στην Ελλάδα τα τρόφιμα, το αλκοόλ και ο καπνός.

Στην Ελλάδα, ωστόσο, τη σκυτάλη των αυξήσεων είχαν οι υπηρεσίες με 5,2% έναντι 3,2% στην Ευρωζώνη. Στην Εσθονία, οι υπηρεσίες αυξήθηκαν κατά 11,1%, αλλά στην τουριστική Ισπανία κατά 3,6%, στη Γαλλία κατά 2,4%, στην Πορτογαλία κατά 4%, στην Ιταλία κατά 3%, στην Κύπρο κατά 4,7%, στη Λετονία κατά 5,9%, στη Λιθουανία κατά 5,8%.

Τα βιομηχανικά αγαθά πλην ενέργειας αυξήθηκαν με 0,8% στην Ευρωζώνη, έναντι 1,3% στην Ελλάδα. Στην ενέργεια σημειώθηκε μείωση 2,4%, ενώ στην Ελλάδα, αντίθετα, ο πληθωρισμός της ενέργειας ήταν θετικός, 0,7%. Ο γενικός δείκτης, εξαιρουμένων της ενέργειας, ήταν 4% στην Ελλάδα, έναντι 2,5% στην Ευρωζώνη και ο δείκτης που εξαιρεί τρόφιμα, ενέργεια, αλκοόλ και κα-

πνό ήταν 4,3% στην Ελλάδα, έναντι 2,3% στην Ευρωζώνη. Τέλος, ο δείκτης εξαιρουμένων της ενέργειας και των μη επεξεργασμένων τροφίμων ήταν 3,5% στην Ελλάδα και 2,4% στην Ευρωζώνη.

Σημειώνεται ότι το 3,7% ήταν ο εναρμονισμένος δείκτης τιμών καταναλωτή με την Ε.Ε., ενώ ο εθνικός δείκτης που καταρτίζει η ΕΛΣΤΑΤ ήταν τον Ιούλιο 3,1%. Στην Ελλάδα, με βάση τον εθνικό δείκτη, τη μεγαλύτερη αύξηση σε ετήσια βάση σημείωσαν η ένδυση και υπόδηση, 8,4%, η στέγαση 6,6%, και τα ξενοδοχεία-καφέ-εστιατόρια, 6,2%. Η διατροφή και τα μη αλκοολούχα

Είναι σχεδόν διπλάσιος έναντι της Ευρωζώνης, όπου διαμορφώθηκε στο 2%, σύμφωνα με τη Eurostat.

ποτά αυξήθηκαν 2,8%, τα αλκοολούχα ποτά και ο καπνός 1,8%.

Ο πληθωρισμός προβλέπεται να διαμορφωθεί στο 2,5% κατά μέσον όρο το 2025, σύμφωνα με το τελευταίο Inflation Monitor της Τράπεζας της Ελλάδος, που αφορά τον εναρμονισμένο δείκτη. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις ανοιχτάρες προβλέψεις της τοποθετούσε τον δείκτη για φέτος στο 2,8%.

Πάντως, μέχρι στιγμής, ο εναρμονισμένος δείκτης κινείται σταθερά σε υψηλότερα επίπεδα. Στην Ευρωζώνη, η αντίστοιχη πρόβλεψη του inflation monitor είναι για πληθωρισμό 2% και της Κομισιόν για 2,1%.

Στην Ελλάδα, με βάση τον εθνικό δείκτη, τη μεγαλύτερη αύξηση σε ετήσια βάση σημείωσαν η ένδυση και υπόδηση, 8,4%, η στέγαση 6,6%, και τα ξενοδοχεία-καφέ-εστιατόρια, 6,2%. Η διατροφή και τα μη αλκοολούχα ποτά αυξήθηκαν 2,8%, τα αλκοολούχα ποτά και ο καπνός 1,8%.

Οι πυρκαγιές πιέζουν τις ασφαλιστικές εταιρείες

Ο κίνδυνος πυρκαγιών στη Νότια Ευρώπη και ειδικά σε Ισπανία, Ελλάδα, Πορτογαλία και Ιταλία έχει μετατραπεί από «δευτερεύοντα» κίνδυνο σε δομικά σημαντικό κίνδυνο για τις ασφαλιστικές εταιρείες, προειδοποιεί ο οίκος αξιολόγησης DBRS. Οι καύσωνες-ρεκόρ και οι μεγαλύτερες από το συνηθισμένο περιόδους πυρκαγιών ωθούν τη συχνότητα των ζημιών και τη σοβαρότητα των πυρκαγιών σε υψηλότερα επίπεδα, τη στιγμή που μέχρι στιγμής φέτος περίπου 534.000 εκτάρια έχουν καεί σε ολόκληρη την Ε.Ε., τρεις φορές το μέγεθος της καταστροφής που προκάλεσαν οι πυρκαγιές κατά την ίδια περίοδο το 2024.

Για τις ασφαλιστικές εταιρείες ακινήτων η αυξανόμενη συχνότητα και σοβαρότητα των πυρκαγιών σημαίνει ότι υπάρχει κίνδυνος εξάντλησης των προϋπολογισμών και πίεσης της κερδοφορίας. Παρόλο που η βραχυπρόθεσμη ικανότητα αντισταθμίσης παραμένει άφθονη, οι μεγάλες ζημιές από πυρ-

καγιές το 2025 είναι πιθανό να αυστηροποιήσουν τους όρους για τα προγράμματα ασφάλισης στην Ιβηρική και τη Μεσόγειο. Αν και οι ασφαλιστικές εταιρείες με διαφοροποιημένα κέρδη και καλή διαχείριση της σχετικής έκθεσης θα είναι πιο ανθεκτικές, συνολικά, η DBRS αναμένει ότι θα ασκηθούν πιέσεις στα αποτελέσματα του τρίτου

Υπάρχει κίνδυνος εξάντλησης των προϋπολογισμών και πίεσης της κερδοφορίας τους, εκτιμά η DBRS.

τριμήνου των ασφαλιστικών εταιρειών, ειδικά εκείνων που έχουν σημαντική έκθεση στα χαρτοφυλάκια ακινήτων της Ιβηρικής και της Ελλάδας.

Η Νότια Ευρώπη εκτίθεται ολοένα και περισσότερο σε μεγαλύτερες αντιπυρικές περιό-

Οι καύσωνες-ρεκόρ και οι μεγαλύτερες από το συνηθισμένο περιόδους πυρκαγιών στη Νότια Ευρώπη ωθούν τη συχνότητα των ζημιών σε υψηλότερα επίπεδα, τη στιγμή που μέχρι στιγμής φέτος περίπου 534.000 εκτάρια έχουν καεί σε ολόκληρη την Ε.Ε., τρεις φορές το μέγεθος της καταστροφής που προκάλεσαν οι πυρκαγιές κατά την ίδια περίοδο το 2024.

δους και καιρικές ανωμαλίες, με την ακραία ζέστη να αυξάνει την πιθανότητα μεγάλων, ταχέως εξελισσόμενων πυρκαγιών, επιστημονικά ο οίκος. Επιπλέον, η τουριστική ανάπτυξη και η προαστιακή εξάπλωση έχουν οδηγήσει σε αύξηση των ασφαλιστικών αξιών, ιδιαίτερα στις περιοχές όπου οι αστικές και οι αγροτικές ζώνες συνυπάρχουν. Η Ισπανία και η Πορτογαλία έχουν δοκιμαστεί πολύ φέτος από τις φωτιές, ενώ Ιταλία και Ελλάδα παραμένουν δομικά εκτεθειμένες στον κίνδυνο, τονίζει η DBRS. Ειδικά για την Ελλάδα αναφέρει ότι φέτος έχει πληγεί σημαντικά, ενώ η πυρκαγιά στον Εβρο το 2023 παραμένει η μεγαλύτερη καταγεγραμμένη στην Ε.Ε. Τόσο για την Ιταλία όσο και για την Ελλάδα, όπως επιστημονικά, η διακοπή επιχειρηματικών δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τον τουρισμό και η αυξημένη έκθεση σε αποζημιώσεις που σχετίζονται με εκκενώσεις και προβλήματα υγείας (π.χ. από

την εισπνοή καπνού), εξακολουθούν να αποτελούν βασική ανησυχία για τον ασφαλιστικό κλάδο καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου αιχμής.

Ενώ οι εκτιμήσεις για τις ασφαλισμένες ζημιές λόγω πυρκαγιών φέτος στην Ευρώπη βρίσκονται ακόμη σε εξέλιξη, τονίζει ο οίκος: δευτερογενείς κίνδυνοι, όπως πυρκαγιές και πλημμύρες, αποτελούν πλέον το μεγαλύτερο μέρος των ετήσιων ασφαλισμένων ζημιών από φυσικές καταστροφές. Οι κορυφαίες εταιρείες αντασφάλισης Swiss Re και Munich Re επιστημονίζουν μια επίμονη τάση αύξησης 5%-7% στις παγκόσμιες ασφαλισμένες ζημιές από φυσικές καταστροφές για το 2025, τη στιγμή που το α' εξάμηνο αποτελεί ήδη το δεύτερο πιο κοστοβόρο α' εξάμηνο που έχει καταγραφεί στην Ιστορία.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΟΥΡΤΑΛΗ

Ομόλογα αξίας 7,5 δισ. ευρώ αγόρασαν οι ξένοι στο δμνηνο

Το 2024 επένδυσαν 10 δισ., με την αύξηση να αποδίδεται στην επενδυτική βαθμίδα

Της **ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΚΟΥΡΤΑΛΗ**

Την έντονη κινητικότητα και την ισχυρή «ψήφο εμπιστοσύνης» των ξένων επενδυτών στην ελληνική αγορά ομολόγων επιβεβαιώνουν τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, που έδειξαν ότι το πρώτο εξάμηνο του 2025 τοποθέτησαν 7,5 δισ. ευρώ σε ελληνικούς κρατικούς τίτλους, έπειτα από τα 10 δισ. ευρώ που είχαν τοποθετήσει συνολικά το 2024. Τα ελληνικά ομόλογα έχουν ξεκάθαρα επωφεληθεί από την πολύ καλή και συνεχώς βελτιούμενη δημοσιονομική πορεία της χώρας, καθώς και από τη στροφή των επενδυτών στην Ευρώπη φέτος, λόγω της απώλειας εμπιστοσύνης στις ΗΠΑ που προκαλούν οι πολιτικές του Ντόναλντ Τραμπ, η οποία επιβεβαιώθηκε ξεκάθαρα το τελευταίο δίμηνο, με τις εισροές στα ομόλογα της Ευρωζώνης από επενδυτές εκτός των «συνόρων» του ευρώ να αγγίζουν ρεκόρ 11 ετών.

Ειδικότερα, σχολιάζοντας τις κινήσεις στις επενδύσεις χαρτοφυλακίου το α΄ εξάμηνο, στην ανακοίνωση των στατιστικών για το ισοζύγιο πληρωμών, η ΤτΕ επισημαίνει τις σημαντικές θέσεις που έχουν χτίσει φέτος οι ξένοι επενδυτές σε ελληνικούς κρατικούς τίτλους, καθώς και σε ελληνικές μετοχές. Όπως ανα-

φέρει συγκεκριμένα, «η αύξηση των υποχρεώσεων των κατοίκων (το διάστημα Ιανουαρίου - Ιουνίου) αντανάκλα κυρίως την άνοδο κατά 7,5 δισ. ευρώ των τοποθετήσεων μη κατοίκων σε ελληνικά ομόλογα και έντοκα γραμμάτια, καθώς και την αύξηση κατά 1,4 δισ. ευρώ των τοποθετήσεων μη κατοίκων σε μετοχές εγχωρίων επιχειρήσεων». Σημειώνεται πως στο α΄ εξάμηνο το ισοζύγιο των επενδύσεων χαρτοφυλακίου εκπνάνθηκε στα -9,67 δισ. ευρώ από -3,04 δισ. ευρώ το αντίστοιχο διάστημα του 2024. Με αρνητικό πρόσημο καταγράφονται οι επενδύσεις ξένων σε ελληνικά assets, δηλαδή η αύξηση των υποχρεώσεων κατοίκων στο εξωτερικό.

Μάλιστα, τα ελληνικά ομόλογα έχουν δεχθεί εισροές κάθε μήνα φέτος από ξένους επενδυτές. Ακόμη και τον μήνα-σοκ για τις αγορές, τον Απρίλιο, όπου καταγράφηκε sell-off σε πολλά assets, με αιτία και αφορμή την «Ημέρα Απελευθέρωσης» του Ντόναλντ Τραμπ, καθώς οι ανακοινώσεις για τους δασμούς έστειλαν την αβεβαιότητα για τις προοπτικές της οικονομίας στο «κόκκινο». Πιο αναλυτικά, τον Ιούνιο οι τοποθετήσεις των ξένων επενδυτών σε ελληνικούς κρατικούς τίτλους διαμορφώθηκαν σε 1,6

Τα ελληνικά ομόλογα έχουν δεχθεί εισροές κάθε μήνα φέτος από ξένους επενδυτές. Τον Ιούνιο οι τοποθετήσεις των ξένων επενδυτών σε ελληνικούς κρατικούς τίτλους διαμορφώθηκαν σε 1,6 δισ. ευρώ, τον Μάιο σε 243 εκατ. ευρώ, τον Απρίλιο σε 576 εκατ. ευρώ, τον Μάρτιο σε 1,4 δισ. ευρώ, τον Φεβρουάριο σε 93 εκατ. ευρώ και τον Ιανουάριο, τον πιο ισχυρό μήνα έως τώρα φέτος, οι τοποθετήσεις έφτασαν τα 3,5 δισ. ευρώ.

δισ. ευρώ, τον Μάιο σε 243 εκατ. ευρώ, τον Απρίλιο σε 576 εκατ. ευρώ, τον Μάρτιο σε 1,4 δισ. ευρώ, τον Φεβρουάριο σε 93 εκατ. ευρώ και το Ιανουάριο, τον πιο ισχυρό μήνα έως τώρα φέτος, οι τοποθετήσεις έφτασαν τα 3,5 δισ. ευρώ

Τα 7,5 δισ. ευρώ των έως τώρα φετινών τοποθετήσεων των ξένων στα ελληνικά ομόλογα και έντοκα έρχονται να συγκριθούν με τα 10 δισ. ευρώ που τοποθέτησαν συνολικά το 2024 και τα 4,1 δισ. ευρώ το 2023. Εάν λάβουμε υπόψη ότι τα ελληνικά ομόλογα εντάχθηκαν σε διεθνείς δείκτες ομολόγων στις αρχές του 2024, έπειτα και από την ανάκτηση της επενδυτικής βαθμίδας από την Ελλάδα, η οποία είχε ξεκινήσει το καλοκαίρι του 2023, επιβεβαιώνεται ξεκάθαρα πως η χώρα έχει αποκτήσει σημαντικά μεγαλύτερη προβολή και ευρύτερη πρόσβαση σε διεθνείς επενδυτές, αφού οι συνολικές τους τοποθετήσεις διαμορφώνονται στα 17,5 δισ.

ευρώ. Αλλωστε τραπεζικές πηγές είχαν εκτιμήσει πως η ένταξη των ελληνικών ομολόγων σε διεθνείς δείκτες και ειδικά η απόδοση της επενδυτικής βαθμίδας και από τη Moody's (η οποία ήρθε με σχετική καθυστέρηση, ωστόσο αύξησε το γκρουπ των δεικτών στους οποίους ανήκουν πλέον τα ελληνικά ομόλογα) θα οδηγήσει σε εισροές περίπου 20 δισ. ευρώ.

Ρεκόρ εισροών στην Ευρωζώνη

Οι ελληνικοί τίτλοι έχουν επίσης επωφεληθεί από την αναζήτηση των επενδυτών για εναλλακτικούς τίτλους έναντι των αμερικανικών ομολόγων τα οποία βρέθηκαν αρκετές φορές στο στόχαστρο των «τιμωρών» της αγοράς φέτος (vigilantes) λόγω των ανησυχιών για τα δημοσιονομικά των ΗΠΑ, συνέπεια της πολιτικής που ακολουθεί ο Τραμπ.

Η αναζήτηση αυτή έχει ωθήσει πολλά χαρτοφυλάκια στην αγορά

της Ευρωζώνης, με τα νέα στοιχεία που δημοσίευσε η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα να δείχνουν πως το τελευταίο δίμηνο και μετά την «Ημέρα Απελευθέρωσης» και τον ταραχώδη Απρίλιο, η ζήτηση για ομόλογα της περιοχής (κρατικά και εταιρικά) από επενδυτές εκτός Ευρωζώνης άγγιξε ρεκόρ 11 ετών.

Ειδικότερα, τα ομόλογα διαρρέκτας άνω του ενός έτους στην Ευρωζώνη κατέγραψαν εισροές 60 δισ. ευρώ από επενδυτές εκτός Ευρωζώνης τον Ιούνιο, σύμφωνα με στοιχεία ροής χαρτοφυλακίου της ΕΚΤ που δημοσιεύθηκαν χθες. Έπειτα και από τις εισροές ύψους 97 δισ. ευρώ τον Μάιο, συνιστούν την ισχυρότερη ζήτηση σε επίπεδο διμήνου για χρέος της Ευρωζώνης από το 2014, σύμφωνα με τους υπολογισμούς της Citigroup. Αυτό σηματοδοτεί και μια αξιοσημείωτη αύξηση σε σύγκριση με τον μέσο όρο 12μήνου των 22 δισ. ευρώ σε μηνιαίες εισροές και τον 5ετή μέσο

όρο των μόλις 12 δισ. ευρώ μηνιαίων εισροών.

Μείωση των spreads

Κατά την αμερικανική τράπεζα, η παραπάνω εξέλιξη βοηθάει επίσης να εξηγηθεί η απότομη μείωση των spreads των ομολόγων της Ευρωζώνης τους τελευταίους μήνες. Σημειώνεται πως το ελληνικό spread έχει υποχωρήσει στις 68 μονάδες βάσης και σε χαμηλό 17 ετών—από 100 μ.β τον Απρίλιο—, στις 83 μ.β διαμορφώνεται το ιταλικό spread από 140 μ.β. τον Απρίλιο, στις 58 μ.β το ισπανικό από 85 μ.β τον Απρίλιο και στις 41 μ.β το πορτογαλικό από 80 μ.β. Εξάιρεση όσον αφορά το ενδιαφέρον των ξένων επενδυτών στην Ευρωζώνη αποτελεί η Γαλλία, η οποία βλέπει συνεχή επιβράδυνση της ζήτησης για τα κρατικά (αλλά και τα εταιρικά) όρια ομόλογα, ενώ από τον Φεβρουάριο καταγράφει επιταχυνόμενες εκροές σε ετήσια βάση.

1η
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

—

ΤΟ ΣΕΡΒΙΣ
ΣΤΟ ΓΗΠΕΔΟ
ΣΥΝΑΝΤΑ
ΤΗΝ ΑΠΟΛΥΤΗ
ΓΕΥΣΗ
& ΤΑ ΔΡΟΣΙΣΤΙΚΑ
COCKTAILS

—

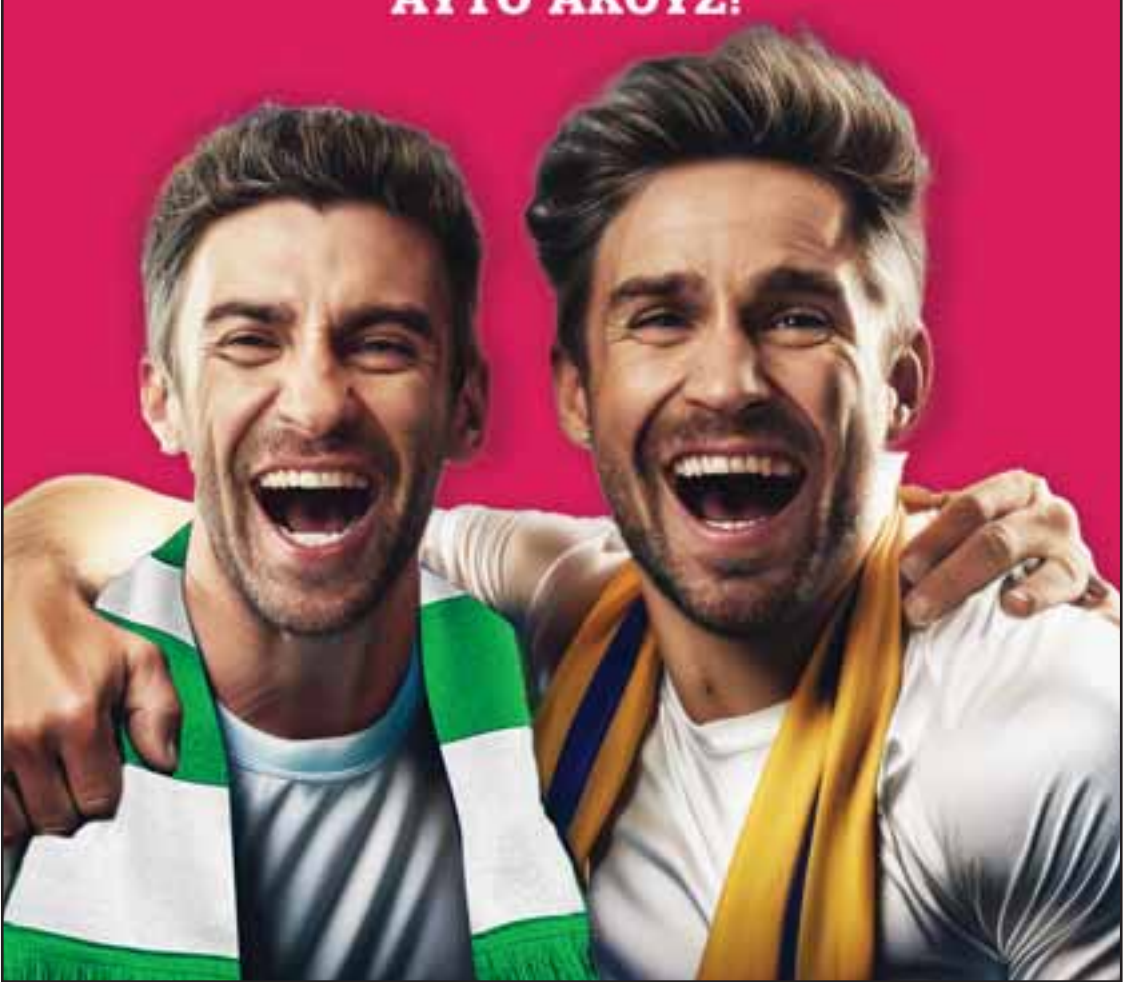

ΑΘΛΗΤΙΚΑ
ΜΕ ΑΠΟΨΗ

ΑΥΤΟ ΑΚΟΥΣ!

Νέο ρεκόρ τον Ιούλιο στην ελληνική αγορά Airbnb

Αυξήθηκαν τα διαθέσιμα ακίνητα, σε άνοδο ζήτηση και πληρότητα

Του **ΗΛΙΑ Γ. ΜΠΕΛΛΟΥ**

Κατά 5% αυξήθηκε τον Ιούλιο η προσφορά ακινήτων διαθέσιμων για βραχυχρόνια μίσθωση στην Ελλάδα, σύμφωνα με στοιχεία της AirDNA, οδηγώντας τη δραστηριότητα σε νέο ιστορικό ρεκόρ. Σύμφωνα με την AirDNA, συμβουλευτικό οργανισμό που παρακολουθεί τη συγκεκριμένη αγορά, η ζήτηση διανυκτερεύσεων τον Ιούλιο στους ευρωπαϊκούς προορισμούς αυξήθηκε κατά +7,7% σε ετήσια βάση, φτάνοντας τα 61,3 εκατ., ενώ η αύξηση των καταχωρίσεων –της προσφοράς δηλαδή καταλυμάτων για βραχυχρόνια μίσθωση– διαμορφώθηκε στο +2,8%, φτάνοντας συνολικά τις 4,15 εκατ. καταχωρίσεις. Αυτή η διαφορά μεταξύ προσφοράς και ζήτησης συνέβαλε στην αύξηση της πληρότητας κατά δύο ποσοστιαίες μονάδες και στην Ελλάδα, εκτιμούν πηγές του κλάδου.

Τα δεδομένα που επικαλείται η AirDNA κατατάσσουν τη χώρα μεταξύ των λίγων ευρωπαϊκών αγορών που διατήρησαν τη δυναμική τους στην κορύφωση της θερινής περιόδου, παρά τα σημάδια κόπωσης αλλού. Οι διαθέσιμες καταχωρίσεις στην Ελλάδα αυξή-

θηκαν κατά 5% σε σύγκριση με τον Ιούλιο του 2024, ενώ η ζήτηση ενισχύθηκε περαιτέρω με αύξηση 7%. Η πληρότητα επίσης αυξήθηκε κατά 2%, αντανakλώντας τη συνεχιζόμενη ανθεκτικότητα σε μια αγορά όπου περισσότεροι από 4 εκατ. Ευρωπαίοι έκαναν κράτηση για βραχυχρόνια μίσθωση καταλυμάτων κατά τη διάρκεια του Ιουλίου. Όσον αφορά τις προοπτικές για τους ερχόμενους μήνες, οι κρατήσεις για τον Σεπτέμβριο και τον Οκτώβριο ενισχύονται πανευρωπαϊκά, αναφέρει η AirDNA. Στα μέσα Αυγούστου, οι κρατήσεις για τους επόμενους μήνες έδειχναν αύξηση κατά 10% για τον Σεπτέμβριο και κατά 13% για τον Οκτώβριο σε σύγκριση με πέρυσι. Αντίστοιχα είναι τα μεγέθη και για την Ελλάδα.

Τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία του Ινστιτούτου Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (INSETE) δείχνουν ότι η εξέλιξη του αριθμού των καταλυμάτων βραχυχρόνιας μίσθωσης κατά το πρώτο εξάμηνο του 2025 παρουσιάζει συνεχιζόμενη άνοδο σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 2024, συνεχίζοντας την τάση που ξεκίνησε το 2023 και ενισχύθηκε το 2024.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Την περίοδο 2018-2024 η Ελλάδα παρουσιάζει από τις υψηλότερες αυξήσεις στον συνολικό αριθμό διανυκτερεύσεων σε καταλύματα βραχυχρόνιας μίσθωσης.

Το δεύτερο τρίμηνο ξεκίνησε επίσης θετικά, καθώς τον Απρίλιο καταγράφηκαν 228.000 καταλύματα, αυξημένα κατά 16.000 σε σχέση με τον Απρίλιο του 2024 (212.000). Τον Μάιο η αύξηση συνεχίστηκε με 236.000 καταλύματα, κατά +18.000 περισσότερα έναντι των 218.000 του Μαΐου 2024. Τέλος, τον Ιούνιο ο αριθμός των καταλυμάτων ανήλθε σε

242.000, καταγράφοντας νέα άνοδο +17.000 έναντι των 225.000 τον Ιούνιο του 2024. Τώρα τα δεδομένα του AirDNA παραπέμπουν σε περαιτέρω αύξηση των καταλυμάτων βραχυχρόνιας μίσθωσης που διατίθενται στην αγορά κατά 5% τον Ιούλιο.

Ο αριθμός των διαθέσιμων κρεβατιών σε καταλύματα βραχυχρόνιας μίσθωσης τύπου Airbnb διαμορφώθηκε ήδη από τον Ιούνιο σε νέα ιστορικά υψηλά επίπεδα. Το πλήθος των κλινών σε τέτοιου είδους δωμάτια φιλοξενίας ξεπερνάει πλέον κατά 166.146 τις διαθέσιμες κλίνες σε ξενοδοχεία. Διαφορά που αναμένεται να οριστικοποιηθεί μόλις ολοκληρωθούν τα στοιχεία για τον Ιούλιο. Για την ώρα, τον Μάιο και τον Ιούνιο του 2025 καταγράφηκαν διαδοχικά ρεκόρ στον αριθμό διαθέσιμων κλινών βραχυχρόνιας μίσθωσης

(1,038 εκατ. και 1,061 εκατ. αντίστοιχα), με την αμέσως επόμενη υψηλότερη επίδοση να αφορά τον Αύγουστο του 2024 (1,023 εκατ.), σύμφωνα με το INSETE.

Τι γίνεται όμως με τα δωμάτια των ξενοδοχείων; Σύμφωνα με τα στοιχεία του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου της Ελλάδας (ΞΕΕ) που απεικονίζουν την κατάσταση στα τέλη του 2024, στην Ελλάδα σήμερα λειτουργούν 10.104 ξενοδοχεία όλων των κατηγοριών με συνολικά 447.363 δωμάτια και 894.854 κρεβάτια. Σημαντικά λιγότερα από ό,τι αυτά που προσφέρονται στην αγορά βραχυχρόνιας μίσθωσης. Ωστόσο τα καταλύματα βραχυχρόνιας μίσθωσης την τριετία 2022-2024 παρουσιάζουν κατά μέσον όρο χαμηλότερο ποσοστό πληρότητας (30,1%) και χαμηλότερη μέση διάρκεια παραμονής (3,7 ημέρες) συγκριτικά με

τα ξενοδοχεία (56,1% και 4 ημέρες), σύμφωνα με τη Μονάδα Οικονομικής Ανάλυσης και Ερευνάς της Eurobank.

Οι οικονομολόγοι της τράπεζας επισημαίνουν πως η σημαντική άνοδος του αριθμού των καταλυμάτων την περίοδο 2022-2024 κάλυψε, μαζί με τα καινούργια ξενοδοχεία, το έλλειμμα σε υποδομές για τη φιλοξενία των αυξημένων διεθνών τουριστικών αφίξεων. Σε κάθε περίπτωση, την περίοδο 2018-2024 η Ελλάδα παρουσιάζει από τις υψηλότερες αυξήσεις στον συνολικό αριθμό διανυκτερεύσεων σε καταλύματα βραχυχρόνιας μίσθωσης (123,1%) μεταξύ ανταγωνιστικών αγορών (Γαλλία, Ισπανία, Ιταλία, Κροατία, Κύπρος, Μάλτα, Πορτογαλία), με τις περισσότερες διανυκτερεύσεις (πάνω από οκτώ στις δέκα) να αφορούν ξένους τουρίστες.

ΑΝΑΛΥΣΗ

Των **ΓΙΑΝΑ ΡΑΝΤΟΥΥ, ΚΑΤΑΡΙΝΑ ΣΑΡΑΪΒΑ** και **ΜΑΡΙΑ ΕΛΟΪΖΑ ΚΑΠΟΥΡΟ / BLOOMBERG**

Οι κεντρικοί τραπεζίτες απέναντι στον Τραμπ

Οι κεντρικοί τραπεζίτες που συγκεντρώνονται σήμερα στο Τζάκσον Χολ για την ετήσια διάσκεψη της Federal Reserve δεν θα περιοριστούν στα έγγραφα εργασίας, γιατί έρχονται να υπερασπιστούν τον Τζέρομ Πάουελ. Ο πρόεδρος της Fed δέχεται ατελείωτες επιθέσεις από τον Ντόναλντ Τραμπ επειδή αρνείται να μειώσει τα επιτόκια. Ο Τραμπ έχει, άλλωστε, δεσμευθεί να τον αντικαταστήσει το επόμενο έτος, οπότε λήγει η θητεία του με κάποιον πιο υπάκουο.

Οι επιθέσεις έχουν προκαλέσει αναταραχή στους ομολόγους του Πάουελ ανά τον κόσμο, που εκφράζουν φόβους πως υπονομεύεται η ανεξαρτησία της κεντρικής τράπεζας. Ανάμεσά τους η πρόεδρος της EKT, Κριστίν Λαγκάρντ, και ο διοικητής της Τράπεζας της Αγγλίας, Αντριου Μπέιλι. Αναμένεται να διατρανώσουν τη στήριξη τους στον Πάουελ και να προειδοποιήσουν για τους κινδύνους από τις παρεμβάσεις των πολιτικών στη χάραξη νομισματικής πολιτικής. «Η ανεξαρτησία είναι μέρος του γενετικού κώδικα των κεντρικών τραπεζών», δηλώνει ο Γιάοχιμ Νάγκελ, πρόεδρος της Bundesbank, και προσθέτει πως «θα θέλαμε να αναγνωριστεί αυτό παντού».

Το συμπόσιο, από τις 21 έως τις 23 Αυγούστου, αποτελεί ευκαιρία για να προβληθεί αυτό το μήνυμα, όπως έγινε και σε προηγούμενες συνεδριάσεις μέσα στο έτος. Μέχρι προσφάτως δεν χρειαζόταν να ακουστεί τέτοιο μήνυμα στις ΗΠΑ. Μετά την αποτυχία της Fed να δαμάσει τον πληθωρισμό τη δεκαετία του 1970, η ομοσπονδιακή τράπεζα των ΗΠΑ άρχισε να καθορίζει τη νομισματική πολιτική με πλήρη ανεξαρτησία υπό τον τότε πρόεδρο, Πολ Φόλκερ. Αυτό συμβαίνει στις ανεπτυγμένες χώρες και

Ο πρόεδρος της Fed δέχεται ατελείωτες επιθέσεις από τον Ντόναλντ Τραμπ επειδή αρνείται να μειώσει τα επιτόκια. Ο Τραμπ έχει, άλλωστε, δεσμευθεί να τον αντικαταστήσει το επόμενο έτος, οπότε λήγει η θητεία του με κάποιον πιο υπάκουο.

Οι διαρκείς επιθέσεις του Αμερικανού προέδρου κατά του προέδρου της Fed Τζ. Πάουελ προκαλούν εκνευρισμό και ανησυχία.

έχει επεκταθεί και στις ανεπτυγμένες οικονομίες. Και οι πολιτικοί εξακολουθούν να ζητούν από τους κεντρικούς τραπεζίτες να διατηρούν χαμηλά τον πληθωρισμό και σε υψηλά επίπεδα την απασχόληση, αλλά γενικά τους αφήνουν να αποφασίζουν μόνοι τους. Μπορεί κάποιος πολιτικός να κριτικάρουν τους υπευθύνους της νομισματικής πολιτικής, αλλά η επίμονη εκστρατεία πίεσης που ασκεί ο Τραμπ κατά του

Πάουελ στη δεύτερη θητεία του αποτελεί πρωτοφανή αλλαγή για μια ανεπτυγμένη οικονομία. Και έχει ήδη επιπτώσεις στις χρηματαγορές, καθώς προκάλεσε ένα κύμα μαζικών πωλήσεων των αμερικανικών τίτλων και του δολαρίου που μέσα στους πρώτους έξι μήνες του έτους το οδήγησε σε υποχώρηση τουλάχιστον 10% έναντι του καλαθιού των μεγάλων νομισμάτων.

Μέχρι στιγμής, αυτό έχει λειτουργήσει μάλλον καλά, αλλά η επίμονη κριτική του Τραμπ κατά του Πάουελ ενδέχεται να υπονομεύσει την εμπιστοσύνη της κοινής γνώμης στη νομισματική πολιτική. Τέτοιου είδους παρεμβάσεις καταγράφονται συνήθως σε χώρες όπως οι Τουρκία, Βραζιλία και Κολομβία, όπου λαϊκιστές πολιτικοί αμφισβητούν την ανεξαρτησία της κεντρικής τράπεζας.

Αμερικανοί και Βρετανοί οδηγούν υψηλότερα τα μεγέθη του τουρισμού

Βασικά ταξιδιωτικά μεγέθη

	α' εξάμ. 2024	α' εξάμ. 2025	ΕΤΗΣΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ
 Εισπράξεις (δισ. ευρώ)	6,90	7,66	11,0%
 Μέση δαπάνη ανά ταξίδι μη κατοίκων στην Ελλάδα	€565,4	€622,7	10,1%
 Εισερχόμενη ταξιδιωτική κίνηση (εκατ. ταξιδιώτες)	11,63	11,69	0,6%

ΠΗΓΗ: TIE

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Κατά 10,1% αυξήθηκε η μέση κατά κεφαλήν δαπάνη των επισκεπτών το πρώτο εξάμηνο, στα 622,7 ευρώ.

από χώρες που δεν βρίσκονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση έχουν αρχίσει να προσεγγίζουν αυτές από τη Γηραιά Ήπειρο με κινητήρια δύναμη τους Βρετανούς και τους Αμερικανούς τουρίστες.

Οι εισπράξεις από τη Γερμανία κατέγραψαν άνοδο κατά 13,5% και διαμορφώθηκαν σε 1,366 δισ., όπως και οι εισπράξεις από τη Γαλλία κατά 2,1% στα 455,9 εκατ. Ενισχυμένες κατά 9% ήταν και οι εισπράξεις από την Ιταλία, οι οποίες διαμορφώθηκαν στα 344,7 εκατ. ευρώ.

Από τις λοιπές χώρες, άνοδο κατά 7,3% παρουσίασαν οι

εισπράξεις από το Ηνωμένο Βασίλειο, οι οποίες διαμορφώθηκαν σε 1,082 δισ.

Ο ελέφαντας στο δωμάτιο των βελτιωμένων επιδόσεων είναι οι εισπράξεις από τις ΗΠΑ που αυξήθηκαν κατά 29,4% και διαμορφώθηκαν στα 704,3 εκατ. Αυτές έγιναν από 694,1 χιλιάδες Αμερικανούς ταξιδιώτες, 20% περισσότερους από ό,τι το περυσινό πρώτο εξάμηνο.

Τα νούμερα αυτά δίνουν μέση κατά κεφαλήν δαπάνη των Αμερικανών το πρώτο εξάμηνο στην Ελλάδα πάνω από 1.000 ευρώ και συγκεκριμένα 1.014,69 ευρώ. Πρόκειται για ποσό 63% υψηλότερο από τη μέση δαπάνη του συνόλου των ταξιδιωτών που επισκέφθηκαν τη χώρα το πρώτο εξάμηνο.

Με αυτά τα δεδομένα εκτιμάται ότι για το σύνολο του έτους αφίξεις και εισπράξεις θα διαμορφωθούν υψηλότερα από πέρυσι.

ΗΛΙΑΣ Γ. ΜΠΕΛΛΟΣ

Ο Γουόρεν Μπάφρετ πουλάει μετοχές εδώ και 11 τρίμηνα

Πρόκειται για ποσό μεγαλύτερο από την κεφαλαιοποίηση της Black Rock ή της Boeing

Η Berkshire Hathaway έχει πουλήσει μετοχές αξίας 212 δισ. δολ., ενώ αγόρασε μόνο 34,5 δισ. δολ., που σημαίνει ότι οι καθαρές πωλήσεις της ξεπέρασαν τα 177 δισ. δολ. Στη φωτογραφία, ο Γουόρεν Μπάφρετ στην ετήσια συνάντηση της Berkshire που έγινε τον Μάιο στην Ομάχα της Νεμπράσκα.

Ο Γουόρεν Μπάφρετ ενδεχομένως να πουλάει μετοχές γιατί βλέπει καταιγίδα στον ορίζοντα, εκτιμά γνωστός στρατηγικός αναλυτής. Αυτή δεν θα είναι η πρώτη φορά, αφού ο αποκαλούμενος και «σοφός της Ομάχα» πούλησε μετοχές τόσο πριν από την παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση του 2008 όσο και πριν να σκάσει η «φούσκα» του dot com.

Όπως επεσήμανε ο Πολ Ντίτριχ της Wedbush, η Berkshire Hathaway πουλάει μετοχές (σε καθαρή βάση) εδώ και 11 συνεχόμενα τρίμηνα, παρότι οι αγορές έχουν εκτοξευθεί σε νέα υψηλά αυτή την περίοδο.

Συγκεκριμένα, η εταιρεία πούλησε μετοχές αξίας 212 δισ. δολαρίων, ενώ αγόρασε μόνο 34,5 δισ. δολάρια, κάτι που σημαίνει ότι οι καθαρές πωλήσεις της ξεπέρασαν τα 177 δισ. δολάρια. Όπως επισημαίνει το Business Insider, πρόκειται για ποσό μεγαλύτερο από την κεφαλαιοποίηση της Black Rock ή της Boeing.

Η ρευστότητα της Berkshire έχει υπερτριπλασιαστεί στα επίπεδα-ρεκόρ των 344 δισ. δολαρίων, όπως έχει συμβεί ξανά στο παρελθόν πριν από μεγάλες κρίσεις.

Παράλληλα, ο Μπάφρετ σταμάτησε επίσης τις επαναγορές μετοχών κατά τα τελευταία τέσσερα τρίμηνα, καθώς δεν θεωρούσε πλέον φθηνές τις μετοχές της Berkshire. Η παύση αυτή σηματοδοτεί μια μεγάλη αλλαγή σε σχέση με το πρόσφατο παρελθόν, καθώς οι επαναγορές μετοχών της Berkshire ξεπέρασαν τα 20 δισ. δολάρια τόσο το 2020 όσο και το 2021.

Καθώς η Berkshire πουλάει μετοχές και δεν προχωράει σε επαναγορά ιδίων μετοχών, τα διαθέσιμα ρευστά της κεφάλαια έχουν υπερτριπλασιαστεί στα επίπεδα - ρεκόρ των 344 δισ. δολαρίων.

Η εταιρεία είχε αυξήσει τη ρευστότητά της με παρόμοιο τρόπο πριν

από μεγάλες κρίσεις στο παρελθόν, με αποτέλεσμα να αγοράσει επιθετικά μετοχές όταν οι τιμές τους υποχώρησαν.

Ειδικότερα, η ρευστότητά της αυξήθηκε από περίπου 11 δισ. δολάρια το 1997 σε 35 δισ. δολάρια το 1998

και οι καθαρές πωλήσεις μετοχών της αυξήθηκαν από 700 εκατ. δολάρια το 1999 σε 2,7 δισ. δολάρια το 2000, πριν από την κατάρρευση των εταιρειών dot com.

Αλλά και όταν χτύπησε η παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση του

2008, η Berkshire είχε αυξήσει τη ρευστότητά της πάνω από τα 70 δισ. δολάρια. Το ποσό αυτό μειώθηκε περίπου στα 52 δισ. δολάρια μέχρι το τέλος του 2008, καθώς ο Μπάφρετ έκανε μια σειρά από επικερδείς συμφωνίες κατά τη διάρκεια της κρίσης. Η

Berkshire αύξησε τις καθαρές αγορές μετοχών της από περίπου 5 δισ. δολάρια το 2006 σε 11 δισ. δολάρια το 2007, εκμεταλλευόμενη την πτώση των τιμών.

Όπως σημειώνει ο Ντίτριχ, ο Μπάφρετ φάνηκε επιφυλακτικός για τις αγορές κατά τη διάρκεια της ετήσιας γενικής συνέλευσης της Berkshire τον Μάιο. Πριν ανακοινώσει ότι σκοπεύει να παραιτηθεί από τη θέση του διευθύνοντος συμβούλου στο τέλος του έτους, είχε μιλήσει για την έλλειψη επενδυτικών ευκαιριών, καθώς οι αποτιμήσεις των περιουσιακών στοιχείων αυξάνονται.

Μάλιστα, ο Ντίτριχ εκτίμησε ότι ο «δείκτης Μπάφρετ» ίσως να δίνει ανησυχητικές ενδείξεις, αφού ο δείκτης που συγκρίνει την αξία της αμερικανικής χρηματιστηριακής αγοράς με το μέγεθος της αμερικανικής οικονομίας έχει εκτοξευθεί σε ιστορικό υψηλό, πάνω από το 210%.

Ο Μπάφρετ έγραψε κάποτε ότι

Ο Μπάφρετ σταμάτησε επίσης τις επαναγορές μετοχών κατά τα τελευταία τέσσερα τρίμηνα, καθώς δεν θεωρούσε πλέον φθηνές τις μετοχές της Berkshire.

όποιος αγοράζει όταν ο δείκτης πλησιάζει το 200%, είναι σαν να παίζει με τη φωτιά.

Ο στρατηγικός αναλυτής θυμήθηκε τη διάσημη συμβουλή του Μπάφρετ, «να φοβάσαι όταν οι άλλοι είναι άπληστοι και να είσαι άπληστος όταν οι άλλοι φοβούνται», λέγοντας ότι ο επικεφαλής της Berkshire ετοιμάζεται να αγοράσει μόλις οι αποτιμήσεις πέσουν σε ελκυστικά επίπεδα.

Στο πλαίσιο αυτό, εκτιμά ότι ο Μπάφρετ θα χρησιμοποιήσει τη ρευστότητα της Berkshire για να αγοράσει ξανά μετοχές της Apple και άλλων εταιρειών που έχει πουλήσει, σε πολύ χαμηλότερες τιμές, όταν οι αποτιμήσεις πέσουν σε πιο λογικά επίπεδα.

ΑΝΑΛΥΣΗ

Τα δύσκολα προβλήματα της αμερικανικής οικονομίας

Της ΛΙΝΤΙΑ ΝΤΕΠΙΑΙΖ / THE NEW YORK TIMES

Η αμερικανική οικονομία μοιάζει με καυτό απόγευμα του Αυγούστου. Ο αέρας είναι βαρύς, ενώ στον ορίζοντα φαίνονται αστραπές. Ίσως έρθει η καταιγίδα και σαρώσει τα πάντα. Ίσως, όμως, μείνει μακριά και ξεσπάσει αλλού. Στη μεταφορά αυτή η ηλεκτρική ενέργεια στον ουρανό είναι οι δασμοί του προέδρου Τραμπ, οι σκληροί περιορισμοί στη μετανάστευση, οι μαζικές απολύσεις στο δημόσιο και οι δημόσιες δαπάνες.

Εδώ και καιρό οι οικονομολόγοι περιμένουν αυτή την πολύπλευρη καταιγίδα. Είναι πολλές οι ενδείξεις πως ο πληθωρισμός και η αγορά εργασίας κινούνται προς τη λάθος κατεύθυνση. Οι τιμές που είχαν αποκλιμακωθεί επιταχύνονται πάλι, οι καταναλωτικές δαπάνες παραμένουν σε υψηλά επίπεδα, αλλά ίσως είναι παραπλανητικά τα στοιχεία, καθώς οι καταναλωτές πληρώνουν περισσότερο για τα ίδια πράγματα. Ίσως οι καταναλωτές έχουν επισπεύσει τις αγορές τους για να επωφεληθούν από τις εκπτώσεις του καλοκαιριού, προεξοφλώντας αυξήσεις τιμών.

Οι οικονομολόγοι γνωρίζουν πως χρειάζεται κάποιο χρονικό διάστημα για να επηρεάσουν οι δασμοί τις τιμές. Εδώ και μήνες οι εισαγωγείς έχουν καταρθώσει να αμβλύνουν τον αντίκτυπο από τους δασμούς. συγκεντρώνοντας τεράστια αποθέματα προτού επιβληθούν οι δασμοί. Στο μεταξύ, το πρόβλημα δεν περιορίζεται μόνο στις αμερικανικές εισαγωγικές επιχειρήσεις.

Οι βιομηχανίες άλλων χωρών διστάζουν να δεσμευτούν σε οποιαδήποτε επέκτασή τους στις ΗΠΑ, παρά τις περί του αντιθέτου ηχηρές ανακοινώσεις του Λευκού Οίκου. Αισθά-

νονται αβεβαιότητα για το ύψος των δασμών που ενδέχεται να αναγκαστούν να καταβάλουν για τα εισαγόμενα υλικά και για το ποια άλλα εμπόδια ενδέχεται να αντιμετωπίσουν όταν επιχειρήσουν να εξάγουν σε άλλες χώρες. Οι επενδύσεις σε μονάδες παραγωγής μειώθηκαν φέτος, ενώ τα προηγούμενα χρόνια αυξάνονταν.

Και όταν αυτή η διστακτικότητα διαχέεται σε όλη την οικονομία προστίθεται στην απαισιοδοξία των εργαζομένων που αναζητούν καλύτερες επαγγελματικές ευκαιρίες ή και των νέων που αναζητούν την πρώτη τους δουλειά. Δεν έχουν πάντως αυξηθεί οι απολύσεις. Στο μεταξύ, αν η ανεργία παραμείνει στα υφιστάμενα επίπεδα του 4% έως 4,2%, υπάρχει κίνδυνος η επιτάχυνση των τιμών να μετατραπεί σε παγιομένο πληθωρισμό. Αλλά ούτε και η αύξηση της ανεργίας αποτελεί εγγύηση πως δεν θα αυξηθεί ο πληθωρισμός. Το χειρότερο που θα μπορούσε να συμβεί θα ήταν ο «στασιμοληθωρισμός», η κατάσταση εκείνη στην οποία αυξάνονται οι τιμές, οι επιχειρήσεις απολύουν και η κατανάλωση καταρρέει.

Στην περίπτωση αυτή η Fed θα πρέπει να διαλέξει αν θα μειώσει τα επιτόκια για να στηρίξει την οικονομία διακινδυνεύοντας την εκτόξευση του πληθωρισμού ή να αφήσει την κατάσταση στην αγορά εργασίας να επιδεινωθεί για να ελέγξει τον πληθωρισμό.

Η κατάσταση στην αμερικανική οικονομία δεν έχει φτάσει ακόμη εκεί, αλλά οι επιχειρήσεις προεξοφλούν τη μεγαλύτερη μείωση εσόδων και της απαξόλησης που έχει σημειωθεί μετά την πανδημία.

Μία ημέρα μετά την ανακοίνωση του οίκου S&P ότι επιβεβαιώνει τη βαθμολογία των τριών Α για το χρέος της υπερδύναμης και δεν προβλέπει επιδείνωση της δημοσιονομικής εικόνας της υπερδύναμης, το Γραφείο Προϋπολογισμού του αμερικανικού Κογκρέσου προέβη χθες σε μια ανασυγκριτική πρόβλεψη: μέσα στην επόμενη δεκαετία το δημοσιονομικό έλλειμμα των ΗΠΑ θα είναι σχεδόν ένα τρις. δολ. μεγαλύτερο από όσο είχε αρχικά εκτιμηθεί τον Ιανουάριο, όταν δεν είχε αναλάβει ακόμη ο σημερινός πρόεδρος των ΗΠΑ. Εν ολίγοις, ο λόγος της προς τα άνω αναθεώρησης δεν είναι άλλος από τις φοροαπαλλαγές στα υψηλά εισοδήματα και τις αυξήσεις δαπανών που προβλέπει το νομοσχέδιο του Ντόναλντ Τραμπ, ενώ δεν μένουν εκτός υπολογισμών και οι δασμοί του Αμερικανού προέδρου.

Το σωρευτικό δημοσιονομικό έλλειμμα της περιόδου από το επόμενο έτος και μέχρι το 2035 εκτιμάται πλέον πως θα διαμορφωθεί στα 22,7 τρις. δολ. και όχι 21,8 τρις. δολ. όπως εκτιμούσε το Γραφείο Προϋπολογισμού τον περασμένο Ιανουάριο βάσει των νόμων που ισχυαν έως τότε και των πολιτικών που εφαρμόζονταν, δηλαδή με όσα δεδομένα ισχυαν προτού ανατρέψει πλήρως την κατάσταση ο Ντόναλντ Τραμπ. Στις νέες εκτιμήσεις του, το Γραφείο Προϋπολογισμού συνυπολογίζει τις επιπτώσεις από το «μεγάλο και ωραίο νομοσχέδιο», όπως αποκαλεί ο Ντόναλντ Τραμπ το νομοσχέδιο με τις φοροαπαλλαγές σε υψηλά εισοδήματα, καθώς και το νομοσχέδιο για τις δημόσιες δαπάνες των ΗΠΑ, όπως και τον αντίκτυπο στα έσοδα του κράτους από τους δασμούς που έχουν ήδη τεθεί σε ισχύ. Εκτιμά, έτσι, πως ειδικά οι φοροαπαλλαγές και οι

Το Γραφείο Προϋπολογισμού του Κογκρέσου προέβλεψε ότι μέσα στην επόμενη δεκαετία το δημοσιονομικό έλλειμμα των ΗΠΑ θα είναι σχεδόν ένα τρις. δολ. μεγαλύτερο από όσο είχε αρχικά εκτιμηθεί τον Ιανουάριο.

Οι τόκοι που θα καταβάλει το αμερικανικό κράτος για την εξυπηρέτηση του δημοσίου χρέους για το τρέχον έτος αγγίζουν το ένα τρις. δολάρια.

δαπάνες που προβλέπουν τα δύο νομοσχέδια θα αυξήσουν τα ελλείμματα κατά 4,6 τρις. δολ. μέχρι το 2035. Υπολογίζει, πάντως, ότι η αύξηση αυτή θα αναπληρωθεί μερικώς από τα 3,4 τρις. δολ. πρόσθετα έσοδα που θα μπουν στα ταμεία του αμερικανικού κράτους μέσα στην επόμενη δεκαετία χάρη στους νέους δασμούς.

Σε ό,τι αφορά τις πιο βραχυπρόθεσμες εκτιμήσεις του και τεθεί σε ισχύ. Εκτιμά, έτσι, πως ειδικά οι φοροαπαλλαγές και οι

ωτέον δεν πρόκειται σε κανένα από τα δύο κόμματα του αμερικανικού Κογκρέσου, προβλέπει ότι το δημοσιονομικό έλλειμμα θα διαμορφωθεί στο 1,7 τρις. δολ., ποσό αντίστοιχο με το 5,6% του αμερικανικού ΑΕΠ. Πρόκειται για έλλειμμα ελαφρώς μικρότερο από εκείνο του 2024, οπότε είχε φτάσει σε 1,83 τρις. δολ., αλλά όπως τόνισε το Γραφείο Προϋπολογισμού η συνολική τάση είναι ανοδική για τα ελλείμματα των ΗΠΑ.

Στους υπολογισμούς του δεν περιλαμβάνει, ωστόσο, τη δυναμική των αναμενόμενων εξελίξεων στην ανάπτυξη της αμερικανικής οικονομίας και, ως εκ τούτου, δέχθηκε τις επικρίσεις της κυβέρνησης Τραμπ, που επιμένει ότι οι πολιτικές του προέδρου θα δώσουν ώθηση στην ανάπτυξη. Ιδιαίτερη έμφαση έδωσε, πάντως, στο ύψος των τόκων που θα καταβάλει το αμερικανικό κράτος για την εξυπηρέτηση του δημοσίου χρέους του, οι οποίοι ανα-

μένεται να φτάσουν αθροιστικά στα 14 τρις. δολ. μέσα στη δεκαετία. Οι τόκοι για το τρέχον έτος εκτιμά πως αγγίζουν το ένα τρις. δολ., ποσό αντίστοιχο του 3,2% του αμερικανικού ΑΕΠ, και οι αντίστοιχοι μόνο για το 2035 εκτιμά πως θα ανέλθουν σε 1,8 τρις. δολ., δηλαδή στο 4,1% του αμερικανικού ΑΕΠ.

Σημειωτέον ότι το Γραφείο Προϋπολογισμού έχει και ένα εναλλακτικό σενάριο, βάσει του οποίου η δημοσιονομική κατάσταση της υπερδύναμης θα είναι ακόμη χειρότερη, με τα δημοσιονομικά της ελλείμματα να είναι κατά σχεδόν 7 τρις. δολ. μεγαλύτερα από τις αρχικές εκτιμήσεις. Αυτό υποθέτει πως θα συμβεί εάν επιβληθεί τελικά η απόφαση του Δικαστηρίου Διεθνούς Εμπορίου, που έχει αποφανθεί κατά πολλών ετών δασμών του Τραμπ, και έτσι μειώσει τα έσοδα των ΗΠΑ κατά 2,4 τρις. δολ. μέσα στη δεκαετία.

ΑΝΑΛΥΣΗ

Οι νικητές του πολέμου τιμών στην Κίνα

Της ΚΑΤΡΙΝΑ ΧΑΜΛΙΝ / REUTERS

Το μέγεθος δεν είναι το άπαν, ο πόλεμος τιμών στην Κίνα το αποδεικνύει και ειδικότερα στον τομέα των αυτοκινήτων. Μικρότερες αυτοκινητοβιομηχανίες, συμπεριλαμβανομένης της Learmotor, συνεργάτη της Stellantis και της εταιρείας κινητών τηλεφώνων Χίαομι, έχουν υπερβεί βάσει διαφόρων μετρήσεων τη μεγαλύτερη βιομηχανία ηλεκτροκίνητων οχημάτων στον κόσμο, την BYD, από το 2022. Από όταν δηλαδή άρχισαν οι εταιρείες να μειώνουν τις τιμές για να προσελκύσουν πελάτες. Οι βιομηχανίες μεσαίου μεγέθους δεν μπορούν να βασιστούν μόνον στις οικονομίες κλίμακας

Πώς μικρότερες αυτοκινητοβιομηχανίες κερδίζουν έδαφος στην κινεζική αγορά.

γι' αυτό και εκμεταλλεύονται άλλα πλεονεκτήματά τους, όπως η τεχνολογία τους και η φήμη της φήμης τους.

Τα πρόσφατα αποτελέσματα δείχνουν ότι τα καταφέρνουν. Η Learmotor ανακοίνωσε χθες για πρώτη φορά κέρδη πρώτου εξαμήνου ύψους 4,2 εκατ. δολ. Και η νεοπαγής μονάδα ηλεκτροκίνητων οχημάτων της Χίαομι ανακοίνωσε μεν ζημιές για το β' τρίμηνο, αλλά υπολογίζει ότι θα είναι κερδοφόρα στο σύνολο του έτους. Πηγαίνουν καλά, άλλωστε, και από άλλη άποψη. Η Consultancy Automobility υπολογίζει πως το μερίδιο της Learmotor στην κινεζική αγορά οχημάτων νέας ενέργειας έφτασε στο 3,7% το πρώτο εξάμηνο, είναι δηλαδή υπερδιπλάσιο εκείνου του 2022. Η Χίαομι, που άρχισε να ασχολείται με τα ηλεκτροκίνητα το 2021 και παρου-

σίασε το πρώτο της όχημα πέ-ρυσσι, πούλησε σχεδόν 160.000 κομμάτια το πρώτο εξάμηνο. Οι μετοχές των δύο αυτών βιομηχανιών εκτοξεύθηκαν κατά περίπου 200% και 500% αντίστοιχως από τη στιγμή πουδόθηκε το εναρκτήριο λάκτισμα των πολέμων τιμών. Στο ίδιο χρονικό διάστημα, όμως, η μετοχή της BYD στην αγορά του Χονγκ Κονγκ έμεινε πίσω, καθώς σημείωσε άνοδο μόλις 75% και μολονότι το μερίδιο αγοράς της έχει αυξηθεί από το 2022, τελικά μειώθηκε προσφάτως κάτω από το 30% – από το 33,8% στο οποίο ανερχόταν το περασμένο έτος.

Μια επιτυχημένη τακτική είναι η τεχνολογική πρόοδος. Οι Learmotor, Χίαομι και Χρενγκ, για παράδειγμα, έχουν αναπτύξει δικά τους βοηθητικά συστήματα οδήγησης. Διαθέτουν δυσανάλογους προϋπολογισμούς για έρευνα και ανάπτυξη προς το μέγεθός τους και σε σύγκριση με τους πολύ μεγαλύτερους ανταγωνιστές τους, με την Χρενγκ να διαθέτει το 12% των εσόδων της και τη Learmotor σχεδόν το 8% μέσα στο πρώτο εξάμηνο του 2025. Την ίδια στιγμή η πολύ μεγαλύτερη BYD διαθέτει για έρευνα και ανάπτυξη μόνον το 6,6% των εσόδων από τις πωλήσεις της ακριβότερης σειράς της. Και παράλληλα υπάρχει η αίγλη της φήμης. Τα κινητά και τα ηλεκτρονικά είδη της Χίαομι έχουν ήδη μεγάλο όνομα στα νοικοκυριά της Κίνας. Μια άλλη αυτοκινητοβιομηχανία, η Seres, που πηγαίνει καλά εν μέσω αυτού του επιθετικού ανταγωνισμού, πέτυχε κάτι ανάλογο ενώνοντας τις δυνάμεις της με τον κολοσσό των κινητών τηλεφώνων, τη Huawei, που παρήκε λογισμικό και εκθέτει τα οχήματά της σε εκατοντάδες καταστήματα στην Κίνα.

Στο 15% οι αμερικανικοί δασμοί για αυτοκίνητα, φάρμακα και τσιπ

Ποιες δεσμεύσεις καταγράφονται στην εμπορική συμφωνία Ε.Ε. - ΗΠΑ

Το επίσημο έγγραφο της εμπορικής συμφωνίας στην οποία κατέληξαν οι ΗΠΑ με την Ε.Ε. και την οποία οι Ευρωπαίοι διπραγματευτές επεδίωξαν επίμονα να πάρουν γραπτώς,δόθηκε χθες στη δημοσιότητα και επισημοποιεί τους δασμούς 15% που επιβάλλει πλέον η Ουάσινγκτον στα περισσότερα ευρωπαϊκά προϊόντα. Πρόκειται για σημαντική νίκη της ευρωπαϊκής πλευράς, καθώς ο δασμός αυτός ισχύει πλέον για ορισμένες καθοριστικές εξαγωγές συμπεριλαμβανομένων πολλών από τα προϊόντα ευρωπαϊκών φαρμακοβιομηχανιών που κινδύνευσαν να μειούν εκτός της συμφωνίας και να υπόκεινται σε πολύ υψηλότερους δασμούς, έως και 200%, όπως θα ισχύσει για τα φάρμακα βιομηχανιών τρίτων χωρών. Όπως τόνισαν χθες οι δύο πλευρές, η Ε.Ε. δεν θα αντιμετωπίσει τους πρόσθετους δασμούς που επιβάλλει πλέον ο Ντόναλντ Τραμπ στα εισαγόμενα φάρμακα επικαλούμενος ζήτημα εθνικής ασφαλείας, όπως επίσης και σε άλλους τομείς στρατηγικής σημασίας, όπως οι μικροεπεξεργαστές και η ξυλεία.

Σε ό,τι αφορά μια άλλη ιδιαιτέρα σημαντική βιομηχανία, τα αυτοκίνητα, οι δύο πλευρές συμφώνησαν πως θα ισχύσει και γι' αυτά ο δασμός του 15% και όχι ο δυσβάστακτος δασμός του 27,5% που σχεδίαζε αρχικά ο Αμερικανός πρόεδρος. Το κείμενο της συμφωνίας διευκρινίζει πως αυτό θα ισχύει για τις περισσότερες περιπτώσεις, αλλά μόνον όταν και η Ε.Ε. θα θεσπίσει νομοθεσία που θα «καταργήσει τους δασμούς σε όλα τα αμερικανικά βιομηχανικά προϊόντα». Πρόκειται για αναφορά στον δασμό 10% που επιβάλλει έως τώρα η Ε.Ε. στις εισαγωγές αυτοκινήτων, αλλά παράλληλα

Η συμφωνία αναφέρεται και σε δεσμεύσεις της Κομισιόν για αύξηση των εισαγωγών ενέργειας από τις ΗΠΑ και ειδικότερα υδρογονομένου φυσικού αερίου και πετρελαίου.

Για τον χάλυβα και το αλουμίνιο θα θεσπιστούν ποσοστώςεις στην παραγωγή τους, η υπέρβαση των οποίων θα συνεπάγεται δασμούς.

τη δεσμεύει να καταργήσει κάθε δασμό στις εισαγωγές αμερικανικών αγροτικών προϊόντων, ξηρών καρπών, γαλακτοκομικών και σε ορισμένα είδη θαλάσσιων. Όπως επισημαίνουν παρατηρητές, η καθυστέρηση θα ασκήσει πιέσεις στις ευρωπαϊκές αυτοκινητοβιομηχανίες

που έχουν καταγράψει ζημιές επί μήνες εξαιτίας των υψηλών δασμών. Σύμφωνα, πάντως, με αξιωματούχο του Λευκού Οίκου που μίλησε σε δημοσιογράφους ακριβώς πριν δοθεί στη δημοσιότητα το επίσημο έγγραφο της συμφωνίας, η Ουάσινγκτον ευελπιστεί πως το θέμα θα διευθετηθεί τελικά σε διάστημα λίγων εβδομάδων και τότε οι δασμοί θα προσαρμοστούν και αναδρομικώς, αρχής γενομένης από τον μήνα στον οποίο θα προχωρήσει η Ε.Ε. στη λήψη των αναγκαιών μέτρων. Από την πλευρά του ο Επίτροπος Εμπορίου της Ε.Ε., Μάρκος Σέφκοβιτς, εξέφρασε την πρόθεση των ευρωπαϊκών αρχών να εγκαταστήσουν τη σχετική νομοθετική διαδικασία

εντός του Αυγούστου ώστε να ισχύουν οι μειωμένοι δασμοί στα αυτοκίνητα από 1ης Αυγούστου.

Παράλληλα, η γραπτή συμφωνία, έκταστος τεσσάρων σελίδων, αναφέρει πως οι ΗΠΑ θα εξαιρέσουν από τους δασμούς τα εισαγόμενα αεροσκάφη και τα εξαρτήματά τους, τις εισαγωγές προϊόντων από φελλό και τα γενόσημα φάρμακα για τα οποία θα ισχύσει ευνοϊκό καθεστώς. Οι δύο πλευρές δεσμεύονται, άλλωστε, να αντιμετωπίσουν από κοινού το πρόβλημα της πλεονασματικής παραγωγής χάλυβα και αλουμινίου και να θεσπίσουν ποσοτώσεις στην παραγωγή τους, η υπέρβαση των οποίων θα συνεπάγεται δασμούς. Ο συγκεκριμένος στόχος υπήρξε αίτημα της ευρωπαϊκής πλευράς, που κατέβαλε κάθε προσπάθεια να αποφύγει τους δασμούς 50% που απειλούσε ο Αμερικανός πρόεδρος να επιβάλει στον χάλυβα και το αλουμίνιο.

Ομοίως οι δύο πλευρές δεσμεύονται να συσπειρωθούν έναντι χωρών όπως η Κίνα, που επιβάλλουν περιορισμούς στις εξαγωγές στρατηγικής σημασίας πρώτων υλών και μετάλλων. Το κείμενο αναφέρεται, τέλος, και σε δεσμεύσεις της Κομισιόν για αύξηση των εισαγωγών ενέργειας από τις ΗΠΑ και ειδικότερα υδρογονομένου φυσικού αερίου, πετρελαίου και προϊόντων πυρηνικής ενέργειας που έχει προκαλέσει αντιδράσεις, καθώς αμφισβητείται η δυνατότητα των Βρυξελλών να υλοποιήσουν τη συγκεκριμένη δέσμευση, καθώς είναι οι ιδιωτικές εταιρείες που εισάγουν ενέργεια. Αναφέρει επίσης και «τη δέσμευση των ευρωπαϊκών εταιρειών να επενδύσουν επιπλέον 600 δισ. δολ. σε στρατηγικούς τομείς των ΗΠΑ μέχρι το 2028».

Απόβαση Αμερικανών επενδυτών στο ευρωπαϊκό ποδόσφαιρο

Δέλεαρ η κατακόρυφη αύξηση των εσόδων στα μεγάλα πρωταθλήματα

Το ευρωπαϊκό ποδόσφαιρο αποτελεί σήμερα μια επιχείρηση πολύ μεγαλύτερη και πολύ πιο προσοδοφόρα από ποτέ, προσελκύοντας το ενδιαφέρον του αμερικανικού επενδυτικού κεφαλαίου, που διεκδικεί μερίδιο από τη γενναία πίτα των εσόδων του. Αμερικανοί επενδυτές έχουν στην κατοχή τους, πλήρη ή μερική, την πλειονότητα των ευρωπαϊκών ποδοσφαιρικών ομάδων της αγγλικής Premier League, με αμερικανικά κεφάλαια να έχουν διεισδύσει στις τέσσερις από τις έξι μεγάλες ομάδες του βρετανικού ποδοσφαίρου – Τσέλσι, Λίβερπουλ, Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ και Αρσεναλ. Και το δέλεαρ για τα αμερικανικά κεφάλαια είναι η ραγδαία αύξηση των εσόδων αυτών των ομάδων, δεδομένου ότι τη διετία 2023-2024 τα έσοδα των πέντε μεγαλύτερων ευρωπαϊκών πρωταθλημάτων δεν υπερβαίνουν τα 2,5 δισ. ευρώ με σημερινούς όρους.

Τη διετία 1996-97, οπότε καθιερώθηκε στην Αγγλία η Premier League –η πρώτη κατηγορία του βρετανικού ποδοσφαίρου–, τα έσοδα των πέντε μεγαλύτερων ευρωπαϊκών πρωταθλημάτων δεν υπερβαίνουν τα 2,5 δισ. ευρώ με σημερινούς όρους. Τη διετία 2023-2024, όμως, εκτοξεύθηκαν κατά 750%, με αποτέλεσμα να έχουν αυξηθεί αντίστοιχως και οι κεφαλαιοποιήσεις και αξίες των μεγαλύτερων ευρωπαϊκών ομάδων. Η οικογένεια Γκλέιζερ, ιδιοκτήτρια της Tampa Bay Buccaneers, επαγγελματική ομάδα του αμερι-

Η οικογένεια Γκλέιζερ, ιδιοκτήτρια της Tampa Bay Buccaneers, επαγγελματική ομάδα του αμερικανικού ποδοσφαίρου, το 2005 εξαγόρασε τη Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ έναντι 914 εκατ. ευρώ. Το 2024 ο δισεκατομμυριούχος Τζι Ράτκλιφ εξαγόρασε μειοψηφικό πακέτο μετοχών της ομάδας και η αξία της εκτοξεύθηκε σε σχεδόν 6 δισ. ευρώ, που είναι και η μεγαλύτερη στον κόσμο του ποδοσφαίρου.

κανικού ποδοσφαίρου, το 2005 εξαγόρασε τη Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ έναντι 914 εκατ. ευρώ. Το 2024 ο δισεκατομμυριούχος Τζι Ράτκλιφ εξαγόρασε μειοψηφικό πακέτο μετοχών της ομάδας και η αξία της εκτοξεύτηκε

σε σχεδόν 6 δισ. ευρώ, που είναι και η μεγαλύτερη στον κόσμο του ποδοσφαίρου.

Μιλώντας στο αμερικανικό δικτυο CNBC, ο Κίραν Μαγκουάιρ, καθηγητής Οικονομικών Ποδοσφαίρου στο Πανεπιστήμιο του

Λίβερπουλ, τόνισε ότι η αύξηση του πλούτου των ευρωπαϊκών ομάδων είναι ο κύριος λόγος που περιέρχονται όλο και περισσότερο στην κατοχή Αμερικανών επενδυτών. Όπως χαρακτηριστικά υπογράμμισε αναφερόμενος

στους δισεκατομμυριούχους, «τι άλλο μπορούν να κάνουν με τα κεφάλαιά τους αφού έχουν πάρει τόσα ελκυστικά, τόσα σούπερ γιότ». Ο ίδιος εκτιμά, επίσης, πως η ζήτηση έχει αυξηθεί επειδή είναι μικρός ο αριθμός των επαγγελματικών ποδοσφαιρικών ομάδων που είναι διαθέσιμες για αγορά. Όπως επισημαίνει, άλλω-

Η συνολική αξία συγχωνεύσεων και εξαγορών για ευρωπαϊκές ποδοσφαιρικές ομάδες το 2018 ανερχόταν σε 66,7 εκατ. ευρώ και το 2024 έφτασε στα 2,2 δισ. ευρώ.

στε, και οι επενδυτές συχνά δεν μπορούν να διαθέσουν τα μυθικά ποσά που θα χρειαζόνταν για να αγοράσουν ομάδες του αμερικανικού επαγγελματικού ποδοσφαίρου, οπότε οι ευρωπαϊκές προσφέρονται ως προσιτή εναλλακτική.

Σύμφωνα με στοιχεία της Pitch Book, έχει σημειωθεί ραγδαία αύξηση των συγχωνεύσεων και εξαγορών σε ό,τι αφορά τις ευρωπαϊκές ποδοσφαιρικές ομάδες, καθώς η συνολική αξία αυτών των συμφωνιών το 2018 ανερχόταν μόλις σε 66,7 εκατ. ευρώ και το περασμένο έτος έφτασε τα 2,2 δισ. ευρώ. Πολλές από

τις εταιρείες που επενδύουν σε μη εισηγμένες και έχουν στραφεί στις ποδοσφαιρικές ομάδες επιδιώκουν να τονώσουν τις επενδύσεις τους αποκτώντας μερίδια σε πολλές ομάδες.

Όπως τονίζει ο Νίκολας Μούρα, αναλυτής αναδυόμενων αγορών Ευρώπης και Αφρικής στη Pitch Book, πολλοί Αμερικανοί επενδυτές θέλουν «να αποκτήσουν ποικιλία από διαφορετικές ποδοσφαιρικές ομάδες» και αυτό το επενδυτικό μοντέλο θα έχει σημαντικά χρηματοοικονομικά οφέλη. Ο ίδιος εκτιμά, πάντως, πως αγοράζοντας όλο και περισσότερες ομάδες ή μερίδια ομάδων υπάρχει κίνδυνος να προκληθεί αντίδραση των ρυθμιστικών αρχών, δεδομένου ότι και η UEFA «έχει αρχίσει να τιθασεύει τις ομάδες».

Πράγματι, μέσα στο καλοκαίρι απαγορεύθηκε στη βρετανική Κρίσταλ Πάλας να συμμετάσχει στο Europa League επειδή έχει παραβιάσει τους κανόνες που διέπουν την ιδιοκτησία διαφορετικών ομάδων.

Ο Αμερικανός επιχειρηματίας Τζον Τέξτορ ελέγχει μερίδιο της βρετανικής ομάδας, όπως και της γαλλικής Λυών, που επίσης συμμετείχε στην εν λόγω διοργάνωση. Κάτι ανάλογο με αυτό που η Κρίσταλ Πάλας χαρακτήρισε «αδικία» μπορεί να αποτελέσει σοβαρότερο ζήτημα, καθώς και άλλοι επενδυτές κατέχουν μερίδια σε πολλές ποδοσφαιρικές ομάδες στις σημαντικότερες επαγγελματικές κατηγορίες του ευρωπαϊκού ποδοσφαίρου.

Του **ΑΛΕΚΟΥ ΛΙΔΩΡΙΚΗ**

Πριν από μία δεκαετία οι περισσότεροι τραπεζικοί υπάλληλοι δύσκολα θα αναγνώριζαν τους σημερινούς τίτλους των νέων ειδικοτήτων στον κλάδο τους. Ρόλοι που θυμίζουν περισσότερο startup τεχνολογίας, παρά παραδοσιακή τράπεζα, από «Responsible AI Specialist» έως «Cybersecurity Architect», βρίσκονται πλέον στην πρώτη γραμμή. Η ψηφιακή εποχή άλλαξε ριζικά, όχι μόνο τα εργαλεία, αλλά και το ίδιο το ανθρώπινο δυναμικό που απαιτείται για να λειτουργήσει ο τραπεζικός κόσμος του σήμερα. Σύμφωνα με συγκρίνουσες εκτιμήσεις των τραπεζών και των διευθύνσεων ανθρωπίνου δυναμικού, οι παρακάτω ειδικότητες θεωρούνται σήμερα ενδεικτικές των νέων προτεραιοτήτων:

- Digital product owner: Πολυδιάστατος ρόλος, που συνδυάζει στρατηγική εποπτεία και τεχνικό συντονισμό με στόχο τη βελτίωση της εμπειρίας των πελατών. Εποπτεύει τον σχεδιασμό και την ανάπτυξη υπηρεσιών web, mobile και API, με έμφαση σε καθημερινές συναλλαγές, κινητές πληρωμές και ψηφιακές εγγραφές, συμμετέχει σε ομάδες Agile και υποστηρίζει τις δοκιμές πριν από κάθε λανσάρισμα προϊόντος.
- Cybersecurity architect: Σχεδιάζει και υλοποιεί προηγμένες τεχνολογίες ασφαλείας, συνεργάζεται με τις ομάδες ανάπτυξης ώστε οι αρχές ασφαλείας να ενσωματώνονται στον σχεδιασμό των λύσεων, παρακολουθεί τις

Η ψηφιακή εποχή άλλαξε ριζικά, όχι μόνο τα εργαλεία, αλλά και το ίδιο το ανθρώπινο δυναμικό των τραπεζών.

αναδυόμενες απειλές και συμμετέχει στο Κέντρο Επιχειρήσεων Ασφαλείας (SOC) της τράπεζας.

- Software engineer: Αναπτύσσει, υλοποιεί και συντηρεί λογισμικό, προσαρμόζει κώδικα, εκτελεί δοκιμές και συνεργάζεται με άλλες μονάδες για τη βελτίωση της ποιότητας και της ανθεκτικότητας των εφαρμογών.
- Agile coach: Αναλύει τα συστήματα και τις διαδικασίες, καθοδηγεί τις ομάδες στην εφαρμογή agile πρακτικών, διοργανώνει σεμινάρια και ενημερωτικές συναντήσεις και καλλιεργεί κουλτούρα συνεχούς βελτίωσης.
- Business analyst: Αναπτύσσει λε-

πομμερείς προδιαγραφές για προϊόντα ή έργα, συνεργάζεται με διατμηματικές ομάδες και μεταφράζει τα χαρακτηριστικά του οδικού χάρτη σε σαφείς απαιτήσεις και κριτήρια αποδοχής.

- Responsible AI specialist: Προωθεί την υιοθέτηση λύσεων γενικής τεχνητής νοημοσύνης, ελέγχει την εφαρμογή πλαισίων υπεύθυνης τεχνητής νοημοσύνης και διασφαλίζει τη συμμόρφωση με ηθικά και κανονιστικά πρότυπα.

- Model validation data scientist: Επικυρώνει και βελτιώνει μοντέλα που χρησιμοποιούνται στη διαχείριση κινδύνων, στην πιστοληπτική αξιολόγηση και στην τιμολόγηση. Χρησιμοποιεί προηγμένες αναλυτικές τεχνικές και επικοινωνεί τα ευρήματα σε διοίκηση και ρυθμιστικές αρχές.
- Corporate relationship manager: Διαχειρίζεται και αναπτύσσει χαρτοφυλάκιο εταιρικών πελατών, με έμφαση στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, παρέχοντας εξειδικευμένες και εξατο-

μικευμένες χρηματοδοτικές λύσεις.

- Venture banking associate: Επικοινωνεί με επιχειρηματίες, ηγείται έργων με καινοτόμες εταιρείες υψηλής ανάπτυξης και συνεργάζεται με δικτυα venture capital και business angels.
- Climate risk expert: Ενσωματώνει κλιματικούς κινδύνους στη διαχείριση κινδύνων της τράπεζας, αναπτύσσει εργαλεία αξιολόγησης και συντονίζει ασκήσεις αντοχής.
- Sustainability risk specialist: Παρακολουθεί την πρόοδο προς στόχους

Net Zero, συντάσσει εκθέσεις κινδύνου βιωσιμότητας και συνεργάζεται με εσωτερικούς και εξωτερικούς ελέγχους.

Πολλοί από τους παραδοσιακούς τραπεζικούς ρόλους υπάρχουν και σήμερα, όπως οι ταμίες στα καταστήματα, αλλά μετεξελίσσονται με κεντρικό ζήτημα οι εργαζόμενοι να μπορούν να διαχειριστούν τις νέες τεχνολογίες, τα συστήματα και τα εργαλεία που έχουν στη διάθεσή τους οι τράπεζες. Η αυτοματοποίηση των συναλλαγών μέσω ATM και mobile banking περιορίζει σημαντικά την ανάγκη για φυσική εξυπηρέτηση σε μεγάλη κλίμακα. Οι εργασίες των υπαλλήλων επεξεργασίας εγγράφων και καταχώρισης δεδομένων μειώνονται, καθώς η ψηφιοποίηση και η αυτοματοποίηση καθιστούν τις διαδικασίες αυτές λιγότερο απαραίτητες. Το ίδιο ισχύει και για τα στελέχη που μέχρι σήμερα αναλάμβαναν την επεξεργασία δανείων, αφού η αυτοματοποίηση των διαδικασιών δανειοδότησης περιορίζει την ανάγκη για ανθρώπινη παρέμβαση. Η μετάβαση σε ηλεκτρονική αρχειοθέτηση καταργεί σταδιακά τη χειρωνακτική διαχείριση εγγράφων.

Σ' αυτό το νέο περιβάλλον, όπως επισημαίνουν στελέχη ανθρώπινου δυναμικού, όποιος τραπεζικός θέλει να εξελιχθεί και να χτίσει ουσιαστική καριέρα χρειάζεται προσαρμοστικότητα και ψηφιακή επάρκεια, ικανότητα ανάλυσης πρωτοβουλιών και στρατηγική σκέψη. Η επικοινωνία και η διαχείριση σχέσεων με πελάτες και συναδέλφους παραμένουν καθοριστικές, όπως και η διάθεση για συνεχή ανάπτυξη δεξιοτήτων. Η συνεργασία, η ομαδικότητα και η συναισθηματική νοημοσύνη αποτελούν πλέον βασικά προσόντα, ενώ η ευελιξία απέναντι σε νέες τεχνολογίες και διαδικασίες και η λήψη αποφάσεων με βάση δεδομένα και σύνθετες πληροφορίες κάνουν τη διαφορά. Οι τράπεζες μεταβαίνουν με γοργούς ρυθμούς από το παραδοσιακό μοντέλο εξυπηρέτησης στο κατ'εξίτημα σε ένα περιβάλλον όπου η τεχνολογία, η ανάλυση δεδομένων και η υπεύθυνη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης καθορίζουν το μέλλον. Όπως αναφέρουν τραπεζικά στελέχη, όσοι επενδύσουν σε προσαρμοστικότητα και σύγχρονες δεξιότητες είναι αυτοί που θα έχουν τις μεγαλύτερες προοπτικές εξέλιξης στον τραπεζικό κλάδο του αύριο.

Οι εργασίες των υπαλλήλων επεξεργασίας εγγράφων και καταχώρισης δεδομένων μειώνονται, καθώς η ψηφιοποίηση και η αυτοματοποίηση των τραπεζών καθιστούν τις διαδικασίες αυτές λιγότερο απαραίτητες.

Αγορά 500 αεροσκαφών Boeing σχεδιάζει η Κίνα

Η Boeing οδεύει προς την οριστικοποίηση συμφωνίας με την Κίνα για την πώληση έως και 500 αεροσκαφών, σύμφωνα με πηγές του Bloomberg, σε μια συναλλαγή που θα τερματίσει την ξηρασία στις πωλήσεις που χρονολογείται από την τελευταία επίσκεψη του προέδρου των ΗΠΑ Ντόναλντ Τραμπ στη χώρα, το 2017. Οι δύο πλευρές διαπραγματεύονται ακόμη τους όρους της συναλλαγής, συμπεριλαμβανομένων των τύπων και του όγκου των μοντέλων και των χρονοδιαγραμμάτων παράδοσης.

Η πώληση-μαμούθ στην Κίνα, η οποία προετοιμαζόταν για χρόνια, εξαρτάται από την εκτόνωση των εμπορικών αντιπαλοτήτων μεταξύ των δύο κρατών, που ανάγονται στην πρώτη θητεία Τραμπ. Κινέζοι αξιωματούχοι έχουν ξεκινήσει διαβουλεύσεις με τις εγχώριες αεροπορικές εταιρείες σχετικά με το

πόσα αεροσκάφη Boeing θα χρειαστούν, ανέφεραν οι ίδιες πηγές. Η συναλλαγή έχει παρόμοιο εύρος με την παραγγελία έως και 500 αεροσκαφών που έχουν σχεδιάσει οι Κινέζοι προς την Airbus.

Πρόκειται για το κεντρικό στοιχείο μιας εμπορικής συμφωνίας που θα ωφελήσει τόσο

Οι δύο πλευρές διαπραγματεύονται ακόμη τους όρους της συναλλαγής.

τον Τραμπ όσο και τον πρόεδρο της Κίνας Σι Τζινπίνγκ, στην κορύφωση μακροχρόνιων και μερικές φορές αμφιλεγόμενων διαπραγματεύσεων. Το 2023, ο τότε πρόεδρος Τζο Μπάιντεν και ο

Η τελευταία συμφωνία της Boeing με την Κίνα χρονολογείται από τον Νοέμβριο του 2017, στη διάρκεια της πρώτης επίσκεψης Τραμπ στη χώρα.

Σι έφυγαν από τη σύνοδο κορυφής του Σαν Φρανσίσκο χωρίς να ολοκληρώσουν την υπό συζήτηση πώληση αεροσκαφών. Οι παραγγελίες αεροσκαφών για την Boeing έχουν καταλάβει μεγάλη θέση στην αμερικανική διπλωματία από τότε που ο Τραμπ επέστρεψε στον Λευκό Οίκο.

Οι ΗΠΑ και η Κίνα έχουν συμφωνήσει σε αρκετούς γύρους συνομιλιών μετά την αποκλιμάκωση των δασμών, που έφτασαν έως και στο 145%, αλλά δεν έχουν ακόμη καταλήξει σε τελική εμπορική συμφωνία. Σι και Τραμπ ενδέχεται να συναντηθούν στα τέλη Οκτωβρίου, ενόψει της συνόδου κορυφής της Οικονομικής Συνεργασίας Ασίας - Ειρηνικού στη Νότια Κορέα.

Η δεύτερη μεγαλύτερη αεροπορική αγορά στον κόσμο αναμένεται να υπερδιπλασιάσει τον

εμπορικό στόλο της σε 9.755 αεροπλάνα τα επόμενα είκοσι χρόνια, σύμφωνα με την εκτίμηση της Boeing, πολύ περισσότερα από όσα θα μπορούσε να κατασκευάσει η εγχώρια εταιρεία κατασκευής αεροσκαφών Comac.

Η υπηρεσία οικονομικού σχεδιασμού της χώρας, η Εθνική Επιτροπή Ανάπτυξης και Μεταρρυθμίσεων, ζήτησε από κινεζικές αεροπορικές εταιρείες να την ενημερώσουν πόσα αεροσκάφη θέλουν. Οι συνομιλίες επικεντρώθηκαν στη σειρά 737 Max. Η τελευταία συμφωνία της Boeing με την Κίνα χρονολογείται από τον Νοέμβριο του 2017, κατά τη διάρκεια της πρώτης επίσκεψης του Τραμπ στην Κίνα. Αφορούσε παραγγελίες και δεσμεύσεις για 300 αεροσκάφη, αξίας 37 δισ. δολαρίων εκείνη την εποχή.

ΑΝΑΛΥΣΗ Του **ΚΟΛΜΠΙ ΣΜΙΘ / NEW YORK TIMES**

Τα διλήμματα του Τζερόμ Πάουελ

Ο πρόεδρος Τραμπ πιέζει για μείωση επιτοκίων, ενώ ο πληθωρισμός αυξάνεται και η αγορά εργασίας επιδεινώνεται.

Ο πρόεδρος της Federal Reserve, Τζερόμ Πάουελ, προσπαθεί να βρει την τέλεια ισορροπία ενώ αντιμετωπίζει επιδείνωση στην αγορά εργασίας και ανοδικό πληθωρισμό παράλληλα με τις πιέσεις του Λευκού Οίκου για να μειώσει τα επιτόκια. Αν η Fed επικεντρωθεί στην απειλή του πληθωρισμού και διατηρήσει αμετάβλητα τα επιτόκια τον επόμενο μήνα, ίσως αυξήσει τις πιθανότητες μιας επιβράδυνσης. Αν, αντιθέτως, θελήσει να σπνρίξει την αγορά εργασίας με νέες μειώσεις επιτοκίων, ίσως δώσει ώθηση στον πληθωρισμό.

Οι προσπάθειές του για να επιτύχει μια πλήρως ισορροπημένη κίνηση θα γίνουν απολυτών φανερές σήμερα, στην τελευταία ομιλία του ως προέδρου της Fed στη συνεδρίαση των κεντρικών τραπεζών στο Τζάκσον Χολ.

Από την τελευταία δημόσια εμφάνισή του στα τέλη Ιουλίου, έχουν αυξηθεί σημαντικά οι πιθανότητες να μειώσει η ομοσπονδιακή τράπεζα τα επιτόκια τον Σεπτέμβριο, καθώς η ανησυχία για την αγορά εργασίας έχει αρχίσει να επισκιάζει τις πληθωριστικές πιέσεις. Το ίδιο

ισχύει, βέβαια, και για τις πιέσεις που ασκεί ο Λευκός Οίκος στη Fed απαιτώντας να μειώσει το κόστος του δανεισμού. Την Τετάρτη ο Αμερικανός πρόεδρος διέυρνε τις επιθέσεις του

πέραν του Πάουελ και κάλεσε τη Λίζα Κουκ, μέλος του διοικητικού συμβουλίου της Fed, να παραιτηθεί επικαλούμενος ανεπιβεβαίωτες καταγγελίες για εμπλοκή της σε απάτη.

Και εν μέσω όλων αυτών ο κ. Πάουελ, του οποίου η θητεία λήγει τον επόμενο Μάιο, πρέπει να προλαίανει το έδαφος για νέες μειώσεις επιτοκίων χωρίς να δώσει την εντύπωση πως υποκύπτει στις πιέσεις του Τραμπ, ούτε ότι βιάζεται να θεωρήσει λήξαν το θέμα του πληθωρισμού.

Θα μπορούσε να το κάνει δηλώνοντας πως η ομοσπονδιακή

τράπεζα έχει τη δυνατότητα να χαλαρώσει τους περιορισμούς στην οικονομία χωρίς να φτάσει στο σημείο να μιλήσει για επικείμενη μείωση επιτοκίων. Μια μείωση των επιτοκίων ενώ ο πληθωρισμός επιταχύνεται δεν θα είναι το πρώτο παράτολμο στοιχείο του κ. Πάουελ ως προέδρου της Fed. Ένα από τα πλέον πρόσφατα, και ιδιαίτερα δαπανηρό, ήταν το 2021, όταν χαρακτήρισε «μεταβατικό» τον πληθωρισμό της πανδημίας. Η εκτίμηση αυτή απεδείχθη εσφαλμένη και ο πληθωρισμός επιταχύνθηκε σύντομα φτάνο-

ντας στα χειρότερα επίπεδα των τελευταίων 40 ετών.

Η Fed αναγκάστηκε να αυξήσει απότομα τα επιτόκια και να τα διατηρήσει σε υψηλά επίπεδα για μεγάλο χρονικό διάστημα, προσπαθώντας να αναφέρει τον πληθωρισμό στον στόχο του 2%.

Σημείωνε σχετική επιτυχία μέχρις ότου οι δασμοί του Ντόναλντ Τραμπ άρχισαν να επιταχύνουν και πάλι τις αυξήσεις των τιμών. Αλλά η ομοσπονδιακή τράπεζα εξακολουθεί να δοκιμάζεται από την αγωνία ενός νέου λάθους.

Πρωταγωνιστούν οι Ισραηλινοί στην ελληνική αγορά ακινήτων

Αποκτούν διαμερίσματα, ξενοδοχεία,
εξοικά, serviced apartments, γραφεία

Του **ΗΛΙΑ Γ. ΜΠΕΛΛΟΥ**

Τους τελευταίους μήνες, σχεδόν κάθε βδομάδα μία νέα εταιρεία διαχείρισης ακινήτων, που συνδέεται με συμφέροντα ισραηλινών φυσικών προσώπων ή επιχειρήσεων, εμφανίζεται στο Γενικό Εμπορικό Μητρώο, το γνωστό ΓΕΜΗ. Οι Ισραηλινοί έχουν πλέον κατακτήσει δεσπόζουσα θέση μεταξύ των αγοραστών ακινήτων στην Ελλάδα. Η δραστηριότητά τους είναι ευρύτατη και εκτείνεται από διαμερίσματα στο κέντρο της Αθήνας έως πολυτελείς κατοικίες στον Δήμο Βάρης - Βούλας - Βουλιαγμένης και από ξενοδοχεία στο Αιγαίο έως το κέντρο της Αθήνας, αλλά και serviced apartments στην πρωτεύουσα και αλλού.

Την ίδια ώρα, αυξάνεται με ζωηρότατους ρυθμούς ο αριθμός των αιτήσεων για χορήγηση «χρυσής βίζας» σε φυσικά πρόσωπα από το Ισραήλ που αποκτούν ακίνητα σύμφωνα με τις πρόνοιες του σχετικού νόμου. «Οι Κινέζοι αντιστοιχούσαν στο 90% σχεδόν των αδειών παραμονής που χορηγούνται έπειτα από αγορές ακινήτων αλλά, πλέον, όταν διεκπεραιωθούν και οι περίπου 15.000 αιτήσεις που έχουν σωρευθεί το τελευταίο ενάμιση έτος και βρίσκονται σε εκκρεμότητα, υπολογίζεται ότι θα μειωθούν στο 50% περίπου, με τους Ισραηλινούς να ανεβαίνουν από τη δέκατη μέχρι πρότινος θέση σε ποσοστά ίσως υψηλότερα και από τους Τούρκους, που μέχρι σήμερα κατέχουν τη δεύτερη θέ-

ση της σχετικής κατάταξης». Αυτό εξηγεί μιλώντας στην «Κ» ειδικευμένος στο θέμα σύμβουλος.

Η επενδυτική δραστηριότητα όμως δεν εστιάζεται μόνο σε μεμονωμένα ακίνητα. Κτίρια ολόκληρα εξαγοράζονται από ισραηλινές επιχειρήσεις και μετατρέπονται σε εξυπηρετούμενες κατοικίες, οι οποίες κατόπιν πωλούνται έτοιμες είτε ως επενδυτικό προϊόν είτε για ιδιοχρησ-ση σε κάθε ενδιαφερόμενο αλλά κυρίως Ισραηλινούς, εξηγεί κτηματομεσιτική πηγή. Χαρακτηριστική τέτοια περίπτωση η ανάπτυξη στο πρώην εργοστάσιο του Κεράνη στον Πειραιά, το οποίο πέρασε στην ισραηλινών συμφε-

Σε ετήσια βάση, οι επενδύσεις που πραγματοποιούν εταιρείες ισραηλινών συμφερόντων και ιδιώτες στην εγχώρια κτηματογορά υπερβαίνουν τα 500 εκατ. ευρώ.

ρόντων Golden Horizon Athens Investment IKE, ενώ το καναδικό Mercan Group ανέλαβε την ανάπτυξη του με οικιστικές κυρίως χρήσεις. Το Keranis Residences, όπως αποκαλείται το project, περιλαμβάνει 408 νέα διαμερίσματα σύγχρονων προδιαγραφών, σύμφωνα με όσα έχουν γίνει γνωστά

Η επενδυτική δραστηριότητα των Ισραηλινών στην Αθήνα δεν επικεντρώνεται μόνο σε μεμονωμένα ακίνητα. Κτίρια ολόκληρα εξαγοράζονται από ισραηλινές επιχειρήσεις και μετατρέπονται σε εξυπηρετούμενες κατοικίες, οι οποίες κατόπιν πωλούνται έτοιμες είτε ως επενδυτικό προϊόν είτε για ιδιοχρησ-ση σε κάθε ενδιαφερόμενο, αλλά κυρίως σε Ισραηλινούς.

μέχρι στιγμής. Σε αξία, η συνολική σχετική επενδυτική δραστηριότητα των Ισραηλινών στην Ελλάδα, σε όλα τα είδη ακινήτων, εκτιμάται ότι υπερβαίνει τα 500 εκατ. ετησίως και αναμένεται ότι θα προσεγγίσει το ένα δισεκατομμύριο συντόμως.

Πολλά από τα υπό ανάπτυξη projects απευθύνονται στο πιο ακριβό κομμάτι της αγοράς. Όπως αυτό που ξεκίνησε μεγάλος Ισραηλινός εφοπλιστής σε συνεργασία με διακεκριμένο, και από τη δραστηριότητά του στα Βαλκάνια, Έλληνα developer, στη Μύκονο και στην Αττική. «Οι Ισραηλινοί εκτός από τα πολλά ακίνητα που αγοράζουν στον Δήμο Βάρης - Βούλας - Βουλιαγμένης παράλληλα αναζητούν, αποκτούν και αναπτύσσουν επαγγελματικούς χώρους γραφείων μεταστε-

γάζοντας εδώ ακόμα και τη διαχείριση των επιχειρήσεών τους», αναφέρει στην «Καθημερινή» ο δήμαρχος Γρηγόρης Κωνσταντέλλος. Και άλλοι δήμοι στην Αθηναική Ριβιέρα αλλά και στα βόρεια προάστια και στο κέντρο της πρωτεύουσας καταγράφουν παρόμοια δραστηριότητα.

Σύμφωνα με εκτιμήσεις κτηματομεσιτικών οίκων άλλων μεσογειακών χωρών, μέχρι πριν από ένα χρόνο οι περίπου 10.000 από τους 80.000 Ισραηλινούς που εγκατέλειψαν τη χώρα τους εξαιτίας του πολέμου, έχουν εγκατασταθεί στην Ελλάδα.

Αλλά και ως προορισμός διακοπών η δημοφιλία της Ελλάδας μεταξύ των Ισραηλινών είναι υψηλότατη. Εκτιμάται ότι ένας στους πέντε Ισραηλινούς που φεύγει στο εξωτερικό, επι-

σκέπτεται την Ελλάδα, ενώ με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία ο συνολικός αριθμός επισκεψέων από το Ισραήλ το προηγούμενο έτος ξεπέρασε τους 500.000 και σύμφωνα με ορισμένες εκτιμήσεις άγγιξε τους 750.000.

Και μολονότι το μερίδιό τους ακόμα στα συνολικά μεγέθη των ταξιδιωτικών αφίξεων της Ελλάδας παραμένει εκτός της πρώτης πεντάδας των βασικών αγορών, η επενδυτική δραστηριότητα στον ξενοδοχειακό τομέα εταιρειών ισραηλινών συμφερόντων είναι αξιοσημείωτη. Είναι χαρακτηριστικό ίσως ότι η Fattal House of Hotels, μητρική της Leonardo Hotels & Resorts Mediterranean, έχει χαρτοφυλάκιο με τέσσερα ξενοδοχεία σε λειτουργία και προγραμματίζει περαιτέρω επενδύσεις σε νέες

μονάδες αλλά και την επέκταση των υπάρχουσών, με περισσότερα από 200 εκατομμύρια να έχουν ήδη επενδυθεί.

Πέντε ξενοδοχεία στην Ελλάδα διαθέτει και η Isrotel μέσω της θυγατρικής της Alumna Hotels & Resorts. Ισραηλινών συμφερόντων είναι και ο καναδικός όμιλος που απέκτησε τα οκτώ ιδιόκτητα ξενοδοχεία της επίσης ισραηλινής Brown Hotels, προσθέτοντάς τα στα τρία που ήδη είχε εδώ. Και άλλες μικρότερες ξενοδοχειακές επιχειρήσεις έχουν ήδη τοποθετηθεί στον ελληνικό τουριστικό χάρτη, ενώ νέα projects αξιολογούνται την περίοδο αυτή. Αλλά και στην αγορά παραθεριστικής κατοικίας στα νησιά, οι Ισραηλινοί βρίσκονται πλέον μέσα στην πρώτη εξαδά των εθνικοτήτων.

Οι χιλιάδες Κινέζοι που εξασφάλισαν «χρυσή βίζα» άλλαξαν την Αθήνα

Η Κίνα άλλαξε την Αθήνα με άμεσο και με έμμεσο τρόπο. Από τη μία πλευρά, όλο και περισσότερα κινεζικά εστιατόρια ξεπδούν στο κέντρο της Αθήνας. Από την άλλη, χιλιάδες Κινέζοι πλημμύρισαν την ελληνική αγορά κατοικίας, σπεύδοντας να κάνουν αίτηση για το πρόγραμμα «χρυσής βίζας».

Αυτό τονίζει ρεπορτάζ της South China Morning Post, ση-

Οι Κινέζοι αποτελούν το 47,8% του συνόλου των ξένων πολιτών που έχουν υποβάλει αίτηση για τη λήψη άδειας παραμονής στην Ελλάδα μέσω αγοράς ακινήτου.

μειώνοντας ότι τον Ιούνιο του 2025 σχεδόν 8.000 Κινέζοι πολίτες ήταν νέα μέλη του προγράμματος, δηλαδή δεν είχαν συμπληρώσει τα πέντε χρόνια άδειας διαμονής για την ανανέωση των αδειών τους.

Οι Κινέζοι αποτελούν το 47,8% του συνόλου των αιτούντων, που σημαίνει ότι σύμφωνα με το υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου αποτελούν με διαφορά τη μεγαλύτερη ομάδα ξένων που έχουν κάνει αίτηση για «χρυσή βίζα». Εκτός αυτού,

«Αν ένας Γάλλος έμπαινε σε σούπερ μάρκετ, θα έβγαζε περισσότερο τι αγοράζεις σε σύγκριση με κάποιον Κινέζο που αγοράζει διαμέρισμα στην Αθήνα την περίοδο που κορυφώθηκε η επενδυτική μανία για την αγορά ακινήτων», αναφέρουν χαρακτηριστικά μεσίτες.

από τα 5.679 άτομα που είχαν ανανεώσει τη «χρυσή βίζα», το 67% ήταν Κινέζοι.

Όταν το πρόγραμμα ξεκίνησε το 2013, προσείλκε κατά κύριο λόγο ξένους από πιο κοντινές χώρες, όπως η Τουρκία και η Ρωσία. Ωστόσο, το ενδιαφέρον από τους Κινέζους επενδυτές εκτινάχθηκε μετά την πανδημία, καθώς πολλοί πλούσιοι αλλά και πολίτες της μεσαίας τάξης «ταρακουνήθηκαν» από την αυστηρή πολιτική υγειονομικής ασφαλείας του Πεκίνου και έψα-

χναν καταφύγιο σε ολόκληρο τον κόσμο.

Σε σύγκριση με αντίστοιχα προγράμματα στην Ε.Ε. και στη Μεσόγειο, το μεγάλο πλεονέκτημα της Ελλάδας ήταν οι χαμηλές τιμές. Πριν από τον Αύγουστο του 2023, μπορούσε κανείς να υποβάλει αίτηση για «χρυσή βίζα» με αγορά κατοικίας αξίας μόλις 250.000 ευρώ στην Αθήνα. Απεναντίας, στην Πορτογαλία το κόστος ξεκινούσε τότε από 500.000 ευρώ. Επίσης, σημειώνει η SCMP, η Ελλάδα προσφέ-

ρει υψηλότερο βιοτικό επίπεδο ή τη γειτονιά. «Αν ένας Γάλλος έμπαινε σε σούπερ μάρκετ, θα έβγαζε περισσότερο τι αγοράζει σε σύγκριση με κάποιον Κινέζο που αγοράζει διαμέρισμα στην Αθήνα εκείνη την περίοδο», ανέφερε.

Σύμφωνα με όσα είπε στην SCMP η Ελένη Λαζούρα, ιδρύτρια της εταιρείας διαχείρισης Airbnb Bnbkeys, η τάση αυτή είχε θετικό αντίκτυπο στην ελληνική οικονομία, τονώνοντας τις ανακαινίσεις, τις κατασκευ-

στες πληροφορίες για το κτίριο ή τη γειτονιά. «Αν ένας Γάλλος έμπαινε σε σούπερ μάρκετ, θα έβγαζε περισσότερο τι αγοράζει σε σύγκριση με κάποιον Κινέζο που αγοράζει διαμέρισμα στην Αθήνα εκείνη την περίοδο», ανέφερε.

Σύμφωνα με όσα είπε στην SCMP η Ελένη Λαζούρα, ιδρύτρια της εταιρείας διαχείρισης Airbnb Bnbkeys, η τάση αυτή είχε θετικό αντίκτυπο στην ελληνική οικονομία, τονώνοντας τις ανακαινίσεις, τις κατασκευ-

ές και άλλους κλάδους. Η ίδια πιστεύει ότι οι Έλληνες δεν θα μπορούσαν να συνεισφέρουν με τέτοιο τρόπο στην οικονομία, ιδίως την περίοδο μετά την κρίση. Βέβαια, τονίζει η SCMP, οι Αθηναίοι και συνολικά οι Έλληνες ανησυχούν για την επακόλουθη άνοδο στις τιμές. Στα τέλη του 2024, η ελληνική κυβέρνηση ανέβασε το ελάχιστο όριο της επένδυσης για τη «χρυσή βίζα» στις 800.000 ευρώ στην Αθήνα και σε δημοφιλείς προορισμούς, όπως η Σαντορίνη, η Νάξος και η Πάρος, και στις 400.000 ευρώ για την υπόλοιπη χώρα.

Οι ενδιαφερόμενοι κοιτούσαν κατά κύριο λόγο την αγορά της Αθήνας πριν τεθούν σε ισχύ τα νέα όρια. Τον Ιούνιο του 2025, ανάμεσα στις 14.931 εκκρεμείς αιτήσεις, εκ των οποίων η πλειονότητα υποβλήθηκε πριν από την αλλαγή του καθεστώτος τον περασμένο Σεπτέμβριο, τουλάχιστον το 80% καταχωρίστηκε στην ευρύτερη περιοχή της Αττικής, σύμφωνα με το υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου.

Ανάμεσα στο πρώτο τρίμηνο του 2023 και στην αντίστοιχη περίοδο του 2025, ο δείκτης τιμών διαμερισμάτων της Αθήνας εκτινάχθηκε κατά 16,1%, σκαρφαλώνοντας από τις 95 μονάδες στις 110,3, σύμφωνα με στοιχεία της TtE. Βέβαια, δεν είναι σαφές το πόσο συνέβαλε η «χρυσή βίζα» και συγκεκριμένα οι Κινέζοι αγοραστές στην άνοδο αυτή.

STILES/GAMMA - RAPHO/GETTY IMAGES/IDEAL IMAGE

Ο Πιερ Καρντέν ποζάρει στο διαμέρισμά του, στο Παρίσι. «Κάθε δίσκος που φέρει το λογότυπο “Pierre Cardin”», έγραφε σε ένθετο δίσκου της εταιρείας του ο διάσημος σχεδιαστής, «θα αποτελεί μια πχογράφηση ενός καλλιτέχνη ή συνόλου που θα έχει πλήρη ελευθερία έκφρασης, χωρίς εμπορικούς περιορισμούς».

Με υπογραφή Πιερ Καρντέν

Οι ήχοι από τα «Μουσικά» του γλύπτη Takis έγιναν δίσκος από τον μετρ της υψηλής ραπτικής

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΜΟΥΓΤΟΛΙΑ**

Πώς συνυπάρχουν τα «Μουσικά» του γλύπτη Takis, που φέτος συμπληρώνεται ένας αιώνας από τη γέννησή του, με την υψηλή ραπτική; Κοινός παρονομαστής είναι το όνομα ενός εστέτ, του διάσημου μόδιστρου Πιερ Καρντέν. Εκφραστής της ποπ κουλτούρας στη μόδα των '60s (έντυσε τους Beatles με τζάκετ χωρίς γιακά το 1963), πασίγνωστος για τα γεωμετρικά σχήματά του, το αβάν-γκαρντ, αντισυμβατικό στυλ του, τα διαστημικά του σχέδια και τις καινοτομίες του (unisex μόδα, παρθενική έξοδος άνδρα-μοντέλου σε πασαρέλα), ο Πιερ Καρντέν αγαπούσε τη μουσική, από την κλασική και τα έργα του Βάγκνερ στην όπερα έως τη σύγχρονη αβάν-γκαρντ και την τζαζ. Λάτρευε την τζαζ τόσο στις παλαιότερες παραδοσιακές εκφράσεις της όσο και στις απολύτως σύγχρονες κατευθύνσεις. Ήταν τέτοιο το πάθος του με τη μουσική, που το 1970 στη Γαλλία δημιούργησε τη βραχύβια δισκογραφική εταιρεία Les Disques Pierre Cardin εκδίδοντας δίσκους αγαπημένων του μουσικών. Από τα τέλη του 1971 μέχρι το 1974, η δισκογραφική εταιρεία κυκλοφορούσε μαζί με την Disc'Az.

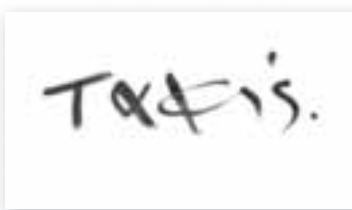
Ενας επιχειρηματίας τέτοιας οικονομικής επιφανείας μπορούσε βέβαια να εκδίδει ό,τι

του άρεσε, αδιαφορώντας για τα εισπρακτικά νούμερα. Η εταιρεία του ήταν μια όαση στη δισκογραφία, βγάζοντας δίσκους σπάνιας μουσικής ποιότητας και μοναδικής αισθητικής, η οποία χαρακτήριζε τη συνολική επιμέλεια και τα εξώφυλλα, συχνά δημιουργημένα από τον ίδιο. Έγραφε σε ένθετο δίσκου της εταιρείας του: «Κάθε δίσκος που φέρει το λογότυπο “Pierre Cardin” θα αποτελεί μια πχογράφηση ενός καλλιτέχνη ή συνόλου που θα έχει πλήρη ελευθερία έκφρασης, χωρίς εμπορικούς περιορισμούς». Και μια χαρακτηριστική τέτοια περίπτωση ήταν αυτή του δικού μας «διεθνούς» γλύπτη Takis.

Το σπανιότατο σήμερα πειραματικό ηλεκτρονικό επτάιντσο 45 στροφών «Musicales» του Takis κυκλοφόρησε σε 1.000 αριθμημένα αντίτυπα από τη Les Disques Pierre Cardin. Η έκδοση περιελάμβανε έξι συνοδευτικά ένθετα συν τον δίσκο. Τα τέσσερα δίφυλλα με κείμενα στα γαλλικά του κριτικού τέχνης Πιερ Ρεστανί, του Μίκη Θεοδωράκη και των beat συγγραφέων Άλεν Γκίνσμπουργκ και Ουίλιαμ Μπάροουζ, δύο από αυτά με ασπρόμαυρες φωτογραφίες έργων του καλλιτέχνη και ένα με αναπαγωγή σχεδίου του, μία λιτή έγχρωμη λιθογραφία (λιθογραφία εκτυπωμένη σε ένα μόνο φύλλο χαρτιού που δεν είναι μέρος

Ο εικαστικός Takis. Ο ήχος που παρήγαν τα γλυπτά του αποτυπώθηκε σε ηλεκτρονικό επτάιντσο 45 στροφών. Ο σπανιότατος σήμερα δίσκος «Musicales» (κάτω) κυκλοφόρησε σε 1.000 αριθμημένα αντίτυπα στις 10/10/1974 για τα εγκαίνια της έκθεσης του καλλιτέχνη στο Espace Pierre Cardin, στο πλαίσιο του 3ου Φεστιβάλ Φθινοπώρου Μόδας του Παρισιού.

ενός μεγαλύτερου συνόλου – βιβλίου ή περιοδικού). Τα 100 πρώτα αντίτυπα περιλαμβάνουν επιπλέον πρωτότυπη λιθογραφία, αριθμημένη και υπογεγραμμένη. Πρόκειται για μουσικά αποσπάσματα του μπαλέτου «Elkesis» από την ομάδα Nederlands Dans Theater σε χορογραφία του Ολλανδού χορευτή, χορογράφου και καλλιτεχνικού διευθυντή της ομάδας, Τζάαπ Φλερ, πάνω στα φωτεινά και ηχητικά αντικείμενα του Takis, που αξιοποίησαν τον ηλεκτρομαγνητισμό με κεντρικό θέμα την έλξη και την απώθηση στις διαπροσωπικές σχέσεις, στο Φεστιβάλ της Ολλανδίας (η πρεμιέρα είχε γίνει στις 3 Ιουλίου του 1973 στο Ρότερνταμ). Ο δίσκος κυκλοφόρησε στις 10 Οκτωβρίου 1974 για τα εγκαίνια της έκθεσης του Takis στο Espace Pierre Cardin, στο πλαίσιο του 3ου Φεστιβάλ Φθινοπώρου Μόδας του Παρισιού. Τη σειρά γλυπτών «Musicales» με έργα που αναπαράγουν ήχο, ο Takis την εγκαινίασε το 1965.

Ο Ιόλας

Αξίζει να αναφέρουμε ότι η έκδοση του δίσκου αυτού στην εταιρεία του Πιερ Καρντέν έγινε κατόπιν μεσολάβησης του κορυφαίου συλλέκτη έργων σύγχρονου τέχνης και γκαλερίστα Αλέξανδρου Ιόλα. Το 1974, ο Ιόλας είχε αποκτήσει παγκόσμια

φήμη και έχαιρε βαθιάς εκτίμησης στους χώρους της σύγχρονης τέχνης. Εξήσε στο Παρίσι όπως και σε άλλες ευρωπαϊκές μητροπόλεις, καθώς και στη Νέα Υόρκη. Αντιπροσώπευε και προωθούσε τον Takis στην καριέρα του στο εξωτερικό μαζί με άλλους Έλληνες (Τσόκλη, Παύλο, Ακριθάκη, Φασιανό, Μάρα Καρέτσου, Κουνέλλη). Το 1974, χρονιά της πρώτης έκθεσης του Takis στην Ελλάδα, που διοργάνωσε ο Ιόλας (γκαλερί Ζουμπουλάκη), και χρονιά διοργάνωσης δύο ακόμη εκθέσεων του Takis (στην γκαλερί Fred Lanzenberg στις Βρυξέλλες με τα έργα του «Musicales» και στον Σύνδεσμο Τέχνης του Αννόβερου με τα «Μουσικά Δωμάτια» του), κυκλοφόρησε και ο δίσκος του.

Ακούγοντας τον δίσκο, αντιλαμβανόμαστε τι έκανε ο Takis με τα ηχητικά και μουσικά του αντικείμενα και εισπράττουμε τη μουσική του σαν ένα διαρκώς επαναλαμβανόμενο ηχητικό μοτίβο που θυμίζει την επίμονη «επίθεση» από το πέταγμα μιας μύγας που μας πλησιάζει και απομακρύνεται. Αυτό το μοτίβο επαναλαμβάνεται στη συνολική διάρκεια των 16 λεπτών. «Κάθε φόρεμα είναι μια περιπέτεια στις ιδέες», δήλωνε στη Vogue το 1964 ο Πιερ Καρντέν. Παραφράζοντας θα λέγαμε εμείς ότι κάθε δίσκος που έβγαλε ήταν μια περιπέτεια στη μουσική.

Στο πλαίσιο της συμπλήρωσης 100 ετών από τη γέννηση του γλύπτη Takis, διοργανώνεται η αναδρομική του έκθεση σε Αθήνα και Ανδρό από το Μουσείο Βασίλη και Ελίζας Γουλανδρή, έως τις 2 Νοεμβρίου.

Αιζέντα

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ε Σ

24-30.8.25

Επιμέλεια: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ
kouroupakis@kathimerini.com.cy

ΔΡΩΜΕΝΟ

Ξύπνα Δκιαμα- ντοπούλλα μου

Το **φιλανθρωπικό** κίνημα Peace with Smiles, σε συνεργασία με τον Οργανισμό The Stories Nest και μουσικοπαιδαγωγό/αφηνήτρια Ελενίτσα Γεωργίου, διοργανώνει φέτος τη πολιτιστική παράσταση Ξύπνα Δκιαμαντοπούλλα μου. Η δράση αυτή έχει ως στόχο να γιορτάσει την τέχνη της αφήγησης και τη παράδοση της Κύπρου με παραδοσιακές ιστορίες και μουσική, φέρνοντας σε επαφή συγγραφείς, ποιητές, ιστορικές, μουσικούς, ερμηνευτές, και τις τοπικές κοινότητες για ένα ζωντανό πολιτιστικό γεγονός. Ημερομηνία: Σάββατο, 30 Αυγούστου, ώρα 7:00 μ.μ.. Αμφιθέατρο εκδρομικού χώρου «Μερίκα», Καλού χωριού Ορεινής. **Πληροφορίες** www.peacewithsmiles.com/wake-up-thkiamantopoulla

ΕΚΘΕΣΗ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ

«ΟΥ-ΤΟΠΙΑ» της Ερη Παπαδοπούλου

Στην **Γκαλερί** Κυπριακή Γωνιά στη Λάρνακα παρουσιάζεται η έκθεση ζωγραφικής της Έρη Παπαδοπούλου με τίτλο «ΟΥ-ΤΟΠΙΑ». Η ζωγράφος σημειώνει πως σε αυτό το έργο, διερευνά τη σύνθετη σχέση ανάμεσα στον τόπο, τη μνήμη και την ταυτότητα. Αντλώντας από τοπία τόσο πραγματικά όσο και φανταστικά, αντλεί ίχνη μέσα από τον τρόπο με τον οποίο τα φυσικά ή αστικά περιβάλλοντα διαμορφώνουν την ανθρώπινη εμπειρία και αντανακλούν την αόρατη αρχιτεκτονική της μνήμης. «Το έργο μου» λέει, «αποσκοπεί στην απόδοση ενός μη πραγματικού τόπου, μέσω της ατμόσφαιρας και του συναισθήματος που αυτός φέρει. [...] Μέσα από

αυτή τη σειρά, επιδιώκω να προκαλέσω όχι απλώς εικόνες φυσικών τόπων, αλλά ψυχολογικά τοπία που μιλούν για το ανήκειν, την απουσία και τον περίπλοκο διάλογο ανάμεσα στον άνθρωπο και τον κόσμο που το περιβάλλει». Η Έρη Παπαδοπούλου αποφοίτησε από τη Σχολή Καλών Τεχνών του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου. Το έργο της γεφυρώνει παραδοσιακές και σύγχρονες προσεγγίσεις, ενσωματώνοντας τόσο αφηρημένα όσο και ρεαλιστικά στοιχεία. Γκαλερί Κυπριακή Γωνιά, Σταδίου 45, Λάρνακα. Εγκαίνια Παρασκευή, 29 Αυγούστου, ώρα 8:00 μ.μ. Διάρκεια έως 13 Σεπτεμβρίου. **Πληροφορίες** www.gallerykypriakigonias.com.cy

ΕΚΘΕΣΗ

«Συνύπαρξη» στο Δημοτικό Μουσείο Χαρακτικής Χαμπή

Το **Δημοτικό** Μουσείο Χαρακτικής Χαμπή παρουσιάζει δύο σημαντικούς καλλιτέχνες, τη Βάσω Κατράκη και τον Δημήτρη Αλθθεινίδη, δύο ανθρώπους που αν και από διαφορετικές γενιές σημάδεψαν με το έργο τους τον εικοστό αιώνα, στην έκθεση «Συνύπαρξη» σε επιμέλεια Γιάννη Μπόλη. Η πρώτη συνάντηση των δύο καλλιτεχνών γίνεται στις αρχές της δεκαετίας του 1970 και μισό αιώνα μετά, συναντώνται ξανά σε μια κοινή έκθεση. Η πολιτική διάσταση της τέχνης τους, καθώς και το πνεύμα

εναντίωσής τους, ενάντια σε κάθε είδους καταπιεστικό μηχανισμό εξουσίας, είναι τα σημεία σύγκλισης των δύο εικαστικών με τους τόσο διαφορετικούς εκφραστικούς τρόπους και διαδρομές. Η έκθεση προέκυψε από την επιθυμία του Αλθθεινίδη να συνυπάρξει με τη Βάσω, μια επιθυμία βαθιάς αγάπης και εκτίμησης για τη γυναίκα, τη δημιουργό, την αγωνίστρια. **Δημοτικό Μουσείο Χαρακτικής Χαμπή, οδός Αμμοχώστου 55-59, Λευκωσία. Διάρκεια έκθεσης έως 20 Δεκεμβρίου.**

ΣΥΝΑΥΛΙΑ

Σύγχρονη Κυπριακή Μουσική Δωματίου

Συν**αυλία** σύγχρονης μουσικής με το κουαρτέτο εγχόρδων TratSik String Quartet. Πέντε νέοι, ταλαντούχοι Κύπριοι συνθέτες, γράφουν έργα βασισμένα στην παραδοσιακή μουσική της Κύπρου. Τα έργα αυτά, εάν και έχουν εμφανή την επιρροή της παραδοσιακής μουσικής, είναι γραμμένα χρησιμοποιώντας τεχνικές της σύγχρονης «κλασικής» μουσικής. Συντελεστές: Γιώργος Χατζηγεωργίου και Σπύρος Σπύρου, βιολί, Νικόλας Ευθυμίου, βιόλα, Δώρος Ζήσιμος, βιολόντσελο, Αλέξανδρος Ντάρνα, Άντνης Σκορδής, Απόλλωνας Καλαμίνιος, Άρης Αντωνιάδης, Δημήτρης Τσούκας, συνθέσεις. **Συναυλίες: Πολιτιστικό Κέντρο Αμιάντου, 29 Αυγούστου, ώρα 7:30 μ.μ. Ακολουθούν συναυλίες στο Κελλάκι, 5 Σεπτεμβρίου, στη Σαλαμίου, 6 Σεπτεμβρίου και στην Παναγία 7 Σεπτεμβρίου.**

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

Μαραθώνιος Θερινών Προβολών

Επιστρέφει για 26η χρονιά στον Θερινό Κινηματογράφο «Κωνσταντία» ο Μαραθώνιος Θερινών Προβολών 2025, που διοργανώνει το Τμήμα Σύγχρονου Πολιτισμού του υφυπουργείου Πολιτισμού και το Θέατρο Ένα. Στο φετινό πρόγραμμα περιλαμβάνονται βραβευμένες ταινίες που διακρίθηκαν σε μεγάλα φεστιβάλ από όλο τον κόσμο, και δύο πολυβραβευμένα ντοκιμαντέρ. Προβολές κάθε Τετάρτη, Πέμπτη, Παρασκευή, Σάββατο και Κυριακή, μέχρι 7 Σεπτεμβρίου 2025, στις 9:00 μ.μ. Επόμενες προβολές: «All We Imagine As Light» 26 Αυγούστου, «Αδέρφια σε σύγκρουση» 27 Αυγούστου, «Η πισίνα» 29 Αυγούστου, «Όλα θα πάνε καλά» 30 Αυγούστου. Κινηματοθέατρο Κωνσταντία, Σόλωνος Μιχαηλίδη 15, Παλλουριώτισσα. **Πληροφορίες** www.theatroena.com.cy | cypruscinemaoffice.cy

Ενας αναρχικός θεολόγος της αγάπης

Του **ΘΑΝΑΣΗ ΤΡΙΑΡΙΔΗ**

Το **πρωί** της 18ης Αυγούστου, εντελώς αδόκητα, έφυγε από τη ζωή ο Χρυσόστομος Σταμούλης: Σπάνιος στοχαστής και θεολόγος, πανάκριβος φίλος, μα κι ένας από τους πιο σημαντικούς ανθρώπους της Ελλάδας των καιρών μας. Ήταν μόλις 61 ετών – μα είχε ήδη προλάβει να καταθέσει ένα έργο απίστευτου πνευματικού βάθους, μια σπαρτακτική εγχάραξη παλλόμενης αγωνίας για τη μεγάλη συνάντηση των ανθρώπων.

Φυσικά ετούτο το μικρό κείμενο δεν μπορεί να χωρέσει τον ποταμό πνευματικότητας, δοτικότητας και αγάπης που ήταν ο Χρυσόστομος. Θα χρειαστεί να περάσει καιρός για να καταλάβουμε τι μας έδωσε – για τι αγωνίστηκε, για τι έδωσε κάθε ικμάδα του του και της ζωής του. Θα χρειαστεί να περάσει καιρός για να συνειδητοποιήσουμε πως βρεθήκαμε κοντά στον σπουδαιότερο θεολόγο της Ελλάδας του καιρού μας – κι έναν από τους πιο σημαντικούς θεολογικούς στοχα-

στές του κόσμου. Κάποιον που μίλησε με ολόκληρο θάρρος για την ανθρωπινότητα του Θεού, κάποιον που εναντιώθηκε όσο κανένας στις θρησκευτικές στρεβλώσεις και την εξουσιαστική θρησκεία, κάποιον που είπε με βαθύτητα ανεπανάληπτη πως ο Χριστός και Θεός και Εκκλησία δεν είναι οι θρησκείες παρά ο άνθρωπος που πονά, που κλαίει και γελά. Κάποιον που είπε πως η αγάπη είναι από μόνη της το πρόσημο του Θεού – και πως δίχως την αγάπη ο κόσμος γίνεται ένα μεγάλο κενό.

Ο Μάκης, στα 61 χρόνια που του δόθηκαν, δούλεψε για είκοσι ζωές. Έγραψε βιβλία που θα γίνουν σημεία αναφοράς στα χρόνια που έρχονται, έγραψε αναρίθμητα κείμενα και άρθρα, διδάξε χιλιάδες μαθητές, έκανε εκατοντάδες διαλέξεις και δημόσιες παρεμβάσεις. Κι ακόμη έγραψε θαυμαστά τραγούδια, έφτιαξε χορωδίες, διάβασε και ερμήνευσε ποιητές – γυρεύοντας να ενώσει τα σημεία της

αγάπης σε ένα ενιαίο πλάνο. Μα όλα αυτά ήταν μονάχα εργαλεία στην πορεία του προς τον άλλον άνθρωπο.

Για τα δικά μου μάτια, ο Σταμούλης υπήρξε ο ορισμός του αντιεξουσιαστικού αναρχικού θεολόγου – αν και ποτέ δεν προσδιόρισε τον εαυτό του ως τέτοιο. Η ιστορική του ερμηνεία μάλλον παρέπεμπε στους ελευθεριακούς θεολόγους και στον αναρχοχριστιανισμό του Τολστόι: «Όταν η Εκκλησία άρχισε να αποκτά κρατική οντότητα, από το Διάταγμα των Μεδιολάνων και μετά, όταν δηλαδή άρχισε να μετακινείται από τον χώρο της εξορίας προς τη δημόσια πλατεία και ταυτόχρονα προς τον χώρο των κρατικών δομών, νομίζω ότι έχασε ένα μεγάλο κομμάτι του χαρισματικού της χαρακτήρα. Λειτουργήσε σε πλαίσια θεσμικά, απέκτησε δύναμη, και η δύναμη απομακρύνει από τους αδύναμους και καταφρονεμένους» (Εφημερίδα των Συντακτών, 16-7-2017).

Η ιερότητα του έρωτα

Η θεολογία του Σταμούλη ήταν η αναφανδόν καταργηση των βεβαιότητων. Μίλησε για την ανάγκη να ζήσουμε και να δοξάσουμε την πδονή, για την ελευθερία της σεξουαλικότητας, για την ιερότητα της επιθυμίας του έρωτα, για την ιερότητα του ομοφυλόφιλου έρωτα, για την ανάγκη της γυναικείας χειραφέτησης, για την ανάγκη της εκκλησίας να εκμοντερνιστεί, να απογεροντιστεί, να αποεξουσιοποιηθεί – για να μην πεθάνει. Μίλησε με πάθος υπέρ των μεταναστών – προσδιορίζοντας τον ξένο ως τον ορισμό του Χριστού.

Στον αγώνα του για μια νέα θεολογία ο Σταμούλης επιτέθηκε κατά μέτωπον σε ό,τι ο ίδιος ονόμαζε στρεβλώσεις της εξουσιαστικής θρησκείας. Επιτέθηκε κατά μέτωπον στον σκοταδισμό, στον θρησκευτικό φονταμενταλισμό, στη σύνδεση των παραεκκλησιαστικών οργανώσεων με τη Χρυσή Αυγή, σε κάθε μορφή εξουσιαστικής θρη-

σκευτικής bias. Πολεμήθηκε λυσσαλέα με στάθηκε ατρόμητος. Υποστήριξε σε όλους τους τόνους πως αν οι πιστοί δεν γίνουν ένα με αυτούς που δεν πιστεύουν, η πίστη τους δεν έχει την παραμικρή αξία – γιατί πια δεν είναι πίστη, είναι συνθήεια.

Προφανώς αυτό το σημείωμα εκφράζει προσωπικές σκέψεις. Δεν πιστεύω σε κανέναν Θεό, ούτε σε οποιαδήποτε θαυματική μεταφυσική τάξη – οπότε πιθανώς να χάνω πολλά από τον θεολογικό στοχασμό του Σταμούλη. Αλλά οφείλω να το πω. Ο Χρυσόστομος, με τη διερκή ανοικτότητά του και την πανάκριβη φιλία του έφερε στις ζωές πολλών από εμάς το θαύμα της συνάντησης.

Και τώρα, μέσα στα δάκρυά μας, ο απερίγραπτος πόνος μπλέκεται με άφατη ευγνωμοσύνη προς τον πανάκριβο φίλο: Για αυτό που ήταν και για αυτό που μας δώρισε.

Ο κ. Θανάσης Τριαρίδης είναι συγγραφέας.

ΠΤΥΧΕΣ

Του **ΝΙΚΟΥ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΥ**

Το μικρό σπίτι της οδού Αχρίδος

Είχα διακρίνει από μακριά την κεραμοσκεπή του, ένα πυργάκι χαμπλό, μέσα σε ανθισμένες περικοκλάδες. Από μακριά ήταν μια αναπάντεχα ρομαντική εικόνα που έδινε όλες εκείνες τις πληροφορίες για το πώς ήταν η κλίμακα και το ύφος του Αγίου Λουκά. Όταν τα χέρσα οικοπέδα είχαν αρχίσει να χτίζονται. Κατηφόριζα την οδό Αχρίδος, έναν μικρό δρόμο πάνω από τις γραμμές του τρένου στα Κάτω Πατήσια. Αν ανεβείς προς τα πάνω βγαίνεις με ζιγκ-ζαγκ στην Πατισίων στο ύψος του Αγίου Λουκά.

Ολόγυρα και ενδιάμεσα, δρόμοι με φορτισμένη ιστορία αστικού παρελθόντος: Ευγενίου Καραβία, Δευκαλίωνος, Καμπούρογλου, Ιακωβάτων, Πάτμου, Σκιάθου. Δρόμοι που γεννούν βαθείς συνειρμούς για όλη εκείνη την ενδιάμεση αστική περιοχή ανάμεσα στην Πατισίων και την Αχαρνών. Και είναι αυτή η ενδιάμεση ζώνη η γεμάτη ήχους και φωνές της φαντασίας, σαν να μη χάθηκε όλος αυτός ο κόσμος, σαν να μην είναι πλέον όλα διαφορετικά...

Πλησιάζα το σπιτάκι που είχα δει από μακριά και όσο πλησίαζα, διαπιστώνω πόσο μικρό έμοιαζε δίπλα στους όγκους των πολυκατοικιών. Ήταν όμως γωνιακό, γωνία Αχρίδος και Ιωάννου Χατζηδάκη (πιθανώς, ο φυσικομαθηματικός, 1844-1921, που απαντάται και με διαφορετική ορθογραφία)... Και ήταν αυτή ακριβώς η προνομioύχος θέση που του έδινε αέρα, του χάριζε αήγη.

Το βρήκα καμένο και έρημο. Από μακριά δεν φαινόταν ότι είχε πυρποληθεί. Μπορεί και να είχε πάσει φωτιά από αστέγους ή χρήστες. Το περιεργάστηκα από κοντά και ένιωσα ότι η οικογένεια που έμενε κάποτε εκεί είχε αφήσει τις σκιές της. Ένα κλιματιστικό κρεμόταν στον δρόμο, τότε πέρασε ο καιρός; Πότε έγιναν όλα στάχτες;

Αλλά ο θρίαμβος της φύσης διατράνωνε μια άλλη πραγματικότητα. Ανθισμένες περικοκλάδες με τα γνωστά και αξιολάμπητα πορτοκαλιά χωνάκια έζωναν το σπιτάκι από παντού. Ένας όμορφος φράκτας υπήρχε πάνω στη Χατζηδάκη, από όπου έμπαινες στο σπιτάκι, και από όπου μόλις έβγαινε ένας άνθρωπος που (και αυτός) χρησιμοποιούσε τον κήπο για τουαλέτα. Πόσους κύκλους κάνει η ζωή;

Χωρίς να το ξέρω, είχα την αίσθηση, ή έτσι ήθελα να πιστεύω, ότι αυτό το καμένο σπιτάκι είχε ζήσει ευτυχισμένες μέρες. Το ένιωθα στις πνοές του, αυτές που ελευθερώνονταν από τα παράθυρα που έχασκαν, το ένιωθα στις ριπές του ανέμου μέσα στις ανθισμένες περικοκλάδες που θρόιζαν. Μια πεταλούδα φτερούγιζε, μια γάτα ξετρώπιωσε από σωρούς στρώματα και άρχισαν να αντικείμενα... υπήρχε κάτι που σάλευε στον καμένο ερειπίων.

Ήταν ένα όμορφο σπιτάκι στα νιάτα του. Σπιτάκι μιας οικογένειας με μικρό κήπο όπως ήταν το φυσικό μέτρο για τη γειτονιά ως το 1950-55. Μονοκατοικίες, διπλοκατοικίες, σπανίως τριπλοκατοικίες, εδοχικές βιλίτσες, κυβιστικά ισόγεια του 1935, διπλά συμπαθέστατα του 1940 και του 1950. Όλα με μέτρο για το φάρδος των δρόμων, για το χώμα που άφηναν ελεύθερο στις αυλές, για τον μεγάλο θόλο από πάνω που έφερνε αέρα και φως παντού.

Ετσι και αυτό το σπιτάκι, Αχρίδος και Χατζηδάκη. Ήταν ένα από τα πολλά, με τα οποία σχημάτιζε τη γειτονιά. Παλιότερα, οι δρόμοι έμοιαζαν μεγάλοι, ο ήλιος έφτανε παντού, οι αυλές κρατούσαν τη δροσιά. Εκεί κοντά είχαν μείνει μερικά ακόμη προπολεμικά σπιτάκια, όχι πολλά, αφού πλέον μιλάμε για πολύ παλιές ιστορίες, για τα δεδομένα της νεώτερης Αθήνας. Οι πρώτες πολυκατοικίες της δεκαετίας του '50 στα Κάτω Πατήσια, εκεί στα πέριξ, έχουν πλέον βαπτισθεί και αυτές στην πατίνα του χρόνου, είναι κτίρια που φέρουν ένα ίχνος Ιστορίας. Με δυσκολία απομακρύνθηκαν από το εγκαταλελειμμένο και καμένο σπιτάκι της οδού Αχρίδος. Πόσο θα ζούσε ακόμη; Ενωθή την ανάσα του ανάλαφρη, και μαζί έναν αέρα νοσταλγίας και λύπης. Υπήρχε κάτι οικείο, κάτι που είχα ξαναζήσει.

Ενας αμφιλεγόμενος διπλωμάτης

Η 40χρονη σταδιοδρομία του Χρ. Ξανθόπουλου-Παλαμά

ΠΑΣΧΑΛΗΣ ΠΕΧΛΙΒΑΝΗΣ
Η Ματαιοδοξία του Καθήκοντος
Διπλωματία, γράμματα, δικτατορία
στη ζωή του Χρήστου Ξανθόπουλου-
Παλαμά
εκδ. Επικεντρο, 2025, σελ. 240

Τον **ΙΩΑΝΝΗ ΤΖΩΡΤΖΗ**

Το βιβλίο του Πασχάλη Πεκλιβάνη εξετάζει τη ζωή και τη σταδιοδρομία ενός από τους πιο αγνοημένους και ίσως παρεξηγημένους λειτουργούς της ελληνικής διπλωματίας της πρόσφατης ιστορίας μας. Ο Χρήστος Ξανθόπουλος-Παλαμάς, γόνος μεγαλοαστικής οικογένειας του Μεσολογγίου και μικρανησιός από την πλευρά της μητέρας του του Κωστή Παλαμά, το επώνυμο του οποίου προσέθεσε στο πατρικό του προς τιμήν του μεγάλου ποιητή, άνθρωπος με υψηλή παιδεία και βαθιά λογοτεχνική καλλιέργεια και αναζητήσεις, εντάχθηκε αμέσως μετά την αποφοίτησή του από τη Νομική Σχολή Αθηνών –την άνοιξη του 1929– στο διπλωματικό σώμα, το οποίο έμελλε να υπηρετήσει για πάνω από τέσσερις δεκαετίες. Στο βιβλίο ξεδιπλώνεται η πορεία και εξέλιξη του Ξανθόπουλου-Παλαμά, από τη θέση του διπλωματικού ακολούθου έως εκείνη του υπουργού Εξωτερικών. Εκτίθενται με λεπτομέρειες οι θέσεις που πήρε και οι δράσεις που ακολούθησε σε μια σειρά κρίσιμων για την Ελλάδα θεμάτων, από τη γέννηση του Ψυχρού Πολέμου έως την εξέλιξη του κυπριακού ζητήματος, τα

Το βιβλίο του Πασχάλη Πεκλιβάνη αποτελεί πολύτιμη συνεισφορά στη γνώση της προσωπικότητας ενός διπλωμάτη και συγγραφέα, που τον χαρακτήριζε η «ματαιοδοξία του καθήκοντος».

οποία τον απασχόλησαν σε όλη την καριέρα του.

Ξεκινώντας από τον Φεβρουάριο του 1952, οπότε ο Ξανθόπουλος-Παλαμάς σε επιστολή του προς τον τότε υπουργό Εξωτερικών Σοφοκλή Βενιζέλο προτείνει το Κυπριακό να καταστεί ευρωπαϊκό ζήτημα, μέσω μιας μεταβατικής λύσης ευρωπαϊκής εποπτείας της Κύπρου, για λίγα χρόνια, που θα την ακολουθούσε δημοψήφισμα, θα αποδειχθεί διορατικός στις προβλέψεις του, ιδιαίτερα στη διαπίστωση ότι «εθνικώς συμφέρουσα και επιβεβλημένη οδός ήτο η άγουσα προς την ένωση διά συνεννοήσεως με την Τουρκία», λύση για την οποία η Ελλάδα έπρεπε να αντιμετωπίσει

θετικά το ενδεχόμενο ανταλλαγμάτων προς την Τουρκία (σ. 149).

Όσο για τον δυτικό κόσμο μέσα στο πλαίσιο του Ψυχρού Πολέμου και τη θέση της Ελλάδας σε εκείνον, ο Ξανθόπουλος-Παλαμάς διέκρινε έλλειψη σύγκλισης ανάμεσα στις ευρωπαϊκές χώρες σχετικά με τον τρόπο επίτευξης της ευρωπαϊκής ενοποίησης. Εντόπιζε επίσης στο δυτικό στρατόπεδο αμέλεια ως προς τη διαφώτιση των λαών και την αντιμετώπιση του κομμουνισμού στο πεδίο των ιδεών, ενώ ο ίδιος υιοθετούσε τη «ρεαλιστική» σχολή όσον αφορά τις διεθνείς σχέσεις της Ελλάδας, πιστεύοντας ότι ο ελληνικός συναισθηματισμός έπρεπε να πάψει να ξεχωρίζει τους ξένους σε φιλέλληνες και μισέλληνες: «Φίλοι μας είναι όσοι ωφελούν την Ελλάδα, αντίπαλοί μας όσοι τη ζημιώνουν» (σ. 124).

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει η παρουσίαση από τον Πεκλιβάνη των θέσεων του Ξανθόπουλου-Παλαμά σχετικά με τις ελληνικές πολιτικές εξελίξεις, καθώς βρέθηκε να υπηρετεί τόσο στις κυβερνήσεις Καραμανλή και Γ. Παπανδρέου όσο και στη διάρκεια της δικτατορίας. Τονίζεται ότι συμβούλεψε τον Γ. Παπανδρέου να πραγματοποιήσει την επίσημη επίσκεψη στη Μόσχα το 1965 –κάτι πολύ αμφιλεγόμενο τότε– καθώς και ότι φαινόταν να αποδέχεται την ειλικρίνεια του Γεωργίου Παπαδόπουλου για μια αργή αλλά σταθερή επαναφορά της χώρας στη δημοκρατία, αμφιβάλλοντας όμως για το πόσο είχε εκείνος

Ο Χρήστος Ξανθόπουλος-Παλαμάς (αριστερά) με τους υπουργούς Εξωτερικών της Τουρκίας Φ. Ερκίν και της Βρετανίας Ρ. Α. Μπάτλερ (δεξιά), τον Ιανουάριο του 1964, σε συνδιάσκεψη για το Κυπριακό. Ο Έλληνας διπλωμάτης από το 1952 είχε εκφράσει την άποψη πως το ζήτημα της Κύπρου έπρεπε να καταστεί ευρωπαϊκό, μέσω μιας μεταβατικής ευρωπαϊκής εποπτείας της Κύπρου, την οποία θα ακολουθούσε δημοψήφισμα.

τη δύναμη να την επιβάλει. Ακόμη, ήταν πεπεισμένος για το αναγκαίο της «λύσης Καραμανλή» για την αποκατάσταση της δημοκρατίας. Όπως σημειώνει ο Πεκλιβάνης (σ. 207), η αντίληψη για το καθήκον έναντι του κράτους έπαιξε κομβικό ρόλο στη συνεργασία του Ξανθόπουλου-Παλαμά με τη δικτατορία ως υφυπουργού Εξωτερικών. Ωστόσο υπήρχε το αίσθημα της προσωπικής ματαιοδοξίας και επιδίωξης μιας επιβράβευσης «για την μακρά υπηρεσία του στα συμφέροντα της πατρίδας του» (σ. 209). Αναμφίβολα η λαμπρότερη –αλλά και πλέον αμφιλεγόμενη– ώρα του Ξανθόπουλου-Παλαμά ήταν η ανάληψη του υπουργείου Εξωτερικών στη βραχύβια κυβέρνηση Μαρκεζίνη τον Οκτώβριο 1973 με σκοπό

τη μετάβαση προς την αποκατάσταση της δημοκρατίας. Τα ζητήματα που αντιμετώπισε –από την πλήρη επαναλειτουργία του μηχανισμού σύνδεσης Ελλάδας - ΕΟΚ έως το αμερικανικό αίτημα για τη χρήση των βάσεων και του εναέριου χώρου της Ελλάδας για τον στρατιωτικό εφοδιασμό του Ισραήλ στον πόλεμο του Γιομ Κιπούρ, με την άρνηση εκ μέρους του οποιασδήποτε παραχώρησης χωρίς απτά ανταλλάγματα εκ μέρους των Αμερικανών– ήταν πολυσύνθετα και πολύπλοκα. Άλλωστε ο βίος της μεταβατικής κυβέρνησης ανακόπηκε από το πραξικόπημα του Ιωαννίδη.

Ήταν το τέλος της σταδιοδρομίας του Ξανθόπουλου-Παλαμά. Παρότι στη Μεταπολίτευση απέ-

φυγε τη δίωξη για εσχάτη προδοσία ως συνεργάτης του δικτατορικού καθεστώτος, το ψυχολογικό βάρος της περιόδου εκείνης τον ακολούθησε έως τον θάνατό του τον Ιανουάριο 1977.

Το βιβλίο του Πεκλιβάνη αποτελεί μια πολύτιμη συνεισφορά στη γνώση της προσωπικότητας ενός μάλλον παρεξηγημένου διπλωμάτη και συγγραφέα, που τον χαρακτήριζε η «ματαιοδοξία του καθήκοντος», αλλά παράλληλα αποτελεί και ένα σύμβολο για το πώς θα πρέπει να σκέπτονται οι άνθρωποι που καταλαμβάνουν αξιώματα παρόμοια με εκείνα του Ξανθόπουλου-Παλαμά.

Ο κ. Ιωάννης Τζωρτζής είναι Teaching Fellow στο University of Birmingham.

Η ALPHA BANK ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΙ ΤΟ ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΛΟΝΔΙΝΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ ΓΙΑ ΠΡΩΤΗ ΦΟΡΑ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

ΝΑΤΑΛΙΑ
Δραγούμη

ΦΑΝΗΣ
Μουρατίδης

ΦΑΙΗ
Ξυλά

ΒΑΣΙΛΗΣ
Κούκουρας

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ
ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ:
26 - 27 - 28
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

ΠΑΤΤΙΧΕΙΟ ΘΕΑΤΡΟ
ΛΕΜΕΣΟΥ:
30 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ
1η & 2 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

2:22
A GHOST STORY
του Danny Robins
αστυνομία: Α ΓΙΩΡΓΟΣ Ζαφειρόπουλος

ΕΙΣΙΤΗΡΙΑ:
ticketmaster®.cy | ACS | 7777 7040

ΜΕΓΑΛΟΙ ΧΟΡΗΓΟΙ:

ΧΟΡΗΓΟΙ:

ΟΙ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΜΕ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ ΤΗΣ

ΧΟΡΗΓΟΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ:

H ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

«Το Φεστιβάλ Κινηματογράφου Λάρνακας δεν είναι η αρχή μιας προσπάθειας αλλά η επιστέγαση μιας διαχρονικής και μεθοδικής προσέγγισης ανάπτυξης κινηματογραφικού κοινού».

Ολόκληρη η πόλη μια μεγάλη οθόνη

Ο Μιχάλης Καλοπαίδης μιλάει στη «Κ» για το Φεστιβάλ Κινηματογράφου Λάρνακας που θα διεξαχθεί από τις 28 έως τις 31 Αυγούστου

Συνέντευξη στον
ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Το πρώτο Φεστιβάλ Κινηματογράφου Λάρνακας που θα πραγματοποιηθεί από τις 28 έως τις 31 Αυγούστου σε διαφορετικούς δημόσιους χώρους της πόλης της Λάρνακας φιλοδοξεί, όπως λέει στην «Κ» ο καλλιτεχνικός του διευθυντής Μιχάλης Καλοπαίδης, να αξιοποιήσει τον δημόσιο χώρο της πόλης της Λάρνακας και με τη δημιουργία δωρεάν, ποιοτικών πολιτιστικών δρώμενων να φέρουν την τέχνη κοντά σε ένα πιο ευρύ και ποικιλόμορφο κοινό. Ο Μιχάλης Καλοπαίδης λέει επίσης πως το Φεστιβάλ Κινηματογράφου Λάρνακας δεν είναι η αρχή μιας προσπάθειας αλλά η επιστέγαση μιας διαχρονικής και μεθοδικής προσέγγισης ανάπτυξης κινηματογραφικού κοινού και αυτό που το κάνει να διαφέρει από τα υπόλοιπα είναι ότι δεν επκεντρώνεται σε ένα συγκεκριμένο είδος ταινιών αλλά συνδυάζει ταινίες μεγάλου και μικρού μήκους, μυθοπλασίας, ντοκιμαντέρ και κινουμένων σχεδίων.

–Τι σας ώθησε να προχωρήσετε στη δημιουργία ενός ακόμα κινηματογραφικού φεστιβάλ;

–Η πρώτη διοργάνωση του Φεστιβάλ Κινηματογράφου Λάρνακας έρχεται ως μια φυσική εξέλιξη της προσπάθειας που ξεκίνησε η ομάδα της Κινηματογραφικής Λέσχης Λάρνακας πριν από περίπου 10 χρόνια να επαναπροσδιορίσει τη σχέση της Λάρνακας με τον κινηματογράφο. Μέσα από την εθελοντική δουλειά και επιμονή της Ομάδας της Κινηματογραφικής Λέσχης Λάρνακας, επενδύσαμε πάρα πολύ στην ανάπτυξη κοινού για τον ευρωπαϊκό και ανεξάρτητο παγκόσμιο κινηματογράφο.

Προσφέραμε δράσεις και εμπειρίες καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου, όπως οι συζητήσεις μετά από κάθε ταινία αλλά και οι μοναδικές μας θερινές προβολές. Σήμερα η Λάρνακα μπορεί να υπερηφανεύεται γιατί έχει αναπτύξει ένα αξιοσημείωτο κινηματογραφικό κοινό, και αξίζει πλέον να έχει το δικό της φεστιβάλ. Με άλλα λόγια, το Φεστιβάλ Κινηματογράφου Λάρνακας δεν είναι η αρχή μιας προσπάθειας αλλά η επιστέγαση μιας διαχρονικής και μεθοδικής προσέγγισης ανάπτυξης κινηματογραφικού κοινού.

–Έχει κάτι το διαφορετικό ή φιλοδοξεί να φέρει κάτι που λείπει το Φεστιβάλ Κινηματογράφου Λάρνακας;

–Καταρχάς το Φεστιβάλ Κινηματογράφου Λάρνακας έρχεται να συμπληρώσει το κενό που δημιουργείται μιας και τα κρατικά μας φεστιβάλ κινηματογράφου παρουσιάζονται μόνο σε Λεμεσό και Λευκωσία. Βασική ειδοποίησή διαφορά του Φεστιβάλ μας είναι η

Βασική ειδοποίησή διαφορά του Φεστιβάλ μας είναι η ταυτότητα του ως ενός συμμετοχικού φεστιβάλ δρόμου, με υπαίθριες προβολές σε ανοικτούς δημόσιους χώρους (πλατείες, πάρκα, γειτονιές, κ.λπ.) λέει ο Μιχάλης Καλοπαίδης, καλλιτεχνικός διευθυντής του Φεστιβάλ Κινηματογράφου Λάρνακας.

ταυτότητα του ως ένα συμμετοχικό φεστιβάλ δρόμου, με υπαίθριες προβολές σε ανοικτούς δημόσιους χώρους (πλατείες, πάρκα, γειτονιές, κ.λπ.). Δίνουμε ιδιαίτερη έμφαση στη σχέση του κινηματογράφου με τον δημόσιο χώρο και τη συλλογική εμπειρία. Πέραν από την αξιοποίηση του δημόσιου χώρου, αυτό που κάνει το Φεστιβάλ Κινηματογράφου Λάρνακας να ξεχωρίζει από άλλα φεστιβάλ είναι το ότι δεν επκεντρώνεται σε ένα συγκεκριμένο είδος ταινιών αλλά συνδυάζει ταινίες μεγάλου και μικρού μήκους, μυθοπλασίας, ντοκιμαντέρ και κινουμένων σχεδίων.

–Ποια φιλοδοξείτε να είναι η ταυτότητα του φεστιβάλ;

–Θέλουμε να μεταφέρουμε στο Φεστιβάλ τη χαλαρότητα και τον ανεπιτήδευτο χαρακτήρα της Κινηματογραφικής μας Λέσχης, αλλά και της Λάρνακας ευρύτερα,

“
«Με την αξιοποίηση των δημόσιων χώρων, και τη δημιουργία δωρεάν, ποιοτικών πολιτιστικών δρώμενων, μπορούμε να φέρουμε την τέχνη κοντά σε ένα πιο ευρύ και ποικιλόμορφο κοινό».

Το φεστιβάλ θα ολοκληρωθεί την Κυριακή 31 Αυγούστου με ένα πρόγραμμα ταινιών μικρού μήκους από Κύπριους δημιουργούς που θα προβληθούν στην Πλατεία Ζουκούρι.

–Πόση ανάγκη έχει η Λάρνακα από πολιτιστική αναβάθμιση;

–Έχει τεράστια ανάγκη. Γι' αυτό πραγματικά ελπίζω ότι θα κερδίσει τον τίτλο της Ευρωπαϊκής Πολιτιστικής Πρωτεύουσας, κάτι που θα συμβάλει σημαντικά στη δημιουργία υποδομών. Η Λάρνακα έχει μια καλή μαγιά, τόσο στα κοινά όσο και στο ταλέντο. Αυτό που χρειάζεται είναι η ενδυνάμωση των ανθρώπων και των φορέων που παράγουν πολιτισμό, μέσω της δημιουργίας των κατάλληλων δομών και υποδομών. Ένα σημαντικό βήμα προς αυτή την κατεύθυνση σε σχέση με τον Κινηματογράφο είναι και η απόφαση του Δήμου Λάρνακας να υιοθετήσει την πρότασή μας για τη δημιουργία του Κέντρου Κινηματογράφου Λάρνακας στον χώρο του Κινηματοθεάτρου ΡΕΞ. Αυτό θα βοηθήσει σημαντικά όχι μόνο στη βιωσιμότητα της Κινηματογραφικής Λέσχης Λάρνακας αλλά και στον εμπλουτισμό των δράσεών μας και στην αναβάθμιση του Φεστιβάλ Κινηματογράφου Λάρνακας.

–Έχοντας την εμπειρία από την Κινηματογραφική Λέσχη Λάρνακας, πώς θα σκιαγραφούσατε τη σινεφίλ πραγματικότητα της χώρας;

–Θεωρώ ότι στην Κύπρο χρειαζόμαστε μια εθνική στρατηγική για την ανάπτυξη κοινού για τον ευρωπαϊκό κινηματογράφο. Ο ευρωπαϊκός κινηματογράφος δεν είναι απλώς άλλη μία μορφή τέχνης. Είναι η τέχνη που παράγει ποιοτικό περιεχόμενο, και που έχει να προσφέρει πολλά στην κοινωνία μας, καθώς αναδεικνύει τις κοινές μας ευρωπαϊκές αξίες, πραγματεύεται θέματα οικουμενικά, ενώ συνάμα καλλιεργεί την κριτική σκέψη και προβάλλει τόσο την ποικιλομορφία της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και τη μοναδική ταυτότητα του κάθε λαού της Ευρώπης. Έχουμε να διανύσουμε πολύ δρόμο ακόμα μέχρι να καταφέρουμε να εδραιώσουμε για τα καλά τον ευρωπαϊκό κινηματογράφο στην καθημερινότητά μας. Γι' αυτό εξάλλου χρειαζόμαστε και μια εθνική στρατηγική που μέσα από κίνητρα και ποσοτικά μέτρα, θα εδραιώσει αυτόν τον κινηματογράφο στη (δημόσια τουλάχιστον) τηλεόραση, στους εμπορικούς κινηματογράφους και στα σχολεία. Έτσι, το κοινό της Κύπρου θα αρχίσει να τον αναζητά ακόμη περισσότερο.

Η εμπειρία μας από την Κινηματογραφική Λέσχη Λάρνακας μας κάνει να πιστεύουμε ότι κάτι τέτοιο είναι απόλυτα εφικτό, αρκεί να υπάρχει θέληση, όραμα, μακροχρόνιο πλάνο και πάνω απ' όλα συνέπεια. Γιατί η συνέπεια είναι αυτό που θα δημιουργήσει συνθήκες. Και οι συνθήκες είναι αυτές που διαμορφώνουν τον σύγχρονο μας πολιτισμό.

«Θέλουμε να προσφέρουμε ένα φιλικό περιβάλλον και προσβάσιμες βιωματικές εμπειρίες που θα προσελκύσουν ακόμα και το κοινό που δεν έχει ακόμη γνωρίσει τον ευρωπαϊκό κινηματογράφο».

Τι θα δούμε στο φεστιβάλ

Το φεστιβάλ θα διαρκέσει τέσσερις μέρες. Κάθε μέρα θα προσφέρει μια διαφορετική εμπειρία, σε ένα διαφορετικό χώρο. Επίσης, κάθε μέρα θα προσφέρει κάτι διαφορετικό ως προς το περιεχόμενο των ταινιών. Οι ταινίες που οι άνθρωποι του φεστιβάλ έχουν επιλέξει συνθέτουν ένα ποικιλόμορφο πρόγραμμα που συνάδει με τον ανοικτό δημόσιο χώρο.

• Την Πέμπτη 28 Αυγούστου στο Πάρκο Καλλιτεχνών θα προβληθεί η ιταλική ταινία εσπικής με τίτλο «Πάντα Υπάρχει το Αύριο», που θα μας ταξιδέψει στην μεταπολεμική Ιταλία της δεκαετίας του 1940.

• Την Παρασκευή 29 Αυγούστου στον Δημοτικό Κήπο Λάρνακας θα προβληθεί η ανάλαφρη γαλλική ταινία «Η Ορχήστρα Του Αδερφού Μου» με έντονα μουσικά στοιχεία.

Οι κυπριακές ταινίες

• Το Σάββατο 30 Αυγούστου θα προβληθεί το ντοκιμαντέρ «Σκάμματα» στην αυλή του Αρχαιολογικού Μουσείου Λάρνακας.

• Την Κυριακή 31 Αυγούστου το φεστιβάλ θα ολοκληρωθεί με ένα πρόγραμμα ταινιών μικρού μήκους από Κύπριους δημιουργούς που θα προβληθούν στην Πλατεία Ζουκούρι.

Η αναλυτική περιγραφή και τα τρέιλερ των ταινιών βρίσκονται στην ιστοσελίδα της Κινηματογραφικής Λέσχης www.larnakacinema.com και στις σελίδες της Λέσχης στα ΜΚΔ.

Όλες οι προβολές ξεκινούν στις 8:30 μ.μ. και η είσοδος είναι ελεύθερη.

Το φεστιβάλ διοργανώνεται από την Κινηματογραφική Λέσχη Λάρνακας και υποστηρίζεται από τον Δήμο Λάρνακας, το υφυπουργείο Πολιτισμού (Τμήμα Σύγχρονου Πολιτισμού), το Larnaka2030 και το Τμήμα Αρχαιοτήτων Κύπρου.

Ο γλύπτης της Ανεξαρτησίας

Ο ελληνικής καταγωγής Ανατόλι Κουσκι-Κατράκης είναι ο δημιουργός του μνημείου στην πλατεία Μαϊντιάν του Κιέβου

Του **ΛΟΥΚΑ ΒΕΛΙΔΑΚΗ**

Το όνομά μου είναι άρρηκτα δεμένο με το εμβληματικό Μνημείο Ανεξαρτησίας της Ουκρανίας που δεσποζει στην κεντρική πλατεία του Κιέβου – το σύμβολο της εθνικής ταυτότητας της χώρας, η οποία γιορτάζει σήμερα την Ημέρα της Ανεξαρτησίας της από τη Σοβιετική Ένωση. Γεννημένος το 1945 στο Κίεβο, από οικογένεια με καταγωγή από την Κρήτη και τη Μάνη, ο Ανατόλι Κουτσ-Καράκνς είναι ένας από τους πιο διακεκριμένους γλύπτες της Ουκρανίας, με έργα σε όλον τον κόσμο.

Σήμερα, αφού έχει τιμηθεί με πλήθος κρατικών και διεθνών διακρίσεων, επιστρέφει με μια νέα πρόταση – αυτή τη φορά για τη χώρα μας. Το έργο περιλαμβάνει τη μορφή του Αθηνάς που κρατάει ένα παιδί – το μέλλον της Ελλάδας, όπως το ερμηνεύει ο ίδιος – και στο άλλο χέρι σπκώνει το ξίφος της νίκης.

Η πρότασή του έχει τεθεί υπόψη Ελλήνων διπλωματών και κοινοβουλευτικών. «Σε μια εποχή σκοτεινιά για την Ουκρανία, η τιμή προς τον Ανατόλι Κουστς δεν είναι απλώς φόρος αναγνώρισης σε έναν μεγάλο γλύπτη, αλλά πράξη πίστης στη δύναμη του πολιτισμού», επισημαίνει στην «Κ» ο πρόεδρος της Ελλάδας στο Κίεβο, Αλέξανδρος Δημητρακόπουλος.

Ο Ανατόλι Κουστσ-Κατράκνς είναι Έλληνας στην καταγωγή, συγγενής του Μάνου Κατράκη και δηλώνει υπερήφανα πατριώ-

Το Μνημείο της Ανεξαρτησίας, που δημιούργησε ο Ανατόλι Κουστς-Καράγκης στεφανώνει την πλατεία Μαϊντάν και όλη την Ουκρανία. Μοντέλο ήταν η κόρη του καλλιτέχνη, Χριστίνα Καράγκη, συντονίστρια ανθρωπιστικών αποστολών και πολιτιστικών δράσεων του ΟΗΕ και της UNESCO.

της και των δύο χωρών. Στο έργο του ενώνει δύο κόσμους – την Ελλάδα και της Ουκρανίας. Τον περασμένο Ιανουάριο εγκαινιάστηκε στο Κίεβο η έκθεσή του με τίτλο «Ιερός Κόσμος της Ουκρανίας». Ο κ. Δημητρακόπουλος την επισκέφθηκε και γνώρισε από κοντά τον δημιουργό: «Σμιλεύει μορφές που μιλούν για τη θυσία, αλλά και για τη χαρά της ζωής: για τη φύση, τον έρωτα και τη μνήμη: για το σώμα που γίνεται σύμβολο και τον μύθο που παίρνει μορφή. Σήμερα, περισσότερο από ποτέ, έχουμε ανάγκη από τέχνη

που ενώνει και παρηγορεί – και ο Ανατόλι Κουστς το καταφέρνει με σπάνια ευγένεια και δύναμη».

«Οραματίστηκα την Αθηνά»

Όπως λέει ο ίδιος ο γλύπτης στην «Κ», η ιδέα τριβελίζει για καιρό τη σκέψη του, γίνεται φλόγα έτοιμη να πυροδοτήσει τη δημιουργική του διάθεση: «Οραματίστηκε την Αθήνα να κρατάει ένα παιδί – το μέλλον της Ελλάδας. Και πίσω της, οι πρόγονοί μου. Η Ελλάδα είναι το παιδί που προστατεύεται αλλά πρέπει και να σταθεί μόνο του». Η κόρη του

γλύπτει, εικαστικός Χριστίνα Κατράκη, μας εξηγεί πώς προέκυψε η ιδέα: «Μου ζήτησαν οι Έλληνες βουλευτές που επισκέφθηκαν το Κίεβο να σκεφτώ ένα έργο που να συνδέει πολιτισμικά την Ελλάδα και την Ουκρανία. Επέλεξα να στραφώ στον πατέρα μου. Στην αρχή ήταν διοτακτικός. Μου είπε: “είναι διαφορετικό, γιατί το κάνω για την Ελλάδα”. Περμίε-νε ένα σημάδι. Όταν το είδε –σε ένα όνειρο, όπως συνέβη και με το έργο του στο Μαϊντάν– ξεκίνησε να δουλεύει».

Στο όνειρο που αφηγείται ο

ιδιος, η Αθηνά εμφανίστηκε με το παιδί στην αγκαλιά, και πίσω της οι πρόγονοι των γλιπτών. Από την Κρήτη, την Ηλεία, τη Μάνη. Η συμβολική σύνθεση προκύπτει μέσα από αυτή την αφήγηση, όχι ως μεταφυσικό δράμα, αλλά ως εσωτερική τεκμηρίωση της πρόθεσης. Το ξίφος που κρατάει η Αθηνά καταλήγει σε δάφνινο στεφάνι και το σύνολο διαμορφώνεται σε χρυσό σταυρό. Για μένα, είναι το σύμβολο της ανέγερσης που γεννιέται μέσα από τη μάχη – όχι για επιβολή, αλλά για απελευθέρωση. Είναι ένας σταυ-

Γέφυρα με την Ελλάδα και την Ιστορία

Ο Κουστς-Κατράκης ξεκίνησε τη διαδρομή του το 1972, όταν αποφοίτησε από την Κρατική Ακαδημία Τέχνης του Κιέβου. Μέλος της Ενωσης Καλλιτεχνών της Ουκρανίας από το 1976, τιμήθηκε με τα μεγαλύτερα βραβεία της σοβιετικής και ουκρανικής πολιτείας, μεταξύ των οποίων το Αργυρό Μετάλλιο της Ακαδημίας Τεχνών της ΕΣΣΔ, η διάκριση του «Καλλιτέχνης της Χρονιάς» (2001), το «Σήμα Τιμής» της πόλης του Κιέβου (2005) και πολλά άλλα. Εξέλεξε τακτικό μέλος της Ακαδημίας Τεχνών της Ουκρανίας και εργάστηκε δεκαετίες ως καθηγητής, καλλιτέχνης και μέλος διοικήσεων πολιτισμικών ιδρυμάτων.

Η λίστα των έργων του περιλαμβάνει περισσότερα από 80 μνημεία: από την προτομή της Ζόγια Κοσμοντεμιάνσκαγια και του Σικόροκι στο Κίεβο, μέχρι το άγαλμα του Τάρας Σεβτσένκο στη Βαρσοβία· από το πορτρέτο του Ηρόδοτου στο Πανεπιστήμιο του Λινντί, μέχρι το μνημείο του Χμελνίτσκι στο Ρόκφορντ του Λινντί, καθώς επίσης το μνημείο του Γολντοτμόρ στο Σικάγο.

Στην Ουκρανία, μεταξύ πολλών άλλων, έχει φιλοτεκνήσει μνημεία για τον Τάρα Σεβτσένκο στο Μπουρστίν, το μνημείο της Μάχης του Μπερεστέτσκο στην περιφέρεια Ρίβνε, μνημείο για την 1000ή επέτειο στην πόλη Λούμπνι, μνημείο για τον πριγκίπα Ιγκορ, τον Μπριάν και την πριγκίπισσα Γιαροσλάβνα στο Τσερνίβιχ, μνημείο για τα θύματα των στρατοπέδων συγκέντρωσης του Νόβγκοροντ-Σίβερσκι και για τα θύματα των καμένων χωριών στη Σλομπόντα. Έργα του υπάρχουν επίσης στη Βαρσοβία, στη Ρώμη, στις Ηνωμένες Πολιτείες και στις χώρες της

«Αυτό το έργο πρέπει να το φτιάξω», λέει στην «Κ» ο Ανατόλι Κουστς-Κατράκης και εξηγεί ότι όραμά του είναι να συνδέσει Ελλάδα και Ουκρανία, Ιστορία και Ελευθερία.

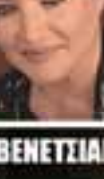
Βαλτικής. Για το εμβληματικό του έργο, το Αγαλμα της Ανεξαρτησίας, ως μοντέλο αξιοποίησε την κόρη του, Χριστίνα Κατράκη, που σήμερα είναι διεθνής συντονίστρια ανθρωπιστικών αποστολών και πολιτιστικών δράσεων του ΟΗΕ και της UNESCO, με έδρα την Ουκρανία.

Στην τωρινή του πρόταση, ο Κουτσ-Κατράκης παραπέμπει άμεσα σε στοιχεία του έργου του στο Κίεβο. Εκεί, η φιγούρα της ανεξαρτησίας είναι γυναικεία – μια νεαρή κοπέλα με παραδοσιακή φορεσιά που κρατάει τον κρανάνθο, ιερό σύμβολο της Ουκρανίας. Η βάση της στήλης έχει σχήμα ορθόδοξης εκκλησίας, ενώ η στήλη είναι αρχαιοελληνική. Στο κάτω μέρος βρίσκονται οι μυθικοί ιδρυτές της πόλης. «Και οι δύο συνθέσεις έχουν κοινά σημεία - το γυναικείο πρόσωπο ως σύμβολο ελευθερίας, την αρχαιοελληνική αναφορά, την ορθόδοξη σύνδεση. Και οι δύο μεταφέρουν την ιδέα ότι η ανεξαρτησία έχει βάθος – δεν είναι μόνο πολιτική πράξη, είναι πολιτισμική συγκρότηση».

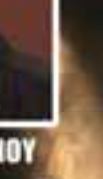
Ο γλύπτης υπογραμμίζει και τη σημασία του προσωπικού χρόνου: «Δεν ξέρω πόσος καιρός μου απομένει. Το μόνο που ξέρω είναι ότι αυτό το έργο πρέπει να το φτιάξω. Όχι για μένα, αλλά ως γέφυρα. Ανάμεσα στην Ελλάδα και την Ουκρανία. Ανάμεσα στην Ιστορία και το Σήμερα. Ανάμεσα στην ιδέα της Ελευθερίας και την ανάγκη να την υπερασπιστούμε».

Η πρόταση για το μνημείο έχει κατατεθεί άτυπα σε ελληνικούς πολιτικούς και διπλωματικούς κύκλους. Αν υπάρξει πολιτική βούληση, μπορεί να αποκτήσει επίσημη μορφή. Ο γλύπτης πάντως δηλώνει έτοιμος.

ΟΛΓΑ ΒΕΝΕΤΣΙΑΝΟΥ

ΝΙΚΟΛΑΣ ΝΤΙΜΑΣ

ΜΙΚΑΕΛΛΑ ΚΑΤΖΕΦΡΑΙΜ

ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΣΤΙΓΜΕΣ ΜΕ ΤΟΝ

ΓΙΩΡΓΟ ΘΕΟΦΑΝΟΥΣ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 5 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ • ΩΡΑ 20:00 • ΠΑΡΚΟ ΑΚΡΟΥΝΤΑΣ

ΚΟΡΗΓΟΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΠΡΟΠΟΛΗΣΗ ΕΙΣΙΤΗΡΙΩΝ ΜΕΣΩ ΤΗΣ SOLD OUT TICKETS

ΕΙΣΟΔΟΣ €20 - ΠΑΙΔΙΑ ΜΕΧΡΙ 12 ΕΤΩΝ ΔΩΡΕΑΝ • ΕΙΣΙΤΗΡΙΑ ΣΤΗΝ ΕΙΣΟΔΟ €25

ΚΟΡΗΓΟΙ

ΜΕΓΑΛΟΙ ΚΟΡΗΓΟΙ

ΧΡΥΣΟΙ ΚΟΡΗΓΟΙ

ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΕΣ

ΨΗΣΤΑΡΙΑ ΕΛΕΝΗ ΑΓΙΑ ΘΥΛΑ

ΚΟΡΗΓΟΙ

ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΕΣ

ΨΗΣΤΑΡΙΑ ΕΛΕΝΗ ΑΓΙΑ ΘΥΛΑ

ΚΟΡΗΓΟΙ

MATIEΣ ΚΟΣΜΟ
ΣΤΟΝ

Επιμέλεια: **ΝΙΚΟΣ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΣ**

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Η δεκαετία του 1930

Οι εκδόσεις Taschen συμπληρώνουν τη σειρά με τις ανά δεκαετία αναδρομές με έμφαση στη διαφήμιση, μια σειρά που έχει ήδη εμπλουτιστεί με πολλούς τόμους, ιδιαίτερα δημοφιλείς. Η νεότερη προσθήκη στη σειρά είναι ο πλούσιος εικονογραφημένος τόμος για τις διαφημίσεις της δεκαετίας του 1930, με συναρπαστικό υλικό που δείχνει την αισθητική, τις αντιλήψεις και τη νεωτερικότητα εκείνων των μεσοπολεμικών χρόνων.

ΠΟΠ ΕΙΔΩΛΑ

Σίρλεϊ Μπάσεϊ

Τα Βασιλικά Ταχυδρομεία του Ηνωμένου Βασιλείου ανακοίνωσαν ότι θα διαθέτουν έως τις 31 Αυγούστου, μόνο, τα γραμματόσημα και άλλα συλλεκτικά αντικείμενα που κυκλοφόρησαν για να τιμήσουν τη Σίρλεϊ Μπάσεϊ. Ένα κομμάτι της «μουσικής ιστορίας», όπως λένε στο Royal Mail, για την 88χρονη ντέιμ Σίρλεϊ Μπάσεϊ, γεννημένη στην Ουαλία από Αγγλίδα μητέρα και Νιγηριανό πατέρα, η οποία παραμένει δημοφιλής σε όλον τον κόσμο.

ΣΚΩΤΙΑ

Αναγέννηση

Η αρχιτεκτονική αποκατάσταση του παλαιού δημαρχιακού μεγάρου της πόλης Περθ στη Σκωτία, όπου στεγάζεται το μουσείο της πόλης, είναι ένα έργο που έφερε την πνοή της σύγχρονης αρχιτεκτονικής δημιουργίας στην ιστορική πόλη. Το κτίριο του 1914 απαιτούσε ριζική αποκατάσταση και μετατροπή του σε λειτουργικό με όλες τις παραμέτρους ενός σύγχρονου δημόσιου χώρου. Το έργο ανέλαβε το αρχιτεκτονικό γραφείο Mecanoo.

ΧΟΛΙΓΟΥΝΤ

Ανν Μπλάιθ

Πριν από λίγες ημέρες, η Ανν Μπλάιθ γιόρτασε τα 97 της χρόνια. Είναι από τις λίγες εναπομείνουσες σταρ της χρυσής εποχής του Χόλιγουντ, καθώς μεσουράνησε από τα μέσα της δεκαετίας του '40 και καθ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του '50. Ονομαστή και για τις φωνητικές της δυνατότητες, η Ανν Μπλάιθ προκάλεσε αίσθηση σε έναν από τους πρώτους ρόλους της, στην ταινία «Μιλντρεντ Πιρς» (1945) δίπλα στην Τζόαν Κρόφορντ.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ

Αναμόρφωση μουσείου

Ονομαστό για τις συλλογές του, που διατρέχουν περίοδο 800 ετών, το Μουσείο Τέχνης της Βασιλείας άλλαξε εκ βάθρων χάρη σε ένα φιλόδοξο πρόγραμμα επανέκθεσης, ανακαίνισης και αισθητικής αναβάθμισης. Η εμπειρία του επισκέπτη έχει πλέον βελτιωθεί πολύ. Οφείλεται εν πολλοίς στο όραμα της διευθύντριας Ελενα Φιλίποβιτς, με σκοπό να προκαλέσει διεθνή προσοχή στην ιστορική συλλογή του μουσείου.

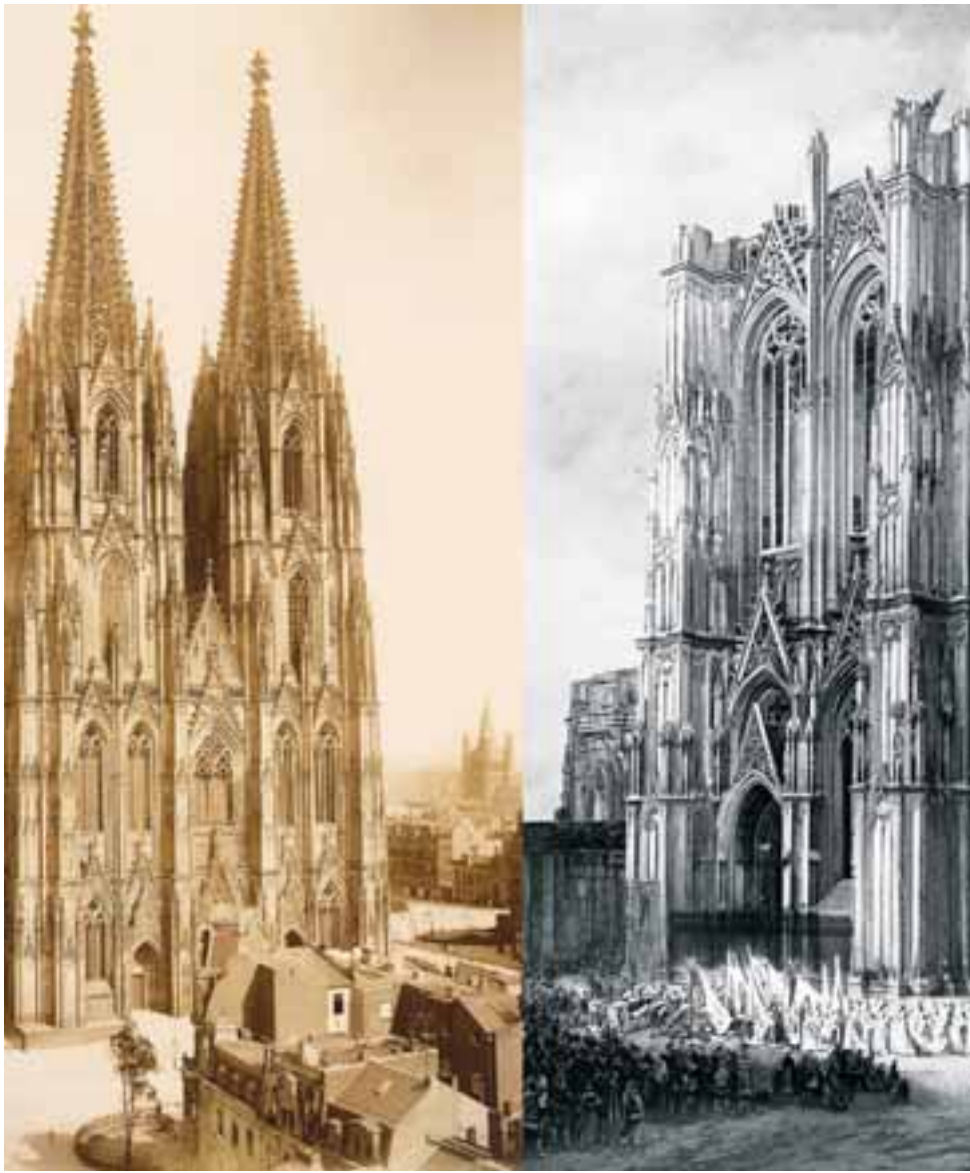
Ο καθεδρικός ναός της Κολωνίας, μια ιστορία συμβολισμού

Η εγκυκλοπαίδεια Μπριτάνικα μας υπενθύμισε πως τέτοιες μέρες Αυγούστου του έτους 1880 αποπερατώθηκε ένα από τα μεγαλύτερα οικοδομικά εγχειρήματα στην ευρωπαϊκή ήπειρο.

Ο καθεδρικός ναός της Κολωνίας υπήρξε το μέγα έργο της οικοδομικής τέχνης του Μεσαίωνα (όπως και άλλοι καθεδρικοί ναοί στη Γερμανία, στη Γαλλία, στη Βρετανία, στην Ισπανία) αλλά ξεχώριζε λόγω μεγέθους, φιλοδοξίας, επιβολής. Και για το επιπλέον γεγονός ότι παρέμενε ημιτελές έργο, ένας ανολοκλήρωτος στόχος, για περίπου 600 χρόνια. Είχε αρχίσει να οικοδομείται το έτος 1248 και η οικοδόμησή του συνεχιζόταν έως το 1560, όταν οι εργασίες σταμάτησαν, με τον ναό να λειτουργεί με ημιτελή εμφάνιση.

Σχεδόν 300 χρόνια αργότερα, το έτος 1842, άρχισαν τα φιλόδοξα έργα της αποπεράτωσής του με τον υψηλό στόχο να αποδείξουν πως αυτή η ημιτελής ουτοπία του Μεσαίωνα μπορούσε να αποκτήσει υπόσταση και να εξασκήσει επιρροή στον μοντέρνο κόσμο που διαμορφωνόταν στη διάρκεια του 19ου αιώνα. Το Dom της Κολωνίας έμελλε να γίνει η μεγαλύτερη γοτθική εκκλησία της Βόρειας Ευρώπης και το κλασικό σημείο αναφοράς στην τοπιογραφία της πόλης πάνω στον Ρήνο.

Από τις αρχαιότερες πόλεις της Γερμανίας, με ιστορία που πηγαιίνει πίσω 2.000 χρόνια, η Κολωνία ήταν από τους με-

Σχεδόν 600 χρόνια πέρασαν μέχρι να αποπερατωθεί ο καθεδρικός ναός της Κολωνίας.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Του **ΗΛΙΑ ΜΑΓΚΛΙΝΗ**

Μουσική ως παράσταση του ανθρώπου

Μια νόστιμη ιστορία συνοδεύει το περίφημο Miserere του Γκρεγκόριο Αλέγκρι (1582-1652): Ο μελοποιημένος Ψαλμός 51 που ακουγόταν τη Μεγάλη Εβδομάδα στην Καπέλα Σιστίνα υποτίθεται ότι απαγορευόταν από το Βατικανό να κυκλοφορήσει σε αντίγραφα. Σε επιστολή του, ο Λεοπόλδος Μότσαρτ, πατέρας του μεγάλου μουσουργού, ανέφερε ότι σε ένα ταξίδι τους στη Ρώμη, ο μικρός Βόλφγκανγκ το άκουσε δύο φορές και κατάφερε να το αποδώσει από μνήμης στην παρτιτούρα.

Ωραία ιστορία: πρόσφατες έρευνες όμως δείχνουν ότι το ασύλληπτο αυτό αριστούργημα είχε κυκλοφορήσει σε αντίγραφο και μάλιστα στο Λονδίνο

(από το οποίο είχαν περάσει οι Μότσαρτ...).

Επιπλέον, μάλλον είναι μύθος αυτή η καθολική απαγόρευση — αυτό που δεν επέτρεπε το Βατικανό ήταν να αντιγραφούν οι «καλλωπισμοί» των φωνητικών, ώστε να υπάρχει ένα στοιχείο μοναδικότητας μέσα στην Καπέλα Σιστίνα.

Ακούγοντας το έργο από την πρόσφατη δισκογραφική επανέκδοση της Brilliant Classics και τη Χορωδία του Κλερ Κόλετζ του Κέμπριτζ (διευθύνση: Τίμοθι Μπράουν), έχεις ακόμα μία φορά τη διαπεραστική αίσθηση του υπερβατικού. Εδώ ο Αλέγκρι (οι φήμες λένε πως ήταν καστράτος) πέρασε στην αθανασία με ένα μόνο έργο, που μέσα στην

«**Miserere. Lamentations**», επανέκδοση της Brilliant Classics με έργα των Αλέγκρι, Παλεστρίνα, Πέρσελ, Ουίλκς και Ράμσεϊ.

τόση βαθιά και τρυφερή ανθρωπινότητα του έχει μια διαστημική διάσταση.

Το μνημειώδες αυτό έργο διadέχεται στο άλμπουμ ένα άλλο: το ανυπέρβλητο Stabat Mater του Παλεστρίνα (1525-1594). Μέγα κεφάλαιο στην ιστορία της δυτικής μουσικής, ο Ιταλός συνθέτης υφαίνει έναν αδιανόητο ιστό από ανθρωπίνες φωνές δείχνοντας περίτρανα αυτό που λέει ο μουσικολόγος Θρασύβουλος Γ. Γεωργιάδης στο κλασικό, σήμερα, βιβλίο του «Μουσική και γλώσσα. Το ιστορικό γίνεσθαι της δυτικής μουσικής στη μελοποίηση της Λειτουργίας» (μτφρ.: Δ. Θέμελνς, εκδ. Νεφέλη, 1994), ότι με τον Παλεστρίνα «αρχίζει μια νέα εποχή στην ιστορία της

μουσικής: η μουσική ως παράσταση του ανθρώπου».

Ο δίσκος συνεχίζει το μυστικό ταξίδι με το «When David heard» του Τόμας Ουίλκς (1576-1623), το «How are the Might Fallen» του Ρόμπερτ Ράμσεϊ (1590-1644), για να καταλήξει σε οκτώ συνθέσεις θρησκευτικής πνοής από τον μεγάλο Άγγλο συνθέτη Χένρι Πέρσελ: τρία ανθήμια, με πιο γνωστό το «Hear My Prayer, O Lord» και τις «Επικήδειες προτάσεις» για τη βασίλισσα Μαρία Β΄. Το πένθιμο εμβατήριο χρησιμοποίησε ο Κιούμπρικ στο «Κουρδιστό πορτοκάλι» (πειραγμένο ηλεκτρονικά από τη Γουέντι Κάρλος). Ο Πέρσελ πέθανε στα 35 του, όπως ο Μότσαρτ, πιθανώς από φυματίωση.

Miserere Lamentations Allegri, Palestrina, Purcell, Weelkes, Ramsey The Choir of Clare College, Cambridge Timothy Brown Brilliant Classics

ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ

Της ΛΙΝΑΣ ΠΑΝΤΑΛΕΩΝ

Νεαρή κοπέλα διαβάζει σε βιβλιοπωλείο. Η καλλιέργεια και η σωστή χρήση της γλώσσας εξαρτώνται σε πολύ μεγάλο βαθμό και από εικόνες σαν κι αυτή.

Do you speak Greek?

Τέλος καλοκαιριού. Πιθανότατα αρκετοί από εμάς θα αναγκάστηκαν κάποια στιγμή να απαντήσουν στο κατεξοχήν τουριστικό ερώτημα: Do you speak English? Και είναι εξίσου πιθανό οι περισσότεροι να απάντησαν καταφατικά. Επειδή, όμως, σε λίγο θα έρθει το φθινόπωρο και τα αγγλικά θα μας χρησιμεύουν λιγότερο (λέμε τώρα) απ' ό,τι το καλοκαίρι, θα ήθελα να επαναφέρω ένα ζήτημα που με απασχολεί σταθερά, αυτό της ελληνικής γλώσσας, η οποία αμφιβάλλω αν σε μερικά χρόνια θα διατηρεί την ευρεία χρήση που έχουν κατοχυρώσει τα θεινά, και όχι μόνον, αγγλικά.

Πρόσφατα μια συγγραφέας μου είπε πως η έφηβη κόρη της συχνά δυσκολεύεται να εκφραστεί στα ελληνικά, προτιμώντας να διατυπώνει τις σκέψεις της στα αγγλικά. Συζητώντας με έναν βιβλιοπώλη για την απαξίωση της ελληνικής γλώσσας ακόμα και στον χώρο του βιβλίου, έμεινα έκπληκτη όταν μου είπε πως αρκετοί νεαροί αναγνώστες έρχονται στο βιβλιοπωλείο αναζητώντας διάσημα ελληνικά έργα μεταφρασμένα στα αγγλικά. Μια φίλη φιλόλογος που διδάσκει Εκθεση σε φροντιστήριο, μου επαναλαμβάνει τη δυσκολία των μαθητών της να αναπαράγουν διδακτέες γνώσεις όχι μόνον σε ένα κείμενο τετρακοσίων λέξεων, αλλά και σε σύντομες φράσεις προφορικού λόγου.

Μοιάζει με ανέκδοτο, αλλά δεν είναι. Τα ελληνικά έχουν χάσει το κύρος τους. Πρωτίστως για τους Έλληνες. Θα πει κανείς πως είναι εύλογο ένας άνθρωπος που καταφεύγει στη γλώσσα αποκλειστικά χρηστικά, για να συνεννοηθεί με τους άλλους, να μη νοιάζεται για το συντακτικό και τη γραμματική. Ας είναι και η μητρική του γλώσσα αυτή που κατοικεί. Όμως, όσο περισσότερο τα ελληνικά φτωχοποιούνται, τόσο περισσότερα βιβλία πεζογραφίας εμφανίζονται που χρησιμοποιούν τη γλώσσα σαν εργαλείο διεκπεραίωσης της μυθοπλασίας. Μιλώ για, δέθεν, λογοτεχνικά βιβλία, οι συγγραφείς των οποίων παραμερίζουν με τρόπο θαυμαστό τόσο τον λόγο όσο και την τέχνη. Πιστεύουν πως η πλοκή από μόνη της αρκεί για να στηρίξει ένα βιβλίο. Φαίνεται επίσης να πιστεύουν πως μπορεί ένα βιβλίο κακογραμμένο να είναι καλό. Τέτοια θαυματουργία δεν έχω ποτέ πετύχει.

«Η γλώσσα ορίζει τη σκέψη»

Στο τελευταίο του μυθιστόρημα «Ξεχασμένες λέξεις» (Μεταίχμιο, 2025) ο Αλέξης Πανσέλλης γράφει: «Η γλώσσα ορίζει τη σκέψη». Αυτός ο διαιυγέστατος

αφορισμός περικλείει την αδήριτη αναγκαιότητα της μητρικής γλώσσας ως του μείζονος μέσου σύλληψης του εαυτού και του κόσμου. Η γλώσσα δεν είναι απλώς λέξεις στη σειρά, αλλά ένα απέραντο πεδίο, όπου φυλάσσονται και απ' όπου αντλούνται οι απώτατες απεικονίσεις των κινήσεων της ψυχής και του μυαλού. Αν η λογοτεχνία φιλοδοξεί να γίνει το εκμαγείο της αληθινής ζωής, πρώτα απ' όλα στον λόγο θα καταφύγει. Ακόμα και το πιο εκτραχυμένο φανταστικό εκκινεί από τη μαθητεία στον ορθό λόγο και τις επιτεύξεις του. Πειραματισμός χωρίς γνώση του βάθους της γλώσσας καταλήγει σε οικτρότητες. Για να παρεκκλίνει από κάτι οφείλεις να το γνωρίζεις. Στη συλλογή δοκιμών «Ελεύθερος σκοπευτής» (Μεταίχμιο, 2024) ο Τάκης Θεοδωρόπουλος γράφει: «Χωρίς σύστημα αναφοράς δεν υπάρχει ούτε σκέψη ούτε δημιουργία».

Μια μάλιστα της σύγχρονης ελληνικής πεζογραφίας είναι η λεγόμενη απλή γραφή, η οποία

Η γλώσσα δεν είναι απλώς λέξεις στη σειρά, αλλά ένα απέραντο πεδίο, όπου φυλάσσονται και απ' όπου αντλούνται οι απώτατες απεικονίσεις των κινήσεων της ψυχής και του μυαλού.

συχνά εκθειάζεται ως λιτή και αβίαστη. Συνθήως αυτή η απλότητα συμπορεύεται με κοφτές φράσεις, που τάχα δημιουργούν ύφος. Βιβλία αφόρπητα βαρετά και αργόσυρτα.

Η πραγματικά αξιοθαύμαστη απλή γραφή προϋποθέτει μεγάλο λογοτέχνη, του μεγέθους, λόγου χάριν, του Θανάση Βαλτινού. Στα έργα του η γλωσσική λιτότητα συνιστά το απόσταγμα της μεθοδικής και επιτήδειας επεξεργασίας ενός τεράστιου γλωσσικού εύρους. Η πύκνωση και η αφαίρεση μαρτυρούν πλούτο, όχι ένδεια. Με πεντακόσιες λέξεις δεν φτιάχνεις λογοτεχνικό ύφος.

Ενα γλωσσικό χαρακτηριστικό των βιβλίων σύγχρονης ελληνικής πεζογραφίας είναι και οι έκτυποι αγγλισμοί τους. Πολλά μυθιστορήματα δίνουν την εντύπωση πως έχουν μεταφραστεί από τα αγγλικά, και μάλιστα από κακότεχνο μεταφραστή. Οι εν λόγω μυθιστοριογράφοι φαι-

νεται να προκρίνουν τα αγγλικά έναντι των ελληνικών, όχι μόνο ως εκφραστικό μέσο, αλλά και ως αναγνωστική προτίμηση. Από τη στιγμή που διαβάζουν λογοτεχνία στα αγγλικά, θα τους ήταν πιο ευχάριστο να γράφουν επίσης στα αγγλικά. Ας όψεται το εκδοτικό σύστημα. Είναι γνωστό πως οι νεότεροι πεζογράφοι αναζητούν τα πρότυπά τους στην αγγλοσαξονική λογοτεχνία. Ενα ακόμη παράδοξο. Γράφουν στα (όποια) ελληνικά, εκδίδονται από ελληνικούς εκδοτικούς οίκους, απευθύνονται σε ελληνόφωνο αναγνωστικό κοινό, ενόσω περιφέρονται τους ομοεθνείς ομοτέχνους τους, ομηλικούς και παλαιότερους. Συχνά δεν τους ξέρουν καν.

Συντομογραφίες και κλισέ

Θεωρώ πως ο εξαγγλισμός της ελληνικής λογοτεχνίας συναρτάται με την εξάπλωση του ιδιολέκτου των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Εκεί η γλώσσα κατακρεουργείται αξιωνοντας μια οικουμενική αύρα. Φυσικά οι συντομογραφίες και τα κλισέ αποθεώνονται. Τα αγγλικά συνεργούν στις δικτυώσεις όπως και τα Εμοjis. Αλλά και τα μεγαλύτερα κείμενα δεν πάνε πίσω. Ας θυμηθούμε τον Πανσέλλιο, «η γλώσσα ορίζει τη σκέψη». Ναρκωθετημένα ήδη από τη γλωσσική ρηχότητα, κείμενα που προσιδιάζουν σε δοκίμια, απολήγουν σε κενολογίες και ακατάσχετο στόμφο.

Εχω την αίσθηση πως η συζήτηση για τη γλώσσα μοιάζει με σχολαστικισμό, με μια ασχολία μάλλον παλαιομοδίτικη, όπως το κέντημα. Όμως, εκείνο που μεταστοιχειώνει ένα κείμενο σε λογοτεχνικό έργο είναι ο λόγος, η κατανόησή του, ακόμα και η παραχάραξή του.

Προφανώς δεν αδιαφορούν όλοι οι συγγραφείς για τη γλώσσα. Υπάρχουν φωτεινές εξαιρέσεις κι ως μην αποσπούν την προσοχή που τους αξίζει. Όπως επίσης υπάρχουν αξιόλογοι επιμελητές. Η επιμέλεια αποβαίνει το κακό ριζικό αρκετών βιβλίων. Οι ολιγωρίες της μπορούν να καταστρέψουν έργα δυνάμει αξιοδιάβαστα. Δεν παραθεωρώ καθόλου την ευθύνη των συγγραφέων. Πολλές φορές η επιμέλεια καλείται να αντικρούσει τον απροσμάχητο εγωισμό τους. Ποιος, όμως, τολμάει να τα βάλει με τη συγγραφική ματαιοδοξία;

Μια συγγραφέας, ένας βιβλιοπώλης και μια φιλόλογος συζητούν για τη σημασία της γλώσσας, ανταλλάσσοντας προβληματισμούς σχετικά με τον αντίκτυπο της δουλειάς τους στον στενό και τον ευρύτερο περίγυρό τους. Προφανώς δεν ζουν στην Ελλάδα.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ
ΤΗΣ
ΕΒΔΟΜΑΔΑΣΕπιμέλεια:
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ

ΑΝΔΡΕΑΣ ΓΕΩΡΓΑΛΙΔΗΣ
«Tractatus Logico-Philosophicus»
Από το παράδοξο στη σιωπή»
Εκδ. Ίαμβος, Αθήνα 2025,
σελ. 78

Ο Ανδρέας Γεωργαλιδής έχοντας εκπονήσει μεταδιδακτορική έρευνα σχετική με το σπουδαίο έργο του Αυστριακού φιλόσοφου Λούιτβιχ Βιτγκενστάιν, φέρνει τον καρπό της εργασίας του στην έκδοση «Tractatus Logico-Philosophicus: Από το παράδοξο στη σιωπή» και αναδεικνύει τη σημαντικότητα του έργου, και όπως γράφει ο συγγραφέας στον πρόλογό του: «[...] Το Tractatus μπορεί να μην εκφράζει αλήθειες, αλλά αυτό σε καμία περίπτωση δεν είναι αρκετό για να κλονίσει τη σημαντικότητα του ίδιου του έργου». Το βιβλίο χωρίζεται σε δύο κεφάλαια. Στο πρώτο ο Γεωργαλιδής πραγματεύεται την έννοια του παραδόξου, μέσω δύο ερωτημάτων, α) Ποιο είναι το παράδοξο στο Tractatus και β) Πώς δομείται το παράδοξο στο Tractatus. Βασικά αυτό που διερευνάται στο πρώτο κεφάλαιο είναι «πώς είναι δυνατόν α-νόητες προτάσεις, δηλαδή εικόνες που δεν είναι εικόνες της πραγματικότητας, να λειτουργούν ως διδασκαλίες» και πως η δομή του παραδόξου συντίθεται από δύο στοιχεία: από μία ασαφή ορολογία εξαιτίας της ακαθοριστίας της έννοιας «αντικείμενο» και από την εκ πρώτης όψεως ασυνέπεια κάποιων ισχυρισμών στο έργο. Στο δεύτερο κεφάλαιο ο συγγραφέας αντικρίζει την έννοια της «σιωπής», πάλι διά μέσου δύο ερωτημάτων, α) Τι τύπου σιωπή είναι η σιωπή που ενθαρρύνεται στο Tractatus και β) Τι επιτυγχάνει το Tractatus, ενθαρρύνοντας τον συγκεκριμένο τύπου σιωπής. Αυτή δεν είναι η πρώτη φορά που ο Ανδρέας Γεωργαλιδής ασχολείται με τον Βιτγκενστάιν. Το 2021 μετέφρασε το «Tractatus Logico-Philosophicus», το 2019 έγραψε το «Ο Wittgenstein και το Tractatus» και το 2018 έγραψε το «Από τη θεωρία στον μυστικισμό. Η ασάφεια της έννοιας “αντικείμενο” στο Tractatus του Wittgenstein». Έχει επίσης δημοσιεύσει σχετικά επιστημονικά άρθρα σε πληθώρα ακαδημαϊκών περιοδικών

500 ΛΕΞΕΙΣ

με τη

ΓΕΩΡΓΙΑ
ΤΑΤΣΗ

Η Γεωργία Τάτση γεννήθηκε στην Αρτα και ζει στην Αθήνα. Δούλεψε στην ΕΡΤ από το 1976 έως το 2003 και σκηνοθέτησε ντοκιμαντέρ και σειρές ντοκιμαντέρ. Έχει εκδώσει τα βιβλία: «Πίσω από τον ήχο του νερού» (Βακκίκον, 2022), «Χορός στα ποτήρια» (Βακκίκον, 2023 – α΄ έκδοση Γαβριλίδης, 2013) και «Γάμπαρη Αμβρακικού» (Βακκίκον 2025 – α΄ έκδοση Γαβριλίδης 2019).

Επιμέλεια: ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΣΚΑΡΑΚΗ

Ποια βιβλία έχετε αυτόν τον καιρό πλάι στο κρεβάτι σας;

Εχω το βιβλίο του Γουίλιαμ Φόκνερ «Ο αχός και το πάθος» (Gutenberg). Το διαβάζω αργά και μεθοδικά, μελετώ τη δομή του και τη φωνή του κάθε αφηγητή απολαμβάνοντάς την, στην εξαιρετική μετάφραση του Αχιλλέα Κυριακίδη. Εχω επίσης τη νουβέλα του Δημήτρη Νόλλα «Οι απέθαντοι» (Ικαρος) και τα ποιήματα της Μαρίας Λαϊνά «σε τόπο ξερό» [Ποιήματα 1970-2012], εκδόσεις Πατάκη, στα οποία πάντα επιστρέφω.

Ποιο ήταν το πιο ενδιαφέρον στοιχείο που μάθατε πρόσφατα χάρη στην ανάγνωση ενός βιβλίου.

«Το ότι γράφεις, σημαίνει πως αμφιβάλλεις». Το έμαθα διαβάζοντας το μυθιστόρημα του Ενρίκε Βίλα-Μάτας «Το Παρίσι δεν τελειώνει ποτέ» (Εκδ. Καστανιώτη). Λέει η Μαργκερίτ Ντυράς το 1995 προς το τέλος των ημερών της: «... Στη ζωή έρχεται μια στιγμή, και πιστεύω ότι είναι ολοκληρωτική, απ' την οποία δεν μπορούμε να απαλλαγούμε, όπου όλα τίθενται υπό κρίση: το ότι γράφεις σημαίνει πως αμφιβάλλεις».

Βρήκατε ποτέ τον μπελά σας επειδή διαβάσατε ένα βιβλίο;

Πριν από πολλά χρόνια όταν διάβασα το «Πίστομα» του Κωνσταντίνου Θεοτόκη. Η φράση «Βάλ' το πίστομα μέσα!», με την οποία κλείνει το διήγημα, με συγκλόνισε, στριφογύριζε όλη νύχτα στο κεφάλι μου.

Περιγράψτε την ιδανική αναγνωστική συνθήκη

Δωμάτιο - βιβλιοθήκη, παράθυρο. Μπροστά στο παράθυρο ντιβάνι. Εξω βρέχει.

Υπάρχουν κάποια είδη λογοτεχνίας που προτιμάτε και άλλα που αποφεύγετε;

Προτιμώ βιβλία που αφορούν το παρόν και το παρελθόν, αλλά όχι το μέλλον. Αποφεύγω την επιστημονική φαντασία και τις βιογραφίες.

Τι είναι αυτό που σας συγκινεί περισσότερο σ' ένα βιβλίο;

Οι προτιμήσεις μου αλλάζουν με τα χρόνια. Παλιότερα με συγκινούσαν η ιστορία και η πλοκή·

τώρα η γλώσσα. Με γοντεύουν οι χαρακτήρες, αλλά με συγκινεί το ύψος, όταν π.χ. η μεταφορά αποκαλύπτει μια διάσταση που δεν μπορούσα να φανταστώ, ζω ένα θαύμα.

Υπάρχει κάποιο αγαπημένο βιβλίο που θα θέλατε να γίνει ταινία;

Οχι. Ενα καλό βιβλίο είναι από μόνο του ταινία. Σκηνοθέτης ο αναγνώστης του. Κάθε αναγνώστης φιλάει το βιβλίο απ' τη δική του γωνία λήψης. Ενα καλό βιβλίο είναι κάτι πολύ περισσότερο από μια καλή ταινία.

Τι συμβολίζουν οι στάσεις που χωρίζουν τα κεφάλαια στη «Γάμπαρη Αμβρακικού»;

Οι στάσεις του μετρώ είναι φορτισμένες με την ιστορία της ονομασίας τους. Ο σταθμός του συντάγματος, π.χ., δεν αποτελεί απλώς ένα τοπόσημο, κουβαλάει την ιστορία του τόπου. Γι' αυτό κινώ την ηρωίδα μου, την Αλεξάνδρα, στη σκηνονομία των σταθμών και χρησιμοποιώ την ονομασία τους ως τίτλο στα κεφάλαια του βιβλίου. Συμβολίζουν τους σταθμούς στη ζωή της Αλεξάνδρας, που είναι αζεδιάλυτα δεμένη με την πολιτική ιστορία της χώρας. Το μετρώ και οι ονομασίες των σταθμών δεν μετακινούν την ηρωίδα μόνο στον πραγματικό τόπο και στον ιστορικό χρόνο, αλλά και μέσα της. Κάνει καθημερινά τη διαδρομή Παλλήνη - Μοναστηράκι για να πάει στη δουλειά της και κατεβαίνει στα υπόγεια του εαυτού της, κοιτάζει κατάματα το τραύμα της και οδηγείται στην αυτογνωσία.

Γιατί αποφασίσατε η ιστορία του βιβλίου να ξεκινάει από το τέλος προς την αρχή, από το πένθος στη ζωή κ.λπ.;

Με ενδιαφέρει το σήμερα, το τώρα, όμως το παρόν διαμορφώνεται από το παρελθόν. Πάω σκάβοτας. Ανασπώνω τα στρώματα της στήθης, αφαιρώ τις φερτές ύλες της καταστροφής για να ανακαλύψω την αιτία αυτού του τέλους. Με το βάρος του τραύματος, η επιστροφή στη ζωή περνάει αναγκαστικά μέσα απ' το πένθος και η μικρή ιστορία καθενός απαιτεί το κάτοπτρο της μεγάλης Ιστορίας για να ερμηνευθεί, αν ποτέ ερμηνευθεί.

Δημήτρης Τζιόβας, ομότιμος καθηγητής Νεοελληνικών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο του Μπέρμινγχαμ

Από την κρίση στο TikTok

Η πορεία και οι μεταλλάξεις της ελληνικής λογοτεχνίας στο πρώτο τέταρτο του 21ου αιώνα

Συνέντευξη στον **ΝΙΚΟΛΑ ΖΩΗ**

Ποιες τάσεις χαρακτηρίζουν στο πρώτο τέταρτο του 21ου αιώνα τη νεοελληνική λογοτεχνία; Μεταβλήθηκε, για παράδειγμα, η σχέση της με την Ιστορία και τα λογοτεχνικά ρεύματα του παρελθόντος; Γιατί επανέκαμψε η ποίηση και τι καινούργιο έφερε η φεμινιστική και queer ματιά; Οι θεσμικές αλλαγές στην πολιτική για το ελληνικό βιβλίο και τη διεθνοποίηση του έχουν επίσης τη σημασία τους, όπως και ο τεχνολογικός παράγοντας. Και αυτά είναι μερικά από τα πεδία που επιχειρεί να χαρτογραφήσει ο συλλογικός τόμος «Από την παγκοσμιοποίηση στην τεχνητή νοημοσύνη: Η ελληνική λογοτεχνία στον 21ο αιώνα» (εκδ. Διόπτρα), που επιμελήθηκε ο ομότιμος καθηγητής Νεοελληνικών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο του Μπέρμινγχαμ –και βραβευμένος το 2022 με το Μεγάλο Βραβείο Γραμμάτων– Δημήτρης Τζιόβας. Τα 22 κείμενα του τόμου παρουσιάστηκαν σε συνέδριο που διοργάνωσε το 2024 η Ευρωπαϊκή Εταιρεία Νεοελληνικών Σπουδών σε συνεργασία με την Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος και με τον κ. Τζιόβα ως συντονιστή. Οι συγγραφείς των κειμένων προέρχονται από διαφορετικές γενιές και χώρους (της λογοτεχνίας, της κριτικής, της δημοσιογραφίας, της ακαδημαϊκής έρευνας, των εκδόσεων κ.ά.), στοχεύοντας σε έναν πολυθεματικό διάλογο για την ελληνική λογοτεχνική επικράτεια, του οποίου οι βασικοί άξονες –και τα ζητούμενα– περιγράφονται από τον κ. Τζιόβα στη συνέντευξη που ακολουθεί.

“

Ατομικό και συλλογικό

Η πεζογραφία από τη δεκαετία του 1990 ακολούθησε τις υπαγορεύσεις του best seller και της παγκοσμιοποιημένης εξατομίκευσης, ενώ η σύγχρονη ποίηση επαναφέρει σταδιακά το συλλογικό και το πολιτικό.

– **Ποια εγχώρια και διεθνή γεγονότα επηρεάζουν την ελληνική λογοτεχνία στον 21ο αιώνα;**
– Νομίζω ότι η οικονομική κρίση σημάδεψε την πορεία της ελληνικής λογοτεχνίας και ενεργοποίησε το ενδιαφέρον του ξένου κοινού που προσπάθησε να κατανοήσει το τι συμβαίνει στη χώρα, ανατρέχοντας και στη σύγχρονη λογοτεχνία. Κάτι ανάλογο συνέβη και με την Ουκρανία, καθώς λόγω του πολέμου στραφθήκαμε σε λογοτεχνικά ή ιστορικά κείμενα για να τη γνωρίσουμε καλύτερα. Αλλωστε η λέξη «αποτύπωμα» δεν έχει χρησιμοποιηθεί για κανένα άλλο γεγονός σε όλη την περίοδο της Μεταπολίτευσης, παρά μόνο για την κρίση. Εγκυρες μελέτες για τη μεταπολιτευτική πεζογραφία περιέχουν κεφάλαια για την πεζογραφία της κρίσης, ενώ ήδη έχουμε και ένα βιβλίο στα ιαπωνικά για την ποίηση της κρίσης. Η άλλη εξέλιξη, που επηρέασε την ελληνική λογοτεχνία ως ευρύτερο οικοσύστημα, είναι η εξάπλωση του Διαδικτύου και της κοινωνικής δικτύωσης. Αλλάξε και αλλάζει τους τρόπους που διαβάζουμε, γράφουμε, επικοινωνούμε και αξιολογούμε. Πρόκειται για μια επανάσταση, ο αντίκτυπος της οποίας αρχίζει να φαίνεται στις νεότερες γενιές που μεγάλωσαν με το Διαδίκτυο, τον ψηφιακό εθισμό και την κουλτούρα της σύνοψης διάρκειας – βλέπε TikTok.

– **Διαβάζεται περισσότερο η σύγχρονη ελληνική λογοτεχνία στο εξωτερικό;**
– Δεν έχουμε ακριβή στοιχεία για να κρίνουμε. Ούτε μπορούμε να μιμηθούμε ό,τι κάνουν οι Ιρλανδοί, που η λογοτεχνία τους θεωρείται ότι ανθεί ξανά και ως μέτρο χρησιμοποιείται η αύξηση των υποψηφιοτήτων για το αγγλόφωνο βραβείο Booker. Σήμερα, δεν υπάρχει ζήτηση για εθνικές λογοτεχνίες, αλλά για μεμονωμένους συγγραφείς ή κείμενα που ανήκουν σε διεθνή είδη –π.χ. αστυνομικό μυθιστόρημα– ή

προβάλλουν μη κυρίαρχες αφηγήσεις – μαύρων, γυναικών, queer. Κατά τη γνώμη μου, το πιο ανησυχητικό στοιχείο για τις τύχες της ελληνικής λογοτεχνίας στο εξωτερικό είναι ότι δεν εμφανίζονται νέοι μεταφραστές, που θα μπορούσαν να αποδώσουν πιο συγχρονισμένα τη γλώσσα της τρέχουσας λογοτεχνίας.

– **Πώς προσεγγίζει το ιστορικό παρελθόν η ελληνική λογοτεχνία σήμερα και ποιες παρωπτικές κατευθύνσεις διαθέτει;**
– Είναι, νομίζω, εντυπωσιακός ο αριθμός των μυθιστορημάτων που κυκλοφόρησαν για τον ελληνικό Εμφύλιο στον 21ο αιώνα. Νομίζω ότι σε αυτό συνέβαλαν οι διαμάχες των ιστορικών για τον Εμφύλιο, καθώς και οι νέες τάσεις στη μελέτη του. Επίσης, οι επέτειοι του 1821 και του 1922, καθώς και η εμφάνιση των graphic novels, ενίσχυσαν την ιστορική και βιογραφική ροπή του ελληνικού μυθιστορήματος. Από την άλλη πλευρά, είναι επίσης έντονη η παρωνυχική κατεύθυνση της πεζογραφίας, με αφηγήσεις σχετικές με την επισφάλεια των millennials, το Διαδίκτυο, τις οικογενειακές σχέσεις, τις έμφυλες ταυτότητες ή τη ρευστότητα των φύλων. Αυτές οι δύο τάσεις δεν φαίνεται να επικοινωνούν μεταξύ τους και διακινδυνεύω την άποψη ότι στο μέλλον η ιστορική κατεύθυνση θα υποχωρήσει και θα επιβιώσει περισσότερο στην κατηγορία των πιο «εκλαϊκευτικών» ιστορικών αναγνωσμάτων.

– **Ποιοι δεσμοί με παλιότερες σημαντικές λογοτεχνικές μορφές και ρεύματα έχουν διακοπεί και ποιες νέες εμπνεύσεις αναζητούνται;**
– Η ελληνική λογοτεχνία στον

«Σήμερα, δεν υπάρχει ζήτηση για εθνικές λογοτεχνίες, αλλά για μεμονωμένους συγγραφείς ή κείμενα που ανήκουν σε διεθνή είδη –π.χ. αστυνομικό μυθιστόρημα– ή προβάλλουν μη κυρίαρχες αφηγήσεις – μαύρων, γυναικών, queer», λέει στην «Κ» ο Δημήτρης Τζιόβας για την ελληνική λογοτεχνία στο εξωτερικό.

21ο αιώνα επιδιώκει να συνομιλήσει κυρίως με την ξένη λογοτεχνία και λιγότερο με την εγχώρια, χωρίς αυτό να την εμποδίζει να προτείνει τον δικό της κανόνα – όχι τόσο αναλυτικά, με δοκιμια, όσο ευκαιριακά, με συνεντεύξεις και άρθρα σε περιοδικά. Δεν λείπει επίσης η εμμονή με τη γενιά του '30, στην οποία εξακολουθούν να αναφέρονται ορισμένοι ποιητές και μελετητές, αναδεικνύοντας τον Βύρωνα Λεοντάρη ως το αντιπαλόν δέος του Σεφέρη. Ενώ η πεζογραφία παραμένει έκκεντρη και δεν αναζητά προγόνους, ούτε κάνει λόγο για γενιές, η ποίηση κινείται μεταξύ φεμινισμού, μεταπολιτικής και αριστερής μελαγχολίας, εκδηλώνοντας κάποια προτίμηση για την παλαιότερη λογοτεχνία της αμφισβήτησης και προβάλλοντας γυναίκες ποιήτριες. Η ποίηση δεν νοείται ως ενόραση, αλλά ως σωματική πράξη, συμβάν και όχι απλώς γραφή, καθώς επιδιώκεται να αποκτήσει

ξανά τον κοινωνικό της ρόλο και τον αντιεξουσιαστικό της λόγο.

– **Γιατί επανέκαμψε η ποίηση στον 21ο αιώνα; Αναδύθηκε κάποια νέα ποιητική γενιά ή είναι προτιμότερο να μιλάμε για κοινά εγχειρήματα και δράσεις;**
– Αν στη δεκαετία του 1980 η συλλογική ανησυχία ανταγωνιζόταν τη «γενιά του ιδιωτικού οράματος» και την απο-συλλογικοποίηση της λογοτεχνίας, στην ποίηση του 21ου αιώνα επανέρχεται η έννοια της γενιάς, με τους ποιητές και τις ποιήτριες του 2000 να θεωρούνται μια συνεργατική γενιά, που αξιοποιεί τη διαμεσική επιτέλεση, την προφορικότητα και τη συμμετοχή του κοινού. Οι πεζογράφοι φαίνεται να ακολουθούν μοναχικές διαδρομές, ενώ οι ποιητές συσπειρώνονται σε κοινές δράσεις και συλλογικά εγχειρήματα. Η πεζογραφία από τη δεκαετία του 1990 ακολούθησε τις υπαγορεύσεις του best seller και της παγκοσμιοποιημένης εξατομίκευσης, ενώ η σύγχρονη ποίηση επαναφέρει σταδιακά το συλλογικό και το πολιτικό. Αν και έχουν εμφανιστεί μικροί εκδοτικοί οίκοι που τυπώνουν κυρίως ποιητικές συλλογές, το κοινό της ποίησης αναγκάζεται να παρακολουθεί την εκδοτική κίνηση μέσω των κοινωνικών δικτύων, των εκδηλώσεων και των περιοδικών, γιατί οι νέες ποιητικές συλλογές προβάλλονται ελάχιστα μέσα από τους καθιερωμένους διαύλους.

– **Πότε κατέστη σημαντική η σύγχρονη φεμινιστική και queer λογοτεχνία και τι το νέο έφεραν στα λογοτεχνικά πράγματα;**
– Τα τελευταία χρόνια εκδηλώνεται ένα είδος επιθετικού φεμινισμού, ενώ παρατηρούμε και τη δυναμική παρουσία της queer

κουλτούρας. Το 2022 η Εταιρεία Συγγραφέων βράβευσε queer ποιητική συλλογή, ενώ την επόμενη χρονιά η έννοια του queer συζητήθηκε στη Διεθνή Εκθεση Βιβλίου Θεσσαλονίκης και κυκλοφόρησε η πρώτη Ανθολογία Ελληνικής Κουήρ Ποίησης. Επίσης, παλαιότερα κείμενα διαβάστηκαν και μελετήθηκαν από μια queer προοπτική, διαμορφώνοντας την αντίστοιχη γενεαλογία. Μέσω του φεμινισμού και του queer, η ελληνική λογοτεχνία ευθυγραμμίζεται και συνομιλεί με τις διεθνείς τάσεις, αρκεί να μη βαφτίζονται όλα queer, όπως παλαιότερα σχεδόν τα πάντα χαρακτηριζόνταν μεταμοντέρνα.

– **Τι είδους έρευνες, μετρήσεις και δεδομένα λείπουν; Θα μπορούσε να αναλάβει αυτόν τον ρόλο το νεοσύστατο Ελληνικό Ίδρυμα Βιβλίου και Πολιτισμού;**
– Με το κλείσιμο του ΕΚΕΒΙ η εικόνα της βιβλιοπαραγωγής κατέστη ελλιπής. Ευτυχώς η χαρτογράφηση του εκδοτικού τοπίου την οποία επιχειρήσε η έρευνα του ΟΣΔΕΑ για την περίοδο 2009-2022 κάλυψε εν μέρει το κενό. Ωστόσο, ο μεγάλος άγνωστος παραμένει ο τομέας της αυτοέκδοσης. Πόσα βιβλία αυτοεκδίδονται στην Ελλάδα; Υπάρχουν κάποιοι παράγοντες που ευνοούν τις αυτοεκδόσεις; Συμβαίνει το ίδιο φαινόμενο σε άλλες χώρες; Συνιστά η ανάγκη του Νεοέλληνα να εκφραστεί και να αυτοεκδοθεί πολιτισμικό φαινόμενο άξιο μελέτης; Πάντως, ο όγκος των βιβλίων που εκδίδονται στην Ελλάδα είναι εντυπωσιακός και αναρωτιέμαι αν όλα αυτά τα βιβλία αγοράζονται και διαβάζονται. Παλαιότερα, έβλεπες σε χώρους αναμονής ή σε αεροπλάνα και λεωφορεία ανθρώπους να διαβάζουν βιβλία. Σήμερα όλοι περιεργάζονται τα κινητά τους. Εν ολίγοις, ο όγκος της βιβλιοπαραγωγής δεν συνάδει με τη φθίνουσα φιλανθρωπία. Ελπίζω το νεοσύστατο Ελληνικό Ίδρυμα Βιβλίου και Πολιτισμού να βελτιώσει τις βιβλιογραφικές βάσεις δεδομένων και να τις καταστήσει πιο ενημερωμένες και εύχρηστες.

– **Ποιες θα είναι οι επιπτώσεις της τεχνητής νοημοσύνης στην εγχώρια εκδοτική παραγωγή και στην αναγνωστική διαδικασία;**
– Είναι δύσκολο να προβλέψει κανείς τις επιπτώσεις της τεχνητής νοημοσύνης, καθώς εισερχόμαστε στον μετανθρωπιστικό κόσμο του deep fake. Με τον θρίαμβο των data, η λογοτεχνία μπορεί να μεταμορφωθεί σε κειμενικό παιχνίδι αλγορίθμων και συνδυασμό λέξεων. Κατά τη γνώμη μου, η μεγαλύτερη απειλή της τεχνητής νοημοσύνης συνίσταται στο ότι αναιρεί τη διάκριση αληθινού/γνήσιου/πραγματικού αφενός και ψευδούς/πλαστού/επινοημένου αφετέρου, την οποία ενίοτε προϋποθέτει και η λογοτεχνία, αλλά σε άλλους χώρους αυτή η αναιρέση θα οδηγήσει σε φοβερή σύγχυση και θα σμάνει την κατάργηση κάθε έννοιας copyright. Σε πρόσφατη έρευνα αμερικανικού πανεπιστημίου, η συντριπτική πλειονότητα των συμμετεχόντων δεν κατάφερε να διακρίνει τη διαφορά ποιημάτων και ποιητικών κατασκευασμάτων μέσω της τεχνητής νοημοσύνης. Η τελευταία δεν θα προσφέρει απλώς μια βάση δεδομένων, αλλά θα επιφέρει τεκτονικές αλλαγές και στον χώρο της μετάφρασης, προτείνοντας τις καταλληλότερες λέξεις ή συνδυασμούς τους. Έτσι, οι μεταφράσεις ενδεχομένως να γίνουν φθηνότερες και ευκολότερες, αλλά δεν είναι δυνατό να τις ξέρουμε ακριβώς. Εξαρτάται επίσης και από την έκταση της βάσης δεδομένων για κάθε γλώσσα και τη νομιμότητα συναγωγής τους.

“

Επιστροφή στον Εμφύλιο

Είναι εντυπωσιακός ο αριθμός των μυθιστορημάτων που κυκλοφόρησαν για τον ελληνικό Εμφύλιο στον 21ο αιώνα. Νομίζω ότι σε αυτό συνέβαλαν οι διαμάχες των ιστορικών, καθώς και οι νέες τάσεις στη μελέτη του.

«Από την

παγκοσμιοποίηση στην τεχνητή νοημοσύνη: Η ελληνική λογοτεχνία στον 21ο αιώνα». Συλλογικό (επιμέλεια: Δημήτρης Τζιόβας), εκδ. Διόπτρα, σελ. 384

Ταξίδι με προορισμό τη λήθη

Ένας συγγραφέας αναμετρείται με τον χαμό του συντρόφου του και με τις αναμνήσεις που επισκέπτονται το μυαλό του

PIER VITTORIO TONDELLI
Χωριστά δωμάτια
μτφρ.: Δέσποινα Γιαννοπούλου
εκδ. Πόλις, 2025, σελ. 248

Του **ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΜΠΟΥΓΙΑ**

Από τη δεκαετία του '80 έως τα μέσα της δεκαετίας του '90, η γκέι κοινότητα ζούσε με τη διαρκή απειλή του AIDS να πλανάται πάνω από αυτήν. Δεν έκανε διακρίσεις, τα θύματα της νόσου μπορούσαν να είναι επώνυμοι και ανώνυμοι, ευκατάστατοι και φτωχοί, νέοι και ηλικιωμένοι. Το βάρος που έφερε αυτή η συνθήκη αποτυπώνεται με χειρουργική ακρίβεια στο μυθιστόρημα του Πιερ Βιτόριο Τοντέλι «Χωριστά δωμάτια». Χωρίς να κατονομάζεται η αιτία θανάτου του Τόμας, ενός 25χρονου πανίστια από το Μόναχο, το αίσθημα του ζόφου και της μοναξιάς που κατακλύζει τον σύντροφό του Λέο, έναν 30χρονο συγγραφέα από την Ιταλία, έρχεται να αναπαραστήσει τη διήγηση του πένθους μιας ολόκληρης γενιάς. Κυρίως, όμως, αποτελεί μια τελετουργική καταγραφή της απώλειας και της διαχείρισής της.

Στην επίσκεψη που πραγματοποιεί στο νοσοκομείο για να δει τον Τόμας, ο Λέο συναντάει τον σύντροφό του περιτριγυρισμένο από την οικογένειά του στις τελευταίες του στιγμές. Τότε, «οι πατέρες, οι μητέρες, η Εκκλησία, το κράτος ξαναεπέβαλαν την κυριαρχία τους», κι από εκείνον μένει μόνο «η ασήμαντη θλίψη

Το τελευταίο μυθιστόρημα του Τοντέλι «Χωριστά δωμάτια», που κυκλοφόρησε πριν πεθάνει το 1991 από επιπλοκές του AIDS, διανύει μια δεύτερη εκδοτική «ζωή», αφού ανακοινώθηκε ότι θα μεταφερθεί στον κινηματογράφο.

ενός άγνωστου, νεαρού, άνδρα». Για να αντιμετωπίσει το συνάισθημα του κενού, ο Λέο επιδιέχεται σε ένα ταξίδι χωρίς σκοπό, δεν υπάρχει κάποιο μέρος που θέλει να επισκεφθεί, ούτε κάποιος που θέλει να συναντήσει. Μόνος προορισμός είναι η λήθη. Διασχίζει την Ευρώπη, η οποία βρίσκεται στο μεταίχμιακό σημείο της Ιστορίας της μετά την πτώση του κομμουνισμού, για να «δραπετεύσει από τον θάνατο».

Το ταξίδι του δεν έχει αιγλή και ανέσεις. Οι περιγραφές του Τοντέλι έχουν κάτι το σκοτεινό

και το βαρύ, σε αρμονία με τα ομιχλώδη τοπία της Βόρειας Ευρώπης που συναντάει. Μένει σε φθηνά ξενοδοχεία, χωρίς ανέσεις. Στο Λονδίνο περιπλανιέται σε λερά διαμερίσματα, με κάκιστες υποδομές και έντονες μυρωδιές, για τα οποία χρειάζεται να πληρώσει υπέρογκα ενοίκια. Καταλήγει να περνάει τις νύχτες του σε εξαθλιωμένες πανσιόν, σαν να θέλει με κάποιον τρόπο να τιμωρήσει τον εαυτό του που ζει, ενώ ο σύντροφός του αργοπεθαίνει.

Παράλληλα, όμως, επιδιέχεται και σε ένα δεύτερο, εσωτερικό

«Η Ζωή με τον HIV» αναγράφεται στα πλακάτ σε πορεία υπερηφάνειας στο Βερολίνο. Από τα τέλη της δεκαετίας του '80 έως τα μέσα της δεκαετίας του '90, η γκέι κοινότητα ζούσε με τη διαρκή απειλή του AIDS να πλανάται πάνω από αυτήν. Το βάρος που έφερε αυτή η συνθήκη αποτυπώνεται με χειρουργική ακρίβεια στο μυθιστόρημα του Πιερ Βιτόριο Τοντέλι «Χωριστά δωμάτια».

ταξίδι. Το παρελθόν εισβάλλει ορμητικά στην αφήγηση του παρόντος, και αναμνήσεις από την κοινή ζωή του Λέο με τον Τόμας μπλέκονται με τις μέρες του Λέο χωρίς αυτόν. Από τη συνάντησή τους στο πλήθος μιας συναυλίας στο Παρίσι και την περιπλάνησή τους στη Γερμανία έως το ταξίδι στην Ισπανία στο οποίο τσακώνονταν διαρκώς, γινόμαστε κοινωνοί της σχέσής τους. Μιας σχέσης που σφυρηλατείται μέσα από έντονες μέρες κοινού βίου και της απόστασης των εκατοντάδων χιλιομέτρων που έχει

επιβάλλει ο Λέο. Εκείνος ζει στην Ιταλία, ενώ ο Τόμας στη Γερμανία. Είναι μαζί, αλλά σε χωριστά δωμάτια. Ο Λέο γνώριζε ότι «το να ζουν μαζί θα σήμαινε να πιστεύουν σε μια αξία που κανένας δεν ήταν σε θέση ν' αναγνωρίσει», αλλά κυρίως δεν ήταν έτοιμος να αποχωριστεί τη μοναξιά μέσα στην οποία είχε μεγαλώσει. Ηθελε μια σχέση εγγύτητας, αλλά με την απαιτούμενη απόσταση.

Αυτή η απόσταση ήταν καύσιμο στη συγγραφική δραστηριότητα του Λέο, μιας και αντάλλασσαν μακροσκελή γράμματα. Τώρα όμως βρίσκεται «ματαιωμένος από την έλλειψη επιθυμίας για τις λέξεις» μέσα σε ένα σπίτι όπου κάθε αντικείμενο ταυτίζεται και με μια προκαταβολή για ένα βιβλίο, δικαιώματα για τη μετάφραση σε κάποια άλλη γλώσσα ή μια αμοιβή από ένα περιοδικό για κάποιο ταξιδιωτικό άρθρο.

Ολα τα έντυπα που αναφέρονται στις σελίδες του βιβλίου είναι περιοδικά στα οποία αρθρογραφούσε και ο ίδιος ο Τοντέλι. Τα «Χωριστά δωμάτια» είναι το τελευταίο μυθιστόρημά του που κυκλοφόρησε πριν πεθάνει το 1991, σε ηλικία 36 ετών, από επιπλοκές του AIDS. Απέκτησε καλτή φήμη τη δεκαετία του '90, θεωρείτο το καλύτερο βιβλίο του και πλέον διανύει μια δεύτερη εκδοτική «ζωή» στα αγγλικά με νέα έκδοση, αφού ανακοινώθηκε ότι θα μεταφερθεί στον κινηματογράφο από τον Λούκα Γκουαντανίνιο.

Δεκάδες βιβλία. Μηδέν βάρος στις αποσκευές

Read
ΨΗΦΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ME TH ΣΤΗΡΙΞΗ
ΚΟΙΝΟ ΚΥΠΡΩΝ
Deloitte.

[...] γιατί θα ξεχειλίσει ό,τι υπάρχει θαμμένο κάτω από τα πλακάκια έναν αιώνα τώρα στην οδό Καντάρας 1, ενορία Αγίου Νικολάου, Αμμόχωστος, στο σπίτι του παππού και της γιαγιάς.

Το βιβλίο της Γεωργίας Κουλέρμου *Οδός Καντάρας 1* διατίθεται προς πώληση στα βιβλιοπωλεία Πάργα σε Λευκωσία και Λάρνακα και στο βιβλιοπωλείο Σολώνειον στη Λευκωσία.

ΜΟΥΣΙΚΗ

Του **ΝΙΚΟΥ Α. ΔΟΝΤΑ**

Η βιολονίστρια Σαρλότε Σόζα και ο τσελίστας Ματέο Σεστάνι απέδωσαν εκφραστικά και με τονική ακρίβεια το γοπευτικό έργο του Καμίι Σεν-Σανς.

Ελληνογερμανική μουσική σύμπραξη

Πόσο ευχάριστο είναι να βλέπεις κανείς νέους ανθρώπους να ασχολούνται με ένα είδος μουσικής που χρειάζεται σοβαρή μελέτη, συγκέντρωση και αφοσίωση! Η ευκαιρία δόθηκε στις 27 Απριλίου στην αίθουσα «Χρήστος Δ. Λαμπράκης», οπότε συνέπραξαν η Φιλαρμονική Νέων του Βρανδεμβούργου και η ελληνική Ορχήστρα Νέων Underground. Το πρόγραμμα της συνεργασίας τους χρηματοδοτήθηκε από το Ελληνογερμανικό Ιδρυμα Νεολαίας (ΕΓΙΝ).

Για το γερμανικό σύνολο γνωρίζουμε ότι ιδρύθηκε το 1992. Είναι κρατικό, ενώ τα μέλη του, ηλικίας 23 έως 25 ετών, επιλέγονται μέσω ακροάσεων και προέρχονται κυρίως από μουσικές σχολές της περιοχής του Βρανδεμβούργου. Για την ελληνική ορχήστρα, με όνομα που μάλλον αντιτάσσεται στις αξίες όσων θεωρητικά πρεσβεύει, πληροφορούμαστε κάπως αόριστα ότι ιδρύθηκε πριν από 15

νόθηκαν περισσότεροι από εκατό νεαροί μουσικοί. Πρόβλημα δεν ήταν τόσο ο αριθμός, όσο η ηχητική ανισορροπία του συνόλου που περιλάμβανε έξι φαγκότα αλλά μόνον πέντε κοντραμπάσα. Διηύθυνε ο Κώστας Ηλιάδης, εκ των ιδρυτών της ελληνικής ορχήστρας, ο οποίος χειρίστηκε όσο καλύτερα μπορούσε τον ενθουσιασμό και την ενέργεια των νεαρών μουσικών, στοιχεία χρήσιμα στη συγκεκριμένη μουσική σελίδα.

Πολύ καλοί σολίστες

Ακολούθησε ένα έργο του Καμίι Σεν-Σανς που, όπως και πολλά άλλα, έμεινε γνωστό με τον τίτλο που του έδωσε ο εκδότης του για εμπορικούς λόγους: «Η μουσα και ο ποιητής». Αρχικά ο συνθέτης είχε φανταστεί ένα «Τρίο» για βιολί, τσέλο και πιάνο. Όμως σύντομα ανέπτυξε το μέρος του πιάνου για συμφωνική ορχήστρα και στη μορφή αυτή το έργο πρωτοπαρουσιάστηκε στο Λονδίνο το 1910. Χωρίζεται σε τρία μέρη και διαθέτει «αυτοσχεδιαστική» διάσταση. Ήταν η απάντησή του στην επιμονή των Γερμανών συνθετών στην αυστηρότητα, που ο Σεν-Σανς θεωρούσε ότι κατέστρεφε την ψυχή της μουσικής. Στην Αθήνα σολίστ ήταν δύο πολύ καλοί μουσικοί, η βιολονίστρια Σαρλότε Σόζα και ο τσελίστας Ματέο Σεστάνι. Με τονική ακρίβεια, σιγουριά αλλά και συναίσθημα, οι δυο τους αφέθηκαν στον διάλογο που προβλέπει ο Γάλλος συνθέτης και ανέδειξαν τη γοητεία της μουσικής.

Η βραδιά ολοκληρώθηκε με την περίφημη Πέμπτη Συμφωνία του Ντμίτρι Σοστακόβιτς. Τις δύο ορχήστρες διηύθυνε αυτή τη φορά ο Αυστριακός Πέτερ Ζόμερερ, από το 2018 καλλιτεχνικός διευθυντής του γερμανικού συνόλου. Εκτός από τις καθαρά τεχνικές δυσκολίες το έργο θέτει επίσης μια σειρά από ερμηνευτικές προκλήσεις, στις οποίες ο Ζόμερερ ανταποκρίθηκε με επιτυχία, μέχρι την αρχή του τελευταίου μέρους, για το οποίο επέλεξε ξέφρενη ταχύτητα. Η επιλογή του δεν φάνηκε να θέτει τεχνικά ζητήματα στους νεαρούς μουσικούς, που ανταποκρίθηκαν χωρίς πρόβλημα. Ωστόσο, δεν συνέβαλε στην ανάδειξη της μουσικής, καθώς χάνονταν οι επιμέρους ενότιες όψεις και η ευκρίνεια της γραφής. Πολύ επιτυχέστερη υπήρξε η ερμηνεία του αργού τρίτου μέρους, όπου πειστικά και με συναισθηματική ένταση προβλήθηκε η επιθυμητή θρηνώδης διάσταση.

Το νησί ★★ ★
ΘΡΙΑΙΕΡ (2024), 129´
Σκηνοθεσία: Ρον Χάουαρντ
Ερμηνείες: Τζούντ Λο, Σίντνεϊ Σουίνι, Άνα ντε Αρμας

★ κακό
★★ μέτριο
★★★ καλό
★★★★ πολύ καλό
★★★★★ εξαιρετικό

Η Σίντνεϊ Τσάντλερ πρωταγωνιστεί στη σειρά «Alien: Earth», την οποία σκηνοθετεί ο Νόα Χόλεϊ.

Η Αριάν Ασκαρίντ στην ταινία «Και η γιορτή συνεχίζεται...», που προβάλλεται από την Cosmote TV.

CINEMA

Του **ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ**

Η Άνα ντε Αρμας μαγνητίζει τα βλέμματα των συμπρωταγωνιστών της στο στιγμιότυπο από την ταινία του Ρον Χάουαρντ «Το νησί», που πραγματεύεται την άφιξη των πρώτων (ετερόκλητων) πιονέρων στα φηρατισιογενή νησιά.

Εξερευνήσεις στα Γκαλάπαγκος

Ένα παρ' ολίγον αριστούργημα του Ρον Χάουαρντ

Όταν ακούς ότι ο Ρον Χάουαρντ ετοιμάζει τον δικό του, ενήλικο, «Αρχοντα των μυγών» με καστ χολιγουντιανών αστέρων, αν μη τι άλλο ενθουσιάζεσαι. Το τελικό αποτέλεσμα φτάνει, με κάποια καθυστέρηση, αυτή την εβδομάδα στις αίθουσες, για να μας ταξιδέψει στα εξωτικά Γκαλάπαγκος της δεκαετίας του 1930.

Εκεί, ο γιατρός και φιλόσοφος Ρίτερ (Τζούντ Λο) έχει αποσυρθεί μαζί με τη γυναίκα του (Βανέσα Κίρμπι), προκειμένου να συγγράψει το πόνημα που θα σώσει την ανθρωπότητα από την αυτοκαταστροφή.

Γοητευμένοι από το όραμά του, η οικογένεια Βίτμερ (Ντάνιελ Μπρουλ, Σίντνεϊ Σουίνι) φτάνει και αυτή στο νησί για μόνιμη εγκατάσταση, ενώ λίγο αργότερα εκεί θα αφιχθεί και η μυστηριώδης Βαρόνη (Άνα ντε Αρμας) παρά με τους εραστές της και ένα εξωφρενικό σχέδιο για τη δημιουργία υπερπολυτελούς ξενοδοχείου. Η συνύπαρξη δεν θα

αργήσει, φυσικά, να φέρει και τις πρώτες συγκρούσεις.

Ο Χάουαρντ εμπνέεται από την αληθινή ιστορία των πιονέρων, που έφτασαν στις αρχές του περασμένου αιώνα στα Γκαλάπαγκος, προκειμένου να στήσει μια ιστορία εξερεύνησης της ανθρωπίνης φύσης και της (μικρο) κοινωνίας.

Από τη μία, υπάρχει ο φιλόσοφος Ρίτερ, κάπου ανάμεσα στη ιδιοφυΐα και στην παράνοια με τις ντισεϊκές αναφορές του· από την άλλη, οι εργατικοί Βίτμερ, η ηθική των οποίων θα δοκιμαστεί λόγω των δύσκολων συνθηκών· επίσης η αινιγματική Βαρόνη εκφράζει το πνεύμα του τυχοδιωκτισμού. Όλοι αυτοί οι χαρακτήρες αρχίζουν να συνθέτουν ουσιαστικά την ανθρώπινη κατάσταση, σ ε ένα σχήμα πάντως που δεν ερευνάται έως το τέλος.

Γενικώς εδώ τα πάντα μοιάζουν ημιτελή, αν και οι αρχικές ιδέες είναι εξαιρετικές. Η κοινωνιολογική - ψυχολογική μελέτη,

που θα μπορούσε όντως να προσεγγίσει τον «Αρχοντα των μυγών», παραμένει τελικώς επιφανειακή, ενώ και η ίδια η πλοκή δεν φαίνεται να έχει συγκεκριμένο άξονα.

Δυνατά χαρτιά

Από την άλλη, το περιτύλιγμα με την (καθόλου στυλιζαρισμένη) φωτογραφία, τη βουτηγμένη στο σασπένς μουσική του Χανς Ζίμερ και, φυσικά, τους χαρισματικούς πρωταγωνιστές, είναι τόσο γοητευτικό ώστε είναι αδύνατον να αγνοηθεί. Το φιλμ βρίσκει, αντιθέτως, μερικές σπουδαίες κορυφώσεις, όπως η σχεδόν επώδυνη αγωνιώδης σκηνή της γέννας ή εκείνη του γεύματος, όπου η θεατρικότητα συναντά τον παρανοϊκό σουρεαλισμό.

Συνολικά η ταινία του Ρον Χάουαρντ μοιάζει με χαμένη ευκαιρία, ένα παρ' ολίγον αριστούργημα, το οποίο πάντως μπορεί και έτσι να καθηλώσει τον θεατή μέχρι το δραματικό φινάλε.

HOME CINEMA

Εφιαλτική απειλή για τον πλανήτη Γη

Alien: Earth
ΦΑΝΤΑΣΙΑΣ (2025)
Δημιουργός: Νόα Χόλεϊ
Ερμηνείες: Σίντνεϊ Τσάντλερ, Αλεξ Λόθερ

Ο δημοφιλής μύθος του «Alien» επιστρέφει με τη μορφή μιας τηλεοπτικής σειράς στην πλατφόρμα του Disney+. Ένα μυστηριώδες διαστημόπλοιο με επικίνδυνο φορτίο συντρίβεται στη Γη. Επιτόπου θα βρεθεί μια νεαρή κοπέλα με πολύ ξεχωριστές ιδιότητες, αλλά και μια ετερόκλητη ομάδα στρατιωτών· όλοι τους πρόκειται σύντομα να αντιμετωπίσουν μια... γνώριμη εφιαλτική απειλή.

Η περιγραφή της πλοκής της νέας σειράς προδιαθέτει περισσότερο για κάποιο ανούσιο σίκουελ, ωστόσο κρύβει πίσω της ένα πολύ πιο περίπλοκο και ενδιαφέρον σύνολο.

Ο δημιουργός Νόα Χόλεϊ κατασκευάζει μια ολόκληρη (φα-

νταστική) συμπαγική διαστρωμάτωση, όπου κουμάντο κάνουν κάποιες μεγάλες εταιρείες, και οι άνθρωποι-ανθρωποειδή έχουν τη δική τους θέση.

Οι ευφύεις παρατηρήσεις, μαζί και με κάποιες υπερβολές, παντρεύονται με την καθαρή δράση, σε μια συναρπαστική σειρά που παίρνει τον χρόνο της, όμως φροντίζει να τροφοδοτεί τον θεατή διαρκώς με καινούργια ερεθίσματα.

Και η γιορτή συνεχίζεται... ★★ ★
ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΔΡΑΜΑ (2023), 106´
Σκηνοθεσία: Ρομπέρ Γκεντιγκιάν
Ερμηνείες: Αριάν Ασκαρίντ, Ζαν-Πιερ Νταρουσέν

Από την πλατφόρμα της Cosmote TV επιλέγουμε το τελευταίο φιλμ του σταθερά ταγμένου στο κοινωνικά ανήσυχο σινεμά Ρομπέρ

Γκεντιγκιάν. Σε μια λαϊκή γειτονιά της Μασσαλίας, δύο κακοσυντηρημένα κτίρια καταρρέουν, κοστίζοντας τη ζωή σε αρκετούς ανθρώπους.

Καθώς οι τοπικές εκλογές πλησιάζουν, οι συμπολίτες της αποφασίζουν να στηρίξουν τη Ρόζα, ψυχή της γειτονιάς και αφιερωμένη επί δεκαετίες στην οικογένεια, στη δουλειά της ως νοσοκόμας και στην πολιτική τοποθέτησή της στην Αριστερά. Παλιομοδίτικο κινηματογραφικά αλλά σύγχρονο ως προς το περιεχόμενο, το φιλμ του Γκεντιγκιάν αποτελεί ταυτόχρονα γλυκόπικρη παρατήρηση πάνω στις ανθρώπινες σχέσεις, πολιτική αναζήτηση ως προς τους σκοπούς της σημερινής Αριστεράς, κυρίως όμως τη συνειδητοποίηση ότι η ανάθεση και η απάθεια δεν οδηγούν πουθενά, όπως και αν αυτοπροσδιορίζεται κάποιος πολιτικά.

Αριστερά, χάρτης των ερειπίων της Τελένδου, μικρής νησίδας στα ανατολικά της Καλύμνου. Ο Τεβέ δεν επισκέφθηκε το νησί. Τον χάρτη τού έδωσε στην Αλεξάνδρεια ένας αγιορείτης μοναχός, ονόματι Θεόδωρος το 1558. **Δεξιά**, χάρτης της βραχονησίδας Στρογγύλη, βορειώς της Νισύρου, απρόσιτου και άγονου καταφυγίου ερημητών. Προσφιές θέμα του Τεβέ, σύμβολο ενός ακραίου νησιωτισμού και της δυνατότητας επιβίωσης σε ένα απομονωμένο και αφιλόξενο περιβάλλον.

Της **ΜΑΡΩΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ**

Σε μια πόλη του Βορρά της Γαλλίας, στη βιβλιοθήκη μιας οικογένειας που δεν υπήρξε ποτέ αρχοντική αλλά είχε έναν πρόγονο τυπογράφο, βρισκόταν ένας παράξενος χάρτης. Στο σπίτι τον ονόμαζαν «Ο άτλαντας της γιαγιάς» και αποτελείτο από 229 φύλλα χαρτιού εικονογραφημένα με σχέδια νησιών από σχεδόν ολόκληρο τον πλανήτη.

Όπως αποδείχθηκε προσφάτως, επρόκειτο για μια μεγάλη σειρά τυπογραφικών δοκιμών από το ημιτελές έργο «Μεγάλο Νησολόγιο και Πλοηγός» (*Le Grand Insulaire et Pilotage*), *magnus opus* του οραματιστή και εκκεντρικού κληρικού Αντρέ Τεβέ, κοσμογράφου του βασιλιά της Γαλλίας από το 1560 έως το 1590.

Αυτό το σπάνιο υλικό είναι δημιουργημα ενός αναγεννησιακού ανθρώπου, φιλοπερίεργου και φιλομαθούς, λάτρη των παραδοξοτήτων, λογίου και μεγαλομανούς, που πίστευε ότι μπορούσε να συγκεντρώσει τη μέχρι τότε γνώση, να την εμπλουτίσει με δικές του ανακαλύψεις και να προσφέρει στην ανθρωπότητα μια πλήρη απεικόνιση των κοσμογονικών γεωγραφικών ανακαλύψεων του 16ου αιώνα.

«Ονειρευόταν να χαρτογραφήσει όλα τα νησιά του γνωστού κόσμου και μολονότι δεν κατάφερε να ολοκληρώσει την προσπάθεια, δημιούργησε την υποδομή για ένα βιβλίο άξιο των τεράστιων εκδοτικών και γεωγραφικών φιλοδοξιών του. Από αυτή την απόπειρα προέρχεται ο συγκεκριμένος θησαυρός, που έχει μεγάλη αξία πρωτίστως από πλευράς επιστημονικής, αλλά και επενδυτικής», λέει στην «Κ» ο Γιώργος Τόλιας, ιστορικός της χαρτογραφίας –ιδιαιτέρα της παράδοσης *Isolarii* ή *Insulaires*– και διευθυντής σπουδών στην παρισινή *École pratique des hautes études*.

Η συζήτησή μας ακολουθεί την ανακοίνωση της δημοπράτησης του έργου «*Le Grand Insulaire et Pilotage*» από τον οίκο Millon στο Παρίσι. Στις 24 Σεπτεμβρίου, αυτό το μοναδικό στο είδος του αντικείμενο θα παρουσιαστεί στους λάτρεις της χαρτογραφίας, της ναυτικής ιστορίας και των ταξιδιωτικών αφηγήσεων στο Παρίσι, την πόλη όπου έζησε ο Τεβέ και ακόμη διατηρείται το σπίτι του.

«Ορόσημο»

Ο Γιώργος Τόλιας σε συνεργασία με τον Φρανκ Λεστρενγκάν, ειδικό στον έργο του Τεβέ και στη γεωγραφική λογοτεχνία της Αναγέννησης, διεξήγαγαν την έρευνα που προηγήθηκε της επικείμενης πώλησης, η οποία μπορεί να φτάσει σε μεγάλο ύψος, αφού κάθε φύλλο του «Μεγάλου Νησολογίου» αποτιμάται σε 10.000 ευρώ.

«Το “*Le Grand Insulaire et Pilotage*” είναι πολύ περισσότερο από ένας άτλαντας», τονίζει ο κ. Τόλιας. «Είναι ένα ορόσημο στη γεωγραφική σκέψη της Αναγέννησης, μια απόδειξη των

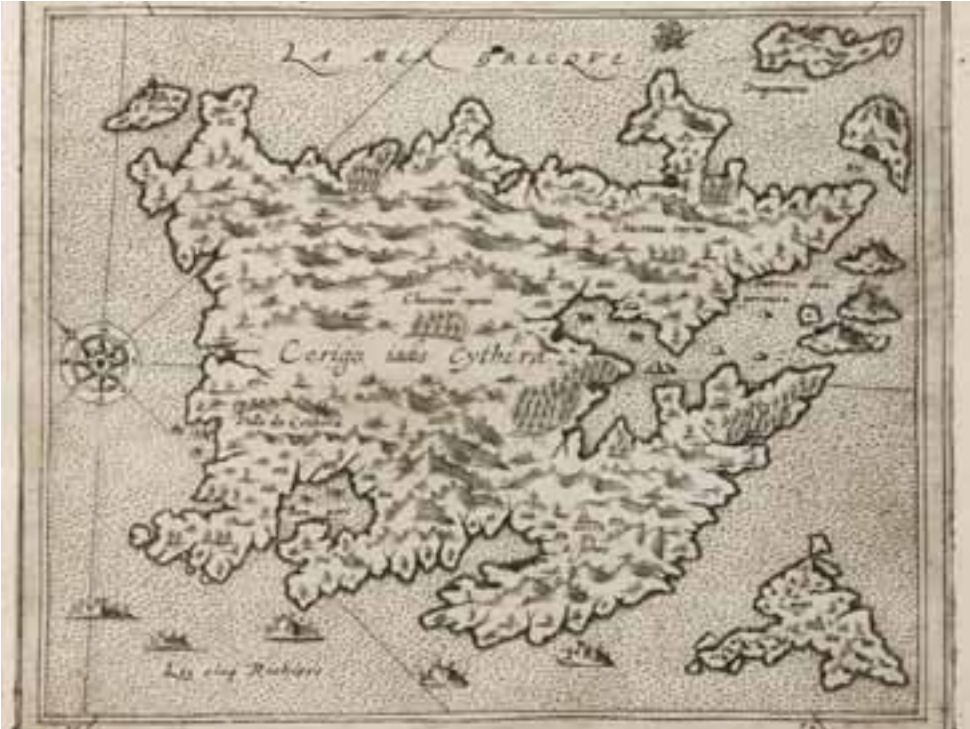
πολιτικών φιλοδοξιών της Γαλλίας στο κατώφλι των αποικιακών εξορμήσεών της και ένα εξαιρετικό, πολύπλευρο επιστημονικό έργο. Η ανακάλυψή του σε τόσο ολοκληρωμένη μορφή σηματοδοτεί ένα σημαντικό βιβλιογραφικό και πολιτιστικό γεγονός στην παγκόσμια σκηνή».

Στην αυγή του 16ου αιώνα, λοιπόν, ο Τεβέ οραματίστηκε ένα βιβλίο που θα αποτελούσε μια φιλο-

σοφική, πολιτική και αισθητική πρόταση για την κατανόηση της οίκουμένης. Ο ίδιος είχε κάνει ήδη δύο μεγάλα ταξίδια συμμετέχοντας σε αποστολές και πρεσβευτικές μετακινήσεις. Πρώτα κινήθηκε με κατεύθυνση το Λεβάντε, δηλαδή την Ανατολική Μεσόγειο, περνώντας από Χίο, Ρόδο και πιθανώς Κύπρο. Αργότερα έφυγε για την Κεντρική και Νότια Αμερική, στο πλαίσιο των γαλλικών

αποικιακών σχεδίων. Ως επίσημος βασιλικός κοσμογράφος, είχε πρόσβαση σε αναφορές καπετάνιων, ναυτικούς χάρτες, χειρόγραφα και χρονικά των Σταυροφοριών. Μελετούσε αρχαίους γεωγράφους όπως ο Πτολεμαίος, ο Στράβων και ο Πλίνιος, αλλά και Βυζαντινούς χρονικογράφους.

Το «*Le Grand Insulaire et Pilotage*» σχεδιάστηκε ως δίτομο έργο: ο πρώτος τόμος καλύ-

Επάνω, χάρτης των Κυθίων κατά το πρότυπο των βενετικών νησολογίων του 1570. Κάτω αριστερά, χάρτης των Εχινάδων Νήσων ή Κουτσουλάρων στα ανοικτά του Πατράϊκού Κόλπου, όπου έλαβε χώρα η ναυμαχία της Ναυπάκτου. Η πιστή αναπαράσταση του απόκρημνου τοπίου των τριών νησίδων υποδηλώνει ότι ο χάρτης βασίζεται σε σχέδια που έγιναν επί τόπου, πιθανώς από αξιωματικούς που έλαβαν μέρος στη ναυμαχία. Κάτω δεξιά, χάρτης της νησίδας Παλάτια με την Πορτάρα, η οποία σήμερα είναι ενωμένη με τη Χώρα της Νάξου. Χάρη σε λανθασμένη ανάγνωση της περιγραφής του Πλίνιου, ο Τεβέ θεωρεί ότι τα επιβλητικά ερείπια του ναού του Απόλλωνος που υψώνονται στη νησίδα ήταν αυτά ενός ναού του Βάκχου.

πτει τα νησιά του παγκόσμιου Ωκεανού όπως τον φαντάζονταν τότε, ενώ ο δεύτερος εστιάζεται στις εσωτερικές θάλασσες –κυρίως τη Μεσόγειο–, ως εκ τούτου συμπεριλαμβάνει πολλά ελληνικά νησιά και νησίδες. Κάθε νησί συνοδεύεται από λεπτομερή περιγραφή: οδηγίες ναυσιπλοΐας, ιστορικά και ανθρωπολογικά στοιχεία, φυσική ιστορία και γεωγραφικές πληροφορίες. Οι χάρτες είναι εντυπωσιακά ακριβείς, βασισμένοι σε ναυτικά υπομνήματα και πληροφορίες, και συχνά πιο πρωτότυποι από τα συνοδευτικά κείμενα.

Η έκδοση αυτού του έργου, ωστόσο, έμελλε να περάσει μια μεγάλη τυπογραφική περιπέτεια. Το βιβλίο δεν κυκλοφόρησε ποτέ. Ο χαλκογράφος Τομά ντε Λέου έλαβε ανάθεση από τον Τεβέ να προετοιμάσει τα δοκίμια προς διόρθωση γύρω στο 1586-1587, αλλά η δουλειά δεν ολοκληρώθηκε λόγω οικονομικών δυσκολιών και πολιτικών αναταραχών. Ο Τεβέ, ο οποίος δεν έχαιρε της συμπάθειας των συγχρόνων του εξαιτίας της εριστικότητας και της έπαρσής του, έχασε και τους πάτρωνες που τον υποστήριζαν, ενώ κατασπάταλησε την περιουσία του στην προετοιμασία ενός υπερπολυτελούς ταφικού μνημείου, που θα τον δόξαζε και μετά θάνατον. Παρ' όλα αυτά, ο Ντε Λέου χάραξε στον χαλκό και τύπωσε μερικά δοκίμια σε χαρτί κατά την πρακτική της εποχής, ίσως 4-5 αντίγραφα του κάθε χάρτη μέχρι να «στρώσει» στο μέλνι, όπως εικάζουν οι δύο επιστήμονες, ειδικοί της χαρτογραφίας στην Αναγέννηση.

Ντοκουμέντο

Το χειρόγραφο διατηρείται στην αρχική μορφή του στη Βιβλιοθήκη της Γαλλίας, με 263 κεφάλαια από τα 350 που είχε οραματιστεί ο Τεβέ. Μέχρι σήμερα, μόνο 131 χαραγμένοι χάρτες έχουν αναγνωριστεί σε δημόσιες συλλογές παγκοσμίως. Η πρόσφατη ανακάλυψη του «Ατλαντα της γιαγιάς» με 229 χαραγμένους χάρτες αποτελεί μια πρωτοποριακή συμβολή στην κατανόηση των γεωγραφικών ανακαλύψεων του 16ου αιώνα.

Το αντίγραφο που παρουσιάζεται στη δημοπρασία αποτελεί την πληρέστερη συλλογή του συγκεκριμένου έργου που έχει εντοπιστεί ποτέ. Δεμένο χωρίς εξώφυλλο, με αποσπασμένα φύλλα και δύο μεταγενέστερους χάρτες, αποτελεί ένα ανοικτό, υβριδικό θα λέγαμε σήμερα, έργο που γεννήθηκε από εγκυκλοπαιδική φιλοδοξία και αγάπη για το παράξενο. Κάθε νησί προσφέρει μια πύλη προς πνευματική εξερεύνηση, με ναούς ξεχασμένους, άγνωστους λαούς, παράξενα πλάσματα και εξιδανικευμένα τοπία, φέρνοντας στον νου άλλοτε τη μεταφυσική λογοτεχνία του Μπόρχες και άλλοτε τις σύγχρονες μεταποικιοκρατικές συζητήσεις, αφού μπορεί να διαβαστεί και ως ένας άτλαντας κατακτήσεων, όργανο πολιτικής φιλοδοξίας.

Δημοπρασία

Τα 229 τυπογραφικά δοκίμια από το ημιτελές έργο ζωής του οραματιστή και εκκεντρικού κληρικού του 16ου αιώνα πρόκειται να δημοπρατηθούν από τον οίκο Millon, με κάθε φύλλο να αποτιμάται σε 10.000 ευρώ.

Δύο τόμοι

Το «*Le Grand Insulaire et Pilotage*» σχεδιάστηκε ως δίτομο έργο: ο πρώτος τόμος καλύπτει τα νησιά του παγκόσμιου Ωκεανού όπως τον φαντάζονταν τότε, ενώ ο δεύτερος εστιάζεται στις εσωτερικές θάλασσες – κυρίως στη Μεσόγειο.

CYPRUS

6TH

ORGANISED BY

ORGANISED BY

COCKTAIL
FESTIVAL

2025

09 OCTOBER | NICOSIA MUNICIPAL THEATRE

A celebration of cocktail art and culture!

WHERE THE CITY MINGLES WITH THE SUMMIT

MAIN SPONSOR

digitalagenda

CYPRUS SUMMIT

THREE

CENTS

© 2024

